

Jaarverslag

2018

Inhoudsopgave

1	Voorwoord.....	5
2	Kerncijfers	7
3	Karakteristieken van het pensioenfonds	9
3.1	Profiel	9
3.2	Organisatie	10
3.3	Diversiteit Bestuur en overige gremia	19
4	Governance.....	20
4.1	Besluitvorming.....	20
4.2	Wijzigingen in fondsdocumentatie.....	20
4.3	Beloningsbeleid	21
4.4	Goed Pensioenfondsbestuur.....	22
4.5	Beheerste en integere bedrijfsvoering	22
4.6	Naleving Code Pensioenfondsen.....	23
4.7	Deskundigheidsbevordering en bestuurlijke effectiviteit	24
4.8	Follow-up bevindingen intern toezicht.....	24
4.9	Toeziethouders DNB en AFM	24
4.10	Naleving wet- en regelgeving	27
4.11	Relatie met Achmea.....	27
5	Vermogensbeheer en investment beliefs bedrijfsomgeving	30
5.1	Beleggingsbeleid	30
5.2	Investment beliefs	30
5.3	Maatschappelijk verantwoord beleggen.....	31
5.4	Afdekkingsbeleid per kring	33
5.5	Strategische Mix en Rendement	34
5.6	Beleggingsomgeving	38
5.7	Vooruitblik 2019	44
5.8	Beheerkosten van het fonds	44
5.9	Risicoparagraaf	45
6	Verslag bedrijfsomgeving.....	49
6.1	Ontwikkeling bedrijfsomgeving.....	49
6.2	Risicoparagraaf	54
6.3	Compliance	61
6.4	Klachten- en geschillenafhandeling	63
6.5	Communicatiebeleid.....	63
6.6	Inspanningen gericht op het aansluiten van werkgevers en pensioenfondsen	64
6.7	Ontwikkelingen wet- en regelgeving	65
6.8	Toekomstverwachtingen	67
6.9	Gebeurtenissen na balansdatum	68
7	Algemene informatie Kringen.....	69
7.1	Haalbaarheidstoets	69
7.2	Toeslagbeleid	69
7.3	Herverzekering.....	69
7.4	Renterisico	70

7.5	Valutarisico	70
7.6	Administratieve uitvoeringskosten	70
7.7	Vermogensbeheerkosten	70
7.8	Transactiekosten	71
8	Verslag Kring DC	72
8.1	Kerncijfers Kring DC	72
8.2	Pensioenparagraaf	73
8.3	Financiële paragraaf	75
8.4	Vermogensbeheer	76
8.5	Actuariële paragraaf	77
8.6	Terugblik 2018	81
8.7	Gebeurtenissen na balansdatum	82
9	Verslag Kring DB Premie	83
9.1	Kerncijfers Kring DB Premie	83
9.2	Pensioenparagraaf	84
9.3	Financiële paragraaf	85
9.4	Vermogensbeheer	86
9.5	Actuariële paragraaf	87
9.6	Terugblik 2018	90
9.7	Gebeurtenissen na balansdatum	91
10	Verslag Kring DB Stabiliteit	92
10.1	Kerncijfers Kring DB Stabiliteit	92
10.2	Pensioenparagraaf	93
10.3	Financiële paragraaf	94
10.4	Vermogensbeheer	95
10.5	Actuariële paragraaf	96
10.6	Terugblik 2018	99
10.7	Gebeurtenissen na balansdatum	99
11	Verslag Kring DB Koopkracht	100
11.1	Kerncijfers Kring DB Koopkracht	100
	Pensioenparagraaf	101
11.2	Financiële paragraaf	102
11.3	Vermogensbeheer	103
11.4	Actuariële paragraaf	104
11.5	Terugblik 2018	107
11.6	Gebeurtenissen na balansdatum	108
12	Verslag Kring RBS	109
12.1	Kerncijfers Kring RBS	109
12.2	Pensioenparagraaf	110
12.3	Financiële paragraaf	111
12.4	Vermogensbeheer	112
12.5	Actuariële paragraaf	114
12.6	Terugblik 2018	117
12.7	Gebeurtenissen na balansdatum	117
13	Verslag Kring Bavaria	118

13.1	Kerncijfers Kring Bavaria.....	118
13.2	Pensioenparagraaf.....	119
13.3	Financiële paragraaf	121
13.4	Vermogensbeheer.....	122
13.5	Actuariële paragraaf.....	123
13.6	Terugblik 2018	126
13.7	Gebeurtenissen na balansdatum	126
14	Ondertekening bestuursverslag door bestuursleden	127
15	Verslag van het Samengevoegd Belanghebbendenorgaan	128
16	Verslag van het Belanghebbendenorgaan Kring RBS.....	130
17	Verslag van het Belanghebbendenorgaan Kring Bavaria.....	133
18	Verslag van het Kringoverstijgend Medezeggenschapsorgaan.....	137
19	Verslag van de Raad van Toezicht	139
20	Jaarrekening	142
21	Overige gegevens	349
21.1	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	349
21.2	Statutaire regeling omtrent de bestemming van het resultaat van de bedrijfsomgeving	355
	Bijlage 1: Begrippenlijst	356
	Bijlage 2: Nevenfuncties	361

1 Voorwoord

Hiermee presenteren wij het jaarverslag van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds, handelend onder de naam Centraal Beheer Algemeen Pensioenfonds (hierna: het fonds of Centraal Beheer APF) over het boekjaar 2018. Met dit bestuursverslag informeren wij u over de ontwikkelingen van het fonds en de financiële stand van zaken.

De deelnemer centraal

Bij Centraal Beheer APF staat het belang van de deelnemer steeds centraal. Het streven is om voor onze deelnemers zo veel mogelijk pensioen per euro inleg te realiseren. Door de negatieve ontwikkelingen op de wereldwijde financiële markten waren de beleggingsresultaten in 2018, hoewel we beter scoorden dan de benchmarks, negatief. In combinatie met een lagere rente had dit negatieve gevolgen voor de dekkingsgraad van alle Kringen. Wij blijven de ontwikkeling van de dekkingsgraad op de voet volgen om de benodigde maatregelen tijdig te treffen en hierover zorgvuldig te communiceren met onze deelnemers.

De groei van het pensioenfonds

Wij hebben als bestuur in 2018 vooral aandacht besteed aan groei, risicobeheer en aan versterking van de organisatie. Daarmee is het fonds gedurende dit verslagjaar geleidelijk overgegaan van een startup naar een scale-up.

Het gevolg is dat wij per 1 januari 2019 548 nieuwe werkgevers met hun werknemers hebben mogen verwelkomen. Met Cindu International hebben wij per 1 januari 2019 de eerste deelnemer in de nieuwe Pensioenfondsenkring ontvangen. De deelnemers van het liquiderende Delta Lloyd APF zijn bij ons in de kring Premie en kring DC ontvangen. Hierdoor is het toevertrouwde vermogen begin 2019 op € 1,3 miljard gekomen. Het jaarlijkse premiebedrag steeg naar ruim 130 miljoen. Door een beperkte beweging in de markt bleef de groei achter bij onze verwachting. Wel legden we de basis voor een verwachte instroom van klanten in de komende jaren.

Daarnaast hebben wij onze propositie verder verstrekt door de doorontwikkeling van onze DC-propositie en het aanbieden van de mogelijkheid tot directe DB-inkoop uit een DC-regeling.

Om onze groei in goede banen te kunnen leiden hebben we in 2018 het bestuur uitgebreid met een vierde bestuurder en is de bemensing op het bestuursbureau verder versterkt. De uitbreiding van het bestuursbureau zal ook in 2019 doorgaan. Dit omdat wij ook voor 2019 een sterke groei van het aantal deelnemers en het toevertrouwde vermogen verwachten. Zo zijn wij op het moment van schrijven van dit verslag met een vijftal pensioenfondsen in de transitiefase. De signalen die ons bereiken via adviseurs en werkgevers sterken ons daarnaast in de overtuiging dat wij ook in januari 2020 weer een groot aantal werkgevers en hun deelnemers zullen mogen verwelkomen.

Continuïteit gewaarborgd

Met Achmea zijn we een nieuwe schenking en garantstelling ter dekking van aanloopverliezen en weerstandsvermogen overeengekomen. Hiermee is de continuïteit van het fonds als ook de aanwezigheid van voldoende weerstandsvermogen tot 2021 gewaarborgd. Jaarlijks wordt een nieuw schenkingsverzoek gedaan, gecombineerd met het één jaar opschuiven van de garantstelling, totdat het break-even punt voor Centraal Beheer APF is bereikt (prognose in 2023) en zich geen aanloopverliezen meer voordoen.

Wat doet Centraal Beheer APF nu en in de toekomst

Centraal Beheer APF wil samen met pensioenfondsen en werkgevers voor nu en de toekomst blijven werken aan een persoonlijk pensioen dat beheersbaar is en tegen acceptabele kosten. Zodat we voor iedere euro die we inleggen straks zoveel mogelijk pensioen realiseren.

Met het oog op deze toekomst is de brede pensioendiscussie over de hervorming van het pensioenstelsel belangrijke input voor het fonds. Wij volgen deze discussie nauwlettend. Wij voeren zowel DB, DC als CDC regelingen uit. Daarmee zijn de structuur en inrichting van het fonds voorbereid op de op handen zijnde wijzigingen in het pensioenstelsel.

Dit maakt dat wij, in samenhang met het ons geschonken vertrouwen door onze deelnemers, de toekomst vol vertrouwen tegemoet zien.

Dankwoord

Graag bedanken wij onze klanten en deelnemers voor dit vertrouwen in Centraal Beheer APF. Daarnaast gaat onze dank uit naar de leden van de raad van toezicht, de leden van de belanghebbendenorganen, de medewerkers van het bestuursbureau, de medewerkers van onze uitbestedingspartners en de externe adviseurs voor de bijdragen die zij ook dit verslagjaar weer hebben geleverd om het Centraal Beheer APF tot een succes te maken.

Zeist, 25 juni 2019

H.A.J. Hannen, voorzitter

Drs. H.A. Kempen, plaatsvervangend voorzitter

Drs. A.B. Peters-Derksen AAG, bestuurslid

Drs. L.J. van der Put RBA, bestuurslid

2 Kerncijfers

Dit hoofdstuk bevat de kerncijfers van het pensioenfonds. Wij nemen op termijn hier de gegevens op over vijf opeenvolgende jaren.

Kerncijfers Centraal Beheer APF

Bedragen in € x 1000	31-12-2018	31-12-2017	31-12-2016
Werkgevers	301	155	7
Actieven en arbeidsongeschikten	6.284	4.358	1.018
Gewezen deelnemers	4.104	3050	62
Pensioengerechtigden	483	452	-
Totaal aantal deelnemers	10.871	7.860	1.080
Totaal belegd vermogen	1.034.682	1.019.153	2.257

Werkgevers hebben doorgaans lopende contracten tot het eind van het jaar. Hierdoor vinden de nieuwe aansluitingen voornamelijk plaats op 1 januari van een kalenderjaar. In 2018 hebben wij 146 werkgevers mogen verwelkomen en aansluiten in de standaardkringen.

31-12-2018 Bedragen in € x 1000	Kring DC	Kring DB Premie	Kring DB Stabiliteit	Kring DB Koopkracht	Kring RBS	Kring Bavaria	Totaal CB APF
Werkgevers	217	19	39	24	-¹	1²	301
Actieven en arbeidsongeschikten	4.319	553	251	413	20	908	6.464
Gewezen deelnemers	1.622	1.524	41	32	1.687	709	5.615
Pensioengerechtigden	7	6	2	4	142	313	474
Totaal aantal deelnemers	5.948	2.083	294	449	1.849	1.930	12.553
Belegd vermogen	27.126	11.530	2.959	4.735	777.546	210.786	1.034.682

¹ Vanaf 1 januari 2018 vindt er geen nieuwe opbouw meer plaats in Kring RBS en is er geen werkgever meer.

² Bestaande uit 3 werkmaatschappijen, te weten Bavaria N.V., Holland Malt B.V. en Bierbrouwerij de Koningshoeven B.V.

31-12-2018 Bedragen in € x 1000	Kring DC	Kring DB Premie	Kring DB Stabiliteit	Kring DB Koopkracht	Kring RBS	Kring Bavaria	Totaal CB APF
Technische voorziening	26.411	12.360	2.848	4.461	536.268	221.467	804.237
Premie	16.521	2.838	1.622	3.907	-	8.391	33.280
Uitkeringen	27	5	1	3	3.884	3.220	7.142
Dekkingsgraden in %							
Beleidsdekkingsgraad	101,0	101,4	107,7	112,9	151,9	98,8	
Dekkingsgraad	101,0	93,3	103,2	106,1	145,0	95,2	

Resultaat Centraal Beheer APF

Bedragen in € x 1000	2018	2017	2016
Vergoeding beheerskosten	335	252	0
Beheerkosten	-/- 2.540	-/- 2.111	-/- 1.029
Overige baten en lasten	1.976	3.727	-/- 45
Resultaat CB APF	-/- 229	1.868	-/- 1.074
Weerstandsvermogen per ultimo			
Beschikbaar weerstandsvermogen*	3.091	3.304	1.071
Vereist weerstandsvermogen	2.082	2.050	1.319
Surplus*	1.009	1.254	-248

* In 2016 en 2017 is in de berekening van het beschikbaar weerstandsvermogen ten onrechte geen rekening gehouden met maximering van het meetellen van de achtergestelde lening tot 50% van het vereiste weerstandsvermogen. De vergelijkende cijfers zijn daarom aangepast.

3 Karakteristieken van het pensioenfonds

Dit hoofdstuk beschrijft het profiel van het pensioenfonds, de organisatie en de diversiteit binnen het bestuur en de overige gremia.

3.1 Profiel

Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds, handelend onder de naam Centraal Beheer APF, is op 14 oktober 2015 opgericht en ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel onder nummer 64346544.

Centraal Beheer APF is een Algemeen Pensioenfonds (APF) als bedoeld in artikel 1 van de Pensioenwet. Wij voeren onder de naam Centraal Beheer APF meerdere pensioenregelingen uit en houden daarvoor een afgescheiden vermogen aan per kring. In de statuten is vastgelegd dat het fonds de dekking van de pensioenaanspraken en rechten op pensioen in eigen beheer zal houden.

Voor iedere kring is een Actuariële en bedrijfstechnische nota (Abtn) opgesteld. De Abtn beschrijft de actuariële en financiële opzet van het fonds, waaronder de risicobeheersing en de wijze van uitvoering van de pensioenregeling van de desbetreffende kring. Onderdeel van het beleid is een noodprocedure waarin is beschreven hoe het fonds omgaat met de besluitvorming in spoedeisende situaties. Deze noodprocedure is onderdeel van het financieel crisisplan dat per kring als bijlage bij de desbetreffende Abtn is opgenomen.

Missie

Wij hebben als doel het verzorgen van pensioenuitkeringen aan diegenen die daar volgens de pensioenreglementen recht op hebben en al hetgeen met het vorenstaande verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn.

Wij hanteren daarbij de volgende uitgangspunten:

- Het streven is om voor onze deelnemers zo veel mogelijk pensioen per euro inleg te realiseren.
- Wij zijn een klantgericht pensioenfonds. Wij verwelkomen alle werkgevers en hun werknemers die niet onder een verplicht gesteld bedrijfstakpensioenfonds vallen en creëren schaalvoordelen in administratie, vermogensbeheer en besturing.
- Wij zijn risicobewust en bieden evenwicht tussen risico en zekerheid. Deelnemers delen risico's en opbrengsten met elkaar, terwijl werkgevers hun eigen identiteit behouden.
- Wij zijn innovatief. Waar mogelijk zullen nieuwe pensioenoplossingen een bijdrage leveren aan een sterk verbeterd pensioenresultaat.
- Wij zijn digitaal. Via online planners en interactieve pensioenoverzichten betrekken wij werknemers actief bij hun totale oudedagsvoorziening. Er wordt gecommuniceerd op basis van levensgebeurtenissen en pensioeninkomen.

Visie en strategie

Wij voeren de pensioenregeling uit voor de (gewezen) deelnemers en gepensioneerden van de werkgevers zoals opgenomen in de bijlage bij de statuten van het fonds. Ons doel is het aanbieden van een toekomstbestendig pensioen voor werknemers van zowel kleine als grote werkgevers. Onze ambitie is om samen te werken aan een persoonlijk pensioen.

Centraal Beheer APF bundelt de krachten van pensioenfondsen, werkgevers en werknemers. Samen zijn wij in staat zo veel mogelijk pensioen uit elke ingelegte euro te halen. Dat doen wij door:

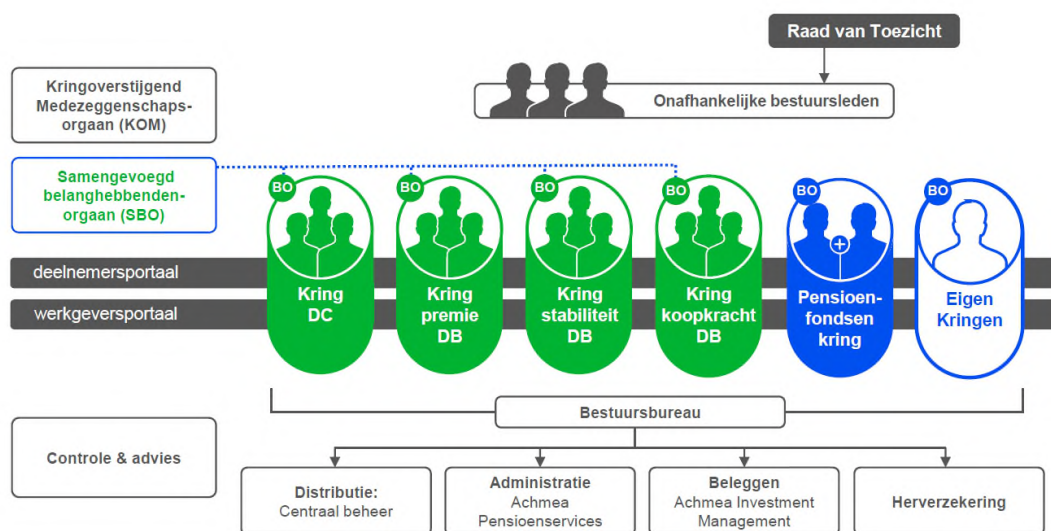
- het realiseren van schaalvoordelen in de administratie;
- het verstandig en slim beheren van het gezamenlijk vermogen;

- het delen van risico's en resultaat;
- innovaties mogelijk te maken zoals doorbeleggen door de pensioendatum heen en het combineren van premie- en uitkeringsovereenkomsten.

Samen bieden wij deelnemers inzicht, overzicht en handelingsperspectief. Dat doen wij door het bieden van online integraal inzicht en overzicht, relevante communicatie, keuzemogelijkheden en inspraak. Dat is onze ambitie en dat is wat ons vertrouwen geeft voor de toekomst.

3.2 Organisatie

Centraal Beheer APF is juridisch een stichting, waarvan het bestuur het beleid bepaalt en de verantwoordelijkheid draagt. De Pensioenwet stelt daarbij bepaalde eisen aan de medezeggenschap binnen een APF, waar we binnen Centraal Beheer APF invulling aan geven. Daarnaast hebben wij invulling gegeven aan vereisten van 'Goed Pensioenbestuur' en hiervoor het 'three lines of defence model' geïmplementeerd. Onderstaand schema toont de organisatie in het verslagjaar op hoofdlijnen.

3.2.1 Bestuur

Gekozen is voor het onafhankelijke bestuursmodel. Dit houdt in dat het fonds professionele bestuurders heeft die niet direct vertegenwoordigers van de belanghebbenden zijn. De procedure voor het benoemen, schorsen en ontslaan van bestuursleden is vastgelegd in de statuten. Het bestuur bestaat statutair uit een oneven aantal leden van ten minste 3 en maximaal 5.

Het bestuur is belast met het besturen van Centraal Beheer APF en is als zodanig verantwoordelijk voor al hetgeen door of namens het fonds wordt gedaan of nagelaten. Het bestuur is verantwoordelijk voor de naleving van:

- de statuten;
- reglementen;
- het opgestelde beleid van het fonds;
- de naleving van alle relevante wet- en regelgeving en de gedragscode van het fonds;
- het in acht nemen van de Code Pensioenfondsen; en
- het beheersen van de risico's verbonden aan de activiteiten van het fonds.

Het bestuur hanteert als leidraad evenwichtige belangenafweging. De inrichting, taken en bevoegdheden van het bestuur zijn vastgelegd in de statuten.

Gedurende het verslagjaar waren er vijftien bestuursvergaderingen en een opleidingsmiddag met de gremia van het pensioenfonds.

Het onafhankelijk bestuur van het Centraal Beheer APF is ultimo verslagjaar als volgt samengesteld:

Naam	M/V	Geboren	Functie	Benoemd	Aftreed datum	Aantal malen herbenoembaar
H.A.J. Hannen	M	1948	Voorzitter	15-7-2016	15-7-2019	2
Drs. H.A. Kempen	M	1968	Plaatsvervangend voorzitter	15-7-2016	15-7-2022	1
Drs. A.B. Peters-Derksen AAG	V	1973	Lid	15-7-2016	15-7-2020	2
Drs. L.J. van der Put RBA	M	1967	Lid	01-1-2019	01-1-2023	2

Statutair bestaat het bestuur uit maximaal vijf leden; er is 1 vacature.

Om effectief te besturen hebben wij een aantal bestuurlijke commissies ingesteld. Deze commissies doen voorbereidend werk in kwesties waarover het bestuur een besluit moet nemen. Ook kan het bestuur voor verdere uitvoering van besluiten een specifieke volmacht verlenen aan commissies. Het bestuur heeft de volgende commissies ingesteld:

- de beleggingscommissie
- de risicocommissie
- de pensioencommissie
- de crisiscommissie.

Met ingang van 2019 is daaraan een financiële commissie toegevoegd.

3.2.2 Samengevoegd belanghebbendenorgaan

Wij hebben op grond van de statuten een samengevoegd belanghebbendenorgaan (SBO) voor alle standaardkringen. De taken en bevoegdheden van het SBO zijn vastgelegd in de statuten. Het SBO heeft uitsluitend de wettelijke taken en bevoegdheden van het belanghebbendenorgaan voor zover deze betrekking hebben op de standaardkringen waarvoor het SBO is ingesteld.

Het belanghebbendenorgaan en daarmee ook het SBO kan op grond van de statuten uit minimaal 4 en maximaal 14 leden bestaan. De leden van het SBO bestaan uit vertegenwoordigers van werkgevers, deelnemers, pensioengerechtigden en gewezen deelnemers van wie de pensioenovereenkomst is beëindigd. De verdeling van de zetels volgt de eisen in de Pensioenwet.

De raad van toezicht (RvT) en het SBO komen ten minste tweemaal per kalenderjaar in vergadering bijeen, waarbij in elk geval in één van deze vergaderingen de RvT verantwoording aflegt over de uitoefening van zijn taken en bevoegdheden. Daarnaast komen het bestuur en het SBO ten minste twee keer per jaar in vergadering bijeen. Tijdens deze vergaderingen worden aangelegenheden aan de orde gesteld waarover het bestuur of het SBO overleg wenselijk acht. Gedurende het verslagjaar heeft het SBO in totaal vijfmaal vergaderd, waarvan tweemaal met de RvT en driemaal met het bestuur. Het bestuur legt verantwoording af aan het SBO over het beleid en de wijze waarop het beleid is uitgevoerd ten aanzien van de standaardkringen. Het SBO adviseert het bestuur ten aanzien van de standaardkringen. Dat doet het gevraagd en ongevraagd. Statutair genoemde adviesonderwerpen zijn bijvoorbeeld statutenwijzigingen, pensioenreglementswijzigingen, de Abtn en uitvoeringsovereenkomsten. Het SBO heeft daarnaast een goedkeuringsrecht over onder andere beëindiging, fusie of splitsing van een standaardkring, wijziging van de werkingssfeer, dat wil zeggen het toetreden van werkgevers, het strategisch beleggingsbeleid, het toeslagbeleid en de premie. Ook geeft het SBO een oordeel over wat het bestuur doet en het beleid dat het bestuur kiest. De bevindingen van het SBO over het verslagjaar zijn opgenomen in hoofdstuk 13.

In het SBO hebben ultimo verslagjaar de volgende leden zitting:

Naam	M/V	Geboren	Functie	Geleding	Benoemd	Aftreed datum*
C.J.M. de Wit EPP	M	1951	Voorzitter	Werknemers	1-3-2017	1-3-2021
Drs. L.J. van der Put RBA**	M	1967	Lid	Werkgevers	1-3-2017	31-12-2018
M. Verbrugge	M	1968	Lid	Werkgevers	15-8-2018	15-8-2022
L.L. Gastelaars	V	1979	Lid	Werkgevers	15-8-2018	15-8-2022
J.G.P. de Ruijter	M	1955	Lid	Werknemers	15-8-2018	15-8-2022
M.J.C.M. van der Poel	V	1981	Lid	Gewezen deelnemers/ gepensioneerden	15-8-2018	15-8-2022
vacature						

* Een lid van het SBO heeft een zittingsduur van maximaal 4 jaar en kan tweemaal worden herkozen voor een periode van steeds 4 jaar.

** Per 1 januari 2019 is Drs. L.J. van der Put RBA benoemd tot bestuurslid.

3.2.3 Belanghebbendenorgaan “eigen kringen”

Voor de eigen kringen geldt dat elke kring een zelfstandig belanghebbendenorgaan (BO) heeft. De rol van een BO voor de eigen kringen is in principe vergelijkbaar met die van het SBO, maar dan voor de eigen kring. De taken en bevoegdheden van het BO van de eigen kringen zijn opgenomen in de statuten en het reglement van de desbetreffende kring. Jaarlijks beoordeelt ieder BO conform de statuten of de zetelverdeling en/of het aantal zetels moet worden aangepast.

Elk BO komt met het bestuur ten minste twee keer per jaar in vergadering bijeen. Tijdens deze vergaderingen worden de aangelegenheden aan de orde gesteld waarover het bestuur of het BO van de kring overleg wenselijk acht en uitsluitend voor zover deze aangelegenheden betrekking hebben op de eigen kring. Elk BO komt daarnaast minimaal twee keer per jaar bijeen met de RvT, waarbij de RvT verantwoording aflegt over de uitoefening van zijn taken en bevoegdheden.

3.2.4 Belanghebbendenorgaan RBS

BO RBS bestaat uit minimaal 4 en maximaal 9 leden. De zetelverdeling wordt vastgesteld op basis van de onderlinge getalsverhoudingen tussen de verschillende groepen belanghebbenden van Kring RBS. De zetelverdeling is vastgelegd in het reglement BO RBS, waarbij rekening wordt gehouden met het bepaalde in de statuten. Het BO RBS is gedurende het verslagjaar in totaal vijfmaal bijeen gekomen voor een gezamenlijke vergadering: driemaal met het bestuur en tweemaal met de RvT.

Per 31 december 2018 hebben de volgende leden zitting in het BO van Kring RBS:

Naam	M/V	Geboren	Functie	Geleding	Benoemd	Aftreed datum*
Drs. I.L. van Eeghen MiF	M	1960	Voorzitter	Gewezen deelnemers/ gepensioneerden	1-3-2018	1-3-2022
C.T.M. van den Berg	V	1961	Lid	Gewezen deelnemers/ gepensioneerden	1-3-2018	1-3-2022
Drs. J.J. Heemskerk CFA	M	1970	Lid	Gewezen deelnemers/ gepensioneerden	1-3-2018	1-3-2022
Mr. E.J. Kuiper	V	1960	Lid	Gewezen deelnemers/ gepensioneerden	1-3-2018	1-3-2022

Naam	M/V	Geboren	Functie	Geleding	Benoemd	Aftreed datum*
Mr. S.G. Mathu MBA	M	1973	Lid	Gewezen deelnemers/ gepensioneerden	1-3-2018	1-3-2022
Drs. A.D.J. Verzijl	M	1957	Lid	Gewezen deelnemers/ gepensioneerden	1-3-2018	1-3-2022
Drs. S.J. Nabuurs RC	M	1969	Lid	Gewezen deelnemers/ gepensioneerden	1-3-2018	1-3-2022

* Een lid van het BO Kring Bavaria heeft een zittingsduur van maximaal 4 jaar en kan tweemaal worden herkozen voor een periode van steeds 4 jaar.

De heer S. Nabuurs was nog geen lid van het BO RBS en diende als zodanig door DNB getoetst te worden. De heer S. Nabuurs is in 2018 goedgekeurd door DNB en hierna benoemd tot lid van BO RBS.

3.2.5 Belanghebbendenorgaan Bavaria

Het BO Bavaria bestaat uit vier leden. De zetelverdeling wordt vastgesteld op basis van de onderlinge getalsverhoudingen tussen de verschillende groepen belanghebbenden van Kring Bavaria. De zetelverdeling is vastgelegd in het reglement BO Bavaria, waarbij rekening wordt gehouden met de statutaire bepalingen. Het BO Bavaria is gedurende het verslagjaar in totaal viermaal bijeen gekomen om te vergaderen: tweemaal met het bestuur en tweemaal met de RvT waarvan eenmaal telefonisch.

Het BO Bavaria bestaat ultimo verslagjaar uit de volgende leden:

Naam	M/V	Geboren	Functie	Geleding	Benoemd	Aftreed datum*
Drs. B. Wellens	M	1975	Voorzitter	Werkgevers	1-7-2017	1-7-2021
P.J.F. Swinkels	M	1968	Lid	Werkgevers	1-7-2017	1-7-2021
N.C.A.L. Meeuws	M	1983	Lid	Werknemers	1-7-2017	1-7-2021
L.M.M. van der Steen	M	1949	Lid	Gewezen deelnemers/ gepensioneerden	1-7-2017	1-7-2021

* Een lid van het BO Bavaria heeft een zittingsduur van maximaal 4 jaar en kan tweemaal worden herkozen voor een periode van steeds 4 jaar.

3.2.6 Kringoverstijgend medezeggenschapsorgaan

Het kringoverstijgend medezeggenschapsorgaan (KOM) wordt op grond van de statuten gevormd door de voorzitters van elk BO van een eigen kring en de voorzitter van het SBO. De leden van het KOM richten zich bij de vervulling van hun taken op de belangen van het fonds en op de belangen van de bij het fonds betrokken deelnemers, gewezen deelnemers, andere aanspraakgerechtigden, de pensioengerechtigden en de werkgever(s) en zorgen ervoor dat deze zich door hen op evenwichtige wijze vertegenwoordigd kunnen voelen. Het KOM waarborgt dat de leden van het KOM zich ten opzichte van de kringen en ten opzichte van elkaar onafhankelijk en kritisch kunnen opstellen.

De belangrijkste taken en bevoegdheden van het KOM zijn het adviseren van de RvT over wijzigingen in het reglement van de RvT, het benoemen van de leden van de RvT, het benoemen van onafhankelijke deskundigen als lid van de geschillencommissie en het bestuur adviseren over een voorgenomen besluit met betrekking tot de

vorm en inrichting van het intern toezicht. De inrichting, taken en bevoegdheden van het KOM zijn vastgelegd in de statuten.

Het KOM en het bestuur vergaderen ten minste twee keer per jaar. Tijdens deze vergaderingen worden de aangelegenheden op fondsniveau aan de orde gesteld waarover het bestuur of het KOM overleg wenselijk acht. Gedurende het verslagjaar zijn het KOM en het bestuur driemaal bijeen gekomen om te vergaderen. Daarnaast vergaderen het KOM en de RvT ten minste tweemaal per kalenderjaar, waarbij in elk geval in één van deze vergaderingen de RvT verantwoording aflegt over de uitoefening van zijn taken en bevoegdheden op fondsniveau. Gedurende het verslagjaar zijn het KOM en de RvT tweemaal bijeen gekomen om te vergaderen.

Het KOM bestaat op 31 december 2018 uit de volgende leden:

Naam	M/V	Geboren	Functie	Betreffende (S)BO	Benoemd	Aftreed datum
Drs. I.L. van Eeghen MiF	M	1960	Lid	BO RBS	1-3-2018	1-3-2022
C.J.M. de Wit EPP	M	1951	Voorzitter	SBO	1-3-2017	1-3-2021
Drs. B. Wellens	M	1975	Lid	BO Bavaria	1-7-2017	1-7-2021

3.2.7 Raad van toezicht

Het intern toezicht wordt uitgeoefend door de RvT. De RvT bestaat uit ten minste 3 leden. De leden van de RvT zijn onafhankelijk. Dit betekent dat zij geen andere banden hebben met Centraal Beheer APF dan hun lidmaatschap van deze raad.

De rol van de RvT is in artikel 104 van de Pensioenwet als volgt geformuleerd: “De raad van toezicht heeft tot taak toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het pensioenfonds. De raad van toezicht is ten minste belast met het toezien op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur en legt verantwoording af over de uitvoering van de taken en de uitoefening van de bevoegdheden aan het verantwoordingsorgaan en de werkgever, het belanghebbendenorgaan en in het bestuursverslag. De raad van toezicht staat het bestuur met raad ter zijde. Artikel 9 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek is van overeenkomstige toepassing op de leden van de raad van toezicht.”

De RvT neemt bij de uitoefening van zijn taak de Code Pensioenfonds en het door de RvT opgestelde reglement in acht.

De RvT vergadert ten minste vier maal per jaar of zoveel vaker als de voorzitter van de RvT of de meerderheid van het aantal leden van de RvT dit wenselijk acht. Gedurende het verslagjaar heeft de RvT in totaal zesentwintigmaal vergaderd: dertienmaal met het bestuur waarvan driemaal telefonisch en dertienmaal onderling. De RvT is, zoals in de statuten vastgelegd, ten minste belast met het beoordelen of het bestuur:

1. de risico's adequaat beheerst;
2. de verschillende belangen evenwichtig afweegt;
3. verantwoording aflegt over de uitvoering van de taken.

De RvT heeft op grond van de Pensioenwet een goedkeuringsrecht met betrekking tot besluiten van het bestuur tot vaststelling van het bestuursverslag en de jaarrekening, de profielschets voor bestuursleden, het beloningsbeleid, collectieve waardeoverdracht en fusie van het fonds.

De RvT legt verantwoording af over de uitvoering van de taken en de bevoegdheden aan de belanghebbendenorganen en aan het KOM waar het handelen van de RvT op fondsniveau betreft, alsmede in het bestuursverslag. De inrichting, taken en bevoegdheden van de RvT zijn vastgelegd in de statuten van het fonds.

Het bestuur heeft in de statuten vastgelegd langs welke procedure leden van de RvT kunnen worden benoemd, geschorst of ontslagen. Het KOM is het orgaan dat leden van de RvT benoemt en ontslaat.

De RvT bestaat op 31 december 2018 uit de volgende leden:

Naam	M/V	Geboren	Functie	Benoemd	Aftreeddatum	Aantal malen herbenoembaar
Drs. M.A.M. Barth	V	1964	Voorzitter	15-7-2016	15-7-2020	1
J.N. Berkemeijer AAG	M	1954	Lid	15-7-2018	15-7-2022	0
Drs. L.M.T. van Velden	V	1964	Lid	24-5-2017	24-5-2021	1

De heer J.G.C.M. Buné BCM heeft om persoonlijke redenen per 1 april 2018 zijn lidmaatschap van de RvT beëindigd. De heer Berkemeijer is op 28 mei 2018 herbenoemd voor een nieuwe termijn van vier jaar.

3.2.8 Beleggingscommissie

De beleggingscommissie adviseert het bestuur hoe ieder kringvermogen het beste kan worden belegd en hoe met de risico's moet worden omgegaan. Een belangrijke bron van informatie voor de commissie is de inbreng van de fiduciaire beheerder. Het bestuur neemt de beleggingsbesluiten en draagt de volledige verantwoordelijkheid. Op basis van de adviezen van de beleggingscommissie stelt het bestuur jaarlijks het beleggingsbeleid vast in een jaarplan. Het bestuur heeft zelf ook direct contact met de fiduciaire beheerder.

De beleggingscommissie bestaat uit ten minste twee bestuursleden van Centraal Beheer APF en een onafhankelijke externe deskundige die lid is van de beleggingscommissie. De beleggingscommissie kan daarnaast, na instemming van het bestuur, externe deskundigen en/of een externe voorzitter aanstellen die geen lid zijn van de beleggingscommissie. De beleggingscommissie kan bovendien een externe voorzitter aanstellen die wél lid is van de beleggingscommissie. De heer Roelandt is een externe voorzitter, die lid is van de beleggingscommissie.

De commissie vergaderde in het verslagjaar negenmaal (inclusief themasessie).

De beleggingscommissie bestaat op 31 december 2018 uit de volgende leden:

Naam	Functie
Drs. P.J. Roelandt	Lid en Externe voorzitter
Drs. H.A. Kempen	Lid namens het bestuur
Drs. W.A.H. Baljet	Adviseur van commissie
R. van Wechem CFA CAIA	Adviseur van commissie

Per 1 januari 2019 is Drs. L.J. van der Put RBA lid van de beleggingscommissie; vanaf 1 mei 2019 is hij voorzitter van deze commissie.

3.2.9 Risicocommissie

Het bestuur neemt de besluiten op het gebied van financieel en operationeel risicomanagement ten aanzien van Centraal Beheer APF en draagt de volledige verantwoordelijkheid. De risicocommissie geeft uitvoering aan het risicomanagementbeleid. De risicocommissie adviseert het bestuur gevraagd en ongevraagd over operationeel

en financieel risicomanagement. De risicocommissie bestaat uit ten minste twee bestuursleden van het fonds en de risicomanager.

De commissie vergaderde in het verslagjaar elfmaal.

De risicocommissie bestaat op 31 december 2018 uit de volgende leden:

Naam	Functie
Drs. H.A. Kempen	Voorzitter
Drs. A.B. Peters-Derksen AAG	Bestuurslid
Drs. F.J. Sier AAG	Directeur bestuursbureau
Drs. P. Westdijk RA RE	Risicomanager

3.2.10 Crisiscommissie

De crisiscommissie stelt vast of er sprake is van een spoedeisende situatie en welke acties ondernomen moeten worden om de spoedeisende situatie onder controle te krijgen. De crisiscommissie bewaakt dat de acties zo effectief en efficiënt mogelijk worden uitgevoerd.

De crisiscommissie bestaat uit vier leden, te weten de voorzitter van het bestuur, de bestuurssecretaris, de voorzitter van de RvT en de directeur van het bestuursbureau. Voor ieder van de leden van de crisiscommissie is een plaatsvervanger benoemd voor het geval het betreffende lid van de crisiscommissie niet bereikbaar is of niet in staat te handelen.

De in de crisiscommissie zittende leden van het bestuur beslissen of er sprake is van een spoedeisende situatie. Zij laten zich voorafgaand aan hun beslissing adviseren door de voorzitter van de RvT, de directeur van het bestuursbureau en de risicomanager.

In het verslagjaar heeft zich geen crisissituatie voorgedaan en is de crisiscommissie niet bijeengekomen voor een vergadering.

Ultimo verslagjaar bestaat de crisiscommissie uit de volgende leden:

Naam	Functie
H.A.J. Hannen	Voorzitter van het bestuur
Drs. M.A.M. Barth	Voorzitter RvT
Drs. F.J. Sier AAG	Directeur bestuursbureau
M. van Voorneburg	Bestuurssecretaris

3.2.11 Pensioencommissie

De taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de pensioencommissie zijn vastgelegd in het huishoudelijk reglement. Eén bestuurslid is eerste verantwoordelijke van de commissie en geeft per bestuursvergadering terugkoppeling aan het bestuur. De pensioencommissie adviseert het bestuur gevraagd en ongevraagd over pensioenregelingen, herverzekeringen, actuariële vraagstukken (o.a. Abtn) en productbeheer.

De pensioencommissie heeft verder de volgende taken:

- a. Het jaarlijks ontwikkelen van een jaarplan voor het eigen werkveld;
- b. Het invullen, uitvoeren en terugkoppelen aan het bestuur van het jaarplan.

De pensioencommissie maakt gebruik van de diensten van Achmea Pensioenservices (APS) voor de adviserend actuaire en van Kienhuis Hoving voor de juridisch adviseur en schakelt waar nodig andere experts in.

De commissie vergaderde in het verslagjaar zeventienmaal.

De pensioencommissie bestaat op 31 december 2018 uit de volgende leden:

Naam	Functie
Drs. A.B. Peters-Derksen AAG	Voorzitter
Drs. R. Kiburg AAG	Adviserend actuaire
K. Vaassen	Manager propositie APS
Drs. J.B. Adam	Beleidsadviseur bestuursbureau
Drs. F.J. Sier AAG	Directeur bestuursbureau

3.2.12 Financiële commissie

In het verslagjaar hebben wij een financiële commissie voorbereid. De financiële commissie van Centraal Beheer APF bestaat uit het verantwoordelijke bestuurslid (H. Kempen), de directeur bestuursbureau (E. Sier) en de beleidsmedewerker financiën van het pensioenfonds. De operationele taken van de commissie zijn:

- Financieel beheer van het fonds. Onderdelen hiervan zijn het bewaken van de solvabiliteit en liquiditeit van Centraal Beheer APF als geheel en de liquiditeit van de individuele kringen, de monitoring van het weerstandsvermogen, het adviseren van het bestuur over de hoogte van het aan te houden weerstandsvermogen.
- Businessplanning. Hierbij valt te denken aan het beheren van het planningsmodel en planningsvariabelen, het monitoren van de realisatie van het businessplan en het uitvoeren van scenario-analyse op het businessplan.
- Begroting. Deze taak houdt in het beheren van het begrotingsmodel als afgeleide van het businessplan en het monitoren van kostenuitputting ten opzichte van de begroting.
- Financiële maand- en kwartaalrapportages vanuit pensioenuitvoerder en vermogensbeheerder. Onderdeel hiervan is de signalering van aandachtspunten aan het bestuur en het voorbereiden van toelichtingen op de rapportages voor bestuur, RvT en (S)BO's.
- Jaarwerk. Hieronder valt het bespreken van *management letters* van accountant en actuaire en het voorbereiden van de *management response*. Het bewaken van de afhandeling van de actiepunten van accountant en actuaire.

De financiële commissie is in januari 2019 met haar activiteiten gestart.

3.2.13 Bestuursbureau

Het bestuursbureau zorgt voor de dagelijkse bedrijfsvoering onder eindverantwoordelijkheid van het bestuur en ziet toe op de gemaakte afspraken met de adviseurs, de compliance officer, de certificerend actuaire, de externe accountant en met partijen waaraan werkzaamheden worden/zijn uitbesteed zoals de administrateur, vermogensbeheerder en herverzekeraar. Daarnaast bereidt het bestuursbureau alle vergaderingen van bestuur en RvT voor en onderhoudt de contacten met de toezichthouders.

Op het bestuursbureau zijn ultimo verslagjaar werkzaam een directeur (de heer drs. F.J. Sier AAG), een risicomanager, een beleidsmedewerker pensioenen, een juriste, een bestuurssecretaris en een secretaresse.

3.2.14 Compliance officer

Wij zien compliance als een onmisbare schakel om een goede reputatie en betrouwbaarheid van ons fonds te waarborgen. Het bestuur is eindverantwoordelijk voor het compliant zijn en blijven en het waarborgen van de integriteit en betrouwbaarheid van het fonds. De taken en bevoegdheden van de compliance officer liggen vast in het compliance programma van het fonds.

Er is een gedragscode opgesteld en jaarlijks vullen alle verbonden personen een verklaring van naleving in en ondertekenen deze. De gedragscode bevat regels en richtlijnen die belangenconflicten tussen zakelijk belang en privébelangen en het misbruik van vertrouwelijke gegevens moet voorkomen. De compliance officer controleert elk jaar of de alle betrokkenen de gedragscode naleven.

De compliance officer ziet toe op de naleving van externe wet- en regelgeving, waarvan de interne compliance regels en –procedures zijn afgeleid en beschreven. Het bestuur heeft de heer Mr. R. Van der Mast van het Nederlands Compliance Instituut (NCI) aangesteld als compliance officer van het fonds. De compliance officer is onafhankelijk van het bestuur en rapporteert periodiek zijn bevindingen aan het bestuur. Het bestuur rapporteert vervolgens, op basis van de input van de compliance officer over compliance aangelegenheden aan de RvT. De compliance officer heeft een rechtstreekse escalatielijn naar de RvT. De compliance officer heeft gerapporteerd dat enkele verbonden personen de nalevingsverklaring niet tijdig hebben ondertekend. Verder heeft de compliance officer in het verslagjaar geen afwijkingen geconstateerd bij de controle op de naleving van externe wet- en regelgeving en de naleving van de gedragscode.

In 2018 is voor de verdere verbetering van de klokkenluidersregeling gezocht naar een vertrouwenspersoon. Begin 2019 heeft het bestuur, mevrouw J.M.E. Pierik-Van Diest van het NCI benoemd.

3.2.15 Externe ondersteuning en controle

Het fonds wordt bijgestaan door externe deskundigen voor actuariaat en risicobeheersing. Ultimo boekjaar is de externe adviserende actuaire de heer drs. R. Kiburg AAG, lid van het Actuariel Genootschap en werkzaam bij APS.

Towers Watson Netherlands B.V. (Willis Towers Watson) is benoemd als onafhankelijk, certificerend actuaire voor Centraal Beheer APF. De certificerend actuaire waarmerkt de actuariële staten en maakt een actuariële verslag waarin een verklaring wordt opgenomen van zijn bevindingen bij de jaarlijkse verslagstaten. Hij toetst de middelen en beoordeelt de vermogenspositie. Hierbij baseert hij zich mede op de gegevens van de accountant. De certificerend actuaire is aangesteld als sleutelhouder van de actuariële functie.

Het bestuur heeft Deloitte Accountants B.V. benoemd als externe accountant voor het fonds. De accountant waarmerkt de DNB jaarstaten en verstrekt een controleverklaring omtrent de getrouwheid bij de jaarlijkse verslagstaten en de jaarrekening. Hij geeft een oordeel over de betrouwbaarheid van de weergave van de gegevens over de grootte en samenstelling van het vermogen en het resultaat ultimo het verslagjaar.

Voor niet-controlewerkzaamheden die worden verstrekt aan deze partijen weegt het bestuur voorafgaand aan het toekennen van de opdrachten af in hoeverre de onafhankelijke positie van de certificerend actuaire of accountant in gevaar kan komen.

3.3 Diversiteit Bestuur en overige gremia

In de samenstelling van het bestuur, de RvT en de belanghebbendenorganen streven wij naar de diversiteitsvereisten zoals bedoeld in de Code Pensioenfondsen. De RvT bestaat voor twee-derde uit vrouwen. Op grond van artikel 107 Pensioenwet rapporteren wij over de samenstelling naar leeftijd en geslacht van het bestuur en het BO. Op dit moment wordt niet voldaan aan de doelstelling ten aanzien van deze gremia. Bij de werving van bestuurders is aandacht geweest voor diversiteit. Daarbij is uitdrukkelijk getracht ook kandidaten onder de 40 jaar te vinden met wie een goede match was in de samenstelling van het bestuur. Dit heeft niet tot geschikte kandidaten geleid. In paragraaf 4.6 is een nadere toelichting opgenomen over de naleving van de Code Pensioenfondsen. Tevens is in bijlage 2 is een overzicht opgenomen van de nevenfuncties van de bestuursleden en leden van de RvT.

4 Governance

Het fonds geeft uitvoering aan de pensioenreglementen zoals overeengekomen in de afgesloten uitvoeringsovereenkomsten. In een uitvoeringsovereenkomst zijn afspraken gemaakt tussen het fonds en de werkgevers over de uitvoering van de pensioenreglementen. Het bestuur is eindverantwoordelijk voor de uitvoering en voert “als goed huisvader” de regie over de werkzaamheden van het fonds. De uitvoeringsovereenkomsten en pensioenreglementen zijn beschikbaar via het eigen digitale domein van de kring(en).

4.1 Besluitvorming

Het bestuur heeft vijftien maal vergaderd in het verslagjaar. Waar nodig zijn daarnaast besluiten buiten de vergaderingen om genomen. De beleggingscommissie, de risicocommissie, de pensioencommissie en de communicatiecommissie hebben, waar van toepassing, in de bestuursvergadering het bestuur geadviseerd.

Uitgangspunt bij het handelen van ieder individueel bestuurslid en het bestuur als geheel, is dat wordt gehandeld in het belang van alle belanghebbenden van het fonds, rekening houdend met de korte- en langetermijneffecten van de genomen maatregelen. De overwegingen bij besluitvorming van het bestuur zijn in de notulen van de bestuursvergaderingen vastgelegd. De belangenafweging uit zich in een streven naar een kostenefficiënt en transparant pensioen, tegen zo scherp mogelijke voorwaarden ingekocht. De belangenafweging blijkt ook uit zo gedegen mogelijke analyses op actuariel gebied om de deelnemers een zo goed mogelijk pensioen te bieden.

De belangrijkste vergaderonderwerpen naast de reguliere beleidscyclus waren:

- Planning en control cyclus
- Pensioenfondsenkring 1; transitie Cindu
- Aansluiting Apollo Vredestein
- Uitvoeringsreglement RBS
- Pensioenleeftijd 68
- Risicomanagementbeleid
- MVEV Kring DC
- Herverzekering
- IMVO Convenant
- Financiering weerstandsvermogen
- Aanpassen DC-propositie; doorbeleggen
- AVG: vaststelling beleid en sluiten verwerkersovereenkomsten
- Vaststelling beloningsbeleid
- Waardeoverdracht klein pensioen
- Vaststelling geschiktheidsplan
- On-site onderzoek DNB
- IORP II (Institutions for Occupational Retirement Provision)
- Organisatie bestuursbureau.

4.2 Wijzigingen in fondsdocumentatie

Een wijziging van de werkingssfeer van een kring wordt in de statuten opgenomen. De werkingssfeer staat in een bijlage bij de statuten. De werkingssfeer van een kring wijzigt bijvoorbeeld door toetreding van werkgevers. De notaris van het fonds passeert frequent nieuwe statuten voor de standaardkringen waarin de nieuw toegetreden werkgevers zijn opgenomen. Aangesloten werkgevers zijn op de website te vinden onder corporate informatie, onderdeel “Wie zijn we”.

Het bestuur heeft in 2018 een aantal beleidsdocumenten geactualiseerd:

- beloningsbeleid;
- uitvoeringsovereenkomst, pensioenreglement en reglement BO voor Pensioenfondsenkring I;
- Abtn 's en reglementen van alle standaardkringen: in lijn gebracht met onze pensioenregelingen en actuariële en fiscale staffels en tabellen
- diverse commissiereglementen;
- geschiktheidsplan bestuur;
- profielschetsen voor nieuwe rollen;
- Systematische Integriteitsrisico Analyse (SIRA);
- privacybeleid.

4.3 Beloningsbeleid

Centraal Beheer APF heeft een beloningsbeleid dat voldoet aan de wettelijke eisen en het is vrijwillig getoetst aan de Wet normering topinkomens. Het beloningsbeleid past bij de bedrijfsstrategie, doelstellingen, waarden en langetermijnbelangen van het fonds en zijn belanghebbenden. Het draagt daarnaast bij aan het voorkomen van (de schijn van) belangenverstrengeling of het nemen van onaanvaardbare of ongewenste risico's en aan het voorkomen van kosten die belanghebbenden niet dienen. In het beloningsbeleid past geen variabele of prestatie-gerelateerde beloning. Ontslag- of opzeggings- of exit- of schadevergoedingen worden alleen uitgekeerd als de rechter Centraal Beheer APF hiertoe verplicht. Het beloningsbeleid is goedgekeurd door de raad van toezicht. Op de website is een samenvatting vermeld.

Het bestuur is verantwoordelijk voor de implementatie en uitvoering van het beloningsbeleid. Het bestuur kan wijzigingen in het beloningsbeleid vaststellen na goedkeuring van de RvT. De RvT heeft goedkeuringsrecht op het beloningsbeleid en monitort een zorgvuldige opzet, uitvoering en evaluatie van het beloningsbeleid.

Aan de bestuursleden, leden van de RvT en leden van de belanghebbendenorganen zijn in het verslagjaar vergoedingen betaald door het fonds voor hun werkzaamheden. Er zijn aan hen geen leningen verstrekt, noch is sprake van vorderingen op (voormalige) bestuurders, leden van de RvT of de leden van de belanghebbendenorganen. De bestuurders en de leden van de RvT nemen niet deel aan de pensioenregelingen van het fonds.

Toets aan besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen

Het Besluit Ftk stelt eisen aan het beheerste beloningsbeleid van een pensioenfonds. Het beleid moet niet aanmoedigen tot het nemen van meer risico's dan voor het fonds aanvaardbaar is. Ons beloningsbeleid bevat geen risicoprikkels. Het Besluit Ftk vraagt daarnaast dat het beloningsbeleid wordt vastgelegd, vastgesteld en openbaar gemaakt. Het vastgestelde beloningsbeleid is beschikbaar op de website van Centraal Beheer APF. Hiermee wordt ten aanzien van de beloning voldaan aan de eisen in het besluit.

Toets aan Code Pensioenfondsen

De Code Pensioenfondsen gaat in Thema 6, norm 41 tot en met 45 in op het beheerste beloningsbeleid. Onze beloningen zijn afgestemd op de grootte van het fonds, het tijdsbeslag (gebaseerd op het voltijdequivalent van DNB) en bevatten geen prestatiegerichte componenten. Er zijn in het verslagjaar geen ontslagvergoedingen overeengekomen. Hiermee voldoet het fonds voor wat betreft het beloningsbeleid aan de Code Pensioenfondsen.

4.4 Goed Pensioenfondsbestuur

De samenleving vraagt van bedrijven, instellingen en organisaties dat zij toezicht op hun eigen functioneren vormgeven en dat zij verantwoording afleggen aan hun belanghebbenden. Het gaat daarbij vooral om de wijze waarop verantwoording wordt afgelegd aan belanghebbenden en de wijze waarop het interne toezicht is georganiseerd. Het bestuur legt de verantwoording over het gevoerde beleid, de uitkomsten en beleidskeuzes af in het bestuursverslag.

Het bestuur heeft in het verslagjaar het eigen functioneren geëvalueerd onder begeleiding van een onafhankelijke derde partij. Daarbij is gesproken over de samenstelling en leiding van het bestuur, de effectiviteit van het bestuur, de samenwerking tussen bestuur en Raad van Toezicht en het samenspel tussen bestuur en KOM, belanghebbendenorganen en bestuursbureau. Deze zelfevaluatie is verlopen in een plezierige, zelfkritische en constructieve sfeer. De geformuleerde actiepunten zullen in 2019 worden opgevolgd.

4.5 Beheerste en integere bedrijfsvoering

Om de kwaliteit van de dienstverlening aan deelnemers (waaronder ook slapers en pensioengerechtigden) en werkgevers te kunnen waarborgen, hebben wij een raamwerk ingericht voor het interne beheersingssysteem. De basis voor beheerste bedrijfsvoering door het fonds ligt in de administratieve organisatie en de wijze waarop het model van 'three lines of defence' is vormgegeven.

Administratieve organisatie

De administratieve organisatie beschrijft op hoofdlijnen de processen, de risico's en de maatregelen om de processen en de risico's te beheersen. Voor Centraal Beheer APF is de beheersing van de uitbestedingen een belangrijk aspect, omdat alle operationele processen zijn uitbesteed. Hiertoe is eerst een RACI tabel (responsible, accountable, consulted, informed) opgesteld die als basis heeft gediend bij het inrichten van de administratieve organisatie van het fonds.

Vervolgens hebben wij een uitbestedingsbeleid opgesteld dat eisen stelt aan zowel de leveranciers als het selectieproces daarvan. De uit te besteden werkzaamheden zijn gedefinieerd in uitbestedingsovereenkomsten en SLA's (service level agreements). In deze SLA's zijn de uitbestede diensten nader gedetailleerd en waar mogelijk voorzien van KPI's (kritische performance-indicatoren). De leveranciers rapporteren per kwartaal de performance ten opzichte van de SLA. Het bestuur beoordeelt deze rapportages en bespreekt deze met de leveranciers. Op deze wijze houdt het bestuur gedurende het jaar toezicht op de uitbestede werkzaamheden.

In aanvulling op de SLA rapportage ontvangt het bestuur elk kwartaal de NFRrapportage (niet-financiële risico's). Deze rapportage geeft inzicht in de procesuitvoering en eventueel opgetreden incidenten bij de leverancier. Ook deze rapportage wordt met de leverancier besproken.

Jaarlijks verstrekken de leveranciers Achmea Pensioenservices en Achmea Investment Management een ISAE3402 type II verklaring. Deze verklaring geeft voor de geselecteerde processen weer of de beheersmaatregelen adequaat zijn en of deze gedurende het jaar hebben gewerkt. De door de leveranciers opgestelde rapportage wordt gecontroleerd door een onafhankelijke accountant. Voor het bestuur is deze verklaring een belangrijk signaal over de betrouwbaarheid van de uitgevoerde uitbestede processen. De rapportage wordt met de leveranciers besproken.

De accountant waarmerkt de staten en verstrekt een controleverklaring omtrent de getrouwheid bij de jaarlijkse verslagstaten en de jaarrekening. Hij geeft een oordeel over de betrouwbaarheid van de weergave van de gegevens over de grootte en samenstelling van het vermogen van de collectiviteitkring en het fonds als geheel en het resultaat ultimo het verslagjaar.

Een andere belangrijke doelstelling om de belangen van de deelnemers te dienen is het waarborgen van de integriteit van de gegevens en de gegevensverwerkende processen. Hiertoe hebben wij beleid geformuleerd inzake integriteit, incidenten, klokkenluiders en compliance. Dit beleid maakt integraal deel uit van het uitbestedingsbeleid en de afspraken met de leveranciers. Zij verklaren zich bekend met dit beleid en daaraan compliant te werken. De toetsing hiervan is onderdeel van de eerder besproken rapportages.

4.6 Naleving Code Pensioenfondsen

De Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid hebben samen de Code Pensioenfondsen 2018 (hierna: de Code) opgesteld. De Code is per 1 juli 2014 wettelijk verankerd in de Pensioenwet. De Code is opgezet aan de hand van acht thema's voor goed pensioenfondsbestuur. De Code gaat in op de rol van het bestuur, het belanghebbendenorgaan en het intern toezicht. Onderwerpen als integraal risicomanagement, beloningen, diversiteit en verantwoord beleggen komen ook aan bod. De acht thema's zijn:

1. vertrouwen waarmaken;
2. verantwoordelijkheid nemen;
3. integer handelen;
4. kwaliteit nastreven;
5. zorgvuldig benoemen;
6. gepast belonen;
7. toezicht houden en inspraak waarborgen;
8. transparantie bevorderen.

Pensioenfondsen mogen de Code naleven volgens het 'pas-toe-of-leg-uit'-beginsel. Het bestuur van het fonds vindt naleving van de Code belangrijk en stelt periodiek vast of aan de normen in de Code wordt voldaan. In 2018 is aan alle normen voldaan, met uitzondering van norm 33 en 39 (zie hierna). De nummering van de normen correspondeert met die in de Code. In 2018 is een nieuwe versie van de Code gepubliceerd. Deze nieuwe versie heeft een andere nummering. Daardoor is de onderstaande nummering niet vergelijkbaar met de nummering in het vorige jaarverslag van het fonds.

Norm uit de Code	Toelichting
Norm 33 "In zowel het bestuur als in het VO of het BO is er ten minste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar in. Het bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het bestuur te bevorderen."	• Het bestuur heeft in het verslagjaar geen leden onder de 40 jaar. • Bij de werving van de bestuurders is getracht eisen ten aanzien van geschiktheid, tijdsbeslag en betrouwbaarheid in te vullen en is aandacht geweest voor diversiteit. Daarbij is uitdrukkelijk getracht ook kandidaten onder de 40 jaar te vinden met wie een goede match was in de samenstelling van het bestuur. Dit heeft niet tot geschikte kandidaten geleid. • Voor het SBO zijn in het verslagjaar verkiezingen geweest; hierbij zijn twee vrouwen van onder de 40 jaar gekozen. • BO RBS heeft in het verslagjaar geen lid onder de 40 jaar. • BO Bavaria heeft in het verslagjaar geen vrouwelijk lid.
Norm 39 "Een bestuurslid wordt benoemd en ontslagen door het bestuur, na het horen van de raad van toezicht over de procedure. Een lid van de raad van	Bij vergunningverlening (15 juli 2016) waren er nog geen belanghebbenden. De werving en selectie van bestuur en RvT bij de start van het fonds is door de oprichtende partij gedaan. Alle beleidsbepalers zijn getoetst door DNB. Het KOM benoemt <i>going concern</i> de leden van de RvT. De RvT

Norm uit de Code	Toelichting
toezicht of visitatiecommissie wordt benoemd door het bestuur na bindende voordracht van het verantwoordingsorgaan en wordt ontslagen door het bestuur na bindend advies van het verantwoordingsorgaan. Een lid van het verantwoordingsorgaan wordt benoemd door het bestuur en ontslagen door het verantwoordingsorgaan zelf. In uitzonderlijke situaties kan het bestuur in overleg met het intern toezicht een lid ontslaan."	benoemt bestuursleden. Hiermee ligt het primaat, zij het op indirecte wijze, bij de belanghebbenden.

4.7 Deskundigheidsbevordering en bestuurlijke effectiviteit

Het bestuur heeft een geschiktheidsmatrix opgesteld en de verdeling van de deskundigheidsgebieden binnen het bestuur beoordeeld. Wij zijn van oordeel dat de verdeling van de kennisgebieden en kennisniveaus voldoende de continuïteit van de dagelijkse beleidsvoering waarborgt. Het bestuur beschikt over voldoende deskundigheid om zijn taken uit te voeren. In het verslagjaar is het geschiktheidsplan geactualiseerd en aangevuld.

4.8 Follow-up bevindingen intern toezicht

Het intern toezicht van het fonds wordt uitgeoefend door de RvT. De RvT heeft als taak toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken van het fonds. De RvT stelt in het verslag over 2018 vast dat de aanbevelingen die vorig jaar aan het bestuur zijn gedaan zijn opgevolgd. De bevindingen van de RvT over dit verslagjaar zijn opgenomen in hoofdstuk 19. Hier vindt u ook de reactie van het bestuur op dit verslag.

4.9 Toezichthouders DNB en AFM

De Nederlandsche Bank (DNB) en de Autoriteit Financiële Markten (AFM) houden toezicht op pensioenfondsen. De AFM ziet toe op gedrag en communicatie die pensioenfondsen volgens de wet aan deelnemers moeten geven. DNB beoordeelt de financiële aspecten.

Wij voeren periodiek telefonisch, persoonlijk en schriftelijk overleg met DNB. Er is in het verslagjaar regelmatig contact geweest met DNB. Een bijzonder en voor ons belangrijk gespreksonderwerp met DNB is het berekenen van het MVEV, het Minimaal Vereist Eigen Vermogen, voor Kring DC en de standaard DB-kringen. Al bij het opstellen van de jaarcijfers over 2016 gaven wij aan met DNB van mening te verschillen over de berekeningsmethode voor Kring DC en hierover in gesprek te zijn met DNB.

Wij hebben DNB verzocht ontheffing te verlenen met betrekking tot de eisen die worden gesteld aan de omvang en de samenstelling van het MVEV voor de standaard DB-kringen en Kring DC. DNB heeft dit verzoek voor de standaard DB-kringen toegewezen. DNB heeft dit verzoek voor de Kring DC gedeeltelijk toegewezen. Voor de kring DC acht Centraal Beheer APF een MVEV-buffer boven de reeds gehanteerde 1% niet noodzakelijk vanwege het feit dat de overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico's zijn verzekerd. Centraal Beheer APF heeft bezwaar aangetekend tegen het hanteren van het niveau van de MVEV-buffer in de kring DC. DNB heeft dit bezwaar ongegrond verklaard. Centraal Beheer APF heeft als gevolg hiervan een beroepsprocedure ingesteld. Inmiddels is een voorstel voor de financiering van zowel MVEV als kostenvoorziening in Kring DC opgesteld en besproken binnen het bestuur. SAAPF zal hierover op 11 juni 2019 inhoudelijk overleg voeren met

DNB. Afhankelijk van de uitkomsten van dat overleg en na uitspraak in de beroepszaak zal het bestuur van SAAPF op dit punt zijn beleid voor de financiering van het MVEV (en de kostenvoorziening) uitwerken, zodat wordt voldaan aan de wettelijke eisen over de kostendekkenheid van de premie.

Voor 2019 is er weer ontheffing aangevraagd ten aanzien van het MVEV van de DB kringen en de kring DC. DNB heeft aangegeven dat het opnieuw verlenen van de ontheffing geen probleem zou moeten zijn, omdat de redenen voor de ontheffing over 2018 niet zijn veranderd. De verzoeken om ontheffing zijn eind december 2018 aan de toezichthouder verstrekt

In 2017 is met de AFM is overleg gevoerd over de invoering van het standaardmodel verbeterde premieovereenkomst. Dit standaardmodel is in november 2017 goedgekeurd door de minister en op 1 december 2017 gepubliceerd in de Staatscourant. De formele ingangsdatum was 1 januari 2018. Per die datum moesten pensioenfondsden standaard terminologie gebruiken bij het informeren van deelnemers over hun keuze tussen een vaste of een variabele uitkering bij een premieovereenkomst. Bij Centraal Beheer APF is bij de Kring DC sprake van een premieovereenkomst. Door de korte tijd die beschikbaar was voor deze verbetering hebben wij de AFM uitstel gevraagd tot 1 juli 2018. De AFM heeft hierin geen aanleiding gezien voor nader toezicht. We voldoen op dit vlak inmiddels volledig aan de eisen.

4.9.1 Onderzoeken DNB 2018

Om meer inzicht te verkrijgen in de mate waarin APF'en toekomstbestendig zijn, is DNB in 2017 gestart met een on-site onderzoek bij de algemeen pensioenfondsden. Ook bij Centraal Beheer APF is onderzoek gedaan. DNB heeft onder andere gekeken naar de dekkendheid van de uitvoeringskosten en de daarbij horende tarifiering. Het onderzoek werd uitgevoerd onder de verantwoordelijkheid van de afdeling On-site Toezicht Pensioenfondsden en Verzekeraars.

Als vertrekpunt voor het onderzoek heeft DNB generieke en negatief geformuleerde hypothesen opgesteld. DNB heeft zich via interviews en het bestuderen van documenten een beeld gevormd van het fonds. De observaties van DNB zijn vastgelegd in een rapportage, welke aan het fonds ter beschikking is gesteld. De reactie van het fonds is hierin opgenomen. De rapportage is binnen DNB door de afdeling On-site Toezicht aan het account toezicht op Centraal Beheer APF verstrekt. Het bestuur van Centraal Beheer APF is met het accounttoezicht van DNB in gesprek gegaan over de interpretatie van de onderzoeksresultaten en de beoogde vervolgstappen. DNB heeft een brief opgesteld waarin zij expliciteert welke zaken het fonds moest opleveren. Het betrof met name beschrijvingen van beleidsuitgangspunten en vastlegging van processen.

- In het eerste gedeelte betrof de eis van DNB kostentoe rekening en de communicatie daarover aan de deelnemers. Hierop hebben wij de gevraagde stukken toegestuurd. De aanvullende vragen hebben wij beantwoord en waar nodig toegelicht. Op deze aanvullingen hebben wij nog geen reactie ontvangen.
- In het tweede gedeelte gaf DNB aan toelichting te wensen op de interne governance binnen het fonds op het gebied van strategie, businessplanning en acquisitiebeleid. Wij hebben een toelichting gegeven op de wijze waarop wij met desbetreffende zaken omgaan en hoe wij deze processen vormgeven. Hierbij hebben wij geconstateerd dat veel zaken wel besproken en/of gedeeltelijk zijn uitgewerkt, maar dat wij een achterstand hebben in het opstellen en formaliseren van het beleid. DNB heeft begin maart 2019 Centraal Beheer APF een waarschuwingsbrief gestuurd met daarin specifieke deliverables en opleverdata hiervoor. Wij onderkennen het belang en de relevantie van de vragen van DNB en hebben een project ingericht om deze deliverables tijdig en met het gewenste kwaliteitsniveau op te stellen.

DNB heeft in september 2018 een onderzoek uitgevoerd naar de mate waarin Centraal Beheer APF voldoet aan de wettelijke vereisten voor de beheersing van de operationele en IT-risico's met inbegrip van de verankering daarvan in de algemene risk governance.

Per 25 januari 2019 heeft DNB haar oordeel geformuleerd. Op basis van het onderzoek heeft DNB het vertrouwen dat Centraal Beheer APF 'in control' is over zijn operationele en IT risico's. Verder concludeert DNB

dat Centraal Beheer APF voldoende zijn eigen verantwoordelijkheid neemt en regie voert over de uitbestede activiteiten. Daar waar DNB "beperkte tekortkomingen met minimale impact" constateert (dit betrof het versiebeheer van het risicobeheerraamwerk, de beheersing van operationele en uitbestedingsrisico's) hebben wij inmiddels al verbeteringen gerealiseerd of hebben wij die in voorbereiding.

Wij hebben in het verslagjaar tevens de DNB-enquête Uitbesteding ingevuld; daarop vernamen wij nog geen reactie.

Wij hebben met Achmea afspraken over de financiering van het weerstandsvermogen en over de funding van de aanloopverliezen. DNB heeft begin maart 2019 in een brief aangedrongen op een formele schriftelijke bevestiging van die afspraken en op een maandelijkse rapportage van het vereiste en beschikbaar weerstandsvermogen. Per medio maart is die rapportage voor het eerst opgesteld over de stand ultimo februari. Maart en april 2019 zijn eveneens tijdig ingestuurd.

In maart hebben wij Achmea verzocht een schenking te doen voor de geprognoseerde aanloopkosten tot en met maart 2020 en om een aansluitende garantstelling tot en met het derde kwartaal 2021. De garantstelling zou daarbij steeds worden verlengd na elk jaarlijks schenkingsverzoek, om zo het fonds de ruimte te geven om, in geval een schenkingsverzoek niet zou worden ingewilligd, in anderhalf jaar het APF zorgvuldig af te wikkelen. Achmea heeft schriftelijk met dit verzoek ingestemd en de verzochte schenking gedaan. DNB is schriftelijk hiervan op de hoogte gesteld. Wij hebben DNB verzocht de maandrapportage te mogen eindigen en te volstaan met de reguliere rapportage in de kwartaalstaten.

4.9.2 Toezichtthema's DNB

Jaarlijks publiceert DNB de 'Toezicht Vooruitblik' waarin financiële instellingen kunnen lezen wat zij het komende jaar van DNB kunnen verwachten. In de 'Toezicht Vooruitblik 2018' heeft DNB het volgende opgenomen: "De financiële positie van veel pensioenfondsen blijft kwetsbaar. Hoewel sommige pensioenfondsen verbetering van hun financiële positie laten zien, is voor veel fondsen niet uitgesloten dat zij in de toekomst moeten korten op uitkeringen. Bij deelnemers gewekte verwachtingen kunnen hierdoor mogelijk niet worden waargemaakt. Zowel het op orde brengen van de financiële positie als het dichten van de verwachtingskloof richting deelnemers is essentieel." Het bestuur volgt de ontwikkelingen van de dekkingsgraden nauwgezet. Bij Kring Bavaria kan eind 2020 sprake zijn van korting. Hier is communicatie met de deelnemers in voorbereiding.

Voor pensioenfondsen noemde DNB in de vooruitblik 2018 als toezichtthema's:

- Evenwichtige financiële keuzes dragen bij aan vertrouwen.
- Toekomstgerichtheid.
- Beheerste pensioenuitvoering in een digitaliserende omgeving.
- Klaar voor IORP II.

De toezichtthema's van DNB voor 2018 sloten aan bij het beleid van het bestuur:

Het bestuur volgt de ontwikkelingen met betrekking tot het nieuwe pensioenstelsel en de Europese richtlijn IORP II nauwgezet. Zo werd de benoeming van sleutelfunctionarissen voorbereid en werd in samenwerking met de uitvoerder bepaald hoe het fonds de compliance op het gebied van communicatie met deelnemers invult. Digitale technieken en informatietechnologie zijn geen doel op zichzelf. Maar wel het beoogde resultaat daarvan: effectiviteit en efficiency. Daar willen we maximaal van profiteren en daarom investeren we voortdurend vanuit onze collectieve kracht in innovatieve technieken. Dat draagt immers bij aan ons hogere doel: zo veel mogelijk pensioen per euro inleg.

4.9.3 Toezichtthema's 2019

In de 'Toezicht Vooruitblik 2019' noemt DNB de volgende thema's:

- Het nieuwe pensioencontract
- Implementatie IORP II
- Financiële positie pensioenfondsen en voorbereiding op mogelijke kortingen
- Duurzaam beleggen
- Cyberrisico's en datakwaliteit in een digitaliserende omgeving
- Integriteitstoezicht en Gedrag- & Cultuurtoezicht.

Genoemde toezichtthema's 2019 zijn de actuele thema's in de pensioenwereld en staan daarom ook op de bestuursagenda. Wij volgen de ontwikkelingen rond het mogelijke nieuwe pensioencontract nauwlettend. Omdat wij ons fonds hebben ingericht op basis van de nieuwste trends, verwachtingen en wetgeving hebben wij het volste vertrouwen dat het nieuwe pensioencontract voor ons geen grote belemmering zal vormen.

4.10 Naleving wet- en regelgeving

Wij volgen de ontwikkelingen in wet- en regelgeving nauwgezet. Voor het fonds relevante wijzigingen worden geanalyseerd en de gewenste opvolging wordt bepaald in de bestuursvergaderingen. Het bestuur is niet bekend met overtredingen van wet- en regelgeving.

Overeenkomstig artikel 96 van de Pensioenwet wordt vermeld dat:

1. ons fonds in het boekjaar 2018 geen dwangsommen en boetes zijn opgelegd;
2. ons fonds in het boekjaar 2018 geen aanwijzing als bedoeld in artikel 171 van de Pensioenwet is gegeven;
3. in het boekjaar 2018 geen bewindvoerder als bedoeld in artikel 173 van de Pensioenwet is aangesteld;
4. er geen sprake is van de situatie, bedoeld in artikel 172 Pensioenwet, waarin de bevoegdheidsuitoefening van alle of bepaalde organen van een pensioenfonds is gebonden aan toestemming van de toezichthouder.

4.11 Relatie met Achmea

Ons fonds is een zelfstandige stichting en is onafhankelijk van Achmea en van Centraal Beheer. Het bestuur bepaalt het beleid van het fonds, met de RvT in zijn rol als toezichthouder.

Wij hebben activiteiten uitbesteed aan onderdelen van Achmea. In de uitvoering van ons beleid werken wij samen met drie leveranciers: Achmea Investment Management (Achmea IM) voor het vermogensbeheer, Achmea Pensioenservices (APS) voor de administratie en Centraal Beheer voor de distributie en communicatie.

Verder hebben wij een financieringsrelatie met Achmea voor zowel het weerstandsvermogen als de aanloopkosten en aanloopverliezen.

4.11.1 Pensioenbeheer

Wij hebben met APS afspraken gemaakt over de te leveren diensten en het kwaliteitsniveau hiervan. Deze afspraken zijn vastgelegd in een uitbestedingsovereenkomst met bijbehorende service level agreement (SLA). Wij ontvangen per kwartaal SLA-rapportages over de manier waarop APS invulling geeft aan de afgesproken niveaus van dienstverlening. Deze rapportage wordt door APS in de risicocommissie toegelicht; de risicocommissie adviseert vervolgens het bestuur over eventueel te nemen stappen.

De kwaliteit van de dienstverlening monitoren wij aan de hand van de rapportage Niet Financiële Risico's. De NFR informeert ons over de blijvende werking van de controls die de betrouwbaarheid van de uitvoering moeten

waarborgen. Tevens bevat de NFR een overzicht van incidenten die de uitvoering van taken voor het APF raken. APS licht de rapportage toe in de risicocommissie; de risicocommissie formuleert een advies aan het bestuur. In het verslagjaar heeft het bestuur geen aanleiding onderkend om de afspraken met APS te herzien. Wel heeft het bestuur overleg gevoerd met de directie van APS over de aard, kwaliteit en snelheid van de dienstverlening.

Ons aansluitingenproces voor nieuwe werkgevers is deels gerobotiseerd en hierdoor wordt een aansluiting technisch gezien in korte tijd ingeregeld. Daarnaast is ook de bijspaarregeling gerobotiseerd. Robotisering van processen draagt bij aan kostenefficiëntie waarmee wij inspelen op de wens van de deelnemer om zoveel mogelijk pensioen per ingelegde euro te realiseren. Ook stelt het gebruik van informatietechnologie ons in staat meer klantgericht te opereren door bijvoorbeeld de communicatie toe te spitsen op de levensfase en levensgebeurtenissen van de deelnemer. De pensioenuitvoerder bewaakt de processen en stuurt indien nodig bij.

4.11.2 Vermogensbeheer

In de overeenkomst tussen Achmea IM en Centraal Beheer APF zijn de activiteiten van de vermogensbeheerder vastgelegd. Wij hebben afspraken gemaakt met de vermogensbeheerder over de te leveren diensten en het kwaliteitsniveau, die zijn vastgelegd in de uitbestedingsovereenkomst. Achmea IM voert het beleggingsbeleid van ons fonds uit binnen de daarvoor geldende richtlijnen, door het belegde vermogen te doen beheren door diverse externe partijen.

Wij ontvangen periodiek rapportages over de manier waarop Achmea IM invulling geeft aan de dienstverlening. Per kring ontvangen wij rendements- en risicorapportages per maand. Deze worden besproken in de beleggingscommissie en worden tevens aan de desbetreffende BO's verstrekt. Een versie met meer toelichting en detail ontvangen wij per kwartaal; ook deze wordt in de beleggingscommissie besproken. De beleggingscommissie beoordeelt of de rapportages aanleiding geven tot actie en adviseert het bestuur hierover. Ook Achmea IM verstrekt per kwartaal SLA- en NFR-rapportages. Deze zijn in het verslagjaar door de beleggingscommissie besproken en gemonitord.

4.11.3 Distributie

Centraal Beheer verzorgt onze distributie, gericht op aansluiting van nieuwe werkgevers en pensioenfondsen bij Centraal Beheer APF. Wij hebben met Centraal Beheer afspraken gemaakt over de te leveren diensten en het kwaliteitsniveau. Deze zijn vastgelegd in een uitbestedingsovereenkomst met bijbehorend dienstenoverzicht en SLA.

Centraal Beheer behoort tot de grootste verzekeraars in Nederland en heeft als onderdeel van Achmea een groot netwerk in de advies- en pensioenmarkt. Wij maken in het kader van de dienstverlening als Centraal Beheer APF gebruik van de merk- en domeinnamen van Centraal Beheer Achmea. De voorwaarden met betrekking tot dat gebruik zijn vastgelegd in een licentieovereenkomst.

4.11.4 Financiering

Financiering van het weerstandsvermogen vormt onderdeel van het pensioenproduct dat Centraal Beheer APF aanbiedt in de standaardkringen. Voor eigen kringen gelden soms afwijkende afspraken, als de kring zijn eigen deel van het weerstandsvermogen financiert.

Achmea heeft zich bij de oprichting van het fonds bereid verklaard om het weerstandsvermogen te financieren. Het weerstandsvermogen dient ten minste 0,2 procent van de waarde van het beheerde pensioenvermogen te bedragen met een maximum van € 20 miljoen weerstandsvermogen. Hierbij stelt Achmea de helft van het bedrag als schenking beschikbaar en de helft als achtergestelde lening. Voor de achtergestelde lening is een overeenkomst opgesteld, waarbinnen het fonds trekkingen kan doen wanneer aanvulling van het beschikbaar

weerstandsvermogen vereist is. Binnen de afspraken kan het fonds dan tevens om een aanvullende schenking verzoeken.

In april 2018 heeft Achmea EUR 2,1 miljoen geschonken ter dekking van de aanloopverliezen 2018. Hiermee was voorzien dat het eigen vermogen van het fonds afdoende zou blijven tot en met het eerste kwartaal van 2019. In navolging van deze cyclus heeft Centraal Beheer APF in maart 2019 een verzoek tot schenking van EUR 2,73 miljoen gedaan. Dit verzoek is op 27 maart 2019 door Achmea gehonoreerd. Tevens heeft Achmea zich garant gesteld voor een bedrag van EUR 3,23 miljoen ter onvoorwaardelijke dekking van de voorziene aanloopverliezen in de laatste drie kwartalen van 2020 en de eerste drie kwartalen van 2021. Hiermee is de continuïteit van het fonds als ook de aanwezigheid van voldoende weerstandsvermogen tot in 2021 gewaarborgd. Jaarlijks wordt een nieuw schenkingsverzoek gedaan, gecombineerd met het één jaar opschuiven van de garantstelling, totdat het break-even punt voor Centraal Beheer APF is bereikt (prognose in 2023) en zich geen aanloopverliezen meer voordoen.

De details en voorwaarden zijn opgenomen in de jaarrekening van de bedrijfsomgeving, als toelichting op de passiva en de niet uit de balans blijvende verplichtingen.

In de uitvoeringsovereenkomsten DC tussen Centraal Beheer APF en de aangesloten werkgevers is opgenomen dat premies per de eerste handelsdag van de maand worden belegd. Nog niet alle premies zijn op dat moment ontvangen, waardoor een kortstondig liquiditeitstekort kan ontstaan. Hiervoor is met Achmea een financieringsfaciliteit afgesproken, waarop Centraal Beheer APF een trekking kan doen. Deze financiering wordt maandelijks ingezet. Zodra de premies ontvangen zijn, wordt de trekking weer afgelost.

5 Vermogensbeheer en investment beliefs bedrijfsomgeving

Dit hoofdstuk beschrijft de basis waarop het beleid op het gebied van vermogensbeheer voor het fonds als geheel is ingericht. Het beleid is niet op alle onderdelen gelijk voor het fonds als geheel. Daarom zijn de kring specifieke onderdelen nader uitgewerkt per kring vanaf hoofdstuk 6.

5.1 Beleggingsbeleid

Wij beleggen vanuit het 'prudent person' beginsel. Hierbij moeten de beleggingen voldoen aan kwalitatieve beginselen van veiligheid, kwaliteit en spreiding van risico's. Dit houdt onder andere in dat het beleggingsbeleid wordt afgestemd op de verplichtingenstructuur van de kring tegen marktwaarde. Hierbij is rekening gehouden met de wettelijke eisen die onder het Financieel Toetsingskader aan het beleggingsbeleid en risicomanagement worden gesteld.

Het beleggingsbeleid is gebaseerd op de investment beliefs en een ALM-studie die per kring is uitgevoerd. Per kring wordt vervolgens in de portefeuilleconstructie uitgewerkt hoe het generieke beleggingsbeleid vertaald wordt voor de specifieke kring. Dit alles wordt vastgelegd in het beleggingsplan dat vervolgens vertaald wordt in beleggingsrichtlijnen voor de fiduciair manager. De fiduciair manager legt de afspraken vast in mandaatrichtlijnen richting onderliggende beheerders. De beleggingsrichtlijnen dienen ter borging van het beleid van het bestuur. Wij hebben de selectie en monitoring van vermogensbeheerders uitbesteed aan de fiduciair Achmea IM.

5.2 Investment beliefs

Wij streven ernaar de deelnemers van het fonds een zo hoog en betrouwbaar mogelijk inkomen voor later te bieden, gegeven de diverse risicoprofielen. Het risicoprofiel van een kring en de investment beliefs zijn de basis voor de jaarlijkse beleggingscyclus die op kringniveau plaatsvindt. De uitwerking van de investment beliefs in het risicoprofiel zijn per kring beschreven.

Onderstaand zijn onze investment beliefs weergegeven:

- Doelstellingen, beleidsuitgangspunten, waaronder de risicohouding, en pensioenverplichtingen zijn leidend voor de samenstelling van de beleggingsportefeuilles. Wij richten de beleggingsportefeuilles van de kringen zodanig in dat de rendements-/risico profielen op lange termijn zo goed mogelijk aansluiten bij deze doelstellingen en beleidsuitgangspunten. Korte termijn afwijkingen hiertussen zijn binnen van te voren aangegeven grenzen toelaatbaar.
- Wij beleggen niet uitsluitend in risicovrije beleggingen omdat het nemen van beleggingsrisico's op lange termijn wordt beloond door een hoger (verwacht) rendement in vergelijking met risicovrije beleggingen. Daarbij streven wij naar een goede diversificatie of spreiding over de verschillende beleggingscategorieën/producten en stijlen; dit is de meest eenvoudige manier om te komen tot een meer evenwichtige portefeuille in termen van rendement en risico.
- Het beheer van de beleggingen richt zich op lange(re) termijn ontwikkelingen en niet op market-timing. Op lange termijn volgen de marktprijzen van beleggingen de ontwikkeling van de bijbehorende onderliggende reële markten. Bij het inrichten van de beleggingsportefeuille(s) is het daarom van groot belang een visie te hebben op de lange termijn ontwikkelingen. Op korte termijn is weliswaar sprake van "over- en undershootingseffecten", omdat financiële markten sterk reageren op onverwachte gebeurtenissen, maar het is desondanks heel moeilijk zo niet onmogelijk de korte termijn prijsafwijkingen te voorspellen. Bij het beheren van de beleggingsportefeuille gaan wij daarom bewust zeer terughoudend om met het hanteren van korte termijnvoorspellingen.
- Wij dekken de risico's waar in onze ogen geen adequate beloning tegenover staat af. Voor elke beleggingscategorie beoordelen wij periodiek of (gedeeltelijke) valuta-afdekking risicoverlagend werkt op

de onderliggende beleggingen. Het renterisico en inflatierisico zijn per kring in die mate afgedekt die aansluit bij het ambitieniveau en de pensioenverplichtingen.

- Wij beleggen alleen in instrumenten die wij volledig begrijpen.
- Gegeven ons governancebudget hebben wij voorkeur voor beheersbare niet complexe beleggingen. Wij kiezen alleen voor opname van complexe beleggingen indien deze het risico-/rendementsprofiel van de portefeuille naar verwachting sterk verbeteren.
- Wij kiezen, afhankelijk van het type markt en index, voor passief, smart passief, smart actief of actief beheer. Wij onderscheiden twee assen: efficiëntie van indices en efficiëntie van markten. Efficiënte indices zijn indices waarbij de index de beste invulling geeft van de marktportefeuille. Bij inefficiënte indices kan op basis van wetenschappelijk onderzoek toegevoegde waarde worden gevonden in het gebruik van factoren als Value, Quality, Size, Momentum en Low Volatility. Bij elk van de vier mogelijke combinaties maken wij verschillende keuzes:
 - o Bij efficiënte markten met een efficiënte index: passief beheer. Zo goedkoop en efficiënt mogelijk.
 - o Bij efficiënte markten met inefficiënte indices: smart-passief beheer. Tegen lage kosten willen wij gebruik maken van slimme beleggingsmogelijkheden, trends, anomalieën en inefficiënties.
 - o Bij inefficiënte markten met inefficiënte indices: smart-actief beheer. Naast ons gebruik van bovenstaande mogelijkheden, trends, anomalieën en inefficiënties geven wij beheerders de ruimte om met actieve implementatiekeuzes waarde toe te voegen.
 - o Bij inefficiënte markten met efficiënte indices: actief beheer. Dit doen wij indien wij ervan overtuigd zijn dat de geselecteerde vermogensbeheerders op langere horizon structureel de markt, ook na aftrek van veelal hogere kosten, weten te verslaan.
- Wij beleggen in derivaten voor zover dit helpt de portefeuille efficiënt te kunnen sturen en risico's te kunnen beheersen.
- Maatschappelijk verantwoord beleggen loont. Wij integreren maatschappelijk verantwoord beleggen in onze portefeuilles omdat wij geloven dat beleggingen in duurzame beleggingen hand in hand kunnen gaan met het behalen van gestelde rendementsdoelstellingen.
- Wij streven naar operationele efficiëntie in ons beleggingsproces. Wij beleggen zo kostenefficiënt mogelijk omdat wij ons bewust zijn dat kosten zwaar drukken op het pensioenresultaat.

5.3 Maatschappelijk verantwoord beleggen

Wij hechten een groot belang aan maatschappelijk verantwoord beleggen en hebben ervoor gekozen om een verantwoord beleggingsbeleid toe te passen. Onze fiduciër, Achmea IM, faciliteert ons bij de uitvoering van dit beleid. Ons beleid bestaat uit engagement, corporate governance en stemmen op aandeelhoudersvergaderingen en het uitsluiten van ondernemingen en landen. Het verantwoord beleggingsbeleid wordt vormgegeven binnen de modules en bouwstenen waarmee de portefeuilles van de kringen worden samengesteld. De modules en bouwstenen worden later in dit hoofdstuk verder toegelicht.

Wij volgen met ons beleid de uitgangspunten van het Global Compact van de Verenigde Naties. Deze zijn gebaseerd op internationale verdragen, onder andere afgeleid van de Universele verklaring van de rechten van de mens, de verklaring van de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO) inzake de fundamentele arbeidsrechten en van de verklaring van Rio met betrekking tot milieu en ontwikkeling.

Bij het in de praktijk brengen van maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB) hanteren wij 5 instrumenten:

- Engagement: het aangaan van de dialoog met ondernemingen;
- Corporate Governance en stemmen op aandeelhoudersvergaderingen;
- ESG-integratie in de beleggingsprocessen: het inzichtelijk maken van Environmental, Social en Governance als onderdeel van het beleggingsproces;
- Monitoring maatschappelijk verantwoord beleggen beleid externe managers;

- Screening & Uitsluiting: het uitsluiten van beleggingen in controversiële wapens, tabak en structurele schenders van het Global Compact en controversiële landen.

Engagement, het aangaan van dialoog met ondernemingen

Wij voeren een engagementbeleid dat zowel gericht is op dialoog met schenders van Global Compact principes als ook dialoog met ondernemingen over sociale- of milieu standaarden in de sector. Hierbij verschillen de doelen:

- Het doel van normatieve dialoog is om schendingen van mensenrechten, arbeidsnormen, milieunormen of corruptie op te heffen en ondernemingsbeleid te wijzigen.
- Het doel van thematisch engagement is om ondernemingen aan te sporen tot beter gedrag en om aandeelhouderswaarde te creëren.

In 2018 zijn drie nieuwe thema's gestart. Het betreft Klimaat en transport, Leefbaar loon in supermarkt- en textielsector en Gezonde voeding.

Achmea IM sprak namens Centraal Beheer APF met 50 ondernemingsentiteiten die internationaal breed gedragen principes hebben geschonden en heeft zo de normatieve dialoog gevoerd over deze schendingen. Daarnaast is in 2018 op meerdere sociale, ecologische of governance thema's de dialoog gevoerd met 39 ondernemingen. In totaal zijn in 2018 op 10 verschillende thema's met 89 ondernemingsentiteiten dialogen gevoerd.

Corporate governance en stemmen op aandeelhoudersvergaderingen

Wij stemmen de aandeelhoudersrechten voor de aandelenfondsen waarin wij beleggen actief af met het Achmea IM stembeleid. Binnen dit stembeleid is extra oog voor ecologische, sociale en governance kwesties. Op die manier maken wij altijd zelf een eigen afweging voor het inleggen van de stem.

Mede namens Centraal Beheer APF stemde Achmea IM voor de Wereldwijde Aandelenpool in 2018 op 500 vergaderingen. In totaal had dit betrekking op 7.025 agendapunten. In 2018 is in circa 20% van alle agendapunten tegen het management gestemd. Veruit het grootste percentage tegenstemmen betrof remuneratievoorstellen (63%). Andere zaken waarbij stemmen tegen het management zijn uitgebracht, betreffen onder meer benoeming van bestuurders, agendapunten rond klimaatverandering, gezondheid en veiligheid van medewerkers en transparantie van lobbyactiviteiten.

Integratie van duurzaamheidsinformatie in het beleggingsproces (ESG-integratie)

Onze fiduciair, Achmea IM, is sinds 2007 een ondertekenaar van de Principles for Responsible Investing (PRI), waarmee zij aangeeft ESG-integratie in de beleggingsprocessen toe te passen en zich in te zetten voor promotie ervan. Dit beleid sluit aan bij de visie van het bestuur ten aanzien van ESG.

Bij de door Achmea IM beheerde beleggingsfondsen zijn Ecologische, Sociale en Goed bestuur factoren (ESG factoren) in het beleggingsproces geïntegreerd. Dit wordt gedaan voor de aandelen-, bedrijfsobligaties- en staatsobligaties-beleggingen. Hierbij wordt onder andere gebruik gemaakt van ESG gegevens van MSCI ESG.

Monitoring maatschappelijk verantwoord beleggen beleid externe managers

Periodiek worden de externe managers van de mandaten en beleggingsfondsen bevraagd over de ontwikkelingen en implementatie van de maatschappelijk verantwoord beleggen activiteiten.

Uitsluiten van controversiële wapens

Onder controversiële wapens verstaan wij wapens die bij gebruik:

- onevenredig veel leed en slachtoffers veroorzaken;
- geen onderscheid maken tussen burgers en militaire doelen; en
- ook na afloop van het conflict slachtoffers maken en de maatschappij ontwrichten.

In de praktijk gaat het om bedrijven die nucleaire-, biologische- of chemische wapens, antipersoonsmijnen of clusterbommen produceren. Per ultimo 2018 zijn 54 ondernemingsentiteiten geïdentificeerd als producenten van controversiële wapens, waardoor zij uit de verschillende beleggingsuniversa van de beleggingspools zijn verwijderd.

Dit uitsluitingsbeleid is toepasbaar op de aandelen- en vastrentende waarden fondsen zoals hierboven weergegeven. Op de overige beleggingsfondsen is het eigen uitsluitingsbeleid niet toepasbaar vanwege de aard van de beleggingscategorie of omdat het een fund-of-fund structuur betreft waarbij de uitvoerder een eigen beleid toepast.

Uitsluiten van ondernemingen die internationale normen schenden

Wij sluiten ondernemingen uit die op structurele wijze internationale normen op het vlak van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu of corruptie schenden. Deze normen zijn breed geaccepteerd en verankerd in het VN Global Compact. Indien een schending van structurele aard is en dialoog met de onderneming niet tot de gewenste verbeteringen leidt, kan overgegaan worden tot het uitsluiten van de onderneming. In dat geval worden eventueel aanwezige belangen in de onderneming verkocht. Dit uitsluitingsbeleid is van toepassing op dezelfde lijst van beleggingsfondsen als hierboven. Per ultimo 2018 zijn 14 ondernemingen uitgesloten van de verschillende beleggingsuniversa op basis van structurele schendingen van internationale normen.

Uitsluiten van tabak

Sinds 2018 wordt tabak uitgesloten van beleggingen. Dit betekent dat per 1 juli 2018 tabaksbeleggingen niet meer in de institutionele beleggingsfondsen van Achmea IM voorkomen. Wederverkopers van rookwaren, zoals supermarkten, tankstations en luchtvaartmaatschappijen worden niet uitgesloten van het beleggingsuniversum. Per ultimo 2018 zijn 50 tabaksproducenten uitgesloten van de verschillende beleggingsuniversa.

Uitsluiten van landen

In het EMU Staatsobligaties Fonds wordt belegd in staatsobligaties. Een aantal landen is op voorhand uitgesloten van beleggingen. Het betreft landen waartegen de Europese Unie en/of de Verenigde Naties sancties heeft afgekondigd. Deze sanctiemaatregelen zijn opgelegd naar aanleiding van schendingen van het internationale recht of mensenrechten. De lijst bevat per ultimo 2018 tien landen.

5.4 Afdekkingsbeleid per kring

Afdekking renterisico

Renterisico is één van de grootste en belangrijkste risico's op de balans van een pensioenfonds. Het pensioenfonds beheerst dit risico door te beleggen in de Module Rente en de Overlay Fondsen. Het pensioenfonds maakt gebruik van een strategie waarbij een bepaald percentage van het renterisico van de technische voorziening wordt afgedekt. Dit percentage verschilt per kring. Voor de kringen Koopkracht, Premie, Stabiliteit en Bavaria worden vaste percentages van respectievelijk 50%, 50%, 90% en 60% gehanteerd. De afdekking van de technische voorziening voor deze kringen vindt plaats op basis van de (UFR) rekenrente. Kring RBS maakt gebruik van een dynamische renteafdekking. Dit houdt in dat de mate van renteafdekking gekoppeld is aan de hoogte van de rente. Bij lage rentestanden (<2%) wordt minder (65%) van het renterisico afgedekt en bij hoge rentestanden (>3%) wordt een groter deel van het renterisico (80%) afgedekt. Bij rentestanden daartussen ligt de afdekking tussen de 65% en 80%. Gedurende 2018 was het afdekkingspercentage 65%. De afdekking voor kring RBS vindt plaats op basis van de marktrente. In 2018 daalde de 30-jaars swaprente met 0,12% naar 1,38%. Ook op andere looptijden is de swaprente gedaald. Daar was de daling vergelijkbaar, namelijk ongeveer 0,11%. De kringen dekken het renterisico niet volledig af. Hierdoor had de rentedaling een negatieve impact op de dekkingsgraden aangezien de waarde van de technische voorziening sterker in waarde toenam dan de waarde van de beleggingen.

Kring	Afdekking Rente	Basis afdekking
Koopkracht	50%	UFR
Premie	50%	UFR
Stabiliteit	90%	UFR
DC*	n.v.t.	n.v.t.
Bavaria	60%	UFR
RBS	Dynamisch	Marktrente

*alleen bij doorbeleggen geldt een renteafdekking, namelijk van 90% op basis van de UFR-rente.

Afdekking valutarisico

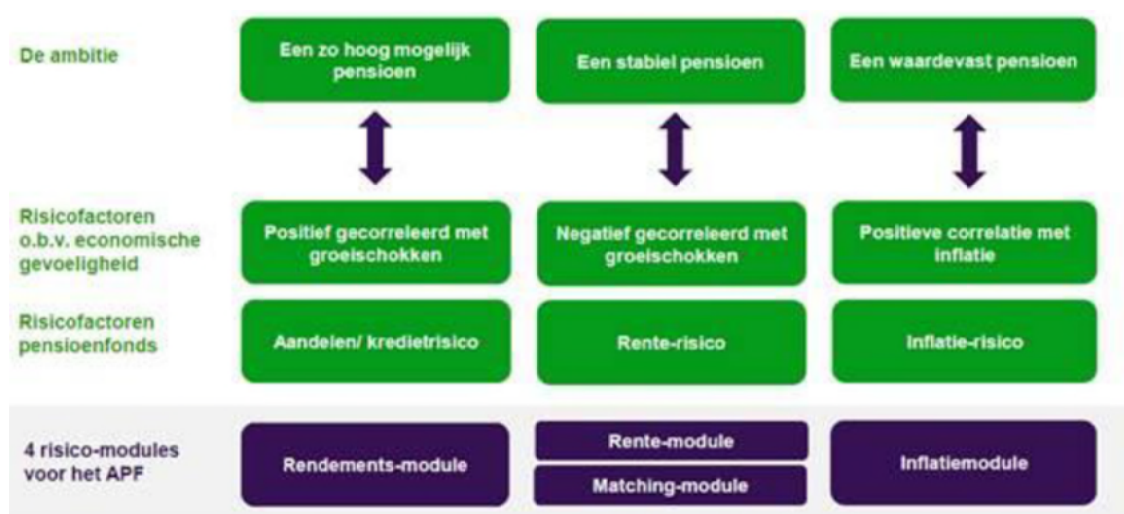
Het pensioenfonds belegt in verschillende beleggingen die in buitenlandse valuta's genoteerd zijn. Hierdoor loopt het pensioenfonds valutarisico. Valutarisico is het risico dat de buitenlandse valuta's dalen en de beleggingen omgerekend in euro in waarde dalen. Voor de beleggingscategorieën Aandelen Wereld en Vastgoed wordt 75% van het valutarisico afgedekt. Voor de vastrentende waarden categorieën wordt het valutarisico voor 100% afgedekt. Het risico naar valuta's in opkomende landen wordt niet afgedekt.

Het valutarisico wordt afgedekt binnen de beleggingsinstellingen die onderdeel uitmaken van de verschillende modules. Dit betekent dat 75% van de beleggingen in Aandelen Wereld en Vastgoed wordt belegd in beleggingsinstellingen waarbinnen het valutarisico volledig is afgedekt en 25% wordt belegd in beleggingsinstellingen waar het valutarisico niet is afgedekt.

Per saldo zorgde de valuta afdekking binnen de beleggingsinstellingen voor een negatief resultaat. De Amerikaanse dollar en Japanse yen stegen met respectievelijk ongeveer 5% en 7% ten opzichte van de euro. Het Britse pond daalde daarentegen met ongeveer 1%.

Afdekking valuta (alle kringen)	
Aandelen Wereld & Vastgoed	75%
Vastrentende Waarden	100%
Opkomende Markten	0%

5.5 Strategische Mix en Rendement

Kring	Module Rendement	Module Rente & Matching	Module Inflatie	Marktwaaarde	2018 Jaar Rendement	2017 Jaar rendement
Koopkracht	40%	40%	20%	4.285	-2,28%	2,21%
Premie	40%	40%	20%	3.852	-1,79%	1,19%
Stabiliteit	25%	60%	15%	2.815	0,77%	-1,08%
Bavaria	27%	63%	10%	211.435	-0,11%	1,36%
RBS	30%	60%	10%	776.440	-0,84%	4,75%
DC	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	26.411	-6,14%	7,08%

Kring DC

De beleggingsverdeling van Kring DC is het gevolg van het profiel van de beleggers en onderhevig aan hun keuzes. Binnen de Kring DC is het mogelijk om niet in de modules, maar separaat in pools te beleggen (opting out). Het gevolg hiervan is dat er niet alleen belegd is in de hierboven genoemde modules, maar ook in de Pools van Aandelen, Alternatieve Beleggingen en Onroerend goed. Deze pools vallen wel binnen de bespreking van de beleggingscategorieën in het hoofdstuk Modules.

Hieronder is een uitsplitsing van bovenstaande tabel gemaakt. Eerst is de marktwaaarde per einde jaar uitgesplitst en worden de feitelijke gewichten vergeleken met de doelallocatie en vervolgens is het rendement uitgesplitst over de verschillende modules. In de daaropvolgende paragrafen wordt een verklaring gegeven voor de rendementen die in de modules behaald zijn.

5.5.1 Feitelijke verdeling & rendement

Feitelijke Verdeling binnen kringen

Hieronder is in de tabellen de feitelijke verdeling binnen de kringen weergegeven. Te zien is dat elke kring een iets lagere weging heeft dan de strategische weging in de module rendement en een iets hogere in de modules rente & matching. Dit komt door de ontwikkelingen op de beurzen gedurende het vierde kwartaal in 2018. Deze wordt hieronder uitgebreider besproken, en zorgde ervoor dat de aandelenmarkten daalden en daarmee ook de weging binnen de kring. Normaal gesproken wordt dit hersteld middels een allocatie aan het einde van de maand, maar eind december vindt een dergelijke allocatie niet plaats, waardoor de wegingen meer afwijken van de strategische gewichten.

Omdat, behalve in december, maandelijks gebalanceerd wordt naar de doelgewichten, is de feitelijke verdeling gedurende het jaar in lijn geweest met de strategische verdeling.

Rendement Kringen

Hierboven is al aangegeven dat de aandelenmarkten een slecht jaar hadden. Deze beweging is ook te herkennen in de rendementen van de kringen. Kringen met een hogere allocatie naar module rendement hebben namelijk een slechter jaarresultaat gehad, dan kringen met een hogere allocatie naar Rente & Matching. In 5.6.4 wordt hierop uitgebreider ingegaan.

Omdat rente en matching beide een eigen rendement maken, zijn ze hier uitgesplitst. De liquide middelen zijn in dit overzicht niet opgenomen. De reden hiervoor is dat door de geringe bedragen en de manier van het berekenen van het rendement, het gemaakte rendement geen goed beeld geeft van het echte rendement op liquide middelen. Het echte rendement op liquide middelen is in 2018 licht negatief geweest, door de negatieve rentes die in Europa nog steeds gelden.

Daarnaast is te zien dat de rendementen van de verschillende kringen in dezelfde pools enigszins verschillen. Dit komt door afwijkende momenten gedurende het jaar waarop in omvang van elkaar verschillende bedragen

worden geïnvesteerd. Wanneer een kring juist extra bedragen belegt in een sterk of juist zwak renderende periode, weegt die periode zwaarder in het totaalrendement. De rendementen kunnen daardoor verschillen maar blijven wel in lijn met elkaar.

Tenslotte laten de tabellen zien dat alle kringen dit jaar hun benchmark hebben verslagen. Dit is gebaseerd op een brede onderliggende outperformance. De meeste portefeuilles versloegen hun benchmark, alleen Matching bleef voor de meeste kringen net achter bij de benchmark.

5.5.2 Kring Koopkracht

Kring Koopkracht	Bedragen 2018	Verdeling	Bedragen 2017	Verdeling
Rendement	1.651	38,53%	361	41,08%
Rente & Matching	1.798	41,95%	342	38,87%
Inflatie	834	19,46%	176	19,99%
Liquide Middelen	2	0,06%	-	0,06%
Totaal Assets	4.285	100,00%	879	100,00%

Kring Koopkracht	Rendement 2018	Benchmark 2018	Rendement 2017	Benchmark 2017
Rendement	-7,27%	-7,65%	4,54%	4,64%
Rente	0,89%	0,76%	0,65%	0,45%
Matching	11,66%	12,13%	-2,62%	-2,58%
Inflatie	-5,84%	-7,40%	2,96%	2,47%
Totaal Assets	-2,28%	-2,75%	2,21%	2,11%

5.5.3 Kring Premie

Kring Premie	Bedragen 2018	Verdeling	Bedragen 2017	Verdeling
Rendement	1.480	38,41%	477	41,22%
Rente & Matching	1.621	42,09%	448	38,07%
Inflatie	746	19,38%	232	20,05%
Liquide Middelen	5	0,13%	1	0,04%
Totaal Assets	3.852	100,00%	1.159	100,00%

Kring Premie	Rendement 2018	Benchmark 2018	Rendement 2017	Benchmark 2017
Rendement	-7,19%	-7,57%	3,76%	3,86%
Rente	0,94%	0,82%	0,13%	-0,07%
Matching	12,13%	12,47%	-3,42%	-3,38%
Inflatie	-5,82%	-7,38%	2,62%	2,12%
Totaal Assets	-1,79%	-2,29%	1,19%	1,11%

5.5.4 Kring Stabiliteit

Kring Stabiliteit	Bedragen 2018	Verdeling	Bedragen 2017	Verdeling
Rendement	664	23,57%	329	26,22%
Rente & Matching	1.749	62,12%	734	58,41%
Inflatie	401	14,25%	192	15,31%
Liquide Middelen	1	0,06%	1	0,07%
Totaal Assets	2.815	100,00%	1.256	100,00%

Kring Stabiliteit	Rendement 2018	Benchmark 2018	Rendement 2017	Benchmark 2017
Rendement	-7,11%	-7,49%	3,71%	3,80%
Rente	0,98%	0,85%	-0,12%	-0,32%
Matching	12,27%	12,56%	-3,39%	-3,35%
Inflatie	-5,78%	-7,34%	2,59%	2,10%
Totaal Assets	0,77%	0,38%	-1,08%	-1,13%

5.5.5 Kring Bavaria

Kring Bavaria	Bedragen 2018	Verdeling	Bedragen 2017	Verdeling
Rendement	54.415	25,74%	57.881	27,94%
Rente & Matching	136.156	64,39%	127.827	61,70%
Inflatie	20.723	9,80%	21.057	10,16%
Liquide Middelen	141	0,07%	411	0,20%
Totaal Assets	211.435	100,00%	207.176	100,00%

Kring Bavaria	Rendement 2018	Benchmark 2018	Rendement 2017	Benchmark 2017
Rendement	-6,96%	-7,21%	4,55%	4,75%
Rente	1,02%	0,91%	1,22%	0,95%
Matching	12,71%	12,73%	-5,00%	-4,97%
Inflatie	-2,88%	-4,31%	4,90%	3,67%
Totaal Assets	-0,11%	-0,41%	1,36%	1,18%

5.5.6 Kring RBS

Kring RBS	Bedragen 2018	Verdeling	Bedragen 2017	Verdeling
Rendement	224.190	28,87%	246.187	30,94%
Rente & Matching	477.644	61,52%	467.893	58,80%
Inflatie	74.542	9,60%	81.506	10,24%
Liquide Middelen	64	0,01%	137	0,02%
Totaal Assets	776.440	100,00%	795.724	100,00%

Kring RBS	Rendement 2018	Benchmark 2018	Rendement 2017	Benchmark 2017
Rendement	-6,97%	-7,28%	5,89%	6,16%
Rente	1,02%	0,90%	2,47%	2,08%
Matching	11,95%	11,91%	5,12%	5,10%
Inflatie	-5,74%	-7,20%	4,94%	4,43%
Totaal Assets	-0,84%	-1,17%	4,27%	4,08%

5.5.7 Kring DC

Kring DC	Bedragen 2018	Verdeling	Bedragen 2017	Verdeling
Rendement	20.523	77,71%	9.733	75,11%
Rente & Matching	1.846	6,99%	1.212	9,35%
Inflatie	4.029	15,25%	1.971	15,21%
Liquide Middelen	2	0,01%	1	0,00%
Pool Aandelen	10	0,04%	38	0,30%
Pool Vastrentende Waarden	1	0,00%	1	0,01%
Pool Alternatieve Beleggingen	-	0,00%	1	0,00%
Pool Onroerend Goed	-	0,00%	1	0,00%
Totaal Assets	26.411	100,00%	12.958	100,00%

Kring DC	Rendement 2018	Benchmark 2018	Rendement 2017	Benchmark 2017
Rendement	-7,13%	-7,28%	9,35%	10,49%
Rente	0,93%	0,91%	0,29%	0,19%
Matching	7,08%	7,28%	-8,50%	-7,73%
Inflatie	-5,79%	-7,20%	2,94%	1,74%
Pool Aandelen	-4,35%	-5,49%	9,22%	10,25%
Pool Vastrentende Waarden	-4,76%	-3,80%	-0,19%	0,31%
Pool Alternatieve Beleggingen	-12,90%	-18,28%	2,35%	1,63%
Pool Onroerend Goed	-0,98%	-0,88%	-0,57%	-0,48%
Totaal Assets	-6,14%	-6,26%	7,08%	7,76%

5.6 Beleggingsomgeving

5.6.1 Terugblik economie en financiële markten

Macro-economisch gezien was 2018 een goed jaar. De wereldwijde economie groeide conform verwachting met circa 3,7%. Vooral de Amerikaanse economie stond er goed voor. De inflatie schommelde in de Verenigde Staten rond de doelstelling van de Amerikaanse centrale bank. In de eurozone liep de inflatie op, maar bleef per saldo gematigd. De doelstelling is een inflatie onder de 2%. Centrale banken, onder aanvoering van de Amerikaanse centrale bank (Fed), gingen verder met het normaliseren van het monetaire beleid. De Fed verhoogde de beleidsrente in totaal vier keer met 0,25-procentpunten. Het rentetarief bedraagt per eind december 2,5%. Daarnaast verkleinde de Fed de omvang van de balans. De Europese Centrale Bank (ECB) voerde in 2018 nog steeds een ruim monetair beleid. Wel werd de omvang van het opkoopprogramma voor obligaties teruggebracht. Met ingang van 2019 stopt de ECB helemaal met dit opkoopprogramma. Obligaties die aflopen, worden wel herbelegd.

In de tweede helft van 2018 werd duidelijk dat de wereldwijde economische groei over het hoogtepunt heen is. Diverse vertrouwensindicatoren duiden op een lager groeitempo in 2019. Vooral in de eurozone is sprake van een terugval van de economische groei. De Duitse economie haperde in het derde kwartaal en in Italië was zelfs sprake van een lichte krimp. Ook in de Verenigde Staten en China zwakt de economische groei af. In de Verenigde Staten loopt het gunstige effect van de fiscale en begrotingsstimulansen ten einde. De gevolgen van dit beleid zijn vooral in de rentegevoelige sectoren, zoals de huizenmarkt, voelbaar. De inflatie zal naar verwachting afzakken in 2019, mede doordat de olieprijs fors is gedaald in het laatste kwartaal van 2018. Gedurende 2018 overschaduwden tal van risico's de macro-economische ontwikkelingen. Handelsconflicten tussen de Verenigde Staten en diverse andere regio's laiden regelmatig op. Vooral het conflict tussen de Verenigde Staten en China dreigde te escaleren. Over en weer werden importtarieven ingevoerd. Hierover zijn de landen met elkaar in gesprek, maar een structurele oplossing is nog niet bereikt. In Europa stonden de naderende Brexit en de Italiaanse begrotingsdiscussie centraal. De Italiaanse regering ging de confrontatie aan met de Europese Commissie door de Europese begrotingsregels te overtreden. Ondertussen is er een compromis bereikt, maar de overheidsfinanciën van Italië blijven zorgwekkend. Dit geldt echter voor meer landen in de eurozone, waaronder Frankrijk.

5.6.2 Terugblik 2018 – Financiële markten Teleurstellend jaar voor vrijwel alle categorieën

2018 was een tegenvallend beleggingsjaar. De totaalrendementen van de meeste beleggingscategorieën waren negatief. Uitzondering hierop waren staatsobligaties. Deze hadden veelal een positief resultaat. Op de valreep sloten ook Amerikaanse staatsobligaties het jaar met een positief rendement af (gemeten in Amerikaanse dollars). Het is vrij uitzonderlijk dat de meeste beleggingscategorieën het qua rendement slechter doen dan kasgeldposities. De totaalrendementen van de risicovollere beleggingscategorieën waren negatief. De risico-opslagen van deze categorieën stegen. EMD LC stond halverwege het jaar sterk onder druk door de

economische en financiële problemen in Turkije en Argentinië. Later in het jaar volgde herstel. Aandelen opkomende markten hadden een moeilijk jaar, vooral door het fors negatieve rendement op Chinese aandelen. Wereldwijde aandelen (ontwikkelde markten) gingen in het vierde kwartaal onderuit, waardoor de opgebouwde jaarwinst ruimschoots teniet werd gedaan. Het totaalrendement op de beleggingscategorie grondstoffen was ook negatief door de sterk gedaalde olieprijs.

5.6.3 Strategisch Risico en Allocatie Management (SRAM)

Het bestuur heeft besloten om de positie in aandelen opkomende markten te overwegen ten koste van Euro-staatsobligaties. Deze positie heeft een negatief rendement opgeleverd. In het vierde kwartaal draaide het positieve sentiment op de financiële markten, waardoor aandelen slecht presteerden en staatsobligaties het juist relatief goed deden. Ook besloot het bestuur om de positie in EMD LC te overwegen ten koste van High Yield obligaties. Deze positie heeft positief bijgedragen aan het resultaat door eerder genoemde marktbewegingen. Alle posities samen leverde een negatieve rendementsbijdrage.

5.6.4 Module Rendement

Module Rendement	Strat. Gewicht	Rendement PF	Rendement BM	Excess Return
Aandelen ontwikkelde landen	55%*	-3,03%	-4,11%	1,08%
Aandelen ontwikkelde landen Hedged		-8,25%	-9,38%	1,13%
Hoogrenderende obligaties	15%	-3,93%	-4,71%	0,77%
Aandelen opkomende landen	15%	-10,52%	-10,27%	-0,25%
Opkomende Landen obligaties	15%	-5,67%	-3,80%	-1,87%
Liquide Middelen		-0,53%	-0,32%	-0,21%

*De aandelenpools zijn gelijk, het enige verschil is de afdekking. De beleggingen worden daarom op basis van het afdekkingsbeleid verdeeld over beide pools (75% hedged, 25% unhedged).

Beleggingspool Achmea Aandelen Wereldwijd

Optimisme en stijgende koersen moesten in het vierde kwartaal plaats maken voor forse koersdalingen. Na zes opeenvolgende jaren van positieve rendementen behaalde de MSCI wereld index in 2018 een negatief jaarrendement van ruim 4% (in euro's gemeten). Aandelenmarkten voor opkomende landen sloten in euro's gemeten zelfs ruim 10% lager.

De meer protectionistische houding van de VS, en vooral de aangekondigde verhoging van de importtarieven op producten uit China, hebben bij beleggers geleid tot een bijstelling van de verwachtingen. Dit had lagere bedrijfswinsten tot gevolg. Dit meer pessimistische scenario was een belangrijke oorzaak van het verslechterde beleggerssentiment in het vierde kwartaal.

De kentering op de financiële markten had de nodige gevolgen voor de verschillende beleggingsstijlen. Beleggers hadden in de eerste drie kwartalen voorkeur voor vooral aandelen die goed scoren op de factoren Momentum en Quality. Vooral grote bedrijven in de technologiesector kregen te maken met fors oplopende koersen, waardoor de waardering van deze groep aandelen nog verder opliep. Waardering bleek van onderschikt belang te zijn voor beleggers. Aandelen die goed scoren op deze factor presteerden beduidend slechter dan hun tegenpolen. De forse koersdalingen in het vierde kwartaal zorgden voor een sterke opleving van de factor Low Volatility. Deze factor bleek uiteindelijk de best renderende factor van 2018, gevolgd door Quality.

Het beleid van de beleggingspool is erop gericht om exposure te verkrijgen naar de vijf specifieke stijlfactoren: Value, Momentum, Quality, Low Volatility en Size. Met name de exposure naar de factor Low Volatility heeft positief bijgedragen aan het rendement. Ook de exposure naar de factor Quality voegde waarde toe, waardoor het fonds de benchmark in 2018 ruimschoots voor wist te blijven.

Zoals in de tabel te zien, is er een groot verschil in rendement tussen de portefeuilles van ontwikkelde landen met en zonder valuta-afdekking. Doordat in 2018 de euro in waarde daalde ten opzichte van de meeste andere valuta,

had een portefeuille met afgedekt valutarisico een negatief rendement. Niet afgedekte beleggingen worden in euro's gezien namelijk meer waard als de euro in waarde daalt. Als diezelfde beweging afgedekt is, wordt het negatieve euro-rendement vertaald naar een negatief rendement in de portefeuille.

Wereldwijd Hoogrenderende obligaties

Bedrijfsobligaties met een lage kredietwaardigheid (High Yield) hadden voor het eerst sinds 2015 een negatief rendement. Het totaalrendement van de wereldwijde index bedroeg -4,7%. De eerste drie kwartalen was de markt vrij vlak, maar in het vierde kwartaal veranderde dit door eerder genoemde marktontwikkelingen.

De rentevergoeding is in het vierde kwartaal sterk gestegen, maar ligt nog steeds onder het langjarig-gemiddelde. Vooral in het vierde kwartaal pakte de defensieve aanpak van onze beheerder Achmea IM Wereldwijd High Yield Fonds goed uit. Over het jaar gemeten was het rendement -3,93% en werd de benchmark met 0,77% verslagen.

Opkomende Markten Aandelen

Het rendement van aandelen in opkomende markten was dit jaar met -10,52% sterk negatief. De benchmark presteerde met een rendement van -10,27% net iets minder slecht. De oorzaak van dit rendement is een combinatie van de problemen die besproken zijn onder het onderdeel Aandelen Wereldwijd en specifieke problemen in sommige opkomende landen. Deze worden in het volgende onderdeel, bij Opkomende Markten Obligaties verder besproken.

De daling van aandelen in China had het grootste negatieve effect, omdat dit land het meeste bijdraagt aan de benchmark. Echter, ook opkomende landen waar op het oog geen grote problemen waren, gingen mee in de malaise. Dit omdat problemen in het ene land bij opkomende markten vaak doorwerken en onzekerheid over de gehele categorie met zich meebrengen.

Opkomende Markten Obligaties

Ook het schuldpapier uit opkomende landen in harde valuta (EMD HC) had een slecht jaar. Het totaalrendement van deze categorie was -7% (hedged naar euro). De stijgende Amerikaanse rente had een belangrijke negatieve bijdrage aan het rendement. Daarnaast zagen opkomende landen door de hogere Amerikaanse rente hun financieringslasten in dollars toenemen. De risico-opslag steeg hierdoor met ruim 100 basispunten. Het hedged rendement in euro is een stuk lager dan het rendement in Amerikaanse dollars doordat de euro onder druk stond ten opzichte van de Amerikaanse dollar. De onrust in Italië en het afnemende economische momentum in de eurozone droegen hier voor een belangrijk deel aan bij. Maar ook het verschil in monetair beleid tussen de Verenigde Staten en de eurozone ondersteunde de Amerikaanse dollar. Unhedged in EUR zou het rendement 0,6% zijn geweest.

Schuldpapier uit opkomende landen in lokale valuta (EMD LC) stond halverwege het jaar sterk onder druk door de eerder genoemde economische en financiële problemen in Turkije en Argentinië. Later in het jaar volgde herstel. Deze obligaties lieten in euro's een daling van 1,5% zien. Dit beperkte verlies werd veroorzaakt door de waardedaling van de valuta's van opkomende markten ten opzichte van de euro. Vooral de Turkse lira stond onder druk. De laatste maanden is herstel zichtbaar, waardoor een gedeelte van het opgelopen verlies is goedge maakt. Uiteindelijk verloren de valuta's circa 5% van hun waarde ten opzichte van de euro.

5.6.5 Module Rente & Matching

Module Rente	Strat. Gewicht	Rendement PF	Rendement BM	Excess Return
EMU Staatsobligaties	55%	-0,14%	-0,44%	0,29%
Bedrijfsobligaties	35%	1,64%	1,61%	0,03%
Hypotheke	10%	1,18%	1,59%	-0,42%
Liquide Middelen		-0,38%	-0,32%	-0,06%
Matching	Strat. Gewicht			
Rente-afdekking	100%			

EMU Staatsobligaties

Italiaanse staatsobligaties waren het zwarte schaap in de eurozone. De totaalrendementen op de meeste euro-staatsobligaties waren positief, maar wel laag. Uitzondering waren de Italiaanse staatsobligaties. De Italiaanse regering bestaande uit de Vijfsterrenpartij en Lega zocht de confrontatie met de Europese Commissie. Er werd een begroting ingediend die tegen eerder gemaakte afspraken inging. Hierdoor liep de Italiaanse rente fors op. In december is een compromis gesloten en herstelden Italiaanse staatsobligaties enigszins. Andere perifere landen, zoals Spanje, werden niet geraakt door de Italiaanse onrust en eindigden het jaar in de plus. De staatsobligaties van de veilige landen profiteerden van de politieke onrust in de eurozone. De Duitse kapitaalmarktrente bleef laag en daalde ten opzichte van het begin van het jaar. Ondanks de lage rente bedroeg het totaalrendement op Duitse staatsobligaties meer dan 2%. De 30-jaarsswaprente in de eurozone daalde per saldo met 12 basispunten en sloot het jaar af op 1,38%.

De portefeuille heeft over 2018 een outperformance behaald van 0,29%.

Investment grade bedrijfsobligaties

Investment grade bedrijfsobligaties genoteerd in euro noteerden een min. De risico-opslagen stegen gedurende het jaar. Onder andere de onrust in Italië en de afzwakende economische groei(verwachtingen) in het vierde kwartaal zorgden voor een stijgende risico-opslag. Daarnaast stopt de ECB met ingang van 2019 met het opkoopprogramma. De veiligere subcategorieën van de non-sovereign benchmark, sub sovereign en collateralised, noteerden marginale plussen.

Het afgelopen jaar stond in het teken van het terugtrekken van de ECB. Gezien de sterke economische groei aan het begin van het jaar was de verwachting dat de afbouw van het opkoopprogramma geen probleem zou vormen voor de creditmarkt. Risico-opslagen op bedrijfsobligaties lagen begin van het jaar op 88 basispunten maar eindigden, na in eerste instantie een verder daling, op 154 basispunten boven Duitse staat. Het liep dus, zoals wel vaker, anders dan gedacht. De lang verwachte stijging van de Amerikaanse inflatie vond eindelijk plaats, wat leidde tot rentevolatiliteit en dat zette weer de creditmarkt onder druk. De ECB kocht nog wel veel bedrijfsobligaties, wat de markt enigszins tot rust bracht. Echter, bedrijven kwamen vaak op onverwachte momenten met nieuwe leningen naar de markt. Vaak ook met forse premies, wat het marktsentiment niet hielp. Inmiddels hadden de Italiaanse verkiezingen plaatsgevonden met de grote winnaars aan de buitenzijden van het politieke spectrum: de vijfsterrenbeweging en Lega. Het leek onwaarschijnlijk dat zij een regering konden vormen; toch gebeurde dit anderhalve maand later. Dit zette de creditmarkten en met name Italiaans risico onder flinke druk. Tegelijkertijd was de sterke Europese groei al op haar retour. De ECB dacht niettemin dat de groeivertraging tijdelijk was en kondigde in de zomer het einde aan van haar opkoopprogramma's. Na de zomer leidde gesteggel tussen Rome en Brussel over de grootte van het Italiaanse begrotingstekort tot nieuw tumult. Ook de Brexit leidde tot onrust. Maar ook opnieuw tegenvallende macro-economische cijfers. En voor het eerst in lange tijd vielen enkele bedrijfsresultaten tegen. Bovendien had de creditmarkt veel last van de onder druk staande verhouding tussen vraag en aanbod. Creditfondsen hadden nog steeds te maken met onttrekkingen. Tegelijkertijd waren er veel bedrijven die nieuw geld wilden ophalen.

Het afgelopen jaar is qua risico over het algemeen een neutrale of licht overwogen positie aangehouden. Hiermee hebben we dus geen waarde toegevoegd. Echter, middels titelselectie hebben we wel veel waarde toegevoegd, met name binnen banken, verzekeraars en energiebedrijven maar ook binnen semistaat en gedekte obligaties.

In totaal is er een positief resultaat behaald van 1,64%. De rente is per saldo afgelopen jaar iets gestegen, maar door de lagere spreads rendeerde de benchmark 1,61%. Dankzij het gerealiseerde rendement bedroeg de outperformance 0,03%.

Hypotheeken

Er is in deze tijd van lage (risicovrije)rente op obligaties een zoektocht naar alternatieve 'veilige havens'. Het beleggen in Nederlandse hypotheeken is hierop een antwoord, door:

- het gunstige macro-economische klimaat
- de dalende werkloosheid
- de geprognosticeerde stijging van woningprijzen
- lage defaults op woninghypotheken
- de aantrekkelijke marge en de relatief lage kapitaaleis voor pensioenfondsen en verzekeraars

Net als in 2017 was in 2018 de hypotheekomzet hoog. Dit is vooral te verklaren door de hoogte van de gemiddelde hypotheeksom. In 2018 steeg de vierkante meterprijs bij woningverkoop gemiddeld met 8,6%. Het aantal transacties daalde in 2018 doordat er minder woningen te koop werden aangeboden. Ook stonden in het vierde kwartaal van 2018 huizen langer te koop dan de afgelopen jaren. Dit lijkt een signaal te zijn dat de huizenmarkt aan het afkoelen is.

De risico-opslagen zijn over heel 2018 gemiddeld met 6 basispunten toegenomen. Dit komt doordat de risico-opslagen voor de kortere looptijden zijn toegenomen. Voor de langere looptijden zijn de opslagen iets afgenomen. Hypotheekrentes waren gemiddeld aan het begin en het eind van 2018 vrijwel gelijk.

De portefeuille presteerde met 1,18% minder dan de benchmark (1,59%).

Matching

De rente is in 2018 gedaald. Door de onzekerheden over de voortzettende groei van de wereldeconomie en politieke spanningen gaven beleggers de voorkeur aan zeer veilige staatsobligaties. Daarnaast werd de kans op verdere renteverhogingen gedurende het jaar kleiner, wat ook de rentestanden drukte.

Doordat alle kringen geen 100% afdekking hadden, is de negatieve invloed van de dalende rente op de voorziening niet geheel gecompenseerd door de stijging van de beleggingen. Met een lagere rente is de huidige waarde van de te betalen verplichtingen hoger dan met een hogere rente. De verplichtingen zijn nu harder gestegen dan de rentegevoelige stukken in de portefeuille, waardoor de renteontwikkeling een negatieve invloed had op de dekkingsgraden van de kringen.

De portefeuilles zijn het gehele jaar conform de opdracht afgedekt, zoals weergegeven in 5.5.4.

5.6.6 Module Inflatie

Module Inflatie	Strat. Gewicht	Rendement PF	Rendement BM	Excess Return
Inflatie gerelateerde Obligaties	30%	0,47%	-2,62%	0,12%
Beursgenoteerd Vastgoed Fonds	45%	-0,98%	-0,88%	-0,11%
Beursgenoteerd Vastgoed Hedged		-6,01%	-6,02%	0,01%
Grondstoffen	25%	-12,90%	-18,28%	5,38%
Liquide middelen		-0,03%	-0,03%	0,00%

*De beursgenoteerd vastgoedfondsen zijn gelijk, het enige verschil is de afdekking. De beleggingen worden daarom op basis van het afdekkingsbeleid verdeeld over beide pools (75% hedged, 25% unhedged).

Wereldwijd Inflatiegerelateerde Obligaties

De gemiddelde reële rente van de benchmark is in 2018 met ongeveer 30 basispunten gestegen van -0,78% naar -0,47%. Dit had een negatief effect op het absolute rendement. De portefeuille rendeerde beter dan de benchmark. De actieve posities droegen positief bij aan het portefeuillerendement zoals de onderweging van Italië en de onderweging van de Amerikaanse inflatie.

Zoals aangegeven steeg de rente in de eerste periode van 2018. De centrale banken draaien langzamerhand het expansieve monetaire beleid terug en de economie ontwikkelde zich verder. Dit beeld draaide in het vierde kwartaal, waarin de nominale rente daalde en de reële rente licht steeg. Door de daling van de olieprijs steeg de break-even inflatie.

De inflatieverwachtingen nemen af door een scherpe daling van de olieprijs. Trump zet Saoedi-Arabië onder druk om de olieproductie hoog te houden. Ook heeft hij een aantal landen toestemming gegeven om olie uit Iran te importeren ondanks de opgelegde handelsrestricties. Daarnaast blijken er hoge olievoorraden te zijn.

Een onderweging van Italië is op dit moment de belangrijkste positie in de portefeuille. Wij zijn nog steeds van mening dat de risicopremie voor Italiaanse obligaties zou moeten stijgen omdat de fiscale problemen van Italië niet voldoende zijn opgelost. Bovendien hebben we een overweging van het Amerikaanse renterisico in verband met de in onze ogen te hoge rente en een onderweging van het Duitse renterisico waarmee we anticiperen op de komende “supply” van Duitsland.

Wereldwijd beursgenoteerd vastgoed (Hedged & unhedged Blackrock)

De beursgenoteerde vastgoedmarkt liet in 2018 een negatief rendement zien van -0,88%. De stijgende rente in de Verenigde Staten en tegenvallende groei in Azië hadden een drukkend effect op de koersen van vastgoedaandelen. De hogere rente in de Verenigde Staten maakt dat het dividendrendement van vastgoedaandelen minder aantrekkelijk wordt ten opzichte van obligaties. De lagere economische groei in Azië zal naar verwachting zorgen voor een lagere groei van huurinkomsten en waardeontwikkeling.

De sector winkels is sterk in beweging. Het verschil tussen goede winkelcentra en minder goede winkelcentra was dit jaar vooral in de Verenigde Staten goed merkbaar. De minder goede centra daalden sterk in waarde.

Ook voor de beide beursgenoteerd vastgoedportefeuilles geldt het valutaverhaal zoals besproken onder aandelen. Doordat de euro in waarde daalde ten opzichte van andere valuta, zijn de beleggingen (genoteerd in vreemde valuta) in euro's meer waard geworden. Een afdekking heeft dan een negatieve impact op het portefeuillerendement.

Grondstoffen

Het jaar 2018 begon goed voor grondstoffen, want er werd over de eerste negen maanden van het jaar een rendement van bijna 8% behaald. In het vierde kwartaal gingen de grondstofprijzen mee in het negatieve marktsentiment, waardoor er ongeveer 25% verloren is gegaan. Uiteindelijk sloot de benchmark het jaar 18% lager af dan het niveau waarop het jaar begon. Het fonds deed het beter dan de benchmark en wist het verlies te beperken tot minder dan 13%. Helaas is dit nog steeds een groot verlies.

De belangrijkste drivers van performance in 2018 waren ruwe olie en aardgas. De oliemarkten leken in 2018 op weg te zijn naar verdere verkrapping. De Organisatie van olie-exporterende landen (OPEC) beperkte de olieproductie in 2017 en schroefde deze beperkingen aan het begin van 2018 verder op. Een groot gedeelte van deze productiebeperking werd echter teniet gedaan door een productiestijging van Amerikaanse schalieolie. In de zomer begon OPEC ook langzaam meer olie te produceren. Tegen het einde van het jaar kondigde de Amerikaanse president nieuwe sancties tegen Iran aan. Aan bondgenoot Saoedi-Arabië was gevraagd om de olieproductie op te schroeven om het wegvallen van Iran op te vangen. Saoedi-Arabië heeft dit ook gedaan. Vlak voor het ingaan van de sancties gaf de Amerikaanse president echter een ontheffing aan de belangrijkste importeurs van Iraanse olie, waardoor de productieverhoging van Saoedi-Arabië niet ter vervanging van Iraanse olie was, maar juist bovenop de Iraanse productie kwam. De olieprijsen daalden hierna sterk. Als reactie hierop besloot OPEC begin december de productie te beperken, maar dit was niet voldoende om een negatief rendement te voorkomen.

Aardgas had een extreem grillig koersverloop in 2018. Vrij vroeg in het seizoen was er al sprake van extreme kou in het oosten van de Verenigde Staten, waardoor de vraag fors toenam. De aardgasvoorraden bevonden zich op dat moment onder het vijf-jaars gemiddelde. Hierop stegen de prijzen in korte tijd met wel 50%. Toen later in december de temperaturen in de Verenigde Staten wat milder werden, daalden de prijzen met 40% ten opzichte van dit hogere niveau. Al met al is de impact op het rendement niet heel groot geweest, maar het heeft wel voor extreme prijsverschillen gezorgd.

Het fonds versloeg de benchmark door op alle drie de factoren (Commodity Selectie, Curve Positionering en Rolmoment) beter te presteren. Ook is er met de valuta-afdekking waarde toegevoegd in 2018. De uiteindelijke outperformance bedroeg 5,38% na aftrek van alle kosten.

5.7 Vooruitblik 2019

Monetair beleid: onzekerheid over richting

Door de financiële crisis zijn de centrale banken van de grootste economieën op grote schaal begonnen met onconventioneel beleid om de economie te ondersteunen. Aan het begin van 2018 leek de economie er klaar voor om het beleid langzaam te normaliseren door centrale banken. De economische groei en de vertrouwenscijfers waren hoog. In de loop van 2018 is dit beeld echter anders. De economische groei lijkt nu vrijwel overal over zijn top heen. Daarnaast zijn de vertrouwenscijfers vooral in Europa en China gedaald. Hierdoor is het onzeker in hoeverre de Fed en de ECB verder kunnen gaan met normalisatie van het beleid zonder de economie te schaden. Fed-voorzitter Powell heeft eind december al gezegd scherp naar economische data te kijken bij een eventuele beslissing om de rente verder te verhogen. In Europa heeft Draghi aangekondigd dat de rente in ieder geval niet voor de zomer van 2019 zal worden verhoogd.

De afzwakkende vertrouwenscijfers, voor zowel consumenten als producenten, in Europa en China duiden op een lagere groei van de economie. Dit maakt deze economieën extra kwetsbaar voor verdere escalatie van het handelsconflict tussen Amerika en China. In Europa hangen daarnaast de Italiaanse en Franse begrotingsperikelen en de Brexit als risico's boven de markt.

Financiële markten en risico's

De verwachte middellangetermijn-rendementen voor de meeste beleggingscategorieën zijn laag. De laag-risicobeleggingen leveren naar verwachting een zeer laag of zelfs negatief rendement op. Door de daling van de meeste risicovolle categorieën in 2018 zijn deze nu aantrekkelijker gewaardeerd, waardoor het verwachte rendement iets is toegenomen. Bij Global High Yield zijn de risico-opslagen in het afgelopen jaar gestegen en liggen deze nu meer in lijn met het langetermijn-gemiddelde. Beleggingen uit de opkomende landen in lokale valuta hebben nog steeds de voorkeur, zowel bij aandelen als bij obligaties (EMD LC). Tegenvallende macro-ontwikkelingen, een escalatie van het handelsconflict of een sneller dan verwachte normalisatie van het monetaire beleid vormen echter belangrijke risico's. De afwikkeling van de Brexit zal in Europa een eerste test zijn.

5.8 Beheerkosten van het fonds

In april 2011 bracht de AFM het rapport "Kosten pensioenfondsen verdienen meer aandacht" uit. Hierin wordt gepleit voor een helder en transparant inzicht in de kosten die pensioenfondsen maken. In dit rapport is onder andere aandacht gevraagd voor de kosten op het gebied van vermogensbeheer. De Pensioenfederatie heeft dit concreet gemaakt in november 2011 in de vorm van 'aanbevelingen over het afleggen van verantwoording over de kosten'. In dit jaarverslag zijn deze aanbevelingen gevolgd. De gemaakte kosten, zoals hieronder opgenomen, zijn ook aan de toezichthouder (DNB) gerapporteerd.

Kostencomponent	Koopkracht	Premie	Stabiliteit	DC	Bavaria	RBS
Kosten Fiduciair Beheer	587	563	442	-	41.972	158.392
Beheerkosten Fondsen	7.335	7.135	5.075	63.820	513.157	1.890.648
Performance kosten	-	-	-	-	7.871	-
Transactiekosten	4.821	4.525	3.079	48.449	200.720	858.701
Bewaarloon	274	265	138	3.633	14.836	61.514
Totaal	13.016	12.488	8.735	115.902	778.555	2.969.56
Gemiddeld belegd vermogen	2.797	2.712	2.149	20.260	210.042	794.152
Totaal als % van belegd vermogen	0,465%	0,461%	0,406%	0,572%	0,371%	0,374%

- De kosten zijn in euro's.
- De kosten VMB (vermogensbeheer) omvatten de kosten die door de custodian en vermogensbeheerder direct bij het fonds in rekening zijn gebracht.
- De beheerkosten die door de vermogensbeheerders ten laste van beleggingsfondsen zijn gebracht, zijn onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten.
- Transactiekosten zijn onderdeel van de aan- en verkooptransacties van beleggingen. Deze zijn eveneens onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten.
- Gegeven de geringe omvang van het belegd vermogen en het transactievolume zijn deze kosten niet direct te relateren aan benchmarks, die gebaseerd zijn op grote vermogens en transactievolumes.

De beleggingscommissie bewaakt de ontwikkelingen van beheerd vermogen, vermogensrendementen en de kosten van het beheer nauwlettend en adviseert eventueel het bestuur ter zake.

5.9 Risicoparagraaf

De beleggingsbeginselen van elke kring beschrijven hoe de beleggingsrisico's een plaats hebben in het beleggingsbeleid van de kring. De belangrijkste risico's zijn renterisico, valutarisico en het risico van aandelen en onroerend goed. De risicorapportages van de vermogensbeheerder zijn er dan ook speciaal op gericht om het bestuur inzicht te geven in deze risicobronnen. Voor de kringen gelden de volgende beginselen omtrent de risico's:

Renterisico

Het renterisico betreft het risico dat een rentebeweging de financiële situatie van een kring negatief beïnvloedt. Dit risico bestaat doordat beleggingen en verplichtingen niet in dezelfde mate gevoelig zijn voor rentebewegingen. Het renterisico neemt af naarmate de rentegevoeligheid van de beleggingen meer overeenkomt met de rentegevoeligheid van de verplichtingen. Het renterisico op verplichtingen (rentegevoeligheid van het in te kopen inkomen) in de kringen wordt (gedeeltelijk) afgedekt door financiële instrumenten. Het renterisico is een groot risico in de pensioenbalans. Dit risico wordt beheerst door te beleggen in Vastrentende Waarden en Rente Overlayfondsen. Wij maken voor de kringen gebruik van een strategie waarbij een deel van de rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen op basis van de rekenrente of de marktrente wordt afgedekt, zoals eerder aangegeven in paragraaf 5.4.

Kring	Afdekking Rente	Basis afdekking
Koopkracht	50%	UFR
Premie	50%	UFR
Stabiliteit	90%	UFR
DC*	n.v.t.	n.v.t.
Bavaria	60%	UFR
RBS	Dynamisch	Marktrente

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd per 31-12-2018 is als volgt:

Resterende looptijd	Koopkracht	Premie	Stabiliteit	DC	Bavaria	RBS
< 1 jaar	85	64	91	-433	16.395	37.219
> 1 en < 5 jaar	549	464	354	3.032	34.562	130.658
> 5 jaar	1.237	1.041	817	6.007	77.741	298.396
Totaal	1.871	1.569	1.262	8.606	128.698	466.273

Aandelen- en onroerend goedrisico

Het aandelen- en onroerend goedrisico is voornamelijk het koersrisico bij de beleggingen in de verschillende onroerend goed- en aandelenmarkten. Door dit risico te lopen wordt een extra rendement gehaald dat wordt gebruikt om aan de beleggingsdoelstellingen te voldoen. Dit risico wordt beheerst doordat in de uitvoering wordt gezorgd voor een goede selectie van aandelen en spreiding over regio's en sectoren. Met het risico dat uiteindelijk overblijft wordt rekening gehouden in de ALM-studie.

Specificatie aandelen naar sector per 31-12-2018:

Sector	Koopkracht	Premie	Stabiliteit	DC	Bavaria	RBS
Financiële instellingen	65	99	45	1.380	5.431	15.068
Nijverheid en industrie	97	162	72	2.248	7.374	24.541
Handel	76	130	58	1.800	5.948	19.653
Overige Dienstverlening	220	334	150	4.635	14.460	50.596
Diversen	686	301	135	4.170	4.627	45.513
Totaal	1.144	1.026	460	14.233	37.840	155.371

Specificatie aandelen naar regio per 31-12-2018:

Regio	Koopkracht	Premie	Stabiliteit	DC	Bavaria	RBS
Europa	791	446	200	6.195	9.298	67.626
Noord-Amerika	335	463	208	6.422	16.982	70.108
Azië-Pacific	6	96	43	1.330	3.878	14.517
Australië en Azië	8	14	6	193	508	2.107
Diversen	4	7	3	93	7.174	1.013
Totaal	1.144	1.026	460	14.233	37.840	155.371

Valutarisico

Dit risico is voor de kringen beperkt: het grootste gedeelte van de beleggingsportefeuille heeft de euro als onderliggende waarde. Daarnaast wordt voor het deel van de beleggingen die niet in euro's genoteerd zijn het valutarisico afgedekt binnen de fondsen waarin wordt geïnvesteerd. De wereldwijde aandelenportefeuille wordt voor 75% afgedekt, net als de portefeuille wereldwijd vastgoed, terwijl het valutarisico op vastrentende waarden in het geheel wordt afgedekt.

De openstaande vreemde valutaposities na afdekken zijn in onderstaande tabel weergegeven:

Valuta exposure	Koopkracht	Premie	Stabiliteit	DC	Bavaria	RBS
Amerikaanse dollar	142	127	59	1.618	4.481	18.580
Japanse yen	31	28	13	340	942	3.930
Braziliaanse real				214		
Britse pond	6	6	3	59	211	857
Canadese dollar	11	9	5	115	326	1.350
Zwitserse franc	32	18	8	241	641	2.643
Indonesische roepia	5	19	8	261	687	2.843
Australische dollar	2	2	0	12	45	198
Zweedse kroon	3	2	2	30	94	377
Hong Kong dollar	67	60	28	800	2.141	8.883
Overig						
Totaal	299	271	126	3.690	9.568	39.661

Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico betreft het risico dat een positie niet tijdig tegen een redelijke prijs kan worden verkocht. De kring belegt dusdanig dat de portefeuille zo goed mogelijk aan de liquiditeitsbehoefte kan voldoen. Daarom is bijvoorbeeld een groot deel van de portefeuille belegd in effecten die worden verhandeld op openbare gereguleerde markten zoals een effectenbeurs.

Tegenpartij-/kredietrisico

Het tegenpartij- of kredietrisico betreft het risico dat de tegenpartij niet (meer) aan zijn verplichtingen kan voldoen. Om dit risico te beheersen, wordt het grootste deel van de beleggingsportefeuille belegd in effecten met een hoge kredietwaardigheid. Daarnaast worden transacties gespreid over meer aanbieders en wordt in sommige gevallen onderpand geëist.

De kredietwaardigheid van vastrentende waarden kan als volgt worden toegelicht:

Rating	Koopkracht	Premie	Stabiliteit	DC	Bavaria	RBS
AAA t/m A	1.198	989	882	3.204	89.959	326.391
BBB+ t/m B	674	585	358	6.076	30.228	130.470
Lagere rating / geen rating	-1	-5	22	-674	8.511	9.412
Totaal	1.871	1.569	1.262	8.606	128.698	466.273

Inflatierisico

Het inflatierisico betreft het risico dat inflatie de waarde van de beleggingen aantast (in termen van koopkracht). Dit risico wordt beheerst door beleggingen te kiezen die in waarde stijgen als er meer inflatie is.

Operationele risico's:

Wij beheersen operationele risico's zoveel mogelijk door eisen te stellen aan onze dienstverleners. Daarbij kan worden gedacht aan regels voor procuratie, functiescheiding, Chinese muren, enzovoort. Wij beleggen voor de kringen alleen in derivaten voor zover deze bijdragen aan een vermindering van het beleggingsrisico of als zij een doeltreffend portefeuillebeheer vergemakkelijken.

6 Verslag bedrijfsomgeving

Dit hoofdstuk gaat in op de ontwikkelingen van de bedrijfsomgeving van het fonds. Met de bedrijfsomgeving wordt de overkoepelende Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds (Centraal Beheer APF) bedoeld. In dit hoofdstuk gaan wij in op ontwikkelingen en gevoerd beleid voor Centraal Beheer APF dat voor alle kringen gelijk is. Vanaf hoofdstuk 8 wordt nader ingegaan op specifieke informatie per kring.

6.1 Ontwikkeling bedrijfsomgeving

Om onze groei in goede banen te kunnen leiden hebben we in 2018 het bestuur uitgebreid met drs. L.J. van der Put RBA als vierde bestuurder. Daarnaast is de bezetting op het bestuursbureau verder versterkt. Sinds juli 2018 is de heer drs. F.J. Sier AAG directeur van het bestuursbureau. Op 31 december 2018 werken er 6 mensen op het bestuursbureau.

In 2018 is hard gewerkt aan het optimaliseren van onze operationele processen, is de planning & controlcyclus ontwikkeld en geïmplementeerd en is het risicobeleid uitgewerkt. Hiermee zijn we klaar voor de verdere groei in de komende jaren

Ultimo 2018 waren in totaal 301 werkgevers aangesloten bij het Centraal Beheer APF, verdeeld over zes kringen. Dit betrof 10.871 deelnemers en een totaal belegd vermogen van ruim € 1 miljard.

In het verslagjaar zijn ook de voorbereidingen getroffen voor verdere aansluitingen per 1 januari 2019. Per die datum zijn bij Centraal Beheer APF aangesloten 824 werkgevers met 25.115 deelnemers; belegd vermogen € 1.3 miljard. Het jaarlijkse premiebedrag is inmiddels ruim 100 miljoen.

Voorts hebben wij gedurende het verslagjaar de voorbereidingen getroffen voor de inrichting van een nieuwe generieke pensioenfondsenkring per 1 januari 2019. Hierin mochten wij al 1 werkgever en 1.055 deelnemers verwelkomen met € 168 miljoen belegd vermogen.

6.1.1 De standaardkringen

Wij hebben kringen ingericht voor de specifieke wensen van fondsen, werkgevers en deelnemers. Ons fonds biedt 4 standaardkringen, 1 met een DC-regeling en 3 met DB-regelingen. Een combinatie van een DC- en DB-regeling is ook mogelijk.

Wij hebben gekozen voor een structuur waarbij de producten en regelingen binnen de standaardkringen zijn (voor)gedefinieerd door het fonds. De pensioenregeling die de werkgever wenst toe te zeggen aan zijn werknemers bepaalt dus of toetreding mogelijk is tot één van de kringen van Centraal Beheer APF. De gewenste indexatieambitie, premieambitie, risicohouding en daarmee samenhangend het beleggingsbeleid bepalen of de kring passend is voor de werkgever.

Deze kringen hebben elk een ander gezicht, namelijk:

- DB Premie: focus gericht op een lage premie
- DB Stabiliteit: focus gericht op stabiele premie en dekkingsgraad
- DB Koopkracht: focus gericht op behoud van koopkracht voor de deelnemers.

Een aantal kenmerken zijn gelijk voor alle standaardkringen, dit zijn onderstaande kenmerken:

- Toekomstbestendig beleid;
- Efficiënte krachtenbundeling van gelijkgestemde werkgevers en/of pensioenfondsen;
- Lage en goed budgetteerbare kosten door standaardisatie;
- Professioneel belanghebbendenorgaan;
- Lage kosten voor uitvoering en vermogensbeheer door schaalgrootte;

- Administratief gemak dankzij verregaand geautomatiseerde administratie voor alle regelingen;
- Inzicht en overzicht voor deelnemers in de totale oudedagsvoorziening.

Aansluiten klanten van Delta Lloyd APF

In 2018 heeft Stichting Delta Lloyd Algemeen Pensioenfonds (hierna Delta Lloyd APF) besloten haar activiteiten te beëindigen en voor de bij haar aangesloten werkgevers een toekomstbestendige oplossing te zoeken. Wij zijn verheugd dat Centraal Beheer APF hiervoor is geselecteerd.

Delta Lloyd APF heeft in december 2018 melding aan DNB gedaan van haar voornemen tot collectieve waardeoverdracht naar Centraal Beheer APF en daaropvolgende liquidatie. Vervolgens hebben zowel Delta Lloyd APF als Centraal Beheer APF de betreffende stukken aangeleverd aan DNB, zodat DNB de voorgenomen collectieve waardeoverdracht kon beoordelen. De beoordeling door DNB heeft in de één na laatste week van december 2018 plaatsgevonden. DNB heeft de collectieve waardeoverdracht goedgekeurd. Door Centraal Beheer APF is een transitieplan opgesteld om de collectieve waardeoverdracht uit te voeren. Daarnaast heeft Centraal Beheer APF een risico-inventarisatie opgesteld met betrekking tot de voorgenomen transitie en zijn verklaringen door de administrateur Achmea Pensioenservices en de vermogensbeheerder Achmea Investment Management afgegeven voor de uitvoerbaarheid van de pensioenregeling en een beheerste overdracht van de opgebouwde pensioenaanspraken.

Delta Lloyd APF heeft vervolgens de opgebouwde pensioenaanspraken en –rechten per 31 december 2018 overgedragen aan Centraal Beheer APF. Hiervoor is in december 2018 tussen Centraal Beheer APF en Delta Lloyd APF een overeenkomst tot collectieve waardeoverdracht gesloten. Het betreft een collectieve waardeoverdracht conform artikel 84 van de Pensioenwet. Delta Lloyd APF heeft de opgebouwde pensioenaanspraken en –rechten overgedragen aan Kring DB Premie en Kring DC van Centraal Beheer APF. De over te dragen pensioenaanspraken en –rechten zijn ingepast in de standaarden die Centraal Beheer APF voor Kring DB Premie respectievelijk Kring DC hanteert. Delta Lloyd APF heeft het vermogen “in cash” overgedragen. De overgedragen middelen zijn volgens de gebruikelijke beleggingsprocessen belegd conform het beleggingsbeleid dat Centraal Beheer APF voor Kring DB Premie respectievelijk Kring DC hanteert.

6.1.2 Twee eigen kringen

Sommige pensioenfondsen of werkgevers hebben de wens om hun huidige activiteiten voort te zetten, met behoud van eigen identiteit. Maar wel onder de paraplu van een sterk collectief.

Voor hen is een standaardkring niet de meest geschikte oplossing en dus bieden wij de mogelijkheid om een eigen kring in te richten. Met een eigen BO en met maximale invloed op de eigen bedrijfsvoering, zodat het huidige beleid (nagenoeg) ongewijzigd voortgezet kan worden.

Centraal Beheer APF heeft twee eigen kringen: Kring RBS en Kring Bavaria. In 2018 zijn gesprekken gevoerd over nieuwe aansluitingen. In het verslagjaar zijn geen nieuwe eigen kringen opgericht.

6.1.3 Nieuwe collectiviteitkring

Gedurende het verslagjaar is een nieuwe collectiviteitkring ingericht: Pensioenfondsenkring 1. Centraal Beheer APF heeft bij de oprichting al Pensioenfondsenkring 1 opgericht met als doel om pensioenfondsen te interesseren en faciliteren om hun verplichtingen en vermogen in deze collectiviteitkring te kunnen bundelen met andere pensioenfondsen.

Stichting Pensioenfonds Cindu International was het eerste pensioenfonds dat, per 1 januari 2019, zijn verplichtingen en vermogen met een collectieve waardeoverdracht volgens artikel 84 van de Pensioenwet aan Centraal Beheer APF heeft overgedragen in Pensioenfondsenkring 1. Stichting Pensioenfonds Cindu International is inmiddels in liquidatie.

Per dezelfde datum van 1 januari 2019 heeft de werkgever die bij Stichting Pensioenfonds Cindu International was aangesloten, RÜTGERS Resins B.V., de uitvoering van zijn pensioenregeling in Pensioenfondsenkring 1 ondergebracht. Om de uitvoering van zijn pensioenregeling bij Centraal Beheer APF onder te brengen heeft RÜTGERS Resins B.V., samen met Stichting Pensioenfonds Cindu International, een intensief traject met de vakbonden doorlopen om de pensioenregeling aan te laten sluiten op de productstandaarden die Centraal Beheer APF voor zijn pensioenuitvoering hanteert. Het was in het belang van het Centraal Beheer APF om de wijzigingen in de regeling voor de transitie gerealiseerd te zien. Dat betekende namelijk dat de Pensioenfondsenkring geschikt zou blijven voor enerzijds de productstandaarden die wij aan de markt willen aanbieden. En anderzijds dat onze uitvoerder Achmea Pensioenservices geen dure aanpassingen hoefde door te voeren en vervolgens te onderhouden zonder dat daar een passende vergoeding tegenover stond. Achmea en Centraal Beheer APF hebben daarop aan RÜTGERS Resins B.V. en Stichting Pensioenfonds Cindu International een tegemoetkoming in hun kosten aangeboden. Centraal Beheer APF heeft deze toezegging in de jaarrekening 2018 verantwoord.

Transitieproces naar nieuwe kringen

Er komt veel kijken bij de oprichting van een nieuwe kring. Daarom spreken wij in plaats van zomaar een overstap liever van een transitie. Voor ons maakt zo'n transitie deel uit van de kernactiviteit. Het oprichten van een nieuwe kring met toetreding van één of meerdere werkgevers en overdracht van verplichtingen en vermogen vanuit een overdragend pensioenfonds vraagt ook maatwerk. Per klant verschilt de intensiteit van het traject, maar altijd volgen wij eenzelfde gestructureerde aanpak.

Voor de transitie is een transitieplan opgesteld, waarin is ingegaan op de projectdoelstelling, de projectopdracht en de projectaanpak voor het uitvoeren van de transitie. In het transitieplan zijn de werkzaamheden beschreven, die door alle partijen uitgevoerd moeten worden tijdens het proces van een transitie. De werkzaamheden zijn onderverdeeld in vijf werkpakketten.

Wij richten een projectorganisatie in bestaande uit een regiegroep en werkgroepen, waarin de werkgever(s), het overdragende pensioenfonds en Centraal Beheer APF zijn vertegenwoordigd. Daarnaast richten wij een aantal interne projectgroepen in om de oprichting van de kring, de toetreding van de werkgever(s) en de overdracht vanuit het overdragende pensioenfonds te realiseren.

Vorbereiding

Het doel van dit werkpakket is om definitieve afspraken te maken tussen de werkgevers, het overdragende pensioenfonds en Centraal Beheer APF en deze vast te leggen in de diverse juridische documenten. Dit werkpakket voorziet ook in de opzet van de governance behorende bij Pensioenfondsenkring 1 en de toetsing van de financiële opzet van de kring. Daarnaast omvat dit werkpakket het voorbereiden en effectueren van de collectieve waardeoverdracht volgens artikel 84 van de Pensioenwet inclusief alle daarvoor benodigde documenten.

Inrichting Pensioenfondsenkring 1

Het doel van dit werkpakket is geweest om de kring in te richten in de pensioenadministratie en de financiële administratie van Centraal Beheer APF voor de volgende administratie-onderdelen:

- Pensioenadministratie
- Communicatie
- Uitkeringenadministratie
- Financiële administratie
- Verslaglegging en rapportages

Beleggingen

Het werkpakket dat leidde tot de overdracht van de beleggingen bestond uit twee delen: het inrichten van de beleggingenadministratie en de transitie van de beleggingen van Stichting Pensioenfonds Cindu International

naar Centraal Beheer APF. Uit oogpunt van risicobeheersing is er in samenspraak tussen beide pensioenfondsen voor gekozen om de beleggingen van Stichting Pensioenfonds Cindu International voorafgaand aan de overdrachtsdatum van 1 januari 2019 al om te zetten naar de beleggingen volgens de doelportefeuille die Centraal Beheer APF voor Pensioenfondsenkring 1 gaat inrichten. Door deze portefeuille-omzetting, ruim voor de jaarwisseling gerealiseerd tussen Cindu en Achmea IM, kon per 1 januari 2019 een soepele overgang “in kind” worden uitgevoerd. De omzetting van de beleggingen van Stichting Pensioenfonds Cindu International paste binnen haar strategische beleggingsbeleid.

Pensioenen

Het doel van dit werkpakket is ervoor te zorgen dat het mogelijk is om pensioenen op te bouwen bij het Centraal Beheer APF, lopende pensioenuitkeringen over te nemen en te komen tot overdracht van de opgebouwde pensioenaanspraken en –rechten van het overdragende pensioenfonds naar Centraal Beheer APF, zodat het overdragende pensioenfonds zich kan opheffen. Het werkpakket zag ook toe op het “het openhouden van de winkel tijdens de verbouwing” door de lopende productie over te nemen. De deelnemers mochten geen hinder ondervinden van de transitie van het overdragende pensioenfonds naar Centraal Beheer APF. Met Cindu is bepaald om voorbereidende administratieve maatregelen te treffen om een aansluiting op de STP-sstraat van APS te faciliteren.

Dit werkpakket omvatte de volgende administratie-onderdelen:

- Nieuwe pensioenopbouw
- Overdracht lopende pensioenuitkeringen
- Overdracht lopende productie
- Overdracht opgebouwde pensioenen
- Overdracht archief

De werkzaamheden voor de nieuwe pensioenopbouw, het overnemen van de lopende pensioenuitkeringen en het overnemen van de lopende productie en de overdracht van de opgebouwde pensioenen zijn inmiddels afgerond.

Communicatie transitie

Een belangrijk onderdeel van de transitie is geweest het informeren van deelnemers en andere belanghebbenden over de toetreding van de werkgever tot Centraal Beheer APF en de overname van de pensioenaanspraken en pensioenrechten naar Centraal Beheer APF. Dit is gebeurd aan de hand van een communicatieplan dat in samenspraak met de werkgever, het overdragende pensioenfonds en Centraal Beheer APF is vormgegeven. Communicatie over de transitie is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van beide pensioenfondsen en de werkgevers geweest.

6.1.4 Verbetering DC-propositie

De regeling is per 1 januari 2018 aangepast. Zowel in de productmogelijkheden, maar ook in de prijs én met behoud van alle voordelen waarmee onze DC-oplossing zich onderscheidt. De DC-propositie is als volgt gewijzigd:

a) Twee extra marktrentestaffels

Centraal Beheer APF biedt vanaf 1 januari 2018 twee extra marktrentestaffels aan, gebaseerd op een rekenrente van 2% en 2,5%. Binnen deze staffels is voor de werkgever meer budget beschikbaar wat leidt tot een hoger pensioenresultaat voor de deelnemers.

b) Default doorbeleggen na pensioeningangsdatum

De keuze is gemaakt voor 'default' doorbeleggen, waardoor iedereen standaard in de gelegenheid is om gebruik te maken van het doorbeleggen.

c) De prijs is verlaagd

Wij hebben de keuze gemaakt om de herverzekering van het nabestaandenpensioen, op rentebasis, bij een andere herverzekeraar onder te brengen. Ook de herverzekering voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid is ondergebracht bij onze nieuwe herverzekeraar, elipsLife AG. De lagere tarieven leiden tot een verlaging van de opslag in de premie.

Een verlaging van de kosten verschuldigd aan de vermogensbeheerder met 2 basispunten leidt tot slot ook tot een verlaging van de prijs.

6.1.5 Ontwikkeling DC-inkoop in DB

Uit onderzoek onder adviseurs in de DC-markt is gebleken dat de mogelijkheid tot het aanbieden van hybride vormen van pensioenopbouw één van de onderscheidende kenmerken is van een Algemeen Pensioenfonds. Het inkopen met DC-premie van aanspraken met indexatiepotentieel in een DB-kring wordt door adviseurs als unique selling point van een APF beschouwd. De behoefte aan deze vormen speelt met name bij grote werkgevers die de overgang maken van verzekerde DB-regelingen naar een DC-regeling. Het stelt de deelnemers die risicoavers zijn in staat om te kiezen voor een pensioen dat voor hen optimaal is met voor hen aanvaardbare risico's. Een deelnemer die een keuze maakt voor inkoop van DB-aanspraken vanuit een beschikbare premie is (meer) risico-avers en op zoek naar (meer) zekerheid. Gezien de voorkeur voor (meer) zekerheid en stabiliteit sluit het karakter van Kring DB Stabiliteit het best bij deze behoeftes aan. Kring DB Stabiliteit heeft namelijk de laagste kortingskans en de meest stabiele uitkomsten. Deze kring is dus opengesteld voor inkoop. Ook de premie, die naar verwachting voor meerdere jaren vaststaat, geeft de deelnemer een jaarlijks stabielere inkoop van DB-aanspraken dan de andere DB kringen waar de premie frequenter wordt aangepast en waarmee de inkoop van DB-aanspraken wordt beïnvloed.

Deze toevoeging aan het productscala is in 2018 ontwikkeld en voor 1 werkgever reeds geïntroduceerd in 2019.

6.1.6 Innovatie op het gebied van digitalisering

Wij faciliteren de koppeling tussen de online-omgeving van de werkgever en zijn salarisadministratie, wat de werkgever veel administratieve rompslomp en kosten bespaart.

Wij investeren in het meten en opleveren van data. Dit komt samen in een dashboard waar wij inzicht hebben in de samenhang en voortgang en de online performance zien van de website, LinkedIn, mailingen en Google. Dit maakt het leren en continue verbeteren mogelijk.

Samen met een pool van kritische gebruikers ontwikkelen wij continu onze online-omgeving 'Mijn Pensioen'. Wij houden rekening met de wensen en interesses van de deelnemer. Dat kan onder meer door het analyseren van het klik-gedrag. Door op grond van de verzamelde informatie iemand juist aan te reiken waar hij of zij interesse in heeft, maken wij onze communicatie voortdurend effectiever.

In 2017 wonnen wij de PBM communicatieprijs voor onze innovatieve benadering bij communicatie met deelnemers. Onder andere in de vorm van een chat-robot die steeds verder ontwikkeld wordt.

De chat-robot kan in de toekomst emoties herkennen en een groot deel van de vragen snel, accuraat en 'persoonlijk' beantwoorden. De chat-robot heeft een zelflerend vermogen, waardoor kennis in de tijd steeds verder verbreedt. Naast de chat-robot blijft de mogelijkheid bestaan om met een van de medewerkers van het klantteam te chatten.

Via de chatfunctie krijgt het fonds direct feedback. Deelnemers die ingelogd zijn op het portaal kunnen chatten met het klantteam. Als een chat wordt geopend, is er ook direct een link met ons CRM-systeem. Zo kan de medewerker van het klantteam direct zien waar bijvoorbeeld eventuele vorige gesprekken over gingen. Deelnemers ervaren dat als plezierig en heel persoonlijk.

Wij communiceren op heldere wijze en op een manier die aansluit bij de situatie van de deelnemer. Goed voorbeeld hiervan is de wijze waarop wij onze deelnemers informeren over risico's bij beleggen. Dit doen wij met de Beleggingsbalans, die wij samen met de Erasmus Universiteit en Netspar hebben ontwikkeld. Met de Beleggingsbalans kan de deelnemer zijn risicobereidheid vaststellen.

6.1.7 Gesloten fondsen kunnen zich aansluiten bij het Centraal Beheer APF

Bij een beëindigde pensioenregeling, ook wel gesloten pensioenfonds genoemd, vindt geen nieuwe pensioenopbouw meer plaats. Bij een aantal van deze fondsen bestaat ook de onderneming van de werkgever niet meer. Voor deze fondsen is het extra lastig om goede bestuursleden te vinden en om de kosten laag te houden in verhouding tot de opgebouwde pensioenen. Een APF mag op grond van artikel 23a van de Pensioenwet sinds 1 januari 2016 een uitvoeringsreglement opstellen voor een beëindigde pensioenregeling waarvan de werkgever niet meer bestaat. Door de inwerkingtreding van de Wijziging van de Pensioenwet en enige andere wetten (Verzamelwet pensioenen 2017) op 11 april 2018 werd het voor een APF mogelijk een uitvoeringsreglement op te stellen wanneer de pensioenregeling is beëindigd en de werkgever nog wel bestaat.

6.2 Risicoparagraaf

In de risicoparagraaf beschrijven wij welke risico's worden onderkend en hoe deze doorwerken in de besluitvorming en de beheersing van de processen. Wij richten ons in deze paragraaf met name op de niet-financiële risico's. De financiële risico's zoals rente-, markt-, krediet- en verzekeringstechnisch risico komen bij de diverse kringen en in de jaarrekening aan bod, omdat deze risico's kringspecifiek zijn. Elke kring heeft zijn eigen beleggingsbeleid dat aansluit op de doelstellingen en beleidsuitgangspunten, waaronder de risicohouding, van de kring.

Risicogovernance

Het bestuur is verantwoordelijk voor het realiseren van de doelstellingen van het fonds, volgend vanuit de missie, visie en/of strategie van het fonds. Het bestuur bepaalt de koers van het fonds en weegt de factoren af die de koers positief of negatief beïnvloeden. Bij het streven om de doelstellingen van het fonds te bereiken wordt het fonds met onzekerheden geconfronteerd.

De governance structuur is gebaseerd op het 'Three Lines of Defence' model, 3 LoD (drie verdedigingslinies). Dit model preciseert drie verdedigingslinies voor het beheersen van risico's:

1e lijn >	2e lijn >	3e lijn >
Bestuur	Risk & Compliance	Accountant/Actuaris*
Primair verantwoordelijk voor risicobeheersing	Identificatie, meting, monitoring, activering en rapportage van risico's, wet- en regelgeving en controle op normenkader	Beeoordeling van de opzet en effectiviteit van risicomanagement en interne beheersing
Pensioenfonds Bestuur - Bestuursbureau		
Uitvoeringsorganisatie		

* De door het bestuur benoemde accountant/actuaris: Deloitte respectievelijk Willis Towers Watson

1. Het bestuur, de eerste verdedigingslinie, is primair verantwoordelijk voor risicomanagement. Dit omvat het bestuur, ondersteund door het bestuursbureau (exclusief de risicomanager) en de commissies.
2. De tweede verdedigingslinie wordt gevormd door de risicomanagementfunctie en de compliance-functie. De tweede verdedigingslinie opereert onafhankelijk van de eerste lijn en is niet verantwoordelijk voor de dagelijkse uitvoering van risicomanagement activiteiten. De risicomanagementfunctie en de compliance-functie hebben escalatie- en rapportagelijnen naar zowel het bestuur als de raad van toezicht van Centraal Beheer APF.
3. De derde verdedigingslinie wordt onder IORP II gevormd door de audit functie. Dit is een onafhankelijke functie die het bestuur en de raad van toezicht voorziet van extra zekerheid over de kwaliteit van de interne beheersing, governance en de inrichting en werking van het risicomanagementsysteem. De derde verdedigingslinie werd in 2018 uitgevoerd door de controlerend accountant en de certificerend actuaaris. In 2019 zal het bestuur verder prioriteit geven aan implementatie van het risicobeleid en van IORP II.

Voor het bestuur is het van belang om vast te stellen welke mate van onzekerheid als acceptabel wordt beschouwd (de risicobereidheid).

Voor het bestuur gaat risicomanagement om het identificeren en beoordelen van risico's, het vaststellen en implementeren van maatregelen en de bewaking en rapportage van risico's. Uitgangspunt hierbij is niet zozeer het voorkomen van risico's, maar juist het nemen van afgewogen besluiten over de te nemen risico's bij het behalen van de strategische doelstellingen. Integraal risicomanagement stelt het bestuur in staat om op een efficiënte en effectieve wijze om te gaan met onzekerheid en de hieraan verbonden risico's en kansen en het beleid, de structuur, de processen en middelen en de cultuur daarop af te stemmen.

Het doel van risicomanagement is om de onzekerheid te managen van mogelijk optredende gebeurtenissen die het realiseren van de strategie in de weg kunnen staan.

De uitgangspunten ten aanzien van de inrichting van risicomanagement in de governancestructuur van het fonds zijn:

- Het bestuur kiest voor een integrale benadering bij het managen van risico's. Adequaat risicomanagement maakt onderdeel uit van de sturing en is onderdeel van de sturing van de lijnorganisatie (bij uitbestedingspartners).
- De governancestructuur is gebaseerd op het 'Three Lines of Defence' model, 3 LoD (drie verdedigingslijnen). Door deze structuur wordt de onafhankelijkheid van de tweedelijns risicomanagement en compliance-functie ten opzichte van de eerste lijn van Centraal Beheer APF gewaarborgd.
- De risicogovernance wordt jaarlijks beoordeeld door het bestuur om vast te stellen in hoeverre deze toereikend is ten aanzien van het ondersteunen bij het realiseren van de strategische doelstellingen.

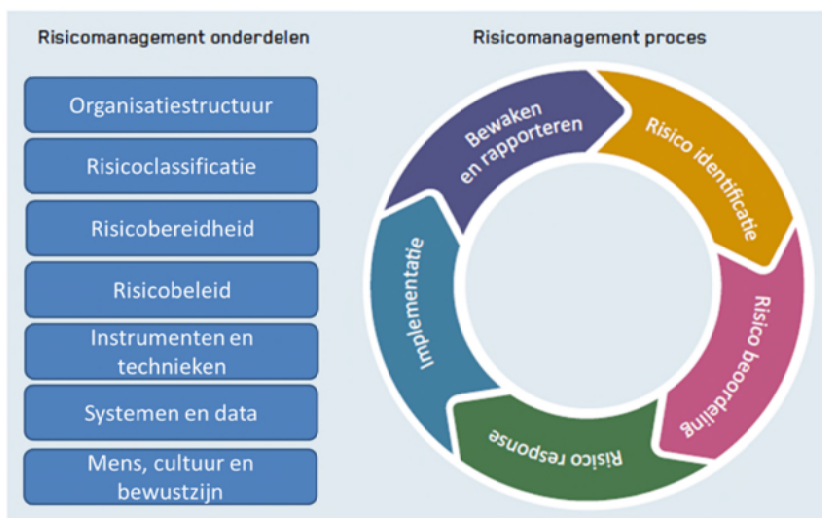
Het Integrale Risico Management Framework (IRMF) beschrijft het risicomanagementsysteem. In 2018 heeft het bestuur het IRMF helemaal opnieuw vormgegeven in een risicomanagementbeleidsplan. Het beleidsplan beschrijft hoe de risico's bij het pensioenfonds in de organisatie worden beheerst bij het streven naar de realisatie van de bedrijfsdoelstellingen. Met integraal risicomanagement beoogt het bestuur een aantal doelstellingen te realiseren:

- Kwaliteit van de besluitvorming. Integraal risicomanagement zorgt ervoor dat het bestuur, de raad van toezicht (RvT) en het bestuursbureau risico-gewogen informatie ontvangen gebaseerd op de samenhang van alle risico's.

- Bewuste risicosturing. Integraal risicomanagement stelt het bestuur in staat om bewuster te sturen op risico's en risicospreiding. Welke risico's wil het bestuur nemen en welke vermijden?
- Voorkomen van over- en onderbeheersing. Door interne beheersing explicieter te koppelen aan de risicobereidheid kan voorkomen worden dat het bestuur een beheersingsraamwerk (controlframework) optuigt dat te zwaar of te licht is.
- Reduceren van kosten en vergroten van efficiëntie en effectiviteit van risicomanagementactiviteiten. Integraal risicomanagement beoogt risicoprocessen, rapportages, methoden en technieken op elkaar te laten aansluiten en waar mogelijk te integreren. Door samenwerking en leereffecten tussen risicogebieden te bevorderen wordt de kwaliteit en toepassing van elkaars methoden en technieken verder verbeterd.
- Nadere invulling Weerstandsvermogen. Artikel 40e Besluit uitvoering Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling (BUPw) stelt eisen aan het weerstandsvermogen en de actualiteit van de risico-identificatie. Integraal risicomanagement ondersteunt de aansluiting tussen de strategie, risicomanagement en berekening van het weerstandsvermogen van Centraal Beheer APF. De aansluiting wordt verantwoord in de gekwantificeerde risicoanalyse. Het risicomanagement is hierbij zo ingericht dat processen om te komen tot deze risicoanalyse hier integraal onderdeel van uit maken.

Het IRMF is leidend bij de inrichting van de risicomanagementfunctie en de compliance-functie evenals de interne beheersing en borgt de onderlinge samenhang bij de verdere uitwerking en inrichting van de risicogovernance.

Het risicomanagementproces is gedefinieerd zoals in onderstaande figuur weergegeven.

Risico-inschattingen, beheersmaatregelen en acties kunnen wijzigen naar aanleiding van interne en externe ontwikkelingen, maar ook door nieuwe inzichten. Integraal risicomanagement is daardoor een continu proces van inrichten, uitvoeren, rapporteren en bijsturen. Het bestuur maakt hierbij gebruik van een jaarplan IRM. Startpunt van het jaarplan is de jaarlijkse evaluatie van de bestaande risicoanalyses. Tijdens deze evaluatie komen de aandachtspunten naar voren, die onderdeel uit (moeten) maken van het jaarplan.

In het jaarplan worden de jaarlijks terugkerende activiteiten en thema's vastgelegd en ingepland. De belangrijkste risico-gerelateerde thema's in 2018 waren het uitvoeren van de risicoanalyse van alle financiële en niet-financiële risico's. Voor de financiële risico's is een analyse per kring gemaakt. Daarnaast is in 2018 het framework herijkt. Gewerkt is aan een goede vastlegging van het risicomanagementbeleid op zo'n manier dat opzet, bestaan en werking inzichtelijk wordt gemaakt evenals de samenhang tussen de risico's. Hierbij is ook veel aandacht besteed

aan goede rapportage-mogelijkheden. In de eerste helft van 2019 zal dit traject afgerond worden. Ook de nieuwe wetgeving op basis van de richtlijn IORP II heeft in 2018 veel aandacht gekregen. Naar aanleiding hiervan wordt het 3 LoD systeem van het fonds versterkt. Daarnaast is aandacht geweest voor het invullen van de sleutelfuncties zoals eerder genoemd.

Risicocategorieën

Het bestuur hanteerde bij het maken van die risicoanalyses de risicocategorieën die in de FIRM-aanpak door DNB worden gehanteerd. De risicocategorieën bestaan uit financiële risico's en niet-financiële risico's. Per risicocategorie wordt aangegeven of deze risico's van invloed zijn op de kringen van het fonds of van invloed zijn op het fonds zelf.

Risicobereidheid

In de risicobereidheid geeft het bestuur aan wat het maximum risico is dat het fonds kan en bereid is te accepteren bij het uitvoeren van de gekozen fondsdoelstellingen. Het gaat hierbij zowel om de hoogte van het risico (bedrag) als om het type risico. De risicobereidheid van het fonds bepaalt vanuit een risicoperspectief de grenzen waarbinnen het fonds dagelijks opereert om zijn doelstellingen te behalen. De risicobereidheid geldt als 'ondergrens', handvat en communicatiemiddel voor de besluitvorming en besturing.

Op basis van zijn doelstellingen heeft het bestuur in 2018 opnieuw zijn risicobereidheid bepaald. De risicobereidheid vormt de basis voor het uitvoeren van een goed risicomanagementproces dat met behulp van prestatie-indicatoren wordt gemeten. Als uitgangspunt voor de risicobereidheid bij het behalen van de doelstellingen zijn door het bestuur risicobereidheidsverklaringen gedefinieerd. De risicobereidheidsverklaringen worden met behulp van prestatie-indicatoren gemeten. De prestatie-indicatoren ondersteunen de besturing.

In 2018 heeft het bestuur vanuit de kernelementen van de strategie onderstaande risicobereidheidsverklaringen geformuleerd. Deze luiden:

- Rendement: Centraal Beheer APF wil het rendement op beleggingen voor deelnemers maximaliseren.
- Kapitaalpositie en verantwoord rendement: Centraal Beheer APF heeft een solide kapitaalpositie, rekening houdend met het risicoprofiel en streeft naar een voldoende rendement in elke kring om in continuïteit de kapitalen van deelnemers te beheren.
- Kosten: De totale kosten van Centraal Beheer APF zijn concurrerend.
- Risicobeleid: Centraal Beheer APF voert een risicobeleid dat aansluit op de doelstellingen.
- Productontwikkeling: Elk product van Centraal Beheer APF voldoet aan de klantverwachtingen
- Kwaliteit van producten: Centraal Beheer APF biedt een goede, transparante en digitale oplossing aan klanten die aansluit op de behoefte en het belang van de klant.
- Compliance: Centraal Beheer APF streeft naar maximaal haalbare compliance met wet- en regelgeving.

Bovenstaande risicobereidheidsverklaringen zijn verder uitgewerkt in onderdelen. Voor elk onderdeel zijn meetbare en genormeerde prestatie-indicatoren geformuleerd. Deze prestatie-indicatoren zijn uitgedrukt in risicolimieten of andere meetbare indicatoren c.q. normen. Sturing op deze prestatie-indicatoren geeft het bestuur handvatten in de sturing op de strategische doelstellingen en de sturing naar de uitbestedingspartners.

Risicobeoordeling

In 2018 zijn voor de volgende risico's risicoanalyses uitgevoerd:

- Matching-/renterisico;
- Marktrisico;
- Kredietrisico;
- Omgevingsrisico;
- Operationeel risico;

- Uitbestedingsrisico;
- IT-risico;
- Integriteitsrisico;
- Juridisch risico.

De risicoanalyse op het verzekeringstechnisch risico zal in 2019 worden gedaan.

De eerste drie categorieën zijn financieel van aard en zijn per kring gedaan. De overige risico's zijn niet-financieel en zijn van toepassing op het hele fonds. De bovenstaande hoofdcategorieën zijn verder onderverdeeld naar deelrisico's die van toepassing zijn op het fonds.

Risico's worden kwantitatief en kwalitatief (aan de hand van vooraf in het risicomanagementbeleid vastgestelde referentieschalen) beoordeeld op basis van de waarschijnlijkheid van het optreden van het risico (kans) en de impact daarvan op het behalen van de doelstellingen.

Bij de risicoanalyse wordt een onderscheid gemaakt tussen het bruto risico, het netto risico en de risicotolerantie (als weergave van de risicobereidheid).

Het bruto risico is het risico zonder rekening te houden met eventuele beheersmaatregelen die het bestuur treft om de waarschijnlijkheid en/of impact te beperken. Het bruto risico is afhankelijk van de context waarbinnen het fonds opereert en de doelstellingen.

Ten aanzien van het bruto risico zijn vanuit de risicobereidheid van het fonds vier mogelijke reacties:

- het risico accepteren;
- het risico reduceren door het nemen van aanvullende beheersmaatregelen;
- het risico vermijden door de activiteiten die geraakt worden door het risico te staken;
- het risico overdragen door de activiteiten die door het risico geraakt worden (deels) uit te besteden.

Het netto risico is het risico dat overblijft nadat is gereageerd op de bruto risico's. Indien het netto risico vanuit de risicobereidheid (nog) niet acceptabel is, worden aanvullende acties gedefinieerd om tot de risicotolerantie te komen.

Omgevingsrisico

Het omgevingsrisico is het risico als gevolg van buiten het pensioenfonds komende veranderingen op het gebied van concurrentieverhoudingen, belanghebbenden, reputatie en ondernemingsklimaat. Dit risico kent de deelrisico's Concurrentie, Afhankelijkheid, Ondernemingsklimaat en Reputatie.

Het omgevingsrisico is een van de belangrijkste risico's voor het fonds. Het fonds wil groeien om nog efficiënter te kunnen werken en meer schaalvoordelen te creëren. Veranderingen in de concurrentie, het ondernemingsklimaat en reputatie kunnen een grote invloed hebben op het behalen van deze doelstelling. Dit risico is voor het fonds zelf het minst direct te beïnvloeden. Om die reden volgt het fonds ontwikkelingen in de nabije omgeving van het fonds op de voet. Dit betreft met name ontwikkelingen bij werkgevers en pensioenfondsen, media-aandacht voor pensioen in algemene zin en media-aandacht voor het fonds in het bijzonder. Communicatie is een belangrijk instrument voor het fonds in de beheersing van het omgevingsrisico. Het fonds biedt volledig inzicht in uitvoeringskosten, vermogensbeheer en governance om samenwerking en innovatie te stimuleren. Het fonds biedt meerdere pensioenregelingen en combinaties daarvan waarmee de potentiële aansluitende werkgevers keuzes over de inhoud van de regeling worden geboden. Tevens bewaakt het fonds zijn onafhankelijkheid bij

beleidsbeslissingen en ziet erop toe dat deze beleidsbeslissingen vrij van belangenverstrengeling worden genomen.

Voor alle deelrisico's van het omgevingsrisico heeft het bestuur vastgesteld dat het netto risico binnen de risicotolerantie ligt.

Operationeel risico

Het operationeel risico is het risico samenhangend met ondoelmatige of onvoldoende doeltreffende procesinrichting dan wel procesuitvoering. Het risico is onderverdeeld in de deelrisico's Preacceptatie / transactie, Verwerking en informatie, Uitkering/betaling/settlement, Productontwikkeling, Kosten en Personeel.

Het bestuur stelt hoge kwaliteitseisen op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit van geautomatiseerde systemen, van zowel het pensioenfonds als de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn. Het bestuur heeft commissies ingesteld, te weten een beleggingscommissie, een communicatiecommissie en een risicocommissie. In 2018 zijn daar nog een pensioencommissie en een financiële commissie bijgekomen. Verantwoording over het gevoerde beleid wordt afgelegd aan de RvT en aan de belanghebbendenorganen van de kringen. Het fonds beschikt over een geschiktheidsplan inclusief opleidingsplan. Jaarlijks evalueert het bestuur het eigen functioneren.

De kwaliteitseisen met betrekking tot de organisaties, waaraan werkzaamheden zijn uitbesteed, vallen onder uitbestedingsrisico.

Voor het deelrisico Informatie en verwerking heeft het bestuur vastgesteld dat het ingeschatte netto risico nog niet binnen de risicotolerantie valt. Om dit zo snel mogelijk te verbeteren heeft het bestuur in 2018 een financiële commissie ingesteld en de capaciteit van het bestuursbureau uitgebreid. De verwachting is dat het netto risico van dit deelrisico door deze acties wel binnen de risicotolerantie zal vallen. Indien dat niet het geval is zullen aanvullende acties worden genomen.

Daarnaast is het netto risico van het deelrisico Personeel hoger dan de tolerantie. Het bestuur heeft daarom in 2018 niet alleen aandacht besteed aan uitbreiding van de capaciteit van het bestuursbureau, maar ook aan de manier waarop personeel aangetrokken moet worden en het maken van afspraken over bevoegdheden, mandaten en taken. In 2019 zal bezien worden of het netto risico daarmee binnen de risicotolerantie valt.

Met betrekking tot het deelrisico Uitkering/betaling/settlement heeft het bestuur vastgesteld dat dit niet van toepassing is op het fonds omdat bestuursleden en medewerkers van het bestuursbureau geen betalingen verrichten namens het pensioenfonds. Er zijn derhalve geen inschattingen gemaakt.

Ook voor het deelrisico Kosten ligt het netto risico nog hoger dan de risicotolerantie. Dit komt met name door de aanloopkosten van het fonds. Om het risico te mitigeren zal het bestuur met de sponsor in overleg gaan over bijstorting van aanloopverliezen na de eerste 3 jaar en de afspraken hierover deugdelijk vastleggen in overeenkomsten.

Uitbestedingsrisico

Dit betreft het risico dat de continuïteit, integriteit en/of kwaliteit en IT van de aan derden uitbesteede werkzaamheden dan wel door deze derden ter beschikking gestelde apparatuur en personeel wordt geschaad.

Het uitbestedingsrisico kent de deelrisico's continuïteit, integriteit, kwaliteit en IT die elk van toepassing zijn op de uitbestedingspartners Achmea Pensioenservices en Achmea Investment Management.

Het uitbestedingsrisico vormt een zeer belangrijk aandachtsgebied voor het fonds. Zowel het pensioenbeheer als het vermogensbeheer is uitbesteed. Dit risico vormt als het ware de keerzijde van met name het operationeel risico, het IT-risico en het integriteitsrisico van het fonds. Het fonds verwacht van de externe uitvoerders een minimaal aan dat van het pensioenfonds gelijkwaardig niveau van beheersing van integriteitsrisico's. Het fonds beheerst operationele risico's zoveel mogelijk door eisen te stellen aan zijn dienstverleners. Daarbij kan worden gedacht aan regels aangaande de continuïteit, integriteit en kwaliteit van de door de externe dienstverleners te leveren werkzaamheden en van de bij deze dienstverleners werkzame personen. Het fonds laat zich regelmatig informeren over de wijze waarop de externe uitvoerders deze risico's beheersen. Hiertoe wordt gebruik gemaakt van diverse maand-, kwartaal- en/of jaarrapportages van de externe uitvoerders, zoals DVO/SLA/SLR-rapportages, beleggingsrapportages, rapportages niet-financiële risico's, ISAE 3402-rapportages. Daarnaast voert het fonds jaarlijks evaluatiegesprekken met de externe uitvoerders.

Bij het maken van de analyses heeft het bestuur vastgesteld dat de netto risico-inschatting van het deelrisico Kwaliteit / Achmea Pensioenservices boven de risicotolerantie ligt. Om dit te verbeteren zal het bestuur onder andere nieuwe afspraken maken met Achmea Pensioenservices inzake de functionele aansturing door het bestuur van het distributieteam en zullen de SLA-afspraken herijkt worden.

In 2019 zal het bestuur het IT-beleid van de uitbestedingspartners toetsen aan de eigen normen en de inschattingen maken.

IT-risico

Dit is het risico dat bedrijfsprocessen en informatievoorziening onvoldoende integer, niet continu of onvoldoende beveiligd worden ondersteund door IT. Het IT-risico heeft betrekking op het pensioenfonds zelf. De processen en informatievoorzieningen met betrekking tot IT van de uitbestedingspartners worden ingeschat bij het uitbestedingsrisico.

DNB heeft in 2018 een sectorbreed onderzoek naar de beheersing van de operationele en it-risico's (OPIT-scan) uitgevoerd. Ook bij SAAPF heeft dit onderzoek plaatsgevonden. DNB concludeert dat Centraal Beheer APF 'in control' is over zijn operationele en IT-risico's. Daar waar DNB beperkte tekortkomingen constateert hebben wij inmiddels al verbeteringen gerealiseerd of hebben wij deze in voorbereiding.

Strategie- en beleidsrisico

Alleen voor het deelrisico Strategie en beleid heeft het bestuur een netto risico inschatting gemaakt. Deze valt binnen de risicobereidheid van het fonds. In 2019 zullen de netto risico's van de overige deelrisico's ingeschat worden en aan de risicobereidheid getoetst worden. Om te borgen dat het fonds ook in de toekomst binnen de bereidheid kan blijven opereren, zullen in 2019 de beheersmaatregelen verder uitgebreid worden met onder andere een IT-visie, een IT-beleid en betere vastlegging van de normen.

Integriteitsrisico

Integriteitsrisico is het risico dat de integriteit van het pensioenfonds dan wel het financiële stelsel wordt beïnvloed als gevolg van niet integere, onethische gedragingen van het pensioenfonds, medewerkers dan wel van de leiding in het kader van wet- en regelgeving en maatschappelijke en door het pensioenfonds opgestelde normen. In het kader van integriteitsrisico is daarbij gekeken naar de volgende deelrisico's: Belangenverstrengeling, Witwassen, Omzeiling sancties / terrorismefinanciering, Interne fraude, Externe fraude, Fiscale Fraude, Corruptie (omkoping) en Maatschappelijk verantwoord ondernemen.

Integer handelen is binnen het fonds verankerd in de totale compliancestructuur. Alle betrokkenen bij het fonds, zowel intern als extern, worden geacht te voldoen aan het geheel van interne en externe wet- en regelgeving, dat op het fonds van toepassing is. Bij bestuursbesluiten wordt altijd in ogenschouw genomen of er voldoende

rekening is gehouden met evenwichtige belangenbehartiging en of er sprake is van mogelijke integriteitsissues. Het fonds beschikt onder andere over een integriteitbeleid, een gedragscode, een incidentenregeling, en een klachten- en geschillenprocedure. Een externe compliance officer ziet toe op naleving van de gedragscode en brengt hierover verslag uit aan het bestuur. De bij de gedragscode behorende nalevingsverklaring wordt jaarlijks door de bestuursleden ondertekend.

Het bestuur heeft in het verslagjaar een systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA) uitgevoerd. Daaruit zijn geen signalen naar voren gekomen die aanpassing van het risicoprofiel zouden vergen.

Het bestuur heeft vastgesteld dat het netto risico voor alle deelrisico's binnen de risicotolerantie valt. Ten aanzien van maatschappelijk verantwoord ondernemen wil het bestuur op termijn nagaan of de risicotolerantie aangescherpt kan worden. Zo wil het bestuur frequenter gaan analyseren en actiever monitoren op wet- en regelgeving over maatschappelijk ondernemen en de implicaties hiervan op het fonds en het beleggingsbeleid. Ook wil het bestuur het ESG-beleid van de manager opnemen in de selectiecriteria en beoordelingscriteria. In het kader van IORP II zal het bestuur vanaf 2019 rapporteren over MVB en MVO in het jaarverslag en via de website.

Juridisch risico

Dit is het risico samenhangend met (veranderingen in en naleving van) wet- en regelgeving, het mogelijk bedreigd worden van de rechtspositie, met inbegrip van de mogelijkheid dat contractuele bepalingen niet afdwingbaar of niet correct gedocumenteerd zijn. Het juridisch risico is onderverdeeld in Wet- en regelgeving, Naleving, Aansprakelijkheid en Afdwingbaarheid contracten.

Het bestuur maakt gebruik van de juridische expertise binnen het bestuursbureau. Indien noodzakelijk of gewenst wordt andere juridische expertise ingehuurd. Het bestuursbureau volgt ontwikkelingen op het gebied van pensioenbeleidsvraagstukken en de daarop betrekking hebbende wet- en regelgeving via allerlei kanalen en brengt daarover advies uit aan de commissies en het bestuur. Het fonds bewaakt dat relevante wet- en regelgeving op de juiste wijze wordt vertaald naar en geïmplementeerd in interne processen en procedures, zowel bij het bestuur als bij de uitbestedingspartners. Bepalingen aangaande de verplichtingen voortvloeiende uit wijzigende wet- en regelgeving zijn vastgelegd in de contracten met de uitbestedingspartners. Voor de bestuursleden, de leden van de RvT en de leden van het belanghebbendenorgaan is een bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering afgesloten. Het fonds kent een klachten- en geschillenprocedure voor klachten en geschillen die ontstaan naar aanleiding van de uitvoeringsovereenkomst, het pensioenreglement of de uitvoering daarvan.

Het netto risico voor alle deelrisico's ligt binnen de bereidheid van het fonds.

6.3 Compliance

6.3.1 Algemene verordening gegevensbescherming (AVG)

Per 25 mei 2018 verving de AVG de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp). De AVG legt organisaties een aantal nieuwe verplichtingen op en versterkt of bevestigt zaken die ook al onder de Wbp wettelijk waren verankerd.

Specifiek binnen het APF is de impact van de AVG op de bedrijfsvoering, de governance en juridische aspecten geïnventariseerd. Wij beschouwen de AVG als een kans om zaken voor onze deelnemers goed te regelen en hebben besloten een actieve rol te willen hebben bij de invoering van en compliance aan de AVG. Wij hebben de risicomanager, de heer drs. P. Westdijk RA RE aangesteld als privacy officer. Inmiddels is hij officieel bij de AP ingeschreven als FG (functionaris voor gegevensbescherming).

Wij hebben onze uitgangspunten ten aanzien van privacy vastgelegd in een privacybeleid en een privacystatement dat wij ook op de website hebben gepubliceerd. Onderdeel van dit beleid is het definiëren welke persoonsgegevens wij registreren van welke betrokkenen, de reden waarom wij die gegevens nodig hebben of gebruiken en de bewaartermijnen die wij voor die gegevens hanteren. Wij hebben deze elementen opgenomen in ons verwerkingsregister, dat ook op de website van het fonds beschikbaar is.

Wij hebben geïnventariseerd welke instanties of organisaties persoonsgegevens van onze deelnemers “bewerken” in de zin van de AVG. De belangrijkste daarbij zijn:

- Achmea Services NV: binnen het bedrijfsonderdeel Centraal Beheer voert Achmea Services distributieactiviteiten uit voor ons fonds, waaronder het opstellen van offertes voor potentiële klanten.. Hiervoor gebruiken zij persoonsgegevens van potentiële deelnemers;
- Achmea Pensioenservices: APS verzorgt voor het APF de gehele pensioenadministratie en is daarmee de meest duidelijke verwerker van het APF;
- Nederlands Compliance Instituut: het NCI verzamelt en interpreteert gegevens van onze ‘verbonden personen’ zoals de nalevingsverklaringen van de gedragscode en eventuele beleggingstransacties. Hiervoor zijn een wettelijke grondslag en een overeenkomst voor. Het NCI heeft geen beschikking over of inzage in deelnemergegevens.

Met genoemde partijen zijn verwerkersovereenkomsten gesloten. Voor de subverwerkers die werkzaamheden verrichten voor Achmea Services of voor APS bevatten de verwerkersovereenkomsten voorwaarden en garanties en zijn de verwerkers verantwoordelijk voor het waarborgen van en toezien op de naleving van de APF instructies door de subverwerkers.

Andere partijen zijn de certificerend actuaire en de controlerend accountant. Conform de guidance van de Pensioenfederatie worden beide niet gedefinieerd als verwerkers. Een verwerkersovereenkomst is dan ook niet vereist.

Voor de rechten van betrokkenen, zoals het recht op inzage, wijziging en vergeten, zijn processen ingericht. Hierover zijn alle deelnemers geïnformeerd. De informatie is ook op de website bekend gemaakt.

Wij zetten volop in op IT. Wij tonen persoonlijke gegevens uitsluitend in een beveiligde omgeving, waardoor een deelnemer moet inloggen met zijn of haar DigiD. De deelnemer ontvangt een notificatie, waarin alleen wordt aangegeven dat er een bericht geplaatst is in zijn of haar persoonlijke omgeving.

Concluderend zijn wij op grond van bovenstaande van mening dat wij aan alle vereisten van de AVG voldoen.

6.3.2 IORP II

Eind juni 2016 bereikte Europa een akkoord over IORP II, de herziene Europese pensioenrichtlijn. In 2019 is de Europese richtlijn IORP II (Institutions for Occupational Retirement Provision) geïmplementeerd in nationale wetgeving. Pensioenfondsen moesten dus in januari 2019 klaar zijn voor de veranderingen die hieruit voortkomen.

De uitgangspunten voor IORP II zijn:

1. zorgen voor duidelijke spelregels voor grensoverschrijdende activiteiten van pensioenfondsen (IORP);
2. zorgen voor goede governance en risicomanagement binnen IORP (sleutelfunctionarissen);
3. leveren van duidelijke en relevante informatie aan (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden;
4. zorgen dat de toezichthouders over de instrumenten beschikken om effectief toezicht te kunnen houden.

Het bestuur heeft in het verslagjaar de impact geïnventariseerd van de wet op de eigen organisatie, beoordeeld of het 3LoD- model van het fonds nog toereikend is en zich op de invulling van de sleutelfuncties beraden. Wij

hebben besloten de actuariële functie uit te besteden aan onze certificerend actuaaris. Voor de sleutelfuncties audit en risicobeheer is onze besluitvorming in de laatste fase: wij verwachten de sleutelfunctie voor interne audit uit te besteden en overwegen om de sleutelfunctie risicobeheer binnen het APF toe te wijzen.

6.4 Klachten- en geschillenafhandeling

Het klantteam voor Centraal Beheer Algemeen Pensioenfonds van APS behandelt in eerste instantie de klachten en geschillen en informeert het fonds over de voortgang. In tweede instantie kan een bezwaarschrift worden gericht tot het bestuur van het fonds. Hierbij is het bestuur bereid te luisteren naar belanghebbende om zodoende het beleid te analyseren en waar nodig aan te passen. Indien de belanghebbende zich niet kan vinden in de uitkomst hiervan kan hij zich wenden tot de Ombudsman Pensioenen. De klachten- en geschillenprocedure is beschikbaar op onze website: www.centraalbeheerapf.nl.

In het verslagjaar hebben wij 7 klachten ontvangen. Deze klachten zijn in behandeling genomen en, als daar aanleiding voor was, hersteld. In de andere gevallen is uitleg gegeven over de betreffende situatie. De klachten gaven geen aanleiding tot wijzigingen in de pensioenregeling of werkprocessen.

Onregelmatigheden die binnen het fonds, zijn organen of bij de partijen aan wie taken zijn uitbesteed, zijn gesignaleerd, kunnen worden gerapporteerd conform de Klokkenluidersregeling van het fonds. Ook bij de pensioenuitvoerder en de vermogensbeheerder zijn klokkenluidersregelingen geïmplementeerd.

6.5 Communicatiebeleid

Communicatie is een van de kernactiviteiten van ons fonds: het informeren van alle betrokkenen en belanghebbenden over hun pensioenregeling. Wij hanteren hiervoor de volgende uitgangspunten:

- Wij communiceren digitaal.
- Wij communiceren gelaagd.
- Wij communiceren correct, duidelijk & evenwichtig.
- Wij communiceren op maat.
- Wij stemmen af met doelgroepen.
- Wij geven inzicht in keuzemogelijkheden & handelingsperspectief.
- Wij communiceren tijdig.
- Wij communiceren transparant.
- Wij communiceren tweetalig (Engels en Nederlands).

Onze visie en uitgangspunten vinden een plek in alle communicatiekeuzes en zijn vastgelegd in het communicatiebeleidsplan. Onze communicatiestandaard sluit vanzelfsprekend aan op de ontwikkelingen in de markt en de laatste inhoudelijke inzichten. Al onze communicatie toetsen wij zorgvuldig aan de eisen van de Pensioenwet en de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG). Hierbij gaat het om de manier waarop wij communiceren, welke middelen wij wanneer inzetten en welke inhoudelijke informatie wij verstrekken en aan wie. Dit geldt niet alleen voor informatie die wij zelf versturen, maar bijvoorbeeld ook voor een correcte aansluiting bij bestaande initiatieven zoals het Pensioenregister.

De vijf bouwstenen voor communicatie

Vanaf start deelname aan de pensioenregeling verstrekken wij onze informatie digitaal aan de deelnemers. De set communicatiemiddelen bestaat in totaal uit vijf bouwstenen:

- 1 De website van het fonds: www.centraalbeheerapf.nl
- 2 Online omgeving Mijn Pensioen

Via Mijn Pensioen wordt alle beschikbare communicatie samengebracht, waaronder:

2.1 Pensioen 1-2-3;

2.2 *het persoonlijk archief met alle gegevens en berichten van de deelnemer;*

2.3 *het persoonlijk pensioenoverzicht.*

3 Beheercommunicatie

Bestaande uit onder meer Pensioen 1-2-3, het Uniform Pensioenoverzicht, berichten bij life events, formulieren, webteksten en videomateriaal.

4 Samen Pensioen

Samen Pensioen zijn onze webpagina's voor bestuursleden, werkgevers en deelnemers. Hier zien zij hoe zij contact kunnen opnemen met het fonds of hun belanghebbendenorgaan.

5 Servicedesk

Wij meten de effectiviteit van de ingezette communicatiemiddelen door:

- periodieke klantbezoeken en metingen met deelnemers op de filmpjes, brieven en portalen;
- klantsignaalmanagement; alle klantsignalen die binnenkomen via het klantteam, accountmanagement of (S)BO's worden besproken in het klantfeedbackteam;
- periodieke klanttevredenheidsmetingen, uitgevoerd door middel van een Net Promotor Score (NPS). In het verslagjaar is de uitkomst van de klanttevredenheidsmetingen positief.

Tijdens de uitreiking van de Pensioen Pro Awards 2018 ontving Centraal Beheer APF een eervolle vermelding. De jury roemde “.. de focus op life events en communicatie in netto reële bedragen”.

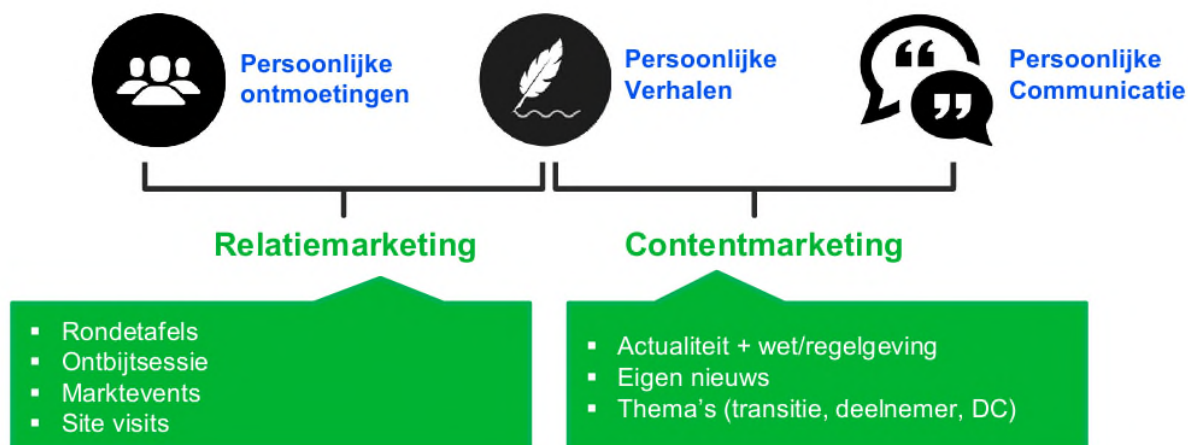
De portalen voor deelnemers bieden een veilige methode om vertrouwelijke gegevens met elkaar te delen. Van elke deelnemer leggen wij vast op welk email-adres hij of zij berichten wil ontvangen. Wanneer een bericht op het deelnemerportaal wordt geplaatst, ontvangt de deelnemer een email met daarin de boodschap dat er een bericht op de portal klaarstaat. De email bevat daardoor geen gevoelige informatie. De deelnemer logt in op zijn portaal via de overheidsomgeving van DigiD.

6.6 Inspanningen gericht op het aansluiten van werkgevers en pensioenfondsen

De instroom van nieuwe pensioenfondsen en werkgevers is van essentieel belang voor de realisatie van onze strategische doelstellingen. Wij zetten ons in om het vertrouwen van nieuwe pensioenfondsen en werkgevers te krijgen om hun pensioentoezegging onder te brengen in het APF. Wij richten ons op drie doelgroepen: pensioenfondsbestuurders, adviseurs en corporate werkgevers. Dit doen wij onder andere door het organiseren van bezoeken in onze experience ruimte, maken wij testimonials zichtbaar, organiseren kleinschalige evenementen, nemen deel aan belangrijke marktevents en schrijven vakinhoudelijke publicaties. Daarnaast bieden wij hulp en tools, zodat werkgevers en pensioenfondsen goed geïnformeerd zijn voor de mogelijke oplossingen die wij bieden.

Wij zijn enthousiast over de vele nieuwe werkgevers die wij mochten begroeten. Wij merken dat enkele fondsen meer tijd nodig hadden en besluitvorming naar 2019 hebben verschoven.

Wij blijven graag persoonlijk in gesprek met adviseurs, pensioenfondsen, corporate werkgevers en deelnemers om de dienstverlening te verbeteren. Hiervoor organiseren wij onder andere Ronde tafels, ontbijtsessies, marktevents, site visits, webinars en versturen wij nieuwsbrieven aan ruim 700 relaties. Voorts zijn wij zeer actief op social media.

Tijdens de Ronde tafels krijgen adviseurs, pensioenfondsen en corporate werkgevers een kijkje achter de schermen van de digitale toekomst. Welke technologische ontwikkelingen zijn er in het vooruitzicht? En: wat doet Centraal Beheer APF met technologie, zoals artificial intelligence, om het de deelnemer zo comfortabel mogelijk te maken?

In het verslagjaar hebben wij 18 regionale ontbijtsessies voor 96 adviseurs van 55 kantoren georganiseerd. De gedachte achter deze bijeenkomsten is: adviseurs in hun eigen regio ontmoeten en inhoudelijk goed op de hoogte brengen van de propositie van het Centraal Beheer APF. Dit in een setting waarbij veel ruimte is voor diepgang en interactie. Thema's waren: beleggingsconcept automatisch sturen, doorbeleggen, communicatie en de DB-propositie en vermogensbeheer. Deze sessies hebben geleid tot veel offerteaanvragen en uiteindelijk deals, getuige de aanwas van werkgevers en deelnemers in 2018.

Onze communicatiestrategie is gericht op de relatie en beleving en op kennis. Via persoonlijke communicatie en vakmedia benaderen wij onze doelgroep en gaan wij in gesprek over de toekomst van het pensioenstelsel en het persoonlijke aanbod van ons APF. De kenniscomponent vullen wij onder anderen in door de adviseurs en bestuurders inhoudelijke papers aan te reiken. Ook ontwikkelden wij de online 'Fondsenvergelijker' waarmee pensioenfondsbestuurders kunnen zien welke andere fondsen in aanmerking komen voor het delen van een kring in een APF.

6.7 Ontwikkelingen wet- en regelgeving

6.7.1 Wijziging fiscale pensioenregels

De fiscale pensioenrichtleeftijd is per 1 januari 2018 verhoogd naar 68 jaar. De pensioenrichtleeftijd is een rekenleeftijd, waarmee de jaarlijkse maximaal toegestane fiscale pensioenopbouw wordt berekend. De fiscaal maximale opbouwpercentages bij andere pensioenrichtleeftijden dan 68 jaar zijn verlaagd. Achtergrond hiervan is dat deelnemers langer pensioen kunnen opbouwen. Ook de fiscale staffels voor premieovereenkomsten zijn naar evenredigheid verlaagd. De financiële positie van pensioenfondsen wijzigt heel beperkt.

De pensioenrichtleeftijd kan per regeling verschillen en is vastgelegd in het pensioenreglement. Het pensioenreglement is beschikbaar via het eigen domein van de kring.

6.7.2 Toekomst pensioenstelsel

Veranderingen op de arbeidsmarkt, de stijgende levensverwachting, de financiële crisis, de lage rente en gewijzigde maatschappelijke opvattingen maken dat een nieuw pensioenstelsel wenselijk is.

De komende jaren vormt de wetgeving wel een factor die ons kan beïnvloeden. De overheid en de pensioensector werken al jarenlang hard aan een nieuw pensioenstelsel. Wij volgen de ontwikkelingen rond het mogelijke nieuwe pensioenstelsel nauwlettend. Omdat wij ons fonds hebben ingericht op basis van de nieuwste trends, verwachtingen en wetgeving hebben wij het volste vertrouwen dat het nieuwe pensioencontract voor ons geen grote belemmering zal vormen.

6.7.3 Automatische waardeoverdracht klein pensioen

Op 1 januari 2019 is de 'Wet waardeoverdracht klein pensioen' ingegaan. Deze wet maakt de automatische waardeoverdracht van kleine pensioenen naar de nieuwe pensioenuitvoerder van de deelnemer mogelijk. Zo kunnen kleine pensioenen worden gebundeld tot één groter pensioen. Daarnaast beperkt deze wet de mogelijkheid om kleine pensioenen af te kopen.

Belangrijke uitgangspunten op een rij

- De wet is van toepassing op alle (nieuwe) kleine pensioenen vanaf 1 januari 2018.
- Pensioenuitvoerders zijn niet verplicht om de waarde van een klein pensioen over te dragen naar de nieuwe regeling van een deelnemer. Centraal Beheer APF werkt hier in beginsel wél aan mee.
- Kiest de oude pensioenuitvoerder ervoor om de waarde van het kleine pensioen over te dragen naar de nieuwe pensioenregeling? Dan is de nieuwe pensioenuitvoerder verplicht om aan deze waardeoverdracht mee te werken.
- De voorwaarden om een klein pensioen af te kopen zijn aangescherpt. Afkoop is alleen nog mogelijk op de pensioendatum óf als automatische waardeoverdracht niet is gelukt. Dit is op zijn vroegst na 5 jaar, waarbij minstens 5 pogingen tot waardeoverdracht zijn geweest.
- Vanaf 1 januari 2019 vervallen heel kleine pensioenen automatisch aan de pensioenuitvoerder. Dit zijn pensioenen van € 2,- of minder per jaar.

Is het kleine pensioen opgebouwd vóór 2018? Dan blijft afkoop onder voorwaarden mogelijk. Hieraan zijn wel strikte voorwaarden verbonden. Afkoop is geen opeisbaar recht, en kan op zijn vroegst twee jaar na beëindiging van de deelname. Pensioenuitvoerders zijn dus niet verplicht om mee te werken aan een afkoopverzoek. Over oude kleine pensioenen heeft binnen het pensioenfonds de raad van toezicht en het belanghebbendenorgaan een goedkeuringsrecht.

6.7.4 Meer informatie op het UPO

Meer informatie op het UPO

Op alle UPO's staat vanaf 2019 meer informatie. Extra zijn onder meer het te bereiken pensioen, de betaalde premie en de dekkingsgraad. Op het UPO 2020 wordt het pensioen in scenario's weergegeven. De dekkingsgraad is de dekkingsgraad 'naar Nederlandse maatstaf'. En ook informatie over het land waar het pensioen is ondergebracht en de toezichthouder waar het pensioen onder valt staan vanaf 2019 op het UPO. En in het vervolg moet op het UPO elke wezenlijke wijziging ten opzichte van het vorige UPO staan. Dat kan ook in een begeleidende brief. Ook slapers krijgen elk jaar een UPO. Die kan voor slapers op een website staan. Voor premieovereenkomsten moeten ook de ingehouden kosten op het UPO staan. En premieovereenkomsten gebruiken vanaf 1 januari 2019 de 2000 economische scenario's van DNB voor de vaststelling van de risicohouding voor premieovereenkomsten en variabele pensioenen.

Elders opgebouwd pensioen staat niet op een UPO. Deelnemers kunnen het pensioenregister raadplegen om een compleet overzicht te krijgen.

Communiceren in scenario's

Vanaf september 2019 staat in het pensioenregister het te bereiken pensioen in drie bedragen. De bedragen worden berekend volgens een verwacht, een optimistisch en een pessimistisch scenario. De bedragen staan

weergegeven met een navigatiemetafoor. De boodschap is dat pensioen onzeker is én dat de koopkracht kan dalen door inflatie. Het gaat om netto bedragen inclusief de AOW.

6.8 Toekomstverwachtingen

Het jaar 2017 stond in het teken van de start van nieuwe kringen en het waarmaken van onze beloftes aan klanten, deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden en andere belanghebbenden. In 2018 hebben we gezien dat dit in de markt heeft geleid tot een toenemend vertrouwen in de mogelijkheden en de toekomstbestendigheid van Centraal Beheer APF. In 2017 en 2018 hebben honderden werkgevers en pensioenfondsen Cindu zich aangesloten bij Centraal Beheer APF. Bovendien zijn de aangesloten werkgevers bij het Delta Lloyd APF overgestapt naar Centraal Beheer APF. Gedurende 2018 is echter ook zodanig veel contact geweest met andere partijen (zowel pensioenfondsen als werkgevers en hun adviseurs), dat wij verwachten dat in 2019 opnieuw honderden werkgevers zich zullen aansluiten bij het Centraal Beheer APF. Daarnaast hebben 5 pensioenfondsen reeds te kennen gegeven zich bij Centraal Beheer APF aan te willen sluiten en zijn we met een groot aantal andere pensioenfondsen eveneens in vergaande stadia van overleg beland.

Met het toetreden van de partijen waarin we momenteel in transitie zijn behalen we in 2019 onze groei doelstellingen en leggen we een solide basis voor het behalen van onze groei doelstellingen voor 2020 en verder.

We kunnen dus stellen dat onze activiteiten in de afgelopen periode hun vruchten hebben afgeworpen. We blijven echter investeren in onze relatie met werkgevers, pensioenfondsen, hun adviseurs en deelnemers (via de ondernemingsraden) en hebben er vertrouwen in dat ook onze huidige activiteiten zullen leiden tot een succesvolle groei van Centraal Beheer APF.

Uiteraard onderkent het bestuur ook de uitdagingen die op Centraal Beheer APF afkomen. Zo is al in 2018 voorgesorteerd op het groeiende aantal klanten en kringen door de capaciteit van het bestuur en het bestuursbureau uit te breiden. In 2019 zal deze capaciteit verder worden uitgebreid. Ook met onze uitbestedingspartners heeft afstemming plaatsgevonden over het in lijn brengen van hun benodigde capaciteit met de verwachte groei.

Vanuit financieel perspectief zijn nieuwe afspraken gemaakt met Achmea inzake de financiering van het weerstandsvermogen en de aanloopverliezen gedurende de komende jaren, waarbij tevens is aangesloten op de verwachte groei.

Daarnaast is Centraal Beheer APF goed voorbereid op de komende, en eerder in dit verslag beschreven wijzigingen en gebeurtenissen, zoals de toezichtthema's van DNB, de vereisten vanuit IORP II (incl. het invullen van de sleutelfuncties), het nieuwe pensioenstelsel, en overige ontwikkelingen in wet- en regelgeving.

Hiermee ziet het bestuur de toekomst van Centraal Beheer APF vol vertrouwen tegemoet. Een toekomst waarin het Centraal Beheer APF zich blijft focussen op zowel werkgevers als pensioenfondsen en waar uiteraard de deelnemer en realiseren van een zo'n optimaal mogelijk pensioen centraal blijft staan. Een toekomst waarin Centraal Beheer APF zich zal blijven ontwikkelen om een aantrekkelijke, veilige, bestendige en logische partij te blijven voor het onderbrengen van de pensioenen van werknemers en deelnemers.

6.9 Gebeurtenissen na balansdatum

Per 1 januari 2019 hebben wij 548 nieuwe werkgevers met hun werknemers mogen verwelkomen.

Met Cindu International hebben wij per 1 januari 2019 de eerste deelnemer in de nieuwe Pensioenfondsenkring 1 ontvangen.

Hierdoor is het toevertrouwde vermogen begin 2019 op € 1,3 miljard gekomen.

Het jaarlijkse premiebedrag is gestegen tot ruim 130 miljoen (juni 2019)

7 Algemene informatie Kringen

Vanaf hoofdstuk 8 worden de specifieke gegevens per kring gepresenteerd. Basisgegevens die voor meerdere kringen gelden, beschrijven wij in dit hoofdstuk 7.

7.1 Haalbaarheidstoets

De haalbaarheidstoets heeft ten doel het verschaffen van inzicht in de verhouding tussen de actuele financiële situatie en de geformuleerde lange termijn risicohouding. Bij deze toets worden het verwachte pensioenresultaat en het pensioenresultaat in een slechtweersscenario berekend en wordt getoetst of deze uitkomsten liggen binnen de grenzen van de voor de kring ingevulde normeringen. Daarbij wordt inzichtelijk gemaakt of de financiële opzet realistisch en haalbaar is ingericht. De haalbaarheidstoets is een middel om te toetsen of het beleggingsbeleid aansluit bij de risicohouding van de kring. In de haalbaarheidstoets wordt expliciet aandacht besteed aan verwachtingen en risico's. De haalbaarheidstoets omvat een aantal prognosejaren, gerekend vanaf de rapportagedatum en werkt met voorgeschreven scenariosets.

7.2 Toeslagbeleid

Jaarlijks beslist het bestuur of en in hoeverre binnen de kring een toeslag op pensioenaanspraken en/of pensioenrechten van de (gewezen) deelnemers, gewezen partners en pensioengerechtigden kan worden toegekend. Alleen als en voor zover de middelen van de kring toereikend zijn voor een toeslag, wordt deze toegekend. Reglementair is vastgelegd dat toeslag op 1 januari van het jaar wordt verleend.

De toeslagverlening op pensioenaanspraken en pensioenrechten is voorwaardelijk. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd en wordt geen premie betaald. De toeslagverlening wordt uit beleggingsrendement gefinancierd.

Het toeslagbeleid is gebaseerd op toekomstbestendige toeslagverlening. De hoogte van de toeslag is afhankelijk van de beleidsdekkingsgraad en de toeslagambitie.

Jaarlijks berekenen wij welke dekkingsgraad vereist is voor volledige toeslagverlening op basis van de verwachte prijsinflatie. Dit is de indexatiedekkingsgraad. Er vindt geen toeslagverlening plaats bij een beleidsdekkingsgraad lager dan 110%. Dit leidt tot de volgende toeslagstaffel conform de wettelijke begrenzing in de FTK-regelgeving:

- Bij een beleidsdekkingsgraad gelijk aan of lager dan 110%: geen toeslag.
- Bij een beleidsdekkingsgraad hoger dan 110%, maar lager dan de indexatiedekkingsgraad: toeslag naar rato.
- Bij een beleidsdekkingsgraad hoger dan de indexatiedekkingsgraad: volledige toeslag.

7.3 Herverzekering

Wij hebben een overeenkomst op basis van rentedekking met elipsLife AG voor de herverzekering van overlijdensrisico en arbeidsongeschiktheidsrisico binnen de kringen. De omvang van de kring is in de eerste jaren naar verwachting niet voldoende groot om het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico (premiëvrijstelling bij arbeidsongeschiktheid) financieel voldoende op te vangen. Met een herverzekering wordt voorkomen dat door een overlijden of bij arbeidsongeschiktheid van deelnemers de toevoeging aan de technische voorziening tot een te hoge last leidt.

7.4 Renterisico

Renterisico is het risico dat een rentebeweging de financiële situatie van de kring negatief beïnvloedt. Dit risico bestaat doordat beleggingen en verplichtingen niet in dezelfde mate gevoelig zijn voor rentebewegingen. Het renterisico neemt af naarmate de rentegevoeligheid van de beleggingen meer overeenkomt met de rentegevoeligheid van de verplichtingen. Het renterisico op verplichtingen (rentegevoeligheid van het in te kopen inkomen) in de kring wordt (gedeeltelijk) afgedekt door financiële instrumenten. Het renterisico is een groot risico voor het uiteindelijk in te kopen pensioen.

In 2018 daalde de 30-jaars swaprente van 1,50% tot 1,38%.

7.5 Valutarisico

Het valutarisico is het risico dat wisselkoersschommelingen de waarde van een belegging beïnvloeden. Dit risico is voor de kringen beperkt: het grootste gedeelte van de beleggingsportefeuille heeft als onderliggende waarde euro's. Daarnaast wordt voor het deel van de beleggingen die niet in euro's genoteerd zijn het valutarisico afgedekt binnen de fondsen waarin wordt geïnvesteerd.

Per saldo zorgde de valuta-afdekking binnen de beleggingsinstellingen voor een negatief resultaat. De Amerikaanse dollar en Japanse yen stegen met respectievelijk ongeveer 5% en 7% ten opzichte van de euro. Het Britse pond daalde daarentegen met ongeveer 1%.

7.6 Administratieve uitvoeringskosten

De administratieve uitvoeringskosten omvatten:

- vaststellen en innen van de premie;
- registratie van pensioenaanspraken en –rechten;
- het betalen van de pensioenen;
- informatieverstrekking en communicatie met betrokkenen;
- bestuur; en
- toezicht door toezichthouders.

De kosten per deelnemer zijn berekend o.b.v. actieven + uitkeringsgerechtigden, exclusief inactieve deelnemers.

7.7 Vermogensbeheerkosten

Kosten vermogensbeheer omvatten:

1. kosten van fiduciair vermogensbeheer,
2. bewaarloon;
3. advieskosten;
4. performance gerelateerde kosten; en
5. interne kosten (bijvoorbeeld een bestuursbureau).

In april 2011 bracht de Autoriteit Financiële Markten (AFM) het rapport “Kosten pensioenfondsen verdienen meer aandacht” uit. Hierin wordt gepleit voor een helder en transparant inzicht in de kosten die pensioenfondsen maken. In dit rapport is onder andere aandacht gevraagd voor de kosten op het gebied van vermogensbeheer. De Pensioenfederatie heeft dit concreet gemaakt in november 2011 in de vorm van ‘aanbevelingen over het afleggen van verantwoording over de kosten’. In dit bestuursverslag zijn deze aanbevelingen gevolgd. De gemaakte kosten, zoals hieronder opgenomen, zijn ook aan de toezichthouder (DNB) gerapporteerd. De kosten van vermogensbeheer omvatten de kosten die door de custodian en vermogensbeheerder direct bij het fonds in rekening zijn gebracht.

7.8 Transactiekosten

Transactiekosten zijn de kosten die gemaakt worden om de aan- en verkooptransacties van beleggingen tot stand te brengen en uit te voeren.

8 Verslag Kring DC

Wij zijn één van de weinige algemeen pensioenfonds die een DC-oplossing aanbieden. Dit doen wij in een speciale kring voor premieovereenkomsten. Binnen Kring DC voeren wij zowel bruto- als netto-pensioenregelingen uit.

De Kring DC is operationeel vanaf 1 augustus 2016. Binnen Kring DC wordt een vaste premie in rekening gebracht waarvan het grootste deel wordt gebruikt voor individuele vermogensopbouw en een beperkt deel voor de verzekering van nabestaandenpensioen en premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid. Bij het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd wordt een ouderdomspensioen ingekocht vanuit het individueel opgebouwde pensioenkapitaal. Daarnaast zorgen wij ervoor met behulp van Automatisch Sturen, dat het pensioen meebeweegt met de persoonlijke situatie van de deelnemer.

De netto regelingen zijn binnen de kring strikt gescheiden uitgevoerd en geadmistreerd van de bruto regelingen. Zo gelden er voor netto regelingen andere premie-staffels en opslagen dan voor bruto regelingen. Er is een gescheiden financiële administratie voor werkgevers voor de bruto regeling en de netto regeling. Indien een deelnemer zowel een bruto als een netto pensioenregeling heeft, wordt op deelnemer niveau separaat geadmistreerd en getoond wat de hoogte is van het opgebouwde pensioenkapitaal, de ingelegde premie en het behaalde rendement daarop.

Gedurende de opbouwfase staat de premie vast en ligt het risico bij de individuele deelnemer. De deelnemer wordt onder meer detailinzicht geboden in zijn eigen individuele eigendomsrechten, specifieke kosten, maar ook in individuele beleggingsresultaten.

Wij hebben door middel van de aangeboden beleggingsmogelijkheden grenzen gesteld aan de door (gewezen) deelnemers te maken beleggingskeuzes en bijbehorende risico's. Wij monitoren periodiek of deze profielen nog steeds in overeenstemming zijn met de gehanteerde uitgangspunten en aansluiten bij de keuzes die (gewezen) deelnemers maken.

Samengevat zijn de kenmerken van Kring DC:

- Keuze uit zowel netto als bruto premieovereenkomsten;
- De premieovereenkomst is ook aan te bieden als aanvullende pensioenregeling;
- Pensioenopbouw met 'automatisch sturen'. Of de deelnemer kan zelf beleggen;
- Een zo hoog mogelijk pensioen passend bij het risicoprofiel van de deelnemer.

8.1 Kerncijfers Kring DC

Hierna genoemde bedragen zijn in euro x1.000, tenzij anders toegelicht.

Bedragen in € x 1000	31-12-2018	31-12-2017	31-12-2016
Werkgevers	217	96	7
Deelnemers	5.948	3.329	1.080
Actieven en arbeidsongeschikten	4.319	2.779	1.018
Gewezen deelnemers	1.622	550	62
Pensioengerechtigden	7	-	-
Toeslagverlening	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

	2018	2017	2016
Beleggingsperformance			
Beleggingsrendement	-6,14%	7,08%	3,40%
Benchmarkrendement	-6,26%	7,76%	3,44%
Kosten vermogensbeheerder in % van gem. belegd vermogen	0,333%	0,373%	0,153%
Transactiekosten in % van gem. belegd vermogen	0,239%	0,149%	0,217%

Premie, saldo overdracht van rechten, uitkeringen en kosten

Bedragen in € x 1000	2018	2017	2016
Premiebijdragen	16.499	11.089	2.380
Saldo overdracht van rechten	-	183	-
Pensioenuitkeringen	27	-	-

Dekkingsgraad

	31-12-2018	31-12-2017	31-12-2016
Actuele dekkingsgraad ultimo	101,0	100,9	100,8
Beleidsdekkingsgraad (december)	101,0	100,9	100,8

Belegd vermogen

Bedragen in € x 1000	31-12-2018	31-12-2017*	31-12-2016*
Vastgoedbeleggingen	1.926	864	211
Aandelen	14.233	6.911	1.211
Vastrentende waarden	8.606	3.931	676
Derivaten	711	599	18
Overige beleggingen	933	653	141
Totaal belegd vermogen	26.411	12.958	2.257
	2018	2017	2016
Beleggingsresultaat			
Indirecte beleggingsopbrengsten, waarvan	-1.599	521	55
Beheerkosten	67	25	2
Transactiekosten	48	11	33

* In 2018 zijn de Overlay fondsen onder Derivaten opgenomen. Voor de vergelijkbaarheid is de presentatie van 2017 aangepast. Over 2016 is deze informatie niet beschikbaar

8.2 Pensioenparagraaf

8.2.1 Bruto pensioenregeling:

Karakter pensioenovereenkomst	Premieovereenkomst (beschikbare premieovereenkomst) Looptijd overeenkomst 1 jaar, met stilzwijgende verlenging.
Standaard pensioendatum	De dag waarop de 68-jarige leeftijd wordt bereikt.
Pensioengevend salaris	1. De salarisbestanddelen die op grond van de pensioenregeling in aanmerking worden genomen. ³ 2. Het pensioengevend salaris (op voltijdbasis) bedraagt maximaal € 105.075 (2018).
Franchise	De minimale franchise bedraagt € 13.344 (2018). De mogelijkheden binnen de standaard Kring DC bestaan uit de wettelijke franchises, BPF/cao volgende franchises en door werkgever/werknemer vastgestelde franchises, zolang deze binnen de wettelijke kaders blijven.
Pensioengrondslag	Pensioengevend salaris minus de franchise.

³ De werkgever bepaalt welke salariselementen pensioengevend zijn. Opnemen van de vakantietoeslag als onderdeel van het pensioengevend salaris is een optie.

Beschikbare Premie	Een in de pensioenregeling opgenomen percentage van de pensioengrondslag (naar leeftijd oplopende staffel).
Ouderdoms- en partnerpensioen (na pensioendatum)	Van het beschikbare pensioenkapitaal wordt op de pensioendatum een levenslang ouderdoms- en partnerpensioen aangekocht.
Partnerpensioen op risicobasis (voor pensioendatum)	Het partnerpensioen is verzekerd op risicobasis: a. tot aan het overlijden: 1,3130% vermenigvuldigd met de pensioengrondslag in het betreffende deelnemersjaar; en b. vanaf het overlijden tot aan de standaard pensioendatum: 1,3130% vermenigvuldigd met de laatst vastgestelde pensioengrondslag. Standaard op basis van een middelloonsysteem, maar verzekeren op basis van een eindloonsysteem is ook mogelijk. Het opbouwpercentage voor het partnerpensioen dat verzekerd is op basis van het eindloonsysteem bedraagt 1,1600%.
Wezenpensioen op risicobasis (voor pensioendatum)	Het wezenpensioen is verzekerd op risicobasis: - tot aan het overlijden: 0,2630% vermenigvuldigd met de pensioengrondslag in het betreffende deelnemersjaar; en - vanaf het overlijden tot aan de standaard pensioendatum: 0,2630% vermenigvuldigd met de laatst vastgestelde pensioengrondslag. Standaard op basis van een middelloonsysteem, maar verzekeren op basis van een eindloonsysteem is ook mogelijk. Het opbouwpercentage voor het wezenpensioen dat verzekerd is op basis van het eindloonsysteem bedraagt 0,2320%.
ANW-hiaatpensioen	Het ANW-hiaatpensioen is optioneel en bedraagt maximaal € 15.166,20 (2018).
Voortzetting deelname bij arbeidsongeschiktheid	De deelname wordt premievrij voortgezet op basis van een 6-klassen systeem als voldaan wordt aan de in de pensioenregeling opgenomen voorwaarden.
Flexibilisering	- Vervroegen is mogelijk vanaf 5 jaar vóór de voor de betreffende deelnemer geldende AOW-leeftijd - Uitstel kan tot 5 jaar na de voor betreffende deelnemer geldende AOW-leeftijd - Hoog-laag - Uitrui partnerpensioen - Deeltijdpensioen

8.2.2 Netto pensioenregeling:

De netto pensioenregeling is in grote delen gelijk aan de bruto pensioenregeling. In onderstaande tabel zijn de verschillen weergegeven:

Pensioengevend salaris	Vanaf € 105.075 (2018).
Franchise	€ 105.075 (2018).
ANW-hiaatpensioen	n.v.t.
Flexibilisering	- Vervroegen is mogelijk vanaf 5 jaar vóór de voor de betreffende deelnemer geldende AOW-leeftijd - Uitstel kan tot 5 jaar na de voor betreffende deelnemer geldende AOW-leeftijd - Hoog-laag - Uitrui partnerpensioen (standaard indien partnerpensioen is verzekerd en partner bekend is) - Deeltijdpensioen

8.2.3 Toeslagbeleid

De pensioenregelingen zijn gekarakteriseerd als beschikbare premieovereenkomsten. Op de pensioenkapitalen worden geen toeslagen gegeven.

Jaarlijks beslist het bestuur of en in hoeverre een toeslag op pensioenrechten van de pensioengerechtigden kan worden toegekend. Dit is afhankelijk van de financiële situatie. Voor het bepalen van de financiële situatie wordt uitgegaan van de beleidsdekkingsgraad ultimo oktober voorafgaand aan het eerstvolgende toeslagmoment. De toeslagambitie is een toeslag gemaximeerd op de stijging van het CBS-consumentenprijsindexcijfer afgeleid (CPI Afgeleid), over de periode van september tot september in het voorafgaande jaar.

In het verslagjaar is alleen sprake van pensioenkapitalen. Derhalve is er geen sprake van toeslagen.

8.2.4 Haalbaarheidstoets

Vanwege een klein risico voor kring bestaat een verplichting tot uitvoering van een haalbaarheidstoets.

8.2.5 Herverzekering

De herverzekering van overlijdensrisico, arbeidsongeschiktheidsrisico en nabestaandenpensioen binnen Kring DC is met ingang van 1 januari 2018 ondergebracht bij elipsLife AG op basis van rentedekking.

8.3 Financiële paragraaf

Dekkingsgraad

Bij DC-regelingen staat de uitkering niet vast. De werkgevers en werknemers spreken af hoeveel premie er wordt ingelegd en de deelnemer bepaalt hoe de premie wordt belegd. Op de pensioendatum wordt vervolgens gekeken hoe groot het gespaarde kapitaal is waarop de periodieke uitkering gebaseerd wordt. Bij koersdalingen wordt er geen extra premie in het pensioenfonds gestort, het eindkapitaal wordt dan lager en daarmee ook de pensioenuitkering.

Bij de DC-regeling loopt de werknemer risico en staat voor de werkgever alleen de pensioenlast vast. Het fonds beheert slechts de pensioen spaarpot en loopt geen risico's. Derhalve wordt bij pensioenaanspraken van het DC-type geen dekkingsgraad berekend.

Uitvoeringskosten

Bedragen in € x 1000	2018	2017	2016
Administratieve uitvoeringskosten	345	165	19
In euro's per deelnemer	80	59	18
Vermogensbeheerkosten	67	28	2
In aantal basispunten over het gemiddeld belegd vermogen	33,3	37,3	15,3
Transactiekosten	48	11	3
In aantal basispunten over het gemiddeld belegd vermogen	23,9	14,9	21,7
Gemiddeld belegd vermogen	20.260	7.432	1.511

Vermogensbeheerkosten	2018	2017	2016
Kosten van fiduciair vermogensbeheer	-	1	-
Bewaarloon	4	1	-
Advieskosten	-	-	-
Performance gerelateerde kosten	-	-	-
Interne kosten	-	-	-
Overige kosten	-	-	-
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl. overlay	63	26	2
Totaal	67	28	2

Transactiekosten

Tot de transactiekosten zijn gerekend de kosten voor aan- en verkoop van beleggingen, de kosten voor de acquisitie van illiquide beleggingen en de deelname in beleggingsfondsen. Kosten die niet zijn toebedeeld aan een van de drie categorieën zijn naar rato over deze drie categorieën verdeeld.

Herstelplan

Er is geen herstelplan van toepassing.

8.4 Vermogensbeheer

Deze paragraaf beschrijft de onderdelen van het beleggingsbeleid die specifiek voor de Kring DC zijn ingericht. Het beleid en de ontwikkelingen die voor alle kringen gelijk zijn hebben wij beschreven in hoofdstuk 5.

Kring DC belegt voor haar deelnemers in verschillende modules. Dit zijn de modules 'Inflatie, Matching DB, Rendement en Rente'. Deze modules beleggen in verschillende asset classes.

Het Centraal Beheer APF streeft naar een zo hoog mogelijke opbrengst per ingelegde euro. Daarmee streven wij naar zoveel mogelijk inkomen voor later. De beleggingsmix van de deelnemer sluit aan zijn op zijn doelstellingen, waaronder zijn risicohouding.

De risicoparagraaf met betrekking tot het vermogensbeheer is opgenomen in de jaarrekening van de kring.

8.4.1 Portefeuillewaarde en rendementen

Portefeuillewaarde

De waarde van de portefeuille en de verdeling van het vermogen over de verschillende beleggingscategorieën aan het einde van het jaar ten opzichte van de situatie aan het begin van het jaar wordt weergegeven in de tabellen in hoofdstuk 5.5 en volgende.

8.4.2 Afdekking renterisico

Het renterisico op verplichtingen in de Kring DC wordt (gedeeltelijk) afgedekt door financiële instrumenten. Dit risico wordt beheerst door gebruik te maken van het Achmea IM renteaftdeckingsfonds LOF.

De daling van de swaprente droeg in 2018 negatief bij aan de dekkingsgraad, omdat het renterisico voor ongeveer 50% werd afgedekt.

8.4.3 Afdekking valutarisico

Per saldo droeg de valuta afdekking negatief bij aan het resultaat van de portefeuille over 2018. De belangrijkste valuta stegen namelijk in waarde ten opzichte van de euro.

8.4.4 Beheerkosten van het fonds

De kosten van vermogensbeheer omvatten de kosten die door de custodian en vermogensbeheerder direct bij het fonds in rekening zijn gebracht. Deze kosten bestaan over het verslagjaar uit de kosten voor fiduciair beheer en bewaarloon € 4 (2017: 2).

De beheerkosten die door de vermogensbeheerders ten laste van beleggingsfondsen zijn gebracht zijn onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten. Deze bedragen over het verslagjaar € 67. Transactiekosten zijn onderdeel van de aan- en verkooptransacties van beleggingen. Deze zijn eveneens onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en bedragen over het verslagjaar € 48. Gegeven de geringe omvang van het belegd vermogen en het transactievolume zijn deze kosten niet direct te relateren aan benchmarks, die gebaseerd zijn op grote vermogens en transactievolumes.

De beleggingscommissie bewaakt de ontwikkelingen van beheerd vermogen, vermogensrendementen en de kosten van het beheer nauwlettend en adviseert eventueel het bestuur ter zake.

De beleggingsopbrengsten bedroegen € -1.599 voor een vermogen dat steeg van € 12.958 tot € 26.411 per ultimo 2018 in de Kring DC.

8.5 Actuariële paragraaf

De actuariële paragraaf geeft inzicht in de actuariële opbouw van resultaten, premies en de voorzieningen.

8.5.1 Analyse van het resultaat

Het resultaat van de Kring DC bestaat uit de volgende componenten:

Bedragen in € x 1000	2018	2017	2016
Beleggingsopbrengsten (voor risico Kring)	-15	-10	0
Premie	1	5	0
Waardeoverdrachten	15	0	0
Kosten	-7	-2	1
Uitkeringen	-4	0	0
Overige kanssystemen	9	3	-2
Toeslagverlening	0	0	0
Incidentele mutaties	-1	423	0
Andere oorzaken	163	-312	20
Totaal	161	107	19

Bedragen in € x 1000	2018	2017	2016
Beleggingsopbrengsten exclusief wijziging RTS TV	0	-10	0
Wijziging RTS TV	-15	0	0
Totaal resultaat beleggingsopbrengsten	-15	-10	0

8.5.2 Premies

De Pensioenwet schrijft voor dat de feitelijke premie, de gedempte kostendekkende premie en de (ongedempte) kostendekkende premie worden gekwantificeerd. De samenstelling van de feitelijke en zuiver kostendekkende premie is opgenomen in onderstaande tabel.

Feitelijke premie

De feitelijke premie bedraagt 16.499 en is in onderstaand overzicht weergegeven, gesplitst naar de verschillende bestanddelen.

Bedragen in € x 1000	2018	2017
Premiebijdragen bruto-pensioenregeling	14.253	8.970
Premiebijdragen netto-pensioenregeling	264	241
Premiebijdragen excedentregeling	1.982	1.878

De ontvangen premie bestaat uit netto premie plus opslagen voor kosten en risicodekkingen. De netto premie wordt aangewend voor opbouw van pensioenkapitaal. Per saldo ontstaat een resultaat van 1. Formeel is de feitelijke premie niet kostendekkend.

Het behaalde directe en indirecte beleggingsrendement in 2018 komt ten goede aan de deelnemers in de vorm van koersrendement. Het resultaat op beleggingen voor het fonds is derhalve nihil.

Zuiver kostendekkende premie

De zuivere kostendekkende premie bedraagt in het verslagjaar 16.693 en is in onderstaand overzicht weergegeven, gesplitst naar de verschillende bestanddelen.

Bedragen in € x 1000	2018	2017	2016
Actuarieel benodigd voor inkoop nieuwe aanspraken	-	-	-
Actuarieel benodigd voor inkoop backservice aanspraken	-	-	-
Actuarieel benodigd voor inkoop overig	-	-	-
In premie opgenomen opslag voor toeslagen	-	-	-
Premiebijdrage voor risico deelnemer	14.672	10.007	2.204
Risicokoopsom overlijden	845	455	70
Risicokoopsom premievrijstelling	500	356	66
Risicokoopsom arbeidsongeschiktheid	-	-	-
Solvabiliteitsopslag	352	220	542
Opslag uitvoeringskosten	324	165	19
Voorwaardelijke onderdelen	-	-	-
Zuivere kostendekkende premie	16.693	11.203	2.901

De gedempte kostendekkende premie is niet van toepassing in de Kring DC.

8.5.3 Solvabiliteitstoets

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (VEV, de solvabiliteitstoets) maken wij gebruik van het standaardmodel. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van het de kring. Op basis hiervan bedraagt het (M)VEV op 31 december 2018:

Bedragen in € x 1000	31-12-2018	31-12-2017	31-12-2016
Minimaal vereist eigen vermogen	617	288	542
Vereist eigen vermogen	0	0	542

Minimaal Vereist Eigen Vermogen

Het Minimaal Vereist Eigen Vermogen (MVEV) is bepaald op basis van de in artikel 11 van het "Besluit Financieel Toetsingskader pensioenfondsen" omschreven methode. Volgens deze methodiek zijn de voornaamste componenten van het MVEV:

- 1% van de technische voorziening voor risico deelnemers.
- 0,3% van het aanwezige risicokapitaal bij overlijden vermenigvuldigd met een verhoudingsgetal.

Het verhoudingsgetal geeft de verhouding weer tussen het overlijdensrisico na aftrek van herverzekering en het overlijdensrisico voor aftrek van herverzekering. Hoewel het overlijdensrisico volledig is herverzekerd, dient dit risico toch voor minimaal 50% te worden meegenomen.

Het MVEV valt procentueel hoog uit doordat de technische voorzieningen relatief laag zijn ten opzichte van het risicokapitaal. Naar verwachting zal het percentage snel teruglopen omdat de technische voorzieningen aanzienlijk sneller stijgen dan het risicokapitaal.

De situatie dat het MVEV groter is dan het VEV is niet logisch, maar vloeit voort uit wet- en regelgeving. Een gevolg hiervan is ook dat de ontvangen premie lager is dan de kostendeekkende premie. De vanuit de Pensioenwet verplichte toeslagen voor reservevorming zijn fiscaal niet toegestaan, waardoor voor de vereiste MVEV reserve onvoldoende financiering bestaat. Naar aanleiding van bovenstaande constatering is het bestuur in overleg getreden met DNB.

Voor de kring DC acht Centraal Beheer APF een MVEV-buffer boven de reeds gehanteerde 1% niet noodzakelijk vanwege het feit dat de overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico's zijn verzekerd. Centraal Beheer APF heeft bezwaar aangetekend tegen het hanteren van het niveau van de MVEV-buffer in de kring DC. DNB heeft dit bezwaar ongegrond verklaard. Centraal Beheer APF heeft als gevolg hiervan een beroepsprocedure ingesteld. Inmiddels is een voorstel voor de financiering van zowel MVEV als kostenvoorziening in Kring DC opgesteld en besproken binnen het bestuur. SAAPF heeft hierover op 11 juni 2019 inhoudelijk overleg gevoerd met DNB. Na de reactie van DNB en na uitspraak in de beroepszaak zal het bestuur van SAAPF nader beleid ontwikkelen voor de financiering van het MVEV (en de kostenvoorziening).

De vermogenspositie van Kring DC kan als gevolg hiervan worden gekarakteriseerd als dekkingstekort.

8.5.4 Bevindingen en oordeel certificerend actuaris Opdracht

Door Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds te Zeist is voor Kring DC aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2018.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 249.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 12.450 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van Kring DC. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van Kring DC in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van Kring DC is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet met uitzondering van de artikelen 129 (Premiekorting) en 131 (Minimaal vereist eigen vermogen).

De ontvangen premie is lager dan de kostendekkende premie, daarmee is impliciet premiekorting verleend zonder dat aan de voorwaarden uit artikel 129 is voldaan. Het aanwezig eigen vermogen is lager dan het minimaal vereist eigen vermogen. Daarmee is niet voldaan aan artikel 131.

Wat betreft artikel 127 van de Pensioenwet (Financiering ouderdomspensioen) merk ik op dat dit artikel op de balansdatum niet van toepassing is voor Kring DC.

De beleidsdekkingsgraad van Kring DC op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen, maar hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen. Deze situatie bestaat voor drie achtereenvolgende meetmomenten.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Kring DC van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening slecht, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het minimaal vereist eigen vermogen.

Apeldoorn, 25 juni 2019

R. Kruijff AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

8.6 Terugblik 2018

In het verslagjaar groeide de Kring DC per saldo met 121 werkgevers en met 2.205 deelnemers. Wij ontvingen onder andere (een gedeelte van) de deelnemers van Delta Lloyd APF. Hiervoor is in december 2018 tussen Centraal Beheer APF en Delta Lloyd APF een overeenkomst tot collectieve waardeoverdracht gesloten. Het betreft een collectieve waardeoverdracht conform artikel 84 van de Pensioenwet. Delta Lloyd APF heeft het vermogen “in cash” overgedragen. De overgedragen middelen zijn volgens de gebruikelijke beleggingsprocessen belegd conform het beleggingsbeleid dat Centraal Beheer APF voor Kring DC hanteert.

Het belegd vermogen steeg van bijna 13 miljoen euro naar ruim 26 miljoen euro.

Pensioenrichtleeftijd 68

De pensioenrichtleeftijd is per 1 januari 2018 verhoogd naar 68 jaar.

De pensioenrichtleeftijd is een rekenleeftijd. Daarmee wordt de jaarlijkse maximaal toegestane fiscale pensioenopbouw berekend. De fiscale pensioenrichtleeftijd is per 1 januari 2018 verhoogd naar 68 jaar. Ook is geregeld dat, als er sprake is van een verdere verhoging van de pensioenrichtleeftijd, deze verhoging in stappen van één jaar gaat.

De fiscaal maximale opbouwpercentages bij andere pensioenrichtleeftijden dan 68 jaar zijn verlaagd. Achtergrond hiervan is dat deelnemers langer pensioen kunnen opbouwen. Ook de fiscale staffels voor premieovereenkomsten zijn naar evenredigheid verlaagd. De financiële positie van pensioenfondsen wijzigt heel beperkt.

Verbeteringen DC-regelingen

Met ingang van 1 januari 2018 is de DC propositie ingrijpend gewijzigd. Zowel in de productmogelijkheden, maar ook in de prijs én met behoud van alle voordelen waarmee onze DC-oplossing zich onderscheidt.

Marktrentestaffels

Kijkend naar de lage rentestanden en de versnelde overgang van DB-regelingen naar DC-regelingen is de vraag naar marktrentestaffels toegenomen. Centraal Beheer APF biedt vanaf 1 januari 2018 een tweetal extra marktrentestaffels aan, gebaseerd op een rekenrente van 2% en 2,5%. Hierdoor kan meer premie ingelegd worden.

De aanpassing is een uitbreiding van de bestaande marktrentestaffels van 3% en 4% rekenrente.

Unieke vorm van doorbeleggen

Vanaf 1 januari 2018 gaan wij in de Kring DC standaard uit van doorbeleggen na de pensioendatum, gericht op een hoger pensioenresultaat.

In de oude situatie neemt de rendementsportefeuille, het deel van de portefeuille waar rendement over behaald wordt, af naar mate de pensioenrichtleeftijd nadert. Op de pensioeningangsdatum wordt het opgebouwde kapitaal omgezet in een uitkering. In de nieuwe situatie blijft het rendementsdeel van de portefeuille voor de pensioeningangsdatum langer op een hoger niveau. Daarnaast wordt er ook vanaf de pensioendatum belegd wat naar verwachting tot een hogere uitkering leidt van 5% tot 10% ten opzichte van de directe inkoop, tegen beheersbare risico's. Centraal Beheer APF biedt vanaf 1 januari 2018 een variabel pensioen binnen de Kring DC. Bij een variabele uitkering blijft de gepensioneerde de effecten merken van beleggingen, van de ontwikkelingen in de levensverwachting en van het sterfteresultaat. Naar verwachting is een variabele uitkering bij aanvang circa

12% hoger dan een vaste uitkering. Er mag namelijk rekening gehouden worden met rendement op de beleggingen.

De deelnemer behoudt de mogelijkheid om op de pensioeningangsdatum het opgebouwde kapitaal om te zetten in een pensioenuitkering bij een verzekeraar. Er wordt geen toeslag verleend op de pensioenaanspraken en pensioenrechten. Een stijging van de hoogte van een variabel pensioen wordt niet beschouwd als een toeslag.

Verlaging van de prijs

Wij hebben de keuze gemaakt om de herverzekering van het nabestaandenpensioen bij een andere herverzekeraar op rentebasis onder te brengen. Dit leidt tot een daling van de tarieven en de opslagen voor de premiedekkingsgraad die als onderdeel van de prijs was opgenomen is vervallen. De aanpassing geldt voor nabestaandenpensioen bij overlijden voor de pensioendatum.

De verzekering voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid is ook ondergebracht bij de nieuwe herverzekeraar, elipsLife AG. Door de lagere tarieven leidt ook deze wijziging tot een verlaging van de opslag.

Een verlaging van de kosten aan de vermogensbeheerder met 2 basispunten leidt tot slot ook tot een verlaging van de prijs.

Kenmerken van de verbetering van de DC propositie

Door de aangebrachte wijzigingen wordt de focus van de DC-regeling van kapitaal verlegd naar de pensioenuitkering. De regeling is meer gericht op de persoonlijke situatie van de deelnemer, omdat de deelnemer meer keuzemogelijkheden heeft. Met de Beleggingsbalans, die wij samen met de Erasmus Universiteit en denktank Netspar hebben ontwikkeld, kan de deelnemer zelf zijn risicobereidheid vaststellen. De Beleggingsbalans is onderdeel van het deelnemersportaal.

Premiebeleid en premiestelling

Het premiebeleid in Kring DC is per 1 januari 2018 gewijzigd als gevolg van wijzigingen in fiscaal maximaal toegestane staffels en de wijziging van herverzekeraar. Ook wordt het aantal staffels uitgebreid met ingang van 1 januari 2018. Voor Kring DC is er derhalve sprake van aanpassing van het premiebeleid.

8.7 Gebeurtenissen na balansdatum

Met trots kunnen wij vermelden dat wij per 1 januari 2019 in Kring DC 464 nieuwe werkgevers mochten verwelkomen en aansluiten. Het totaal aantal deelnemers is toegenomen tot een totaal van 15.896 en het totaal belegd vermogen is € 37 miljoen.

9 Verslag Kring DB Premie

De kring wordt gekenschetst door een lagere premie met een hogere risicobereidheid. De premie wordt jaarlijks opnieuw vastgesteld, waarop de kring via zijn belanghebbendenorgaan goedkeuringsrecht heeft.

Samengevat zijn de kenmerken van Kring DB Premie:

- Een lage premie voor het pensioen van werknemers;
- Binnen het budget zorgt de werkgever met ons voor de best mogelijke uitkomst voor de werknemers;
- Bereid wat meer risico te nemen;
- Zijn de resultaten goed? Dan is er een reële kans op indexatie.

9.1 Kerncijfers Kring DB Premie

Hierna genoemde bedragen zijn in euro x1.000, tenzij anders toegelicht.

Bedragen in € x 1000	31-12-2018	31-12-2017
Werkgevers	19	10
Deelnemers	2.083	374
Actieven en arbeidsongeschikten	553	333
Gewezen deelnemers	1.524	40
Pensioengerechtigden	6	1
Toeslagverlening	-	-
Beleggingsperformance	2018	2017
Beleggingsrendement	-1,79%	1,19%
Benchmarkrendement	-2,29%	1,11%
Kosten vermogensbeheerder in % van gem. belegd vermogen	0,294%	0,207%
Transactiekosten in % van gem. belegd vermogen	0,167%	0,091%

Premie, saldo overdracht van rechten, uitkeringen en kosten

Bedragen in € x 1000	2018	2017
Premiebijdragen	2.838	1.295
Saldo overdracht van rechten	8.006	-
Pensioenuitkeringen	5	-

Dekkingsgraad

	2018	2017	2016
Actuele dekkingsgraad ultimo	93,3	108,8	-
Beleidsdekkingsgraad (december)	101,4	104,8	-

Belegd vermogen

Bedragen in € x 1000	31-12-2018	31-12-2017*
Vastgoedbeleggingen	357	102
Aandelen	1.026	337
Vastrentende waarden	1.569	463
Derivaten	728	193
Overige beleggingen	172	64
Totaal belegd vermogen	3.852	1.159
Beleggingsresultaat		
Indirecte beleggingsopbrengsten, waarvan	-67	34
Beheerkosten	8	2
Transactiekosten	5	1

* In 2018 zijn de Overlay fondsen onder Derivaten opgenomen. Voor de vergelijkbaarheid is de presentatie van 2017 aangepast.

9.2 Pensioenparagraaf

Karakter pensioenovereenkomst	Middelloodregeling (uitkeringsovereenkomst).
Standaard pensioendatum	De dag waarop de 68-jarige leeftijd wordt bereikt.
Pensioengevend salaris	Het bruto jaarsalaris (basissalaris). Het Pensioengevend salaris (op voltijdbasis) bedraagt maximaal € 105.075 (2018).
Franchise	De minimale franchise bedraagt € 13.344 (2018). De mogelijkheden binnen de standaard DB-kringen bestaat uit de wettelijke franchises, BPF/cao volgende franchises en door werkgever/werknemer vastgesteld franchises zolang deze binnen de wettelijke kaders blijven.
Pensioengrondslag	Pensioengevend salaris minus de franchise.
Premie deelnemer	Per deelnemer berekend en gelijk aan actuariële premie (incl. opslagen).
Ouderdomspensioen	Maximaal 1,8750% van de pensioengrondslag (2018).
Partnerpensioen (risicobasis of opbouwbasis)	Maximaal 1,3130% van de pensioengrondslag (2018).
Wezenpensioen (risicobasis of opbouwbasis)	Maximaal 0,2630% van de pensioengrondslag (2018).
Voortzetting deelname bij arbeidsongeschiktheid	De deelname wordt premievrij voortgezet op basis van een 6-klassen systeem als voldaan wordt aan de in de pensioenregeling opgenomen voorwaarden.
Flexibilisering	- Vervroegen is mogelijk vanaf 5 jaar vóór de voor de betreffende deelnemer geldende AOW-leeftijd - Uitstel kan tot 5 jaar na de voor betreffende deelnemer geldende AOW-leeftijd - Hoog-laag - Uitrui partnerpensioen - Deeltijdpensioen

9.2.1 Toeslagbeleid

Jaarlijks beslist het bestuur of en in hoeverre binnen de kring een toeslag op pensioenaanspraken en pensioenrechten van de (gewezen) deelnemers, gewezen partners en pensioengerechtigden kan worden toegekend. Dit is afhankelijk van de financiële situatie. Voor het bepalen van de financiële situatie wordt uitgegaan van de beleidsdekkingsgraad ultimo oktober voorafgaand aan het eerstvolgende toeslagmoment. De toeslagambitie is een toeslag gemaximeerd op de stijging van het CBS-consumentenprijsindexcijfer afgeleid (CPI-afgeleid), over de periode van september tot september in het voorafgaande jaar.

Op 31 oktober 2018 was de beleidsdekkingsgraad lager dan 110%. Het bestuur heeft daarop besloten per 1 januari 2019 geen toeslag te verlenen voor de Kring DB Premie.

9.2.2 Herstelplan

Op basis van het FTK moet een pensioenfonds een herstelplan opstellen indien de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad. De Kring Premie heeft in 2017 een herstelplan ingediend. In 2018 is het herstelplan geactualiseerd. Het geactualiseerde herstelplan gaat uit van een beleidsdekkingsgraad van 107,6% per 31 december 2018. De werkelijke beleidsdekkingsgraad per 31 december 2018 bedraagt 101,4%. Op basis van de actualisatie van het herstelplan in 2018 blijkt dat de kring aanvullende maatregelen nodig heeft om binnen de gestelde termijn uit herstel te komen. Er wordt per 1 januari 2019 een vaste opslag op de premie gehanteerd van 2%. Naar verwachting zal de beleidsdekkingsgraad eind 2027 hoger zijn dan de vereiste dekkingsgraad.

9.2.3 Haalbaarheidstoets

Het afgelopen jaar hebben geen significante wijzigingen in het beleid en de pensioenregeling plaatsgevonden. Daarom is in 2018 de jaarlijkse haalbaarheidstoets uitgevoerd. De uitkomsten van de haalbaarheidstoets 2018 (HBT 2018) zijn hieronder weergegeven met als vergelijking de vastgelegde risicohouding:

Tabel Haalbaarheidstoets 2018: Pensioenresultaten

Uitgangspositie	Grens	Pensioenresultaat	
		Risicohouding	Jaarlijkse HBT
Vereiste financiële Positie	Verwacht pensioenresultaat	90%	-
Feitelijke financiële Positie	Verwacht pensioenresultaat	90%	91%
	Maximale afwijking pensioenresultaat in slecht weer scenario	40%	35%

De uitkomsten op fondsniveau zijn het gemiddelde van de leeftijdscohorten, gewogen naar aantallen per cohort. Dit leidt tot een verwacht pensioenresultaat op fondsniveau van 191% en de afwijking van het verwacht pensioenresultaat in een slechtweerscenario van 35%. Dit sluit nog steeds aan bij de in 2016 vastgestelde ondergrenzen in de aanvangshaalbaarheidstoets.

Er zijn geen additionele maatregelen nodig, immers de vastgestelde ambities zijn nog steeds binnen de vastgestelde risicogrenzen haalbaar.

9.2.4 Herverzekering

Wij hebben een overeenkomst op basis van kapitaaldekking met AP&L voor de herverzekering van overlijdensrisico en arbeidsongeschiktheidsrisico binnen de Kring DB Premie. De omvang van de kring is in de eerste jaren naar verwachting niet voldoende groot om het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico (premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid) vanuit de kring financieel voldoende op te vangen. Met een herverzekering wordt voorkomen dat door een overlijden of bij arbeidsongeschiktheid van deelnemers de toevoeging aan de technische voorziening tot een te hoge last leidt.

9.3 Financiële paragraaf

Dekkingsgraad

De ontwikkeling van de verschillende dekkingsgraden* gedurende het verslagjaar is als volgt:

	31-12-2018	31-12-2017
Actuele dekkingsgraad	93,3%	108,8%
Beleidsdekkingsgraad	101,4%	104,8%
Reële dekkingsgraad*	81,0%	83,0%
Vereiste dekkingsgraad	122,0%	124,3%

* De verschillende dekkingsgraden worden toegelicht in de begrippenlijst (bijlage 1).

Uitvoeringskosten

Bedragen in € x 1000	2018	2017
Administratieve uitvoeringskosten	112	29
In euro's per deelnemer	202	87
Vermogensbeheerkosten	8,0	1,6
In aantal basispunten over het gemiddeld belegd vermogen	29,4	20,7
Transactiekosten	4,5	0,7
In aantal basispunten over het gemiddeld belegd vermogen	16,7	9,1
Gemiddeld belegd vermogen	2.711	770

Vermogensbeheerkosten Bedragen in euro's	2018	2017
Kosten van fiduciair vermogensbeheer	0,6	0,1
Bewaarloon	0,3	-
Advieskosten		-
Performance gerelateerde kosten		-
Interne kosten		-
Overige kosten	0,9	-
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl. overlay	7,2	1,5
Totaal	8,0	1,6

Transactiekosten

Tot de transactiekosten zijn gerekend de kosten voor aan- en verkoop van beleggingen, de kosten voor de acquisitie van illiquide beleggingen en de deelname in beleggingsfondsen. Kosten die niet zijn toebedeeld aan een van de drie categorieën zijn naar rato over deze drie categorieën verdeeld.

9.4 Vermogensbeheer

Deze paragraaf beschrijft de onderdelen van het beleggingsbeleid die specifiek voor de Kring DB Premie zijn ingericht. Het beleid en de ontwikkelingen die voor alle kringen gelijk zijn hebben wij beschreven in hoofdstuk 5.

Kring DB Premie belegt in verschillende modules. Dit zijn de modules 'Inflatie, Matching DB, Rendement en Rente'. Deze modules beleggen in verschillende asset classes.

Het Centraal Beheer APF streeft naar een zo hoog mogelijke opbrengst per ingelegde euro. Daarmee streven wij naar zoveel mogelijk inkomen voor later. Voorwaarde is dat de premie op verantwoorde en solide wijze wordt belegd.

De risicoparagraaf met betrekking tot het vermogensbeheer is opgenomen in de jaarrekening van de kring.

9.4.1 Portefeuillewaarde en rendementen

Portefeuillewaarde

De waarde van de portefeuille en de verdeling van het vermogen over de verschillende beleggingscategorieën aan het einde van het jaar ten opzichte van de situatie aan het begin van het jaar wordt weergegeven in de tabellen in hoofdstuk 5.5 en volgende..

9.4.2 Afdekking renterisico

Het renterisico wordt beheerst door te beleggen in Vastrentende Waarden en Rente Overlay fondsen. Wij gebruiken in de Kring DB Premie een strategie waarbij 50% van de rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen op basis van de rekenrente wordt afgedekt.

De daling van de swaprente droeg in 2018 negatief bij aan de dekkingsgraad, omdat het renterisico voor ongeveer 50% werd afgedekt.

9.4.3 Afdekking valutarisico

Per saldo droeg de valuta-afdekking negatief bij aan het resultaat van de portefeuille over 2018. De belangrijkste valuta stegen namelijk in waarde ten opzichte van de euro. Beheerkosten van het fonds

De kosten van vermogensbeheer omvatten de kosten die door de custodian en vermogensbeheerder direct bij het fonds in rekening zijn gebracht. Deze kosten bestaan over het verslagjaar uit de kosten voor fiduciair beheer en bewaarloon € 0,9 (€ 0,1).

De beheerkosten die door de vermogensbeheerders ten laste van beleggingsfondsen zijn gebracht zijn onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten. Deze bedragen over het verslagjaar € 7,2. Transactiekosten zijn onderdeel van de aan- en verkooptransacties van beleggingen. Deze zijn eveneens onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en bedragen over het verslagjaar € 4.5. Gegeven de geringe omvang van het belegd vermogen en het transactievolume zijn deze kosten niet direct te relateren aan benchmarks, die gebaseerd zijn op grote vermogens en transactievolumes.

De beleggingscommissie bewaakt de ontwikkelingen van beheerd vermogen, vermogensrendementen en de kosten van het beheer nauwlettend en adviseert eventueel het bestuur ter zake.

De beleggingsopbrengsten bedroegen € -67 voor een vermogen dat steeg van € 1.159 tot € 3.852 per ultimo 2018 in de Kring DB Premie.

9.5 Actuariële paragraaf

9.5.1 Analyse van het resultaat

Het resultaat van de Kring DB Premie bestaat uit de volgende componenten:

Bedragen in € x 1000	2018	2017
Beleggingsopbrengsten	-322	51
Premie	-84	11
Waardeoverdrachten	-575	0
Kosten	-5	-2
Uitkeringen	-	0
Overige kanssystemen	1	31
Toeslagverlening	-	0
Incidentele mutaties	6	14
Andere oorzaken	1	3
Totaal	-978	108

Het resultaat in het boekjaar bedraagt € -978 voor Kring DB Premie. Belangrijke deelresultaten hierbinnen zijn het resultaat op waardeoverdrachten en de beleggingsresultaten.

Resultaat op waardeoverdrachten

Per 31 december 2018 heeft een collectieve waardeoverdracht plaatsgevonden waarbij rechten vanuit Delta Lloyd APF collectief overgedragen zijn naar de Kring. Conform de gemaakte afspraken heeft de collectieve overdracht geen effect op de dekkingsgraad van de kring. De dekkingsgraad van de kring vóór overdracht is 93,3%. De overdrachtssom is daardoor ook 93,3% van de TV van de overgenomen verplichtingen. Dit leidt tot een resultaat op waardeoverdrachten ter grootte van 575 negatief.

Beleggingsopbrengsten

Bedragen in € x 1000	2018	2017
Beleggingsopbrengsten exclusief wijziging RTS TV	-57	36
Wijziging RTS TV	-265	15
Totaal resultaat beleggingsopbrengsten	-322	51

9.5.2 Premies

De Pensioenwet schrijft voor dat de feitelijke premie, de gedempte kostendeekkende premie en de (ongedempte) kostendeekkende premie worden gekwantificeerd. De samenstelling van de premie is opgenomen in onderstaande tabel.

Bedragen in € x 1000	2018	2017
Feitelijke premie	2.838	1.295
Kostendeekkende premie	3.566	1.548
Gedempte kostendeekkende premie	2.254	896

De samenstelling van de premies is als volgt:

Bedragen in € x 1000	Kostendeekkende premie	Gedempte kostendeekkende premie	Kostendeekkende premie	Gedempte kostendeekkende premie
	2018	2018	2017	2017
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	2.810	1.367	1.252	504
Opslag overlijdensrisico	-	-	-	-
Solvabiliteitsopslag	683	332	269	113
Opslag pensioenuitvoeringskosten	73	73	27	27
Opslag arbeidsongeschiktheid	-	-	-	-
Voorwaardelijke onderdelen	-	482	0	252
Totaal	3.566	2.254	1.548	896

9.5.3 Solvabiliteitstoets

Voor het bepalen van het VEV (de solvabiliteitstoets) maken wij gebruik van het standaardmodel. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van de kring.

Het MVEV valt procentueel hoog uit doordat de technische voorzieningen relatief laag zijn ten opzichte van het risicokapitaal. Naar verwachting zal het percentage snel teruglopen omdat de technische voorzieningen aanzienlijk sneller stijgen dan het risicokapitaal.

In de "Beschikking ontheffingsverzoek MVEV DB-kringen" van 4 april 2018 geeft DNB aan akkoord te gaan met het door het bestuur gedane verzoek tot ontheffing. Bij de berekening van het MVEV conform artikel 11, vijfde en zesde lid Besluit financieel toetsingskader pensioenfonds ('Besluit FTK') mag het fonds voor de standaard DB-kringen voor de boekjaren 2017 en 2018 een verhoudingsgetal van ten minste 10% (in plaats van 50%) hanteren.

Op basis hiervan bedraagt het (M)VEV op 31 december 2018:

Bedragen in € x 1000	31-12-2018	31-12-2017
Minimaal vereist eigen vermogen	555	69
Vereist eigen vermogen	2.848	321

De vermogenspositie van Kring DB Premie kan als gevolg hiervan worden gekarakteriseerd als dekkingstekort.

9.5.4 Bevindingen en oordeel certificerend actuaaris

Opdracht

Door Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds te Zeist is voor Kring DB Premie aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2018.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaaris ben ik onafhankelijk van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 34.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 1.700 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van Kring DB Premie. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van de Kring in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van Kring DB Premie is op de balansdatum lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen. Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 131, 132 en 133.

De beleidsdekkingsgraad van de collectiviteitkring op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen. Deze situatie bestaat voor derde achtereenvolgende meetmoment.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Kring DB Premie van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening slecht, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het minimaal vereist eigen vermogen.

Apeldoorn, 25 juni 2019

R. Kruijff AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

9.6 Terugblik 2018

In het verslagjaar groeide de Kring DB Premie met 8 werkgevers en 307 deelnemers.

Wij ontvingen onder andere (een gedeelte van) de deelnemers van Delta Lloyd APF. Hiervoor is in december 2018 tussen Centraal Beheer APF en Delta Lloyd APF een overeenkomst tot collectieve waardeoverdracht gesloten. Het betreft een collectieve waardeoverdracht conform artikel 84 van de Pensioenwet. Delta Lloyd APF heeft het vermogen "in cash" overgedragen. De overgedragen middelen zijn volgens de gebruikelijke beleggingsprocessen belegd conform het beleggingsbeleid dat Centraal Beheer APF voor Kring DB Premie hanteert.

Pensioenrichtleeftijd 68

De pensioenrichtleeftijd is per 1 januari 2018 verhoogd naar 68 jaar. Het ouderdomspensioen dat is opgebouwd tot 1 januari 2018 is collectief actuarieel neutraal omgerekend naar pensioenaanspraken en –rechten met een pensioenrichtleeftijd van 68 jaar.

De pensioenrichtleeftijd is een rekenleeftijd. Daarmee wordt de jaarlijkse maximaal toegestane fiscale pensioenopbouw berekend. De fiscale pensioenrichtleeftijd is per 1 januari 2018 verhoogd naar 68 jaar. Ook is geregeld dat, als er sprake is van een verdere verhoging van de pensioenrichtleeftijd, deze verhoging in stappen van één jaar gaat.

De fiscaal maximale opbouwpercentages bij andere pensioenrichtleeftijden dan 68 jaar zijn verlaagd. Achtergrond hiervan is dat deelnemers langer pensioen kunnen opbouwen. Ook de fiscale staffels voor premieovereenkomsten zijn naar evenredigheid verlaagd. De financiële positie van pensioenfondsen wijzigt heel beperkt.

9.7 Gebeurtenissen na balansdatum

Het aantal aangesloten werkgevers in Kring DB Premie is in januari 2019 toegenomen tot 63 werkgevers. Het totaal aantal deelnemers is toegenomen tot 3.409 en het totaal belegd vermogen bedraagt € 13.868.

10 Verslag Kring DB Stabiliteit

In de Kring DB Stabiliteit ligt de focus op stabiliteit. Daarmee komen wij tegemoet aan werkgevers die een hogere mate van stabiliteit willen in de premiestelling en de ontwikkeling van de dekkingsgraad. De premie is gebaseerd op de 'Verwacht Rendement'-methodiek. Bij de start van de kring op 1 januari 2017 werd de premie voor vijf jaar vastgelegd en kunnen wij met een lagere risicohouding toch een belangrijke mate van koopkrachtbehoud realiseren. Een hoge mate van stabiliteit in de dekkingsgraad bereiken wij door een 'medium risk'-beleggingsbeleid in combinatie met een hogere mate van renteafdekking. Wij willen daarmee de kans op korten zo veel mogelijk beperken. De kring ambieert een gedeeltelijk geïndexeerd pensioen. De toeslagambitie is een toeslag gemaximeerd op de stijging van het CBS-consumentenprijsindexcijfer afgeleid (CPI-afgeleid), over de periode van september tot september in het voorafgaande jaar. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd en wordt geen premie betaald.

Samengevat zijn de kenmerken van de Kring DB Stabiliteit als volgt:

- Een goede basisdekkingsgraad bij de start. Met op termijn de mogelijkheid tot indexatie;
- De focus ligt op stabiliteit van premie ontwikkeling en dekkingsgraad. De premie is bij de start van de kring (1-1-2017) voor 5 jaar vastgelegd. De premie wordt herzien na 5 jaar;
- Deelnemers die instappen zijn bereid met mate risico te nemen.

10.1 Kerncijfers Kring DB Stabiliteit

Bedragen in € x 1000	31-12-2018	31-12-2017
Werkgevers	39	34
Deelnemers	294	236
Actieven en arbeidsongeschikten	251	217
Gewezen deelnemers	41	18
Pensioengerechtigden	2	1
Toeslagverlening	-	-
	2018	2017
Beleggingsperformance		
Beleggingsrendement	0,77%	-1,08%
Benchmarkrendement	0,38%	-1,13%
Kosten vermogensbeheerder in % van gem. belegd vermogen	0,263%	0,184%
Transactiekosten in % van gem. belegd vermogen	0,143%	0,088%

Premie, saldo overdracht van rechten, uitkeringen en kosten

Bedragen in € x 1000	2018	2017
Premiebijdragen	1.622	1.399
Saldo overdracht van rechten	-3	-
Pensioenuitkeringen	1	1

Dekkingsgraad

	2018	2017	2016
Actuele dekkingsgraad ultimo	103,2	109,0	-
Beleidsdekkingsgraad (december)	107,7	108,5	-

Belegd vermogen

Bedragen in € x 1000	31-12-2018	31-12-2017*
Vastgoedbeleggingen	192	84
Aandelen	460	233
Vastrentende waarden	1.262	526
Derivaten	810	360
Overige beleggingen	91	53
Totaal belegd vermogen	2.815	1.256
	2018	2017
Beleggingsresultaat		
Indirecte beleggingsopbrengsten, waarvan	21	26
Beheerkosten	5,7	1,5
Transactiekosten	3,1	0,7

* In 2018 zijn de Overlay fondsen onder Derivaten opgenomen. Voor de vergelijkbaarheid is de presentatie van 2017 aangepast.

10.2 Pensioenparagraaf

Karakter pensioenovereenkomst	Middelloodregeling (uitvoeringsovereenkomst).
Standaard pensioendatum	De dag waarop de 68-jarige leeftijd wordt bereikt.
Pensioengevend salaris	Het bruto jaarsalaris (basissalaris). Het Pensioengevend salaris (op voltijdbasis) bedraagt maximaal € 105.075 (2018).
Franchise	De minimale franchise bedraagt € 13.344 (2018). De mogelijkheden binnen de standaard DB-kringen bestaat uit de wettelijke franchises, BPF/cao volgende franchises en door werkgever/werknemer vastgesteld franchises zolang deze binnen de wettelijke kaders blijven.
Pensioengrondslag	Pensioengevend salaris minus de franchise.
Premie deelnemer	Per deelnemer berekend en gelijk aan actuariële premie (incl. opslagen).
Ouderdomspensioen	Maximaal 1,8750% van de pensioengrondslag (2018).
Partnerpensioen (risicobasis of opbouwbasis)	Maximaal 1,3130% van de pensioengrondslag (2018).
Wezenpensioen (risicobasis of opbouwbasis)	Maximaal 0,2630% van de pensioengrondslag (2018).
Voortzetting deelname bij arbeidsongeschiktheid	De deelname wordt premievrij voortgezet op basis van een 6-klassen systeem als voldaan wordt aan de in de pensioenregeling opgenomen voorwaarden.
Flexibilisering	- Vervroegen is mogelijk vanaf 5 jaar vóór de voor de betreffende deelnemer geldende AOW-leeftijd - Uitstel kan tot 5 jaar na de voor betreffende deelnemer geldende AOW-leeftijd - Hoog-laag - Uitrui partnerpensioen - Deeltijdpensioen

10.2.1 Toeslagbeleid

Het bestuur beslist jaarlijks of en in hoeverre binnen de kring een toeslag op pensioenaanspraken en pensioenrechten van de (gewezen) deelnemers, gewezen partners en pensioengerechtigden kan worden toegekend. Dit is afhankelijk van de financiële situatie. Voor het bepalen van de financiële situatie wordt uitgegaan van de beleidsdekkingsgraad ultimo oktober voorafgaand aan het eerstvolgende toeslagmoment. De toeslagambitie is een toeslag gemaximeerd op de stijging van het CBS-consumentenprijsindexcijfer afgeleid (CPI-afgeleid), over de periode van september tot september in het voorafgaande jaar.

Op 31 oktober 2018 was de beleidsdekkingsgraad lager dan 110%. Het bestuur heeft daarop het besluit genomen om per 1 januari 2019 geen toeslag te verlenen voor de Kring DB Stabiliteit.

10.2.2 Herstelplan

Op basis van het FTK moet een pensioenfonds een herstelplan opstellen indien de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad. De Kring Stabiliteit heeft in 2017 een herstelplan ingediend. In 2018 is het herstelplan geactualiseerd. Het geactualiseerde herstelplan gaat uit van een beleidsdekkingsgraad van 111,4% per 31 december 2018. De beleidsdekkingsgraad per 31 december 2018 bedraagt 107,7%.

Uit de actualisatie van het herstelplan in 2018 blijkt dat de kring zonder aanvullende maatregelen binnen de gestelde termijn uit herstel zal zijn. Naar verwachting zal de beleidsdekkingsgraad eind 2020 hoger zijn dan de vereiste dekkingsgraad.

10.2.3 Haalbaarheidstoets

Het afgelopen jaar hebben geen significante wijzigingen in het beleid en de pensioenregeling plaatsgevonden. Daarom is in 2018 de jaarlijkse haalbaarheidstoets uitgevoerd. De uitkomsten van de haalbaarheidstoets 2018 (HBT 2018) zijn hieronder weergegeven met als vergelijking de vastgelegde risicohouding:

Tabel Haalbaarheidstoets 2018: Pensioenresultaten

Uitgangspositie	Grens	Pensioenresultaat	
		Risicohouding	Jaarlijkse HBT
Vereiste financiële Positie	Verwacht pensioenresultaat	85%	-
Feitelijke financiële Positie	Verwacht pensioenresultaat	85%	94%
	Maximale afwijking pensioenresultaat in slecht weer scenario	35%	26%

De uitkomsten op fondsniveau zijn het gemiddelde van de leeftijdscohorten, gewogen naar aantallen per cohort. Dit leidt tot een verwacht pensioenresultaat op fondsniveau van 94% en de afwijking van het verwacht pensioenresultaat in een slechtweerscenario van 26%. Dit sluit nog steeds aan bij de in 2016 vastgestelde ondergrenzen in de aanvangshaalbaarheidstoets.

Er zijn geen additionele maatregelen nodig, immers de vastgestelde ambities zijn nog steeds binnen de vastgestelde risicogrenzen haalbaar.

10.2.4 Herverzekering

Wij hebben een overeenkomst op basis van kapitaaldekking met AP&L voor de herverzekering van overlijdensrisico en arbeidsongeschiktheidsrisico binnen Kring DB Stabiliteit. De omvang van de kring is in de eerste jaren naar verwachting niet voldoende groot om het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico (premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid) financieel voldoende op te vangen. Met een herverzekering wordt voorkomen dat door een overlijden of bij arbeidsongeschiktheid van deelnemers de toevoeging aan de technische voorziening tot een te hoge last leidt.

10.3 Financiële paragraaf

Dekkingsgraad

De ontwikkeling van de verschillende dekkingsgraden gedurende het verslagjaar is als volgt:

	31-12-2018	31-12-2017
Actuele dekkingsgraad	103,2%	109,0%
Beleidsdekkingsgraad	107,7%	108,5%
Reële dekkingsgraad	86,7%	86,3%
Vereiste dekkingsgraad	113,4%	114,0%

* De verschillende dekkingsgraden worden toegelicht in de begrippenlijst (bijlage 1).

Uitvoeringskosten

Bedragen in € x 1000	2018	2017
Administratieve uitvoeringskosten	46	21
In euro's per deelnemer	182	96
Vermogensbeheerkosten	5,7	1,3
In aantal basispunten over het gemiddeld belegd vermogen	26,3	20,7
Transactiekosten	3,1	0,5
In aantal basispunten over het gemiddeld belegd vermogen	14,3	8,5
Gemiddeld belegd vermogen	2.148	827

Vermogensbeheerkosten Bedragen in euro's	2018	2017
Kosten van fiduciair vermogensbeheer	0,5	0,1
Bewaarloon	0,1	-
Advieskosten		-
Performance gerelateerde kosten		-
Interne kosten		-
Overige kosten	-	-
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl. overlay	5.1	1,2
Totaal	5,7	1,3

Transactiekosten

Tot de transactiekosten zijn gerekend de kosten voor aan- en verkoop van beleggingen, de kosten voor de acquisitie van illiquide beleggingen en de deelname in beleggingsfondsen. Kosten die niet zijn toebedeeld aan een van de drie categorieën zijn naar rato over deze drie categorieën verdeeld.

10.4 Vermogensbeheer

Deze paragraaf beschrijft de onderdelen van het beleggingsbeleid die specifiek voor de Kring DB Stabiliteit zijn ingericht. Het beleid en de ontwikkelingen die voor alle kringen gelijk zijn hebben wij beschreven in hoofdstuk 5.

Kring DB Stabiliteit belegt in verschillende modules. Dit zijn de modules 'Inflatie, Matching DB, Rendement en Rente'. Deze modules beleggen in verschillende asset classes.

Als beleggingsdoel heeft het Centraal Beheer APF: een zo hoog mogelijke opbrengst per ingelegde euro. Daarmee streven wij naar zoveel mogelijk inkomen voor later. Voorwaarde is dat de premie op verantwoorde en solide wijze wordt belegd.

De risicoparagraaf met betrekking tot het vermogensbeheer is opgenomen in de jaarrekening van de kring.

10.4.1 Portefeuillewaarde en rendementen

Portefeuillewaarde

De waarde van de portefeuille en de verdeling van het vermogen over de verschillende beleggingscategorieën aan het einde van het jaar ten opzichte van de situatie aan het begin van het jaar wordt weergegeven in de tabellen in hoofdstuk 5.5 en verder.

10.4.2 Afdekking renterisico

Het renterisico wordt beheerst door te beleggen in Vastrentende Waarden en in Rente Overlay fondsen. Wij maken voor de Kring DB Stabiliteit gebruik van een strategie waarbij 90% van de rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen op basis van de rekenrente wordt afgedekt.

De daling van de swaprente droeg in 2018 negatief bij aan de dekkingsgraad, omdat het renterisico voor ongeveer 90% werd afgedekt.

10.4.3 Afdekking valutarisico

Per saldo droeg de valuta-afdekking negatief bij aan het resultaat van de portefeuille over 2018. De belangrijkste valuta stegen namelijk in waarde ten opzichte van de euro.

10.4.4 Beheerkosten van het fonds

De kosten van vermogensbeheer omvatten de kosten die door de custodian en vermogensbeheerder direct bij het fonds in rekening zijn gebracht. Deze kosten bestaan over het verslagjaar uit de kosten voor fiduciair beheer en bewaarloon € 0,6 (2017: € 0,1).

De beheerkosten die door de vermogensbeheerders ten laste van beleggingsfondsen zijn gebracht zijn onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten. Deze bedragen over het verslagjaar € 5,1 (2017: € 1,2).

Transactiekosten zijn onderdeel van de aan- en verkooptransacties van beleggingen. Deze zijn eveneens onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en bedragen over het verslagjaar € 3,1 (2017: € 0,7).

Gegeven de geringe omvang van het belegd vermogen en het transactievolume zijn deze kosten niet direct te relateren aan benchmarks, die gebaseerd zijn op grote vermogens en transactievolumes.

De beleggingscommissie bewaakt de ontwikkelingen van beheerd vermogen, vermogensrendementen en de kosten van het beheer nauwlettend en adviseert eventueel het bestuur ter zake.

De beleggingsopbrengsten bedroegen € 20 voor een vermogen dat steeg van € 1.256 tot € 2.815 per ultimo 2018 in Kring DB Stabiliteit.

10.5 Actuariële paragraaf

10.5.1 Analyse van het resultaat

Het resultaat van Kring DB Stabiliteit bestaat uit de volgende componenten:

Bedragen in € x 1000	2018	2017
Beleggingsopbrengsten	-131	49
Premie	108	52
Waardeoverdrachten	-	0
Kosten	-3	-2
Uitkeringen	-	-1
Overige kanssystemen	-2	-6
Toeslagverlening	-	0
Incidentele mutaties	4	19
Andere oorzaken	-	6
Totaal	-24	117

Het resultaat van kring DB Stabiliteit bedraagt € -24 in het verslagjaar. Belangrijke deelresultaten zijn het resultaat op premie, het beleggingsresultaat en de resultaten op wijziging van de rentetermijnstructuur.

Bedragen in € x 1000	2018	2017
Beleggingsopbrengsten exclusief wijziging RTS TV	27	28
Wijziging RTS TV	-158	21
Totaal resultaat beleggingsopbrengsten	-131	49

10.5.2 Premies

De Pensioenwet schrijft voor dat de feitelijke premie, de gedempte kostendekkende premie en de (ongedempte) kostendekkende premie worden gekwantificeerd. De samenstelling van de premie is opgenomen in onderstaande tabel.

Bedragen in € x 1000	2018	2017
Feitelijke premie	1.622	1.399
Kostendekkende premie	1.708	1.525
Gedempte kostendekkende premie	1.441	1.199

De samenstelling van de premies is als volgt:

Bedragen in € x 1000	Kostendekkende premie	Gedempte kostendekkende premie	Kostendekkende premie	Gedempte kostendekkende premie
	2018	2018	2017	2017
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	1.458	875	1.324	739
Opslag overlijdensrisico	-	-	-	-
Solvabiliteitsopslag	204	123	182	101
Opslag pensioenuitvoeringskosten	46	46	19	19
Opslag arbeidsongeschiktheid	-	-	-	-
Voorwaardelijke onderdelen	-	397	0	340
Totaal	1.708	1.441	1.525	1.199

10.5.3 Solvabiliteitstoets

Voor het bepalen van het VEV (de solvabiliteitstoets) maken wij gebruik van het standaardmodel. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van de kring.

Het MVEV valt procentueel hoog uit doordat de technische voorzieningen relatief laag zijn ten opzichte van het risicokapitaal. Naar verwachting zal het percentage snel teruglopen omdat de technische voorzieningen aanzienlijk sneller stijgen dan het risicokapitaal.

In de "Beschikking ontheffingsverzoek MVEV DB-kringen" van 4 april 2018 geeft DNB aan akkoord te gaan met het door het bestuur gedane verzoek tot ontheffing. Bij de berekening van het MVEV conform artikel 11, vijfde en zesde lid Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen ('Besluit FTK') mag het fonds voor de standaard DB-kringen voor de boekjaren 2017 en 2018 een verhoudingsgetal van ten minste 10% (in plaats van 50%) hanteren.

Op basis hiervan bedraagt het (M)VEV op 31 december 2018:

Bedragen in € x 1000	31-12-2018	31-12-2017
Minimaal vereist eigen vermogen	131	68
Vereist eigen vermogen	387	182

De vermogenspositie van Kring DB Stabiliteit kan als gevolg hiervan worden gekarakteriseerd reservetekort.

10.5.4 Bevindingen en oordeel certificerend actuaaris

Opdracht

Door Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds te Zeist is voor Kring DB Stabiliteit aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2018.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaaris ben ik onafhankelijk van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 25.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 1.250 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materieële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van Kring DB Stabiliteit. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van de Kring in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van Kring DB Stabiliteit is op de balansdatum lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van de artikelen 131 en 132.

De beleidsdekkingsgraad van de collectiviteitskring op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen, maar hoger dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Kring DB Stabiliteit van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening slecht, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het minimaal vereist eigen vermogen.

Apeldoorn, 25 juni 2019

R. Kruijff AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

10.6 Terugblik 2018

In het verslagjaar groeide de kring naar 39 werkgevers met 296 deelnemers per ultimo.

Pensioenrichtleeftijd 68

De pensioenrichtleeftijd is per 1 januari 2018 verhoogd naar 68 jaar. Het ouderdomspensioen dat is opgebouwd tot 1 januari 2018 is collectief actuarieel neutraal omgerekend naar pensioenaanspraken en –rechten met een pensioenrichtleeftijd van 68 jaar.

De pensioenrichtleeftijd is een rekenleeftijd. Daarmee wordt de jaarlijkse maximaal toegestane fiscale pensioenopbouw berekend. De fiscale pensioenrichtleeftijd is per 1 januari 2018 verhoogd naar 68 jaar. Ook is geregeld dat, als er sprake is van een verdere verhoging van de pensioenrichtleeftijd, deze verhoging in stappen van één jaar gaat.

De fiscaal maximale opbouwpercentages bij andere pensioenrichtleeftijden dan 68 jaar zijn verlaagd. Achtergrond hiervan is dat deelnemers langer pensioen kunnen opbouwen. Ook de fiscale staffels voor premieovereenkomsten zijn naar evenredigheid verlaagd. De financiële positie van pensioenfondsen wijzigt heel beperkt.

10.7 Gebeurtenissen na balansdatum

Het aantal aangesloten werkgevers in Kring DB Stabiliteit is in januari 2019 toegenomen tot 47 werkgevers. Het totaal aantal deelnemers is toegenomen tot 383 en het totaal belegd vermogen bedraagt € 3.286.

11 Verslag Kring DB Koopkracht

In de Kring DB Koopkracht ligt de focus op het behoud van koopkracht voor de werknemers. Daarmee komen wij tegemoet aan werkgevers die het pensioen van hun werknemers willen laten meegroeien met de inflatie, nu en in de toekomst. Dit betekent dat er nominaal risico's geaccepteerd zijn ten gunste van een hoger verwacht rendement. Het beleggingsbeleid is 'high risk'. Deze kring zoekt daarmee aansluiting bij een gemiddeld fonds dat waardevaste uitkeringen ambieert.

De Kring DB Koopkracht streeft een volledig geïndexeerde pensioenuitkomst na. Uit hoofde van evenwichtigheid is een voor alle deelnemers gelijke toeslagmaatstaf gekozen, namelijk prijsinflatie.

De toeslagambitie is een toeslag gemaximeerd op de stijging van het CBS-consumentenprijsindexcijfer afgeleid (CPI-afgeleid), over de periode van september tot september in het voorafgaande jaar. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd en wordt geen premie betaald.

Uitgangspunt van de Kring DB Koopkracht is de toeslagverlening zo goed als mogelijk na te komen. In deze kring is daar uiting aan gegeven door het heffen van een dekkingsgraadafhankelijke opslag op een DNB-UFR premie.

Samengevat zijn de kenmerken van Kring DB Koopkracht:

- Werknemers houden zo veel mogelijk koopkracht als zij met pensioen gaan;
- Het pensioen van de werknemers groeit waar mogelijk mee met de inflatie. Nu en in de toekomst;
- Ieder jaar stellen wij de premie opnieuw vast.

11.1 Kerncijfers Kring DB Koopkracht

Bedragen in € x 1000	31-12-2018	31-12-2017
Werkgevers	24	12
Deelnemers	449	89
Actieven en arbeidsongeschikten	413	83
Gewezen deelnemers	32	6
Pensioengerechtigden	4	-
Toeslagverlening	0,5%	-
	2018	2017
Beleggingsperformance		
Beleggingsrendement	-2,28%	2,21%
Benchmarkrendement	-2,75%	2,11%
Kosten vermogensbeheerder in % van gem. belegd vermogen	0,293%	0,207%
Transactiekosten in % van gem. belegd vermogen	0,172%	0,085%

Premie, saldo overdracht van rechten, uitkeringen en kosten

Bedragen in € x 1000	2018	2017
Premiebijdragen	3.907	968
Saldo overdracht van rechten	-	-
Pensioenuitkeringen	-3	-2

Dekkingsgraad

	2018	2017	2016
Actuele dekkingsgraad ultimo	106,1	115,4	-
Beleidsdekkingsgraad (december)	112,9	115,6	-

Belegd vermogen

Bedragen in € x 1000	31-12-2018	31-12-2017*
Vastgoedbeleggingen	399	77
Aandelen	1.144	255
Vastrentende waarden	1.871	387
Derivaten	682	112
Overige beleggingen	189	48
Totaal belegd vermogen	4.285	879
	2018	2017
Beleggingsresultaat		
Indirecte beleggingsopbrengsten, waarvan	-95	24
Beheerkosten	8	1,3
Transactiekosten	5	0,5

* In 2018 zijn de Overlay fondsen onder Derivaten opgenomen. Voor de vergelijkbaarheid is de presentatie van 2017 aangepast.

Pensioenparagraaf

Karakter pensioenovereenkomst	Middelloodregeling (uitkeringsovereenkomst).
Standaard pensioendatum	De dag waarop de 68-jarige leeftijd wordt bereikt.
Pensioengevend salaris	Het bruto jaarsalaris (basissalaris). Het Pensioengevend salaris (op voltijdbasis) bedraagt maximaal € 105.075 (2018).
Franchise	De minimale franchise bedraagt € 13.344 (2018). De mogelijkheden binnen de standaard DB-kringen bestaat uit de wettelijke franchises, BPF/cao volgende franchises en door werkgever/werknemer vastgesteld franchises zolang deze binnen de wettelijke kaders blijven.
Pensioengrondslag	Pensioengevend salaris minus de franchise.
Premie deelnemer	Per deelnemer berekend en gelijk aan actuariële premie (incl. opslagen).
Ouderdomspensioen	Maximaal 1,8750% van de pensioengrondslag (2018).
Partnerpensioen (risicobasis of opbouwbasis)	Maximaal 1,3130% van de pensioengrondslag (2018).
Wezenpensioen (risicobasis of opbouwbasis)	Maximaal 0,2630% van de pensioengrondslag (2018).
Voortzetting deelname bij arbeidsongeschiktheid	De deelname wordt premievrij voortgezet op basis van een 6-klassen systeem als voldaan wordt aan de in de pensioenregeling opgenomen voorwaarden.
Flexibilisering	1. Vervroegen is mogelijk vanaf 5 jaar vóór de voor de betreffende deelnemer geldende AOW-leeftijd 2. Uitstel kan tot 5 jaar na de voor betreffende deelnemer geldende AOW-leeftijd 3. Hoog-laag 4. Uitrui partnerpensioen 5. Deeltijdpensioen

11.1.1 Toeslagbeleid

Het bestuur beslist jaarlijks of en in hoeverre binnen de kring een toeslag op pensioenaanspraken en pensioenrechten van de (gewezen) deelnemers, gewezen partners en pensioengerechtigden kan worden toegekend. Dit is afhankelijk van de financiële situatie. Voor het bepalen van de financiële situatie wordt uitgegaan van de beleidsdekkingsgraad ultimo oktober voorafgaand aan het eerstvolgende toeslagmoment. De toeslagambitie is een toeslag gemaximeerd op de stijging van het CBS-consumentenprijsindexcijfer afgeleid (CPI-afgeleid), over de periode van september tot september in het voorafgaande jaar.

Het bestuur heeft het besluit genomen om per 1 januari 2019 een toeslag te verlenen van 0,39% op de

pensioenaanspraken van de deelnemers, de gewezen deelnemer en de pensioengerechtigden voor de Kring DB Koopkracht. Deze toeslag is niet meegenomen in de technische voorzieningen per 31 december 2018.

11.1.2 Herstelplan

Op basis van het FTK moet een pensioenfonds een herstelplan opstellen indien de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad. De Kring Koopkracht heeft in 2017 een herstelplan ingediend. In 2018 is het herstelplan geactualiseerd. Het geactualiseerde herstelplan gaat uit van een beleidsdekkingsgraad van 117,7% per 31 december 2018. De werkelijke beleidsdekkingsgraad per 31 december 2018 bedraagt 112,9%.

Op basis van de actualisatie van het herstelplan in 2018 blijkt dat de kring zonder aanvullende maatregelen binnen de gestelde termijn uit herstel zal zijn. Naar verwachting zal de beleidsdekkingsgraad eind 2019 hoger zijn dan de vereiste dekkingsgraad.

11.1.3 Haalbaarheidstoets

Er hebben het afgelopen jaar geen significante wijzigingen in het beleid en de pensioenregeling plaatsgevonden. Daarom is in 2018 de jaarlijkse haalbaarheidstoets uitgevoerd. De uitkomsten van de haalbaarheidstoets 2018 (HBT 2018) zijn hieronder weergegeven met als vergelijking de vastgelegde risicohouding:

Tabel Haalbaarheidstoets 2018: Pensioenresultaten

Uitgangspositie	Grens	Pensioenresultaat	
		Risicohouding	Jaarlijkse HBT
Vereiste financiële Positie	Verwacht pensioenresultaat	90%	-
Feitelijke financiële Positie	Verwacht pensioenresultaat	90%	99%
	Maximale afwijking pensioenresultaat in slecht weer scenario	40%	32%

De uitkomsten op fondsniveau zijn het gemiddelde van de leeftijdscohorten, gewogen naar aantallen per cohort. Dit leidt tot een verwacht pensioenresultaat op fondsniveau van 99% en de afwijking van het verwacht pensioenresultaat in een slechtweerscenario van 32%. Dit sluit nog steeds aan bij de in 2016 vastgestelde ondergrenzen in de aanvangshaalbaarheidstoets.

Er zijn geen additionele maatregelen nodig, immers de vastgestelde ambities zijn nog steeds binnen de vastgestelde risicogrenzen haalbaar.

11.1.4 Herverzekering

Wij hebben een overeenkomst op basis van kapitaaldekking met AP&L voor de herverzekering van overlijdensrisico en arbeidsongeschiktheidsrisico binnen Kring DB Koopkracht. De omvang van de kring is in de eerste jaren naar verwachting niet voldoende groot om het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico (premiëvrijstelling bij arbeidsongeschiktheid) financieel voldoende op te vangen. Met een herverzekering wordt voorkomen dat door een overlijden of bij arbeidsongeschiktheid van deelnemers de toevoeging aan de technische voorziening tot een te hoge last leidt.

11.2 Financiële paragraaf

Dekkingsgraad

De ontwikkeling van de verschillende dekkingsgraden gedurende het verslagjaar is als volgt:

	31-12-2018	31-12-2017
Actuele dekkingsgraad	106,1%	115,4%
Beleidsdekkingsgraad	112,9%	115,6%
Reële dekkingsgraad	90,2%	92,0%
Vereiste dekkingsgraad	121,7%	122,4%

* De verschillende dekkingsgraden worden toegelicht in de begrippenlijst (bijlage 1).

Uitvoeringskosten

Bedragen in € x 1000	2018	2017
Administratieve uitvoeringskosten	56	10
In euro's per deelnemer	134	120
Vermogensbeheerkosten	8,0	1,3
In aantal basispunten over het gemiddeld belegd vermogen	29,3	20,7
Transactiekosten	5,0	0,5
In aantal basispunten over het gemiddeld belegd vermogen	17,2	8,5
Gemiddeld belegd vermogen	2.797	610

Vermogensbeheerkosten Bedragen in euro's	2018	2017
Kosten van fiduciair vermogensbeheer	1	0,1
Bewaarloon		-
Advieskosten		-
Performance gerelateerde kosten		-
Interne kosten		-
Overige kosten		0,1
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl. overlay	7	1,1
Totaal	8	1,3

Transactiekosten

Tot de transactiekosten zijn gerekend de kosten voor aan- en verkoop van beleggingen, de kosten voor de acquisitie van illiquide beleggingen en de deelname in beleggingsfondsen. Kosten die niet zijn toebedeeld aan een van de drie categorieën zijn naar rato over deze drie categorieën verdeeld.

11.3 Vermogensbeheer

Deze paragraaf beschrijft de onderdelen van het beleggingsbeleid die specifiek voor de Kring DB Koopkracht zijn ingericht. Het beleid en de ontwikkelingen die voor alle kringen gelijk zijn hebben wij beschreven in hoofdstuk 5.

Kring DB Koopkracht belegt in verschillende modules. Dit zijn de modules 'Inflatie, Matching DB, Rendement en Rente'. Deze modules beleggen in verschillende asset classes.

Als beleggingsdoel heeft het Centraal Beheer APF een zo hoog mogelijke opbrengst per ingelegde euro. Daarmee streven wij naar zoveel mogelijk inkomen voor later. Voorwaarde is dat de premie op verantwoorde en solide wijze wordt belegd.

De risicoparagraaf met betrekking tot het vermogensbeheer is opgenomen in de jaarrekening van de kring.

11.3.1 Portefeuillewaarde en rendementen

Portefeuillewaarde

De waarde van de portefeuille en de verdeling van het vermogen over de verschillende beleggingscategorieën aan het einde van het jaar ten opzichte van de situatie aan het begin van het jaar wordt weergegeven in de tabellen in hoofdstuk 5.5 en verder..

11.3.2 Afdekking renterisico

Het renterisico wordt beheerst door te beleggen in Vastrentende Waarden en Rente Overlay fondsen. Wij maken voor Kring DB Koopkracht gebruik van een strategie waarbij 50% van de rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen op basis van de rekenrente wordt afgedekt.

De daling van de swaprente droeg in 2018 negatief bij aan de dekkingsgraad, omdat het renterisico voor ongeveer 50% werd afgedekt.

11.3.3 Afdekking valutarisico

Per saldo droeg de valuta-afdekking negatief bij aan het resultaat van de portefeuille over 2018. De belangrijkste valuta stegen namelijk in waarde ten opzichte van de euro. Beheerkosten van het fonds

De kosten van vermogensbeheer omvatten de kosten die door de custodian en vermogensbeheerder direct bij het fonds in rekening zijn gebracht. Deze kosten bestaan over het verslagjaar uit de kosten voor fiduciair beheer en bewaarloon € 1 (2017:€ 0,1).

De beheerkosten die door de vermogensbeheerders ten laste van beleggingsfondsen zijn gebracht zijn onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten. Deze bedragen over het verslagjaar € 7 (2017: € 1,3). Transactiekosten zijn onderdeel van de aan- en verkooptransacties van beleggingen. Deze zijn eveneens onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en bedragen over het verslagjaar € 5 (2017: € 0,5). De genoemde bedragen zijn geen duizendtallen. Gegeven de geringe omvang van het belegd vermogen en het transactievolume zijn deze kosten niet direct te relateren aan benchmarks, die gebaseerd zijn op grote vermogens en transactievolumes.

De beleggingscommissie bewaakt de ontwikkelingen van beheerd vermogen, vermogensrendementen en de kosten van het beheer nauwlettend en adviseert eventueel het bestuur ter zake.

De beleggingsopbrengsten bedroegen € 24 voor een vermogen dat steeg van € 879 tot € 4.285 per ultimo 2018 in Kring DB Koopkracht (bedragen in duizendtallen).

11.4 Actuariële paragraaf

11.4.1 Analyse van het resultaat

Het resultaat van de Kring DB Koopkracht bestaat uit de volgende componenten:

Bedragen in € x 1000	2018	2017
Beleggingsopbrengsten	-346	40
Premie	458	87
Waardeoverdrachten	-	-
Kosten	-4	-2
Uitkeringen	-	-
Overige kanssystemen	32	-6
Toeslagverlening	-	-4
Incidentele mutaties	6	9
Andere oorzaken	-	4
Totaal	146	128

In het verslagjaar bedraagt het resultaat van Kring DB Koopkracht € 146, wat vooral wordt veroorzaakt door de deelresultaten op premie, wijziging van de rentetermijnstructuur en de beleggingsresultaten. De toeslag van 0,39% die per 1 januari 2019 is verleend, is opgenomen in de TV per ultimo 2018; dit leidt tot een negatief resultaat van -4 dit verslagjaar.

Bedragen in € x 1000	2018	2017
Beleggingsopbrengsten exclusief wijziging RTS TV	-85	26
Wijziging RTS TV	-261	14
Totaal resultaat beleggingsopbrengsten	-346	40

11.4.2 Premies

De Pensioenwet schrijft voor dat de feitelijke premie, de gedempte kostendekkende premie en de (ongedempte) kostendekkende premie worden gekwantificeerd. De samenstelling van de premie is opgenomen in onderstaande tabel.

Bedragen in € x 1000	2018	2017
Feitelijke premie	3.907	968
Kostendekkende premie	4.149	1.064
Gedempte kostendekkende premie	2.633	633

De samenstelling van de premies is als volgt:

Bedragen in € x 1000	Kostendekkende premie	Gedempte kostendekkende premie	Kostendekkende premie	Gedempte kostendekkende premie
	2018	2018	2017	2017
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	3.344	1.610	868	401
Opslag overlijdensrisico			-	-
Solvabiliteitsopslag	749	361	188	90
Opslag pensioenuitvoeringskosten	56	56	8	8
Opslag arbeidsongeschiktheid	-	-	-	-
Voorwaardelijke onderdelen	-	606	0	135
Totaal	4.149	2.633	1.064	633

11.4.3 Solvabiliteitstoets

Voor het bepalen van het VEV (de solvabiliteitstoets) maken wij gebruik van het standaardmodel. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van de kring.

Het MVEV valt procentueel hoog uit doordat de technische voorzieningen relatief laag zijn ten opzichte van het risicokapitaal. Naar verwachting zal het percentage snel teruglopen omdat de technische voorzieningen aanzienlijk sneller stijgen dan het risicokapitaal.

In de "Beschikking ontheffingsverzoek MVEV DB-kringen" van 4 april 2018 geeft DNB aan akkoord te gaan met het door het bestuur gedane verzoek tot ontheffing. Bij de berekening van het MVEV conform artikel 11, vijfde en zesde lid Besluit financieel toetsingskader pensioenfonds ('Besluit FTK') mag het fonds voor de standaard DB-kringen voor de boekjaren 2017 en 2018 een verhoudingsgetal van ten minste 10% (in plaats van 50%) hanteren.

Op basis hiervan bedraagt het (M)VEV op 31 december 2018:

Bedragen in € x 1000	31-12-2018	31-12-2017
Minimaal vereist eigen vermogen	232	44
Vereist eigen vermogen	972	184

De vermogenspositie van Kring DB Koopkracht kan als gevolg hiervan worden gekarakteriseerd als reservetekort.

11.4.4 Bevindingen en oordeel certificerend actuaire

Opdracht

Door Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds te Zeist is voor Kring DB Koopkracht aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2018.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaire ben ik onafhankelijk van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 39.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 1.950 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;

- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van Kring DB Koopkracht. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van de kring in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van Kring DB Koopkracht is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar niet lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen. Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 132.

De beleidsdekkingsgraad van de collectiviteitskring op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen, maar hoger dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Kring DB Koopkracht van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen.

Apeldoorn, 25 juni 2019

R. Kruijff AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

11.5 Terugblik 2018

In het verslagjaar groeide de kring naar 24 werkgevers met in totaal 450 deelnemers per ultimo.

Pensioenrichtleeftijd 68

De pensioenrichtleeftijd is per 1 januari 2018 verhoogd naar 68 jaar. Het ouderdomspensioen dat is opgebouwd tot 1 januari 2018 is collectief actuarieel neutraal omgerekend naar pensioenaanspraken en –rechten met een pensioenrichtleeftijd van 68 jaar.

De pensioenrichtleeftijd is een rekenleeftijd. Daarmee wordt de jaarlijkse maximaal toegestane fiscale pensioenopbouw berekend. De fiscale pensioenrichtleeftijd is per 1 januari 2018 verhoogd naar 68 jaar. Ook is geregeld dat, als er sprake is van een verdere verhoging van de pensioenrichtleeftijd, deze verhoging in stappen van één jaar gaat.

De fiscaal maximale opbouwpercentages bij andere pensioenrichtleeftijden dan 68 jaar zijn verlaagd. Achtergrond hiervan is dat deelnemers langer pensioen kunnen opbouwen. Ook de fiscale staffels voor

premieovereenkomsten zijn naar evenredigheid verlaagd. De financiële positie van pensioenfondsen wijzigt heel beperkt.

11.6 Gebeurtenissen na balansdatum

Begin 2019 hebben wij in Kring DB Koopkracht 6 nieuwe werkgevers mogen verwelkomen en aansluiten. Per 1 januari 2019 is het aantal werkgevers hierdoor 30. Het totaal aantal deelnemers in de kring is 551 en het totaal belegd vermogen is € 5.351.000.

Het bestuur heeft het besluit genomen om per 1 januari 2019 een toeslag te verlenen van 0,39% op de pensioenaanspraken van de deelnemers, de gewezen deelnemer en de pensioengerechtigden voor de Kring DB Koopkracht. Deze toeslag is niet meegenomen in de technische voorzieningen per 31 december 2018.

12 Verslag Kring RBS

Binnen de Kring RBS wordt vanaf 1 maart 2017 de pensioenregeling van RBS uitgevoerd. Met ingang van 1 januari 2018 vindt geen nieuwe pensioenopbouw meer plaats.

Nadere informatie over de kring RBS is opgenomen in het desbetreffende gedeelte van de jaarrekening.

12.1 Kerncijfers Kring RBS

Bedragen in € x 1000	31-12-2018	31-12-2017
Werkgevers	-	1
Deelnemers	1.849	1.867
Actieven en arbeidsongeschikten	20	
Gewezen deelnemers	1.687	1.740
Pensioengerechtigden	142	127
Toeslagverlening	1,47%	-
Beleggingsperformance		
Beleggingsrendement	-0,84%	4,27%
Benchmarkrendement	-1,17%	4,08%
Kosten vermogensbeheerder in % van gem. belegd vermogen	0,266%	0,254%
Transactiekosten in % van gem. belegd vermogen	0,108%	0,077%

Premie, saldo overdracht van rechten, uitkeringen en kosten

Bedragen in € x 1000	2018	1-3-2017 t/m 31-12-2017
Premiebijdragen	-	7.656
Saldo overdracht van rechten	1.967	-767.812
Pensioenuitkeringen	-3.884	-2.814

Dekkingsgraad

	2018	2017	2016
Actuele dekkingsgraad ultimo	145,0	153,3	-
Beleidsdekkingsgraad (december)	151,9	149,9	-

Belegd vermogen

Bedragen in € x 1000	31-12-2018	31-12-2017*
Vastgoedbeleggingen	35.641	35.688
Aandelen	155.371	173.895
Vastrentende waarden	466.273	461.976
Derivaten	102.089	96.489
Overige beleggingen	17.066	27.676
Totaal belegd vermogen	776.440	795.724
	2018	2017
Beleggingsresultaat		
Directe beleggingsopbrengsten	70	6.281
Indirecte beleggingsopbrengsten, waarvan	-6.558	5.699
Beheerkosten	2.111	1.979
Transactiekosten	858	600
Afslag op rendement voor weerstandsvermogen	-38	26

* In 2018 zijn de Overlay fondsen onder Derivaten opgenomen. Voor de vergelijkbaarheid is de presentatie van 2017 aangepast.

12.2 Pensioenparagraaf

Karakter pensioenovereenkomst	Middelloodregeling (Uitkeringsovereenkomst)
Standaard pensioendatum	De dag waarop de 68-jarige leeftijd wordt bereikt
Ouderdomspensioen	1,8750% van de pensioengrondslag (2018)
Partnerpensioen (opbouwbasis)	1,3130% van de pensioengrondslag (2018)
Wezenpensioen (opbouwbasis)	0,2630% van de pensioengrondslag (2018)
Voortzetting deelname bij arbeidsongeschiktheid	De deelname wordt premievrij voortgezet op basis van een 6- klassen systeem als voldaan wordt aan de in de pensioenregeling opgenomen voorwaarden.
Flexibilisering	- Vanaf 1 januari 2018 is de pensioenregeling van Kring RBS gewijzigd waardoor het mogelijk is om de ingangsdatum van het ouderdomspensioen te vervroegen vanaf 10 jaar vóór de betreffende deelnemer de voor hem/haar geldende AOW-leeftijd bereikt. Vervroegen van het ouderdomspensioen tot 5 jaar voor de AOW-leeftijd is zonder meer mogelijk; indien de deelnemer wenst om het pensioen eerder in te laten gaan dan is dit onder voorwaarde dat er wordt gestopt met werken. - Uitstel kan tot 5 jaar na de voor betreffende deelnemer geldende AOW-leeftijd - Hoog-laag - Uitrui partnerpensioen - Deeltijdpensioen

12.2.1 Toeslagbeleid

Het bestuur beslist jaarlijks of en in hoeverre binnen Kring RBS een toeslag op pensioenaanspraken en pensioenrechten van de (gewezen) deelnemers, gewezen partners en pensioengerechtigden kan worden toegekend. Alleen als en voor zover de middelen van Kring RBS, naar het oordeel van het bestuur, ten minste toereikend zijn voor een toeslag, wordt deze verleend.

De toeslagverlening op pensioenaanspraken en pensioenrechten is voorwaardelijk. De ambitie voor de voorwaardelijke toeslagen is de stijging van de Consumentenprijsindex voor alle huishoudens afgeleid, over de periode 1 oktober van enig jaar ten opzichte van 1 oktober van het jaar daarvoor. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd. De toeslagverlening wordt uit beleggingsrendement van Kring RBS gefinancierd.

Kring RBS heeft altijd maximaal geïndexeerd. Hierdoor is er geen sprake van openstaande inhaaltoeslagen.

Het bestuur streeft, rekening houdend met een evenwichtige belangenafweging, ernaar de voorwaardelijke toeslag te verlenen. Het bestuur betreft in zijn beoordeling onder meer de financiële positie en de beleidsdekkingsgraad van Kring RBS.

Op 31 oktober 2018 was de beleidsdekkingsgraad op een zodanig niveau, dat de toeslagambitie, de stijging van de Consumentenprijsindex (CPI) voor alle huishoudens afgeleid, kon worden behaald. De CPI over de periode 1 oktober van 2017 tot 1 oktober 2018 was 1,47%.

Het bestuur heeft daarop in 2019 het besluit genomen om per 1 januari 2019 een toeslag te verlenen van 1,47% op de pensioenaanspraken van de deelnemers, de gewezen deelnemers en de pensioengerechtigden voor de Kring RBS. Dit betreft de maximaal te verlenen toeslag. Deze toeslag is niet meegenomen in de technische voorzieningen per 31 december 2018.

12.2.2 Herstelplan

Er is op dit moment geen sprake van een reservetekort. Daarom heeft Kring RBS geen herstelplan.

12.2.3 Haalbaarheidstoets

De aanvangshaalbaarheidstoets is in 2017 voor het eerst uitgevoerd bij de start van Kring RBS. De ondergrenzen, gehanteerd in de aanvangshaalbaarheidstoets, zijn vastgesteld in overleg met het BO RBS. De uitkomsten van de haalbaarheidstoets 2018 (HBT) zijn hieronder weergegeven met als vergelijking de vastgelegde risicohouding:

Tabel Haalbaarheidstoets 2018: Pensioenresultaten

Uitgangspositie	Grens	Risicohouding	Jaarlijkse HBT
Vereiste financiële Positie	Verwacht pensioenresultaat	90%	-
Feitelijke financiële Positie	Verwacht pensioenresultaat	95%	103%
	Maximale afwijking pensioenresultaat in slecht weer scenario	40%	13%

De uitkomsten op fondsniveau zijn het gemiddelde van de leeftijdscohorten, gewogen naar aantallen per cohort. Dit leidt tot een verwacht pensioenresultaat op fondsniveau van 103% en de afwijking van het verwacht pensioenresultaat in een slechtweerscenario van 13%. Dit sluit nog steeds aan bij de in 2017 vastgestelde ondergrenzen in de aanvangshaalbaarheidstoets.

12.2.4 Gesloten kring; herverzekering

Door werkgever RBS wordt sinds 1 januari 2018 geen nieuwe pensioenopbouw gedaan bij Centraal Beheer APF. Er is wel opbouw voor arbeidsongeschikte deelnemers met premievrijstelling. Hiermee is Kring RBS een gesloten kring. Wel is er sprake van (toekomstige) pensioenuitkeringen. Het vermogen van de kring wordt belegd conform het beleggingsbeleid dat is vastgelegd in de Abtn. Centraal Beheer APF voert de pensioenregeling uit zoals overeengekomen in de uitvoeringsovereenkomst tot en met 10 april 2018 en het uitvoeringsreglement RBS dat aansluitend inging. Door de inwerkingtreding van de Wijziging van de Pensioenwet en enige andere wetten (Verzamелwet pensioenen 2017) op 11 april 2018 trad het uitvoeringsreglement RBS in werking. De beide herverzekeringen (leven en arbeidsongeschiktheid) bij elipsLife zijn geëindigd per 31 december 2017.

12.3 Financiële paragraaf

Dekkingsgraad

De ontwikkeling van de verschillende dekkingsgraden gedurende het verslagjaar is als volgt:

	31-12-2018	31-12-2017
Actuele dekkingsgraad	145,0%	153,3%
Beleidsdekkingsgraad	151,9%	149,9%
Reële dekkingsgraad	121,3%	120,3%
Vereiste dekkingsgraad	114,1%	114,4%

* De verschillende dekkingsgraden worden toegelicht in de begrippenlijst (bijlage 1).

Uitvoeringskosten

Bedragen in € x 1000	2018	2017
Administratieve uitvoeringskosten⁴	854	1.055
In euro's per deelnemer	5.272	7.378
Vermogensbeheerkosten	2.111	1.979
In aantal basispunten over het gemiddeld belegd vermogen	26,6	25,4
Transactiekosten	856	600
In aantal basispunten over het gemiddeld belegd vermogen	10,8	7,7
Gemiddeld belegd vermogen	794.152	778.828

Administratieve uitvoeringskosten

De kosten per deelnemer zijn berekend o.b.v. actieven + uitkeringsgerechtigden, exclusief inactieve deelnemers. Omdat de werkgever zijn activiteiten in Nederland heeft beëindigd, daalt het aantal actieven naar nihil waar het aantal inactieven even hard stijgt. Voor de berekening tellen alleen de actieven mee. Hierdoor ontstaan kosten per deelnemer die geen reëel beeld geven en niet kunnen worden vergeleken met een actief fonds.

Vermogensbeheerkosten

Vermogensbeheerkosten Bedragen in euro's	2018	1-3-2017 t/m 31-12-2017
Kosten van fiduciair vermogensbeheer	158	127
Bewaarloon	62	24
Advieskosten		-
Performance gerelateerde kosten		-
Interne kosten		-
Overige kosten		59
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl. overlay	1.891	1.770
Totaal	2.111	1.979

Transactiekosten

Tot de transactiekosten zijn gerekend de kosten voor aan- en verkoop van beleggingen, de kosten voor de acquisitie van illiquide beleggingen en de deelname in beleggingsfondsen. Kosten die niet zijn toebedeeld aan een van de drie categorieën zijn naar rato over deze drie categorieën verdeeld.

12.4 Vermogensbeheer

Deze paragraaf beschrijft de onderdelen van het beleggingsbeleid die specifiek voor de Kring RBS zijn ingericht. Het beleid en de ontwikkelingen die voor alle kringen gelijk zijn hebben wij beschreven in hoofdstuk 5.

De Kring RBS belegt in verschillende modules. Dit zijn de modules 'Inflatie, Matching DB, Rendement en Rente'. Deze modules beleggen in verschillende asset classes.

⁴ Als onderdeel van de administratieve uitvoeringskosten zijn in 2017 ook de kosten opgenomen die werkgever RBS aan de vorige pensioenuitvoerder betaalt. De kosten lopen vanaf de aansluiting bij Centraal Beheer APF aanzienlijk terug.

Als beleggingsdoel heeft het Centraal Beheer APF: een zo hoog mogelijke opbrengst per ingelegde euro. Daarmee streven wij naar zoveel mogelijk inkomen voor later. Voorwaarde is dat de premie op verantwoorde en solide wijze wordt belegd.

De risicoparagraaf met betrekking tot het vermogensbeheer is opgenomen in de jaarrekening van de kring.

12.4.1 Portefeuillewaarde en rendementen

Portefeuillewaarde

De waarde van de portefeuille en de verdeling van het vermogen over de verschillende beleggingscategorieën aan het einde van het jaar ten opzichte van de situatie aan het begin van het jaar wordt weergegeven in de tabellen in hoofdstuk 5.5 en verder..

12.4.2 Afdekking renterisico

Het renterisico wordt beheerst door te beleggen in Vastrentende Waarden en Rente Overlay fondsen. De rentegevoeligheid van de TV wordt afgedekt. Maandelijks wordt bepaald of een rentetrigger is gepasseerd. De hoogte van de rentetrigger bepaalt de mate van renteaftdekking; hiermee is sprake van een dynamische renteaftdekking.

De daling van de swaprente droeg in 2018 niet positief bij aan de dekkingsgraad, omdat het renterisico niet volledig werd afgedekt.

12.4.3 Afdekking valutarisico

Per saldo droeg de valuta-aftdekking negatief bij aan het resultaat van de portefeuille. De Amerikaanse dollar en Japanse yen stegen met respectievelijk ongeveer 5% en 7% ten opzichte van de euro. Het Britse pond daalde daarentegen met ongeveer 1%.

12.4.4 Beheerkosten van het fonds

De kosten van vermogensbeheer omvatten de kosten die door de custodian en vermogensbeheerder direct bij het fonds in rekening zijn gebracht. Deze kosten bestaan over het verslagjaar uit de kosten voor fiduciair beheer en bewaarloon € 220 (2017: € 151).

De beheerkosten die door de vermogensbeheerders ten laste van beleggingsfondsen zijn gebracht zijn onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten. Deze bedragen over het verslagjaar € 1.891. Transactiekosten zijn onderdeel van de aan- en verkooptransacties van beleggingen. Deze zijn eveneens onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en bedragen over het verslagjaar € 220.

De beleggingscommissie bewaakt de ontwikkelingen van beheerd vermogen, vermogensrendementen en de kosten van het beheer nauwlettend en adviseert eventueel het bestuur ter zake.

De beleggingsopbrengsten bedroegen € -6.648 voor een vermogen dat daalde van € 795.724 tot € 776.440 per ultimo 2018 in de Kring RBS.

12.5 Actuariële paragraaf

12.5.1 Analyse van het resultaat

Het resultaat van Kring RBS bestaat uit de volgende componenten:

Bedragen in € x 1000	2018	2017
Beleggingsopbrengsten	-33.392	17.987
Premie	-	4.449
Waardeoverdrachten	-39	241.352
Kosten	-737	84
Uitkeringen	-	7
Overige kanssystemen	-64	-257
Toeslagverlening	-	-7.441
Incidentele mutaties	732	11.057
Andere oorzaken	-286	8.052
Totaal	-33.786	275.290

Het resultaat bedraagt -33.786 in het verslagjaar. De belangrijkste bijdrage aan dit resultaat wordt geleverd door de beleggingsopbrengsten en de wijziging in de RTS.

Overige deelresultaten zijn het resultaat op de wijziging van de rentetermijnstructuur en het beleggingsresultaat, zoals hieronder weergegeven.

Bedragen in € x 1000	2018	2017
Beleggingsopbrengsten exclusief wijziging RTS TV	-5.315	12.486
Wijziging RTS TV	-28.077	5.501
Totaal resultaat beleggingsopbrengsten	-33.392	17.987

In 2019 heeft het bestuur besloten om de pensioenen per 1 januari 2019 te verhogen met 1,47%. Deze toeslag is niet meegenomen in de technische voorzieningen per 31 december 2018.

12.5.2 Premies

De Pensioenwet schrijft voor dat de feitelijke premie, de gedempte kostendekkende premie en de (ongedempte) kostendekkende premie worden gekwantificeerd. De samenstelling van de premie is opgenomen in onderstaande tabel. In 2018 is geen premie geïnd, omdat de werkgever RBS haar activiteiten in Nederland heeft gestaakt en geen werkgever meer is.

Bedragen in € x 1000	2018	2017
Feitelijke premie	-	7.656
Kostendekkende premie		3.331

De samenstelling van de premies is als volgt:

Bedragen in € x 1000	Kostendeekkende premie	Kostendeekkende premie
	2018	2017
Nominaal pensioeninkoop op marktwaaarde	-	2.052
Opslag overlijdensrisico	-	-
Solvabiliteitsopslag	-	308
Opslag pensioenuitvoeringskosten	-	971
Opslag arbeidsongeschiktheid	-	-
Voorwaardelijke onderdelen	-	0
Totaal	-	3.331

12.5.3 Solvabiliteitstoets

Voor het bepalen van het VEV (de solvabiliteitstoets) maken wij gebruik van het standaardmodel. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van de kring. Op basis hiervan bedraagt het (M)VEV op 31 december 2018:

Bedragen in € x 1000	31-12-2018	31-12-2017
Minimaal vereist eigen vermogen	21.799	21.402
Vereist eigen vermogen	75.536	74.387

De vermogenspositie van Kring RBS kan als gevolg hiervan worden gekarakteriseerd als toereikende solvabiliteit.

12.5.4 Bevindingen en oordeel certificerend actuaris

Opdracht

Door Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds te Zeist is voor collectiviteitkring RBS aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2018.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 7.923.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 396.1500 te

rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn).

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van collectiviteitkring RBS. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van de collectiviteitkring in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van collectiviteitkring RBS is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De beleidsdekkingsgraad van de collectiviteitkring op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van collectiviteitkring RBS van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen beperkt zijn.

Apeldoorn, 25 juni 2019

R. Kruijff AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

12.6 Terugblik 2018

Door werkgever RBS wordt vanaf 1 januari 2018 geen nieuwe pensioenopbouw meer gedaan bij Centraal Beheer APF. Hiermee wordt de Kring RBS een gesloten kring. Het vermogen van de kring wordt belegd conform het beleggingsbeleid dat is vastgelegd in de Abtn.

Centraal Beheer APF voert de pensioenregeling uit zoals overeen gekomen in het uitvoeringsreglement RBS dat aansluitend op 11 april 2018 in werking is getreden.

Pensioenrichtleeftijd 68

De pensioenrichtleeftijd is per 1 januari 2018 verhoogd naar 68 jaar. Het ouderdomspensioen dat is opgebouwd tot 1 januari 2018 is collectief actuarieel neutraal omgerekend naar pensioenaanspraken en –rechten met een pensioenrichtleeftijd van 68 jaar.

De pensioenrichtleeftijd is een rekenleeftijd. Daarmee wordt de jaarlijkse maximaal toegestane fiscale pensioenopbouw berekend. De fiscale pensioenrichtleeftijd is per 1 januari 2018 verhoogt naar 68 jaar. Ook is geregeld dat, als er sprake is van een verdere verhoging van de pensioenrichtleeftijd, deze verhoging in stappen van één jaar gaat.

De fiscaal maximale opbouwpercentages bij andere pensioenrichtleeftijden dan 68 jaar zijn verlaagd. Achtergrond hiervan is dat deelnemers langer pensioen kunnen opbouwen. Ook de fiscale staffels voor premieovereenkomsten zijn naar evenredigheid verlaagd. De financiële positie van pensioenfondsen wijzigt heel beperkt.

Vervroegen is mogelijk vanaf 10 jaar vóór de voor de betreffende deelnemer geldende AOW-leeftijd

Vanaf 1 januari 2018 is de pensioenregeling van Kring RBS gewijzigd waardoor het mogelijk is om de ingangsdatum van het ouderdomspensioen te vervroegen vanaf 10 jaar vóór de betreffende deelnemer de voor hem/haar geldende AOW-leeftijd bereikt. Vervroegen van het ouderdomspensioen tot 5 jaar voor de AOW-leeftijd is zonder meer mogelijk; indien de deelnemer wenst om het pensioen eerder in te laten gaan dan is dit onder voorwaarde dat er wordt gestopt met werken.

12.7 Gebeurtenissen na balansdatum

In 2019 heeft het bestuur besloten om de pensioenen per 1 januari 2019 te verhogen met 1,47%. Deze toeslag is niet meegenomen in de technische voorzieningen per 31 december 2018.

13 Verslag Kring Bavaria

Sinds 1 april 2017 voert Centraal Beheer APF de pensioenregeling uit voor Bavaria N.V., Holland Malt B.V. en Bierbrouwerij de Koningshoeven B.V. in de eigen Kring Bavaria.

Nadere financiële informatie over de Kring Bavaria is beschreven in het desbetreffende gedeelte van de jaarrekening.

13.1 Kerncijfers Kring Bavaria

Bedragen in € x 1000	31-12-2018	31-12-2017
Werkgevers	1	1
Deelnemers	1.930	1.839
Actieven en arbeidsongeschikten	908	891
Gewezen deelnemers	709	637
Pensioengerechtigden	313	311
Toeslagverlening	-	-
	2018	2017
Beleggingsperformance		
Beleggingsrendement	-0,11%	1,36%
Benchmarkrendement	-0,41%	1,18%
Kosten vermogensbeheerder in % van gem. belegd vermogen	0,275%	0,208%
Transactiekosten in % van gem. belegd vermogen	0,096%	0,060%

Premie, saldo overdracht van rechten, uitkeringen en kosten

Bedragen in € x 1000	2018	2017
Premiebijdragen	8.391	5.942
Saldo overdracht van rechten	-	-201.227
Pensioenuitkeringen	-3.220	-2.217

Dekkingsgraad

	2018	2017	2016
Actuele dekkingsgraad ultimo	95,2	99,8	-
Beleidsdekkingsgraad (december)	98,8	97,2	-

Belegd vermogen

Bedragen in € x 1000	31-12-2018	31-12-2017*
Vastgoedbeleggingen	10.572	9.930
Aandelen	37.840	41.052
Vastrentende waarden	128.698	123.435
Derivaten	29.056	26.266
Overige beleggingen	5.050	6.494
Totaal belegd vermogen	211.436	207.177
	2018	2017
Beleggingsresultaat		
Directe beleggingsopbrengsten	-52	65
Indirecte beleggingsopbrengsten, waarvan	-254	3.679
Beheerkosten	570	421
Transactiekosten	201	122

* In 2018 zijn de Overlay fondsen onder Derivaten opgenomen. Voor de vergelijkbaarheid is de presentatie van 2017 aangepast.

13.2 Pensioenparagraaf

Karakter pensioenovereenkomst	Collectieve beschikbare premieovereenkomst
Standaard pensioendatum	De dag waarop de 68-jarige leeftijd wordt bereikt
Pensioengevend salaris	- 13 maal het met de werkgever overeengekomen vaste bruto periode-inkomen. Het vaste bruto periode-inkomen bestaat uit het periodesalaris vermeerderd met de vaste ploegentoeslag en met een eventuele vaste persoonlijke toeslag; - de eindejaarsuitkering; - de vakantietoeslag; - de over het voorafgaande jaar uitbetaalde incidentele ploegentoeslag bij wisselende diensten verminderd met het bedrag dat in het voorafgaande jaar in mindering is gebracht op het bruto salaris in de vorm van: - opgenomen onbetaald verlof; - storting in levensloop van pensioendragende looncomponenten; en - vakbondscontributie en eventuele andere wettelijke componenten die op de hoogte van het bruto salaris van invloed zijn. Het Pensioengevend salaris (op voltijdbasis) bedraagt maximaal € 105.075 (2018).
Franchise	Bavaria-cao: € 14.390 (2018) Buiten-cao: € 15.643 (2018)
Pensioengrondslag	Pensioengevend salaris minus de franchise
Premie deelnemer	Per deelnemer berekend en gelijk aan actuariële premie (incl. opslagen)
Ouderdomspensioen	Bavaria-cao: 1,875% van de pensioengrondslag (2018) Buiten-cao: 1,75% van de pensioengrondslag (2018)
Partnerpensioen (op risicobasis)⁵	Bavaria-cao: 1,125% (2018) van de pensioengrondslag Buiten-cao: 1,050% (2018) van de pensioengrondslag Het is ook mogelijk om aanvullend partnerpensioen over de periode tot 2006 op risicobasis te verzekeren als voldaan wordt aan de in de pensioenregeling opgenomen voorwaarden. Het bij Pensioenfonds Bavaria opgebouwde partnerpensioen vanaf 2006 tot en met 31-03-2017 is overgedragen aan Centraal Beheer APF.
Wezenpensioen (op risicobasis)⁶	Bavaria-cao: 0,2625% (2018) van de pensioengrondslag Buiten-cao: 0,2450% (2018) van de pensioengrondslag Het is ook mogelijk om aanvullend wezenpensioen over de periode tot 2006 op risicobasis te verzekeren als voldaan wordt aan de in de pensioenregeling opgenomen voorwaarden. Het bij Pensioenfonds Bavaria opgebouwde wezenpensioen vanaf 2006 tot en met 31-03-2017 is overgedragen aan Centraal Beheer APF.

⁵ Berekend over het aantal deelnemersjaren vanaf 1 april 2017 tot aan het overlijden en het resterend aantal jaren vanaf het overlijden tot aan de standaard pensioendatum.

⁶ Berekend over het aantal deelnemersjaren vanaf 1 april 2017 tot aan het overlijden en het resterend aantal jaren vanaf het overlijden tot aan de standaard pensioendatum.

ANW-hiaat	Het ANW-hiaatpensioen is optioneel en bedraagt maximaal het bedrag als genoemd in artikel 17 eerste lid van de Algemene nabestaandenwet
Voortzetting deelname bij arbeidsongeschiktheid	De deelname wordt premievrij voortgezet op basis van een 6- klassen systeem als voldaan wordt aan de in de pensioenregeling opgenomen voorwaarden.
Flexibilisering	- Vervroegen is mogelijk vanaf 5 jaar vóór de voor de betreffende deelnemer geldende AOW-leeftijd - Uitstel kan tot 5 jaar na de voor betreffende deelnemer geldende AOW-leeftijd - Hoog-laag - Uitrui partnerpensioen - Deeltijdpensioen

Wij vergelijken jaarlijks in het laatste kwartaal de premie voor het volgende kalenderjaar met de kostendekkende premie voor het volgende kalenderjaar.

In Kring Bavaria is sprake van een premiedepot. Het premiedepot wordt berekend op basis van de voorgeschreven berekeningswijze in de uitvoeringsovereenkomst. In juni 2018 heeft het premiedepot het maximum bereikt van 4,5% van de pensioengrondslagen van alle actieve deelnemers. De omvang van het premiedepot per ultimo 2018 is € 1.493.

13.2.1 Toeslagbeleid

Het bestuur beslist jaarlijks of en in hoeverre binnen Kring Bavaria een toeslag op pensioenaanspraken en pensioenrechten van de (gewezen) deelnemers, gewezen partners en pensioengerechtigden kan worden toegekend. Alleen als en voor zover de middelen van Kring Bavaria, naar het oordeel van het bestuur, ten minste toereikend zijn voor een toeslag, wordt deze verleend.

De toeslagverlening op pensioenaanspraken en pensioenrechten is voorwaardelijk. De ambitie voor de voorwaardelijke toeslagen is de stijging van de Consumentenprijsindex voor alle huishoudens afgeleid, over de periode 1 oktober van enig jaar ten opzichte van 1 oktober van het jaar daarvoor. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd. De toeslagverlening wordt uit beleggingsrendement van Kring Bavaria gefinancierd.

Het bestuur beslist daarnaast jaarlijks, per 1 januari, of en in hoeverre er een inhaaltoeslag verleend kan worden.

Het bestuur streeft, rekening houdend met een evenwichtige belangenafweging, ernaar de voorwaardelijke toeslag te verlenen. Het bestuur betreft in zijn beoordeling onder meer de financiële positie van Kring Bavaria en de beleidsdekkingsgraad van 31 oktober van Kring Bavaria.

Inhaaltoeslagen kunnen worden verleend als dit wettelijk is toegestaan.

Op 31 oktober 2018 was de beleidsdekkingsgraad lager dan 110%. Het bestuur heeft daarop het besluit genomen om per 1 januari 2019 geen toeslag te verlenen voor Kring Bavaria.

13.2.2 Herstelplan

Op basis van het FTK moet een pensioenfonds een herstelplan opstellen indien de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad. De Kring Bavaria heeft in 2017 een herstelplan ingediend. In 2018 is het herstelplan geactualiseerd. Het geactualiseerde herstelplan gaat uit van een beleidsdekkingsgraad van 101,3% per 31 december 2018. De werkelijke beleidsdekkingsgraad per 31 december 2018 bedraagt 98,8%.

Op basis van de actualisatie van het herstelplan in 2018 blijkt dat de kring zonder aanvullende maatregelen binnen de gestelde termijn uit herstel zal zijn. Naar verwachting zal de beleidsdekkingsgraad eind 2023 hoger zijn dan de vereiste dekkingsgraad.

13.2.3 Haalbaarheidstoets

Bij de start van Kring Bavaria in 2017 is de aanvangshaalbaarheidstoets uitgevoerd. De ondergrenzen gehanteerd in de aanvangshaalbaarheidstoets zijn vastgesteld in overleg met het BO Bavaria. De uitkomsten van de haalbaarheidstoets 2018 (HBT) zijn hieronder weergegeven met als vergelijking de vastgelegde risicohouding:

Tabel Haalbaarheidstoets 2018: Pensioenresultaten

Uitgangspositie	Grens	Risicohouding	aHBT
Vereiste financiële Positie	Verwacht pensioenresultaat	90%	
Feitelijke financiële Positie	Verwacht pensioenresultaat	80%	84%
	Maximale afwijking pensioenresultaat in slecht weer scenario	30%	25%

De uitkomsten op fondsniveau zijn het gemiddelde van de leeftijdscohorten, gewogen naar aantallen per cohort. Dit leidt tot een verwacht pensioenresultaat op fondsniveau van 84% en de afwijking van het verwacht pensioenresultaat in een slechtweerscenario van 25%. Dit sluit nog steeds aan bij de in 2017 vastgestelde ondergrenzen in de aanvangshaalbaarheidstoets.

13.2.4 Herverzekering

Wij hebben voor Kring Bavaria overeenkomsten met elipsLife AG gesloten voor het herverzekeren van het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico. Met een herverzekering wordt voorkomen dat door een overlijden of bij arbeidsongeschiktheid van deelnemers de toevoeging aan de technische voorziening tot een te hoge last leidt.

Bij overlijden keert de verzekeraar een risicokapitaal uit. Bij arbeidsongeschiktheid keert de verzekeraar een arbeidsongeschiktheidskapitaal uit.

13.3 Financiële paragraaf

Dekkingsgraad

De ontwikkeling van de verschillende dekkingsgraden gedurende het verslagjaar is als volgt:

	31-12-2018	31-12-2017
Actuele dekkingsgraad	95,1%	99,8%
Beleidsdekkingsgraad	98,8%	97,2%
Reële dekkingsgraad	80,1%	78,2%
Vereiste dekkingsgraad	114,3%	114,9%

* De verschillende dekkingsgraden worden toegelicht in de begrippenlijst (bijlage 1).

Uitvoeringskosten

Bedragen in € x 1000	2018	1-4-2017 t/m 31-12-2017
Administratieve uitvoeringskosten	552	371
In euro's per deelnemer	452	309
Vermogensbeheerkosten	570	421
In aantal basispunten over het gemiddeld belegd vermogen	27,5	20,8
Transactiekosten	201	122
In aantal basispunten over het gemiddeld belegd vermogen	9,6	6,0
Gemiddeld belegd vermogen	210.041	202.272

Vermogensbeheerkosten Bedragen in euro's	2018	1-4-2017 t/m 31-12-2017
Kosten van fiduciair vermogensbeheer	42	33
Bewaarloon	15	6
Advieskosten		-
Performance gerelateerde kosten		-
Interne kosten		-
Overige kosten		1
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl. overlay	513	381
Totaal	570	421

Transactiekosten

Tot de transactiekosten zijn gerekend de kosten voor aan- en verkoop van beleggingen, de kosten voor de acquisitie van illiquide beleggingen en de deelname in beleggingsfondsen. Kosten die niet zijn toebedeeld aan een van de drie categorieën zijn naar rato over deze drie categorieën verdeeld.

13.4 Vermogensbeheer

Deze paragraaf beschrijft de onderdelen van het beleggingsbeleid die specifiek voor de Kring Bavaria zijn ingericht. Het beleid en de ontwikkelingen die voor alle kringen gelijk zijn hebben wij beschreven in hoofdstuk 5.

Kring Bavaria belegt in verschillende modules. Dit zijn de modules 'Inflatie, Matching DB, Rendement en Rente'. Deze modules beleggen in verschillende asset classes. Het beleid zoals dat in de verschillende modules is gevoerd is nader beschreven in hoofdstuk 5. Daarnaast belegt Kring Bavaria nog in de illiquide categorieën infrastructuur en private equity (deze zijn met de CWO meegekomen vanuit Pf Bavaria).

Als beleggingsdoel heeft het Centraal Beheer APF een zo hoog mogelijke opbrengst per ingelegde euro. Daarmee streven wij naar zoveel mogelijk inkomen voor later. Voorwaarde is dat de premie op verantwoorde en solide wijze wordt belegd.

De risicoparagraaf met betrekking tot het vermogensbeheer is opgenomen in de jaarrekening van de kring.

13.4.1 Portefeuillewaarde en rendementen

Portefeuillewaarde

De waarde van de portefeuille en de verdeling van het vermogen over de verschillende beleggingscategorieën aan het einde van het jaar ten opzichte van de situatie aan het begin van het jaar wordt weergegeven in de tabellen in hoofdstuk 5.5 en verder.

13.4.2 Afdekking renterisico

Het renterisico wordt beheerst door te beleggen in Vastrentende Waarden en in Rente Overlay fondsen. Wij maken voor Kring Bavaria gebruik van een strategie waarbij 60% van de rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen op basis van de rekenrente wordt afgedekt.

De daling van de swaprente droeg in 2018 niet positief bij aan de dekkingsgraad, omdat het renterisico niet volledig werd afgedekt.

13.4.3 Afdekking valutarisico

Per saldo droeg de valuta-afdekking negatief bij aan het resultaat van de portefeuille over 2018. De belangrijkste valuta stegen namelijk in waarde ten opzichte van de euro. De Amerikaanse dollar en Japanse yen stegen met respectievelijk ongeveer 5% en 7% ten opzichte van de euro. Het Britse pond daalde daarentegen met ongeveer 1%.

13.4.4 Beheerkosten van het fonds

De kosten van vermogensbeheer omvatten de kosten die door de custodian en vermogensbeheerder direct bij het fonds in rekening zijn gebracht. Deze kosten bestaan over het verslagjaar uit de kosten voor fiduciair beheer en bewaarloon € 57 (2017: € 39).

De beheerkosten die door de vermogensbeheerders ten laste van beleggingsfondsen zijn gebracht zijn onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten. Deze bedragen over het verslagjaar € 570. Transactiekosten zijn onderdeel van de aan- en verkooptransacties van beleggingen. Deze zijn eveneens onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en bedragen over het verslagjaar € 201. Gegeven de geringe omvang van het belegd vermogen en het transactievolume zijn deze kosten niet direct te relateren aan benchmarks, die gebaseerd zijn op grote vermogens en transactievolumes.

De beleggingscommissie bewaakt de ontwikkelingen van beheerd vermogen, vermogensrendementen en de kosten van het beheer nauwlettend en adviseert eventueel het bestuur ter zake.

De beleggingsopbrengsten bedroegen € -318 voor een vermogen dat steeg van € 207.177 tot € 211.436 per ultimo 2018.

13.5 Actuariële paragraaf

13.5.1 Analyse van het resultaat

Het resultaat van het verslagjaar bestaat uit de volgende componenten:

Bedragen in € x 1000	2018	1-4-2017 t/m 31-12-2017
Beleggingsopbrengsten	-10.434	3.713
Premie	699	214
Waardeoverdrachten	-	-5.978
Kosten	-188	-98
Uitkeringen	-	-8
Overige kanssystemen	-627	45
Toeslagverlening	-	0
Incidentele mutaties	576	2.715
Andere oorzaken	55	0
Totaal	-9.964	603

Het totaalresultaat van -9.964 wordt voornamelijk veroorzaakt door de deelresultaten beleggingsopbrengsten en de wijziging van de rentetermijnstructuur.

Bedragen in € x 1000	2018	1-4-2017 t/m 31-12-2017
Beleggingsopbrengsten exclusief wijziging RTS TV	235	4.062
Wijziging RTS TV	-10.669	-349
Totaal resultaat beleggingsopbrengsten	-10.434	3.714

13.5.2 Premies

De Pensioenwet schrijft voor dat de feitelijke premie, de gedempte kostendekkende premie en de (ongedempte) kostendekkende premie worden gekwantificeerd. De samenstelling van de premie is opgenomen in onderstaande tabel.

Bedragen in € x 1000	2018	1-4-2017 t/m 31-12-2017
Feitelijke premie	8.391	5.942
Kostendekkende premie	8.905	6.351
Gedempte kostendekkende premie	7.109	4.798

De samenstelling van de premie's is als volgt:

Bedragen in € x 1000	Kostendekkende premie	Gedempte kostendekkende premie	Kostendekkende premie	Gedempte kostendekkende premie
	2018	2018	2017	2017
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	7.337	3.960	5.347	2.728
Opslag overlijdensrisico			-	-
Solvabiliteitsopslag	1.093	590	783	417
Opslag pensioenuitvoeringskosten	475	475	221	221
Opslag arbeidsongeschiktheid			-	-
Voorwaardelijke onderdelen	-	2.048	0	1.432
Totaal	8.905	7.109	6.351	4.798

13.5.3 Solvabiliteitstoets

Voor het bepalen van het VEV (de solvabiliteitstoets) maken wij gebruik van het standaardmodel. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van de kring. Op basis hiervan bedraagt het (M)VEV op 31 december 2018:

Bedragen in € x 1000	31-12-2018	31-12-2017
Minimaal vereist eigen vermogen	9.421	8.951
Vereist eigen vermogen	31.696	30.851

De vermogenspositie van Kring Bavaria kan als gevolg hiervan worden gekarakteriseerd als reservetekort.

13.5.4 Bevindingen en oordeel certificerend actuaaris

Opdracht

Door Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds te Zeist is voor Kring Bavaria aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2018.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaaris ben ik onafhankelijk van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 2.133.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 106.650 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van collectiviteitkring Bavaria. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van de kring in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van collectiviteitkring Bavaria is op de balansdatum lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen. Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 131, 132 en 133.

De beleidsdekkingsgraad van de collectiviteitkring op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen. Deze situatie bestaat voor het vierde achtereenvolgende meetmoment. Indien de beleidsdekkingsgraad de komende jaren onder het niveau van de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen blijft, dan zal per 31 december 2020 een kortingsmaatregel moeten worden uitgevoerd.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van collectiviteitkring Bavaria van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening slecht, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het minimaal vereist eigen vermogen.

Apeldoorn, 25 juni 2019

R. Kruijff AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

13.6 Terugblik 2018

De pensioenrichtleeftijd is per 1 januari 2018 verhoogd naar 68 jaar. Het ouderdomspensioen dat is opgebouwd tot 1 januari 2018 is collectief actuarieel neutraal omgerekend naar pensioenaanspraken met een pensioenrichtleeftijd van 68 jaar. Gegeven het CDC-karakter van de pensioenregeling heeft Bavaria de vrijkomende premieruimte ingezet om de OP-opbouwpercentages voor beide deelnemersgroepen te verhogen. De risicodekkingen voor PP en WzP zijn navenant verhoogd. De deelnemers zijn hierover geïnformeerd, met zowel generieke informatie over aanpassing van de pensioenregeling van Kring Bavaria als individuele deelnemersoverzichten met de wijziging in opgebouwde aanspraken.

De premiedekkingsgraad, de mate waarin de premie hoog genoeg is om de nieuw in te kopen aanspraken op basis van de rentetermijnstructuur ultimo voorgaand boekjaar te kunnen financieren, bedroeg in 2018 101% (2017: 88%). Dit komt onder meer doordat in 2018 het maximum van het premiedepot is bereikt waardoor een groter deel van de premie meetelt in de berekening van de premiedekkingsgraad.

13.7 Gebeurtenissen na balansdatum

-

14 Ondertekening bestuursverslag door bestuursleden

Zeist, 25 juni 2019

Het bestuur van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds handelend onder de naam Centraal Beheer APF:

H.A.J. Hannen, voorzitter

Drs. H.A. Kempen, plaatsvervangend voorzitter

Drs. A.B. Peters-Derksen AAG, bestuurslid

Drs. L.J. van der Put RBA, bestuurslid

15 Verslag van het Samengevoegd Belanghebbendenorgaan

Inleiding

Het samengevoegd belanghebbendenorgaan (SBO) heeft als taken het bestuur gevraagd en ongevraagd te adviseren over en goedkeuring te verlenen aan voorgenomen bestuursbesluiten die betrekking hebben op de vier collectiviteitskringen, ook wel standaardkringen genoemd (Kring DC, Kring DB Premie, Kring DB Stabiliteit en Kring DB Koopkracht).

Statutair is bepaald dat het SBO het bestuur adviseert over wijzigingen van de statuten die betrekking hebben op en reglementen van de betreffende standaardkring, het vaststellen van de ABTN van de betreffende kring, de balans en staat van baten en lasten, kasstroomoverzicht van de betreffende kring zoals opgenomen in de jaarrekening, het bestuursverslag dat betrekking heeft op de desbetreffende kring, het sluiten, wijzigen of beëindigen van een uitvoeringsovereenkomst of uitvoeringsreglement van de betreffende standaardkring, het vaststellen van een interne klachten- en geschillenprocedure van de betreffende standaardkring, het vaststellen en wijzigen van het communicatie- en voorlichtingsbeleid van de betreffende standaardkring.

Het SBO heeft een goedkeuringsrecht t.a.v. de overdracht van verplichtingen uit de betreffende standaardkring of de overname van verplichtingen door de betreffende standaardkring, beëindiging van de betreffende standaardkring, fusie naar de betreffende standaardkring of splitsing van de betreffende standaardkring, wijziging van de werkingssfeer van de betreffende standaardkring, het strategisch beleggingsbeleid van de betreffende standaardkring, de premie, (inclusief de samenstelling van de feitelijke premie en de hoogte van de premiecomponenten) van de betreffende standaardkring, het vaststellen en wijzigen van het toeslagbeleid van de betreffende standaardkring, het vaststellen van een herstelplan voor de betreffende standaardkring, het terugstorten van premie of het geven van premiekorting aan de betreffende standaardkring en de vermindering van verworven pensioenaanspraken en rechten van de betreffende standaardkring.

Werkwijze en Activiteiten in 2018

In 2018 is het SBO uitgebreid van twee naar zes leden. De heren De Wit en Van der Put waren al lid, benoemd zijn de heren De Ruijter, Verbrugge en de dames Gastelaars en Van der Poel. De benoeming van deze leden is ter goedkeuring voorgelegd aan DNB, leden van het SBO zijn medebeleidsbepalers. DNB heeft geen beletselen gezien om de benoeming van de vier nieuwe leden tegen te houden. Eind 2018 werd bekend dat de heer Van der Put, lid van het SBO namens de werkgevers, vertrekt bij het SBO en lid wordt van het bestuur van het fonds. Het SBO heeft in de nieuwe samenstelling in een kennissessie gesproken over de taken en de werkwijze van het SBO. De uitkomsten zijn vastgelegd in een lijst met aandachts- en actiepunten, wat gezien kan worden als een werkplan voor het SBO.

Het SBO heeft in totaal 10 bijeenkomsten gehad in 2018, waarvan 5 vergaderingen in eigen kring, twee vergaderingen met het bestuur, twee vergaderingen met de raad van toezicht en een gezamenlijke opleidingsmiddag met bestuur en raad van toezicht.

In de eigen vergaderingen zijn de adviesaanvragen en goedkeuringsverzoeken van het bestuur besproken. Het SBO heeft een groot aantal adviezen uitgebracht, onder meer over de toetreding van nieuwe werkgevers, diverse juridische documenten, de invulling van de wet waardeoverdracht kleine pensioenen en een nieuwe productoptie voor de Kring DC. Goedkeuring is verleend aan voorgenomen besluiten van het bestuur inzake de wijziging van de werkingssfeer van het fonds in verband met het toetreden van nieuwe werkgevers, de aangepaste herstelplannen, de vaststelling van de parameters voor het vaststellen van de premies 2019 voor de DB-kringen en de goedkeuring van de collectieve waardeoverdracht van Delta Lloyd APF.

Naast de algemene gang van zaken rond het fonds en de standaardkringen is met het bestuur ook over het jaarwerk 2017 besproken. Het SBO heeft hierover een positief advies uitgebracht, met enkele kanttekeningen. Deze kanttekeningen hadden betrekking op het niet volledig zijn van de formele beleidsdocumenten waarbij het SBO het bestuur heeft geadviseerd een meer sturende rol aan te nemen in de richting van de uitbestede partijen

teneinde te voldoen aan de wettelijke vereisten. Het SBO blijft toezien op inzet van het bestuur effectief tegenwicht te bieden aan de uitvoeringsorganisatie.

Het bestuur heeft aangegeven de genoemde adviezen ter harte te nemen. Verder is met het bestuur gesproken over de ontwikkeling en groei van het fonds gesproken. Het SBO spreekt zijn waardering uit over de door het bestuur uitgevoerde activiteiten om de groeidoelstellingen te realiseren. Het bestuur weet zich daarbij ondersteund door een langdurige financiële zekerheidstelling door het Achmea-concern. Het SBO heeft zich laten informeren over het gevoerde risicobeleid en stelt vast dat de risico's goed worden beheerst. Er is sprake van een herstelpositie bij de DB-kringen, het SBO zal in 2019 verder aandacht besteden aan de premieopbouw en de kostenvoorziening.

De omvang van de kostenvoorziening was in 2018 ook onderdeel van een DNB-onderzoek, het SBO heeft zich hierover laten informeren door het bestuur.

Het SBO constateert dat het bestuur de samenstelling van het bestuur heeft aangepast, en het taken en omvang van het bestuursbureau heeft uitgebreid. Daarmee is de governance van het fonds verder aangescherpt.

C.J.M. de Wit EPP

M. Verbrugge

L.L. Gastelaars

J.G.P. de Ruijter

M.J.C.M. van der Poel

16 Verslag van het Belanghebbendenorgaan Kring RBS

Inleiding

2018 was het eerste volle jaar van onze kring binnen het Centraal Beheer APF (CB APF). Stichting Pensioenfonds RBS Nederland (PF RBS) is in maart 2017 gefuseerd met CB APF en de uitvoering van de pensioenregeling is in een eigen kring, Kring RBS, ondergebracht. Vanaf 1 januari 2018 wordt er geen pensioen meer opgebouwd binnen de Kring RBS en is er geen werkgever meer betrokken bij de pensioenregeling. Daar waar 2017 zich het beste beschrijft als een opstartfase binnen het CB APF, waarin de overdracht van de beleggingen en administratie heeft plaatsgevonden en veel aandacht is besteed aan het vormgeven van governance-structuren en processen, is in 2018 de focus geweest op de versterking van de governance en de rapportagestructuur, de verfijning van het beleggingsbeleid en inzet van instrumenten, de communicatie naar gewezen deelnemers en pensioengerechtigden en de vervanging van de Kring RBS uitvoeringsovereenkomst door een uitvoeringsreglement. Daarnaast hebben we, gezien de voortdurende hoge (beleids)dekkingsgraad van onze kring, een eerste verkenning gedaan naar de mogelijkheid van een reële ambitie voor onze kring.

Wij zijn verheugd dat ook in 2018 de samenwerking en communicatie tussen het bestuur en het BO RBS open en constructief was.

Governance

Ook in 2018 heeft een aantal aanpassingen in de governance structuur plaatsgevonden en is door het wegvallen van RBS als de werkgever een uitvoeringsreglement opgesteld dat de uitvoeringsovereenkomst heeft vervangen.

Nieuw BO RBS

Naar aanleiding van de verkiezingen in december 2017 is per 1 maart 2018 een nieuw BO RBS aangevangen met zeven leden, waarvan zes herverkozen leden. Wij bedanken Peter Sibinga, Job Sintenie en Pien Smeets voor hun inzet de afgelopen jaren in de aanloop naar de fusie met CB APF en het eerste jaar als lid van het BO RBS. Sanjin Nabuurs is toegetreden als nieuw lid. Alle leden zijn door DNB geschikt bevonden om hun taak als lid belanghebbendenorgaan uit te voeren.

Werkwijze van het BO RBS

Het belanghebbendenorgaan heeft wettelijke advies- en goedkeuringsrechten (artikel 115c van de Pensioenwet). Het belanghebbendenorgaan bewaakt of het bestuur de uitvoeringsovereenkomst en het pensioenreglement juist uitvoert. Uitgangspunt in het handelen van ieder individueel lid van het belanghebbendenorgaan en het belanghebbendenorgaan als geheel is dat gehandeld wordt in het belang van alle belanghebbenden van de pensioenkring, rekening houdend met de korte- en langetermijneffecten van maatregelen. Het belanghebbendenorgaan doet elk jaar verslag van zijn bevindingen in het bestuursverslag van de van toepassing zijnde pensioenkring.

Overleg van het BO RBS

Het BO RBS is in 2018 drie keer bij elkaar geweest om met elkaar en met het bestuur te vergaderen. Dit was op 20 februari, 28 mei en 28 november. De vergaderingen van het BO RBS bestaan uit een vooroverleg met alleen de leden van het BO RBS en daarna een overleg met het bestuur. Daarnaast overlegde het BO RBS tweemaal met de Raad van Toezicht, op 4 juni en 28 november 2018.

Instemmings- en Adviesaanvragen aan het BO RBS

Op 20 februari 2018 heeft het BO RBS advies uitgebracht op de door het bestuur voorgestelde rentehedge-systematiek met dien verstande dat de hedge direct wordt aangepast als de trigger wordt geraakt. Indien het bestuur hiervan wil afwijken dient het RBS BO direct geconsulteerd te worden. Daarnaast heeft het BO RBS advies uitgebracht op het voorstel voor het vaststellen van de conversiefactoren voor de omzetting van het per

ultimo 2017 opgebouwde levenslange ouderdomspensioen van 67 naar 68 jaar en de vastlegging van de factoren in een bijlage bij het pensioenreglement. Tenslotte heeft het BO RBS advies uitgebracht ten aanzien van de voorgestelde wijzigingen in de statuten betreffende de kandidaatstelling voor de (S)BO-verkiezingen vanuit het prismaat belanghebbenden en de verwerking van door het KOM geadviseerde aanpassingen.

Op 28 november 2018 heeft het BO RBS advies uitgebracht over het voorgenomen besluit van het bestuur akkoord te gaan met de keuze voor automatische overdracht van kleine pensioenen die zijn opgebouwd voor en vanaf 1 januari 2019. Daarnaast heeft het BO RBS advies uitgebracht op het voorgenomen besluit van het bestuur in te stemmen met de afkoopfactoren wezenpensioen voor 2018.

Oordeel over beleid van het Bestuur

Naast haar advies- en goedkeuringsrecht ziet het BO RBS ook toe dat het bestuur de uitvoerings- en pensioenovereenkomsten goed uitvoert en geeft ze een oordeel over het beleid dienaangaande van het bestuur. In 2018 zijn de volgende beleidsterreinen onderwerp van gesprek geweest.

Governance

In de vergaderingen die het BO RBS heeft met het bestuur, wordt het geïnformeerd over ontwikkelingen die spelen binnen en buiten het fonds. Zo zijn de nodige wijzigingen in de governance en personele ontwikkelingen zoals aftreden en benoeming van bestuurders en de samenstelling van de Beleggingsadviescommissie aan de orde gesteld, maar ook andere zaken zoals bijvoorbeeld de versterking van het Bestuursbureau en informatie over de toezichthouder inzake lopende onderzoeken.

Het BO RBS is tevreden over de open en transparante houding van het bestuur aangaande deze onderwerpen. Het Belanghebbendenorgaan blijft toezien op een scherpe inzet van het bestuur om een effectief tegenwicht te bieden aan de uitvoeringsorganisatie.

Communicatie

Het BO RBS is positief over de informatievoorziening van het bestuur aan het BO RBS. De digitale vergaderingomgeving werkt goed. Tevens is een aantal rapportages inzake beleggingen in overleg met het BO RBS aangepast.

Ook in 2018 is de communicatie van het CB APF richting gewezen deelnemers en gepensioneerden en de inrichting van en informatievoorziening door de website onderwerp van gesprek geweest. Het BO RBS is tevreden met de wijzigingen die gemaakt zijn in de wijze waarop deelnemers van Kring RBS op de hoogte gesteld worden van nieuwe informatie die beschikbaar wordt gesteld in de portal. Echter, de toegankelijkheid van voor de deelnemers van Kring RBS belangrijke informatie op de website is nog niet op het juiste niveau en blijft een punt van zorg. Wij kijken uit naar een verdere uitwerking van de recent gedeelde plannen rondom aanpassing van de website en de navigatie voor deelnemers van de kringen.

Financiële situatie en beleggingsbeleid

Het belanghebbendenorgaan van de Kring RBS hecht waarde aan het monitoren van het beleid van het fonds ten aanzien van risicomanagement en beleggen. Het fonds bevindt zich in de opstartfase en juist in die fase hebben wij kritisch meegekeken naar de inrichting van de organisatie en het beleid. Het belanghebbendenorgaan heeft zich ook in 2018 sterk gemaakt voor voldoende kwaliteit en capaciteit op de portefeuilles risicomanagement en beleggen. Naast het scheiden van de portefeuilles in het bestuur, was Insinger Gilissen mede op verzoek van de kring RBS als adviseur verbonden aan het fonds. Dit kwam ook ten goede aan de gezochte countervailing power ten opzichte van de achterliggende fiduciair manager en investment manager Achmea Investment Management. De belangen Achmea Investment Management lopen niet altijd parallel aan die van het fonds en de kring RBS.

Het belanghebbendenorgaan heeft kennisgenomen van de opmerkingen/aanbevelingen van de certificerend actuaaris. Het belanghebbendenorgaan onderschrijft het belang van een goede investment case, zeker in het licht van de eerdere opmerkingen die zijn geplaatst bij het beleggingsbeleid. Deze betroffen de onderbouwing van de module grondstoffen, de inflatiemodule en het ontbreken van beleggingsproducten in private markten. De opmerkingen ten aanzien van het ontbreken van bandbreedtes en de lage tracking error en het liquiditeit- en solvabiliteitsbeleid, zien wij graag terugkomen in de gesprekken met het fonds in 2019. Enerzijds betreft dit een verder uitwerken van het bestaande beleid en anderzijds een evaluatie van het inzetten van het risicobudget.

Het belangenorgaan ondersteunt de opmerkingen van de certificerend accountant, en het daarop geuite voornemen van het bestuur, om de aanbevelingen die over 2017 zijn gemaakt zijn alsnog voortvarend ter hand te nemen.

Het belanghebbendenorgaan heeft een instemmingsrecht ten aanzien van het strategische beleggingsbeleid. De reikwijdte van dit instemmingsrecht is door het BO RBS in goed onderling overleg met het bestuur vastgesteld. Verschillende onderdelen van dit beleid worden in de actualisatie van de beleggingscyclus periodiek herzien. In 2018 heeft het belanghebbendenorgaan geen adviezen en/of instemmingen uitgebracht op het gebied van risicomanagement en beleggingsbeleid.

Als positief is ervaren de gesprekken en workshop rondom het afdekken van het inflatierisico. Het belanghebbendenorgaan verwacht deze gesprekken in 2019 te kunnen vervolgen.

Het beleggingsresultaat is in 2018, vooral door de marktcorrectie in het laatste kwartaal, negatief geweest. De dekkingsgraad is daardoor teruggevallen. De dekkingsgraad van de Kring RBS is nog steeds ruim voldoende om de opgebouwde pensioenrechten voor de deelnemers ook in 2017 te verhogen in lijn met de prijsinflatie.

Risicomanagement

De Risicomanagement functie is nu belegd binnen het bestuur en het Bestuursbureau. Met de invoering van IORP II lijkt er meer nadruk te komen op het inregelen van voldoende governance op dit gebied. Het BO RBS zal het beleid van het bestuur op dit punt nauwgezet volgen.

Het bestuur heeft over verslagjaar 2018 verantwoording afgelegd aan het BO RBS en het BO RBS heeft in de vergadering van • juni 2019 advies uitgebracht ten aanzien van het bestuursbesluit tot vaststelling van het bestuursverslag en de jaarrekening 2018. Het BO RBS spreekt zijn waardering uit voor de open wijze van samenwerking met en de getoonde inzet van het Bestuur.

Amsterdam, juni 2019

Namens het Belanghebbendenorgaan van de Kring RBS bij het Centraal beheer APF

Idzard van Eeghen (voorzitter)

Karina van den Berg

Jacco Heemskerk

Eliane Kuiper

Stephan Mathu

Sanjin Nabuurs

Adri Verzijl

17 Verslag van het Belanghebbendenorgaan Kring Bavaria

Inleiding

Per 1 april 2017 heeft Bavaria N.V. de uitvoering van haar pensioenregeling ondergebracht in een eigen kring binnen de Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds (SAAPF). Op datzelfde moment zijn ook de reeds opgebouwde pensioenaanspraken overgedragen vanuit de Stichting Pensioenfonds Bavaria naar de SAAPF.

De medezeggenschap van Bavaria over het beleid en de uitvoering van de pensioenregeling wordt geregeld via een vertegenwoordiging in het Belanghebbendenorgaan van de kring Bavaria (BO Bavaria). In dit orgaan zijn de verschillende belangengroepen van de kring Bavaria vertegenwoordigd. Het BO Bavaria heeft advies- en goedkeuringsrechten op voorgenomen besluiten van het bestuur.

De Code Pensioenfonds bevat een aantal specifieke normen voor een Belanghebbendenorgaan. Het BO Bavaria past deze normen toe binnen de eigen medezeggenschapsrol. Het BO Bavaria bewaakt of het bestuur de uitvoeringsovereenkomst en het pensioenreglement juist uitvoert en of de belangen van de verschillende groepen belanghebbenden daarbij evenwichtig zijn/worden afgewogen. Dit alles zoveel mogelijk in een dialoog met het bestuur.

Samenstelling

Op 18 juli 2017 heeft het bestuur van de SAAPF de leden van het BO Bavaria benoemd in hun rol. De samenstelling van het BO is gerelateerd aan het aantal deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden. Momenteel bestaat het BO Bavaria uit 4 leden:

- 2 vertegenwoordigers namens de Werkgever(s);
- 1 vertegenwoordiger namens de Werknemers;
- 1 vertegenwoordiger namens de Pensioengerechtigden en de Gewezen Deelnemers van wie de Pensioenovereenkomst is beëindigd.

De leden van het BO Bavaria hebben een voorzitter gekozen uit hun midden. De voorzitter is tevens lid van het Kring Overstijgend Medezeggenschapsorgaan (KOM). In oktober 2018 is geconstateerd dat op basis van het actuele deelnemersbestand nog steeds geldt dat de huidige zetelverdeling in lijn is met de bepalingen in de statuten, het BO-reglement en de Pensioenwet. Er zijn dan ook per 1 januari 2019 geen aanpassingen benodigd.

Het BO Bavaria laat zich ondersteunen door een externe deskundige.

Overlegstructuren

In 2018 is het BO Bavaria zeven keer bij elkaar geweest om met elkaar te vergaderen over ontwikkelingen, financiële en actuariële zaken en de ontwikkeling van de beleggingen binnen de SAAPF.

Het bestuur en het BO Bavaria zijn daarnaast in 2018 twee keer bij elkaar geweest om aangelegenheden te bespreken die (een van) beide partijen wenselijk achtte(n) om te bespreken en die direct betrekking hebben op de Kring Bavaria.

Ook heeft het BO Bavaria tweemaal overleg gehad met de Raad van Toezicht over de uitoefening van haar taken en bevoegdheden met betrekking tot de Kring Bavaria.

Taken van het BO Bavaria

In de statuten van de SAAPF is vastgelegd dat het BO Bavaria het bestuur van de SAAPF adviseert over onderwerpen die de kring Bavaria aangaan. De onderwerpen waarover het BO Bavaria mag adviseren dan wel zijn instemming op dient te geven zijn wettelijk vastgelegd in artikel 115c van de Pensioenwet.

In 2018 heeft het BO Bavaria positief geadviseerd over de volgende onderwerpen:

- Wijziging Reglement Belanghebbendenorgaan
- Wijziging Statuten
- Conversie pensioenleeftijd 67 naar 68 jaar
- Waardeoverdracht en verval kleine pensioenen
- Afkoopfactoren wezenpensioen 2018
- Actualisatie van het herstelplan
- Beleggingsplan
- Premie- en opbouwpercentages 2019
- Aanpassingen ABTN en Uitvoeringsovereenkomst met betrekking tot premie overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico's
- Renteberekening Rekening-Courant en aanpassingen in Uitvoeringsovereenkomst

Daarnaast heeft het BO Bavaria goedkeuring verleend aan de uitgangspunten van het herstelplan en de toelichting daarbij.

Eigen onderwerpen BO 2018

Het BO Bavaria heeft diverse onderwerpen op de agenda gehad gedurende 2018, veelal uit eigen initiatief. De belangrijkste aspecten daarvan zijn:

- Deskundigheidsbevordering:
Adviseur Montae verzorgt tijdens de reguliere BO Bavaria vergaderingen de deskundigheidsbevordering van het BO door een toelichting te geven op de actualiteiten en inhoudelijk dieper in te gaan op diverse relevante onderwerpen.
- Zelfevaluatie 2018:
Het BO Bavaria heeft - onder begeleiding van Montae - een zelfevaluatie uitgevoerd, in lijn met de Code Pensioenfonds. De belangrijkste aspecten die daaruit naar voren kwamen zijn/worden geagendeerd voor volgende BO-vergaderingen. Het waarborgen van de continuïteit van het BO is daar een voorbeeld van. Vanuit het BO wordt met potentiële toekomstige kandidaten voor het BO contact gelegd; daarbij wordt ook gedacht aan tijdelijke toehoordersrollen om toe te groeien tot een volwaardig BO-lid.
- Financiële situatie en communicatie:
Het BO heeft – net als het bestuur – zorgen over de precaire financiële situatie van de Kring Bavaria. De kortingskans (meetmoment ultimo 2020) wordt steeds serieuzer. Het BO heeft er bij het bestuur op aangedrongen om hiervoor in de communicatie nu al aandacht te vragen bij de deelnemers (verwachtingsmanagement).
- Proces & Control cyclus:
Het BO is van mening dat (ook) gedurende 2018 er nog veel aandacht uitging naar de processen binnen de SAAPF, bijvoorbeeld naar de tijdige en volledige aanlevering van documentatie aan het BO. Het BO heeft regelmatig aangedrongen op optimalisatie van deze processen.

Oordeel over 2018

Het BO Bavaria constateert dat het jaar 2018 met name in het teken heeft gestaan van:

- Proces- & control cyclus van de SAAPF
- Waardeoverdracht kleine pensioenen
- Commerciële activiteiten van het bestuur van de SAAPF (nieuwe instroom)
- Financiële situatie Kring Bavaria
- Uitbreiden van het bestuur en het bestuursbureau van de SAAPF

Het BO Bavaria heeft in 2018 extra aandacht gehad voor het bestuursbeleid en het draagvlak bij belanghebbenden rondom het thema verantwoord beleggen.

In haar oordeel over het verslagjaar 2018 heeft het BO Bavaria daarom met name gekeken naar de bovengenoemde onderwerpen. Ook is het verslag van de Raad van Toezicht beoordeeld en besproken.

In de advies- en instemmingsaanvragen die het BO Bavaria in 2018 heeft ontvangen, is terug te zien dat het bestuur in alle voorgenomen beleidsbeslissingen een expliciete afweging heeft gemaakt van de belangen van de afzonderlijke belangengroepen. Het BO Bavaria is daarmee van mening dat het bestuur voldoet aan de norm van evenwichtige afweging van belangen.

Het BO Bavaria ziet dat het bestuur haar best doet om haar dienstverlening zo optimaal mogelijk in te richten en om te handelen naar de normen van goed bestuur volgens de genoemde Code Pensioenfonds.

Het aspect verantwoord beleggen is wat onderbelicht gebleven naar de mening van het BO Bavaria. Voor 2019 is echter een sessie gepland met de verschillende gremia binnen de SAAPF waarin we het zullen hebben over de betekenis van Maatschappelijk Verantwoord Beleggen binnen de SAAPF.

Het bestuur is serieus aan de slag gegaan met de Proces & Control cyclus, maar het proces verloopt nog niet optimaal. De kostenontwikkeling (stijging kosten per deelnemer en de stijging van de vermogensbeheerkosten) baart het BO enige zorgen.

Het BO Bavaria acht het belang van nieuwe instroom (premievolumen en belegd vermogen) binnen de gehele SAAPF onverminderd groot. BO Bavaria is verheugd dat er op dit gebied een aantal successen behaald zijn door het bestuur.

Ook het feit dat de premiedekkingsgraad - in tijden van precaire financiële situatie en serieuze kortingskansen - beduidend is gestegen (in 2018 101%) en dat de premie bijdraagt aan herstel is een belangrijk positief punt voor het BO.

Het BO Bavaria heeft er alle vertrouwen in dat het bestuur ook in 2019 de juiste beslissingen neemt om de continuïteit van de SAAPF voor nu en naar de toekomst te bewaken en veilig te stellen.

Het bestuur heeft over verslagjaar 2018 verantwoording afgelegd aan het BO Bavaria en het BO Bavaria heeft in de vergadering van 3 juni 2019 positief advies uitgebracht ten aanzien van het bestuursbesluit tot vaststelling van het bestuursverslag en de jaarrekening 2018.

Aandachtspunten 2019

Het BO Bavaria verzoekt het Bestuur om in 2019 extra aandacht te geven aan:

- Het tijdig en volledig toesturen van de instemmings- en adviesaanvragen en overige informatievoorziening aan het BO Bavaria;
- Maatschappelijk verantwoord beleggen (ESG) en het draagvlak daarvoor binnen de Kring Bavaria;
- De kostenontwikkeling naar de toekomst toe binnen de SAAPF in het algemeen en binnen de Kring Bavaria in het bijzonder (kosten per deelnemer en vermogensbeheerkosten);
- Verdere optimalisatie van de Proces & Control cyclus;
- Goede bezetting van het bestuur en het bestuursbureau;
- De verdere invulling en implementatie van IORP II (en het informeren van het BO hierover).

Namens het BO Bavaria,

B. Wellens (Vz)
N.C.A.L. Meeuws
L.M.M. van der Steen
P.J.F. Swinkels

18 Verslag van het Kringoverstijgend Medezeggenschapsorgaan

Inleiding

Het Kringoverstijgend Medezeggenschapsorgaan (KOM) houdt toezicht en geeft advies over zaken die niet specifiek een enkele kring betreffen. Daaronder valt het afnemen van de verantwoording door de raad van toezicht en het geven van een oordeel over het handelen van het bestuur. Verder is het KOM betrokken bij de profielschetsen voor leden van het bestuur en de raad van toezicht en benoemingen van dezelfde leden.

Samenstelling

Het KOM bestaat uit de voorzitters van de belanghebbendenorganen van de verschillende kringen in het fonds. Op dit moment zijn dat de voorzitters van BO Kring RBS, BO Bavaria en van het SBO. Het voorzitterschap van het KOM rouleert tussen haar leden.

Werkwijze

De Statuten vereisen dat het KOM ieder jaar tenminste twee keer overlegt met het Bestuur en de Raad van Toezicht. Het KOM bereidt deze vergaderingen voor door vooraf samen te komen, eventueel door middel van een conference call, en inzichten uit te wisselen. Daarnaast is er tussen de KOM-leden tussentijds overleg op ad hoc basis en als er een advies of besluit van de KOM gevraagd wordt. Het KOM heeft ook buiten de vergaderingen om contacten met (leden van) het Bestuur en de Raad van Toezicht.

Overleg met Bestuur en Raad van Toezicht

Het KOM heeft in 2018 vier ontmoetingen gehad met het Bestuur. Daarin kwamen onder meer aan de orde de ontwikkeling en groei van het fonds, de governance van het fonds, het jaarwerk en de bevindingen van en relatie met de externe toezichthouder.

In 2018 heeft het KOM twee keer vergaderd met de Raad van Toezicht.

Goedkeuringen en adviezen

Het KOM is in 2018 gehoord over de aangepaste profielschets voor een nieuw bestuurslid en over de benoeming van de heer Van der Put tot bestuurslid, waarbij het KOM haar vertrouwen heeft uitgesproken in de heer Van der Put.

Oordeel

In 2018 zijn verbeterlagen in gang gezet op het gebied van het risicomanagement, de controle op uitbestede werkzaamheden en de communicatie naar de deelnemers. Deze en andere verbeterlagen zijn echter nog niet gereed en zullen ook in 2019 nog veel inspanning vereisen.

Een sterk en goed functionerend bestuursbureau is belangrijk om de groei te ondersteunen, toezicht te houden op, en mogelijk bijsturen van, interne processen en uitbestede werkzaamheden. In de loop van 2018 is het bestuursbureau versterkt. Daarnaast is ook het bestuur uitgebreid met een bestuurslid dat zich nadrukkelijk op de ambities t.a.v. de groei zal richten. Deze versterkingen waren nodig en konden derhalve rekenen op de instemming van het KOM.

Verdere groei van het fonds is gewenst. Het KOM heeft vertrouwen dat het bestuur de basis heeft gelegd voor verdere groei van het fonds. De steun van de sponsor Achmea is daarbij onontbeerlijk. Het KOM is blij dat Achmea haar commitment toont door middel van de financiële ondersteuning van het APF in 2018 en toezeggingen voor latere jaren.

Aandachtsgebieden 2019

De groei van het fonds is ook in het belang van de kringen en haar deelnemers. Daarom zal het KOM in 2019 de verdere groei van het fonds nauwgezet volgen en waar mogelijk ondersteunen. Verdere aandachtsgebieden zijn het risicobeheer en een goede bezetting van bestuur en bestuursbureau. Daarnaast zal het KOM nadrukkelijk aandacht vragen voor een verdere verbetering van de proces- & control cyclus van het APF.

J.J.M. de Wit (vz)

I.L. van Eeghen

B. Wellens

19 Verslag van de Raad van Toezicht

2018 was het jaar waarin SAAPF de stap heeft gezet in zijn organisatie van een start up naar een scale up. De onvermijdelijke kinderziektes zijn overwonnen, de organisatie van het fonds groeit toe naar het opgewassen zijn tegen de complexe en veeleisende omstandigheden die voor alle Nederlandse pensioenfondsen gelden. Niet langer is het korte bestaan van het fonds een argument wanneer zaken onverhoopt niet lopen zoals gewenst of vereist.

Voor alle APF'en geldt dat zij hun meerwaarde in het pensioenlandschap moeten bewijzen. Voor de RvT is de continuïteit van het fonds en zijn organisatie de hoogste prioriteit. Niet in het minst omdat dit van het grootste belang is voor (gewezen) deelnemers, en de werkgevers die de stap naar SAAPF inmiddels gezet hebben of (zouden) willen gaan zetten. Voor een APF staat continuïteit in deze fase gelijk aan groei. Deze is onontbeerlijk voor een gezonde toekomst van het fonds en een veilige oudedagsvoorziening voor zijn (gewezen) deelnemers.

Terugkijkend op 2018 heeft de RvT met genoeg kunnen vaststellen dat die noodzakelijk groei van het fonds zich onverminderd voortgezet heeft. Honderden kleinere en enkele grote werkgevers vonden hun weg naar de standaardkringen, en de Raad van Toezicht kon akkoord gaan met collectieve waardeoverdrachten van Pensioenfonds Cindu en het Delta Lloyd APF.

De RvT heeft in zijn werkplan 2018 aangegeven dat de groei van het fonds, juist vanuit het belang van continuïteit, van zowel het bestuursbureau als van het bestuur en de RvT de nodige tijd en energie zou gaan vergen. Deze verwachting is uitgekomen. De RvT heeft daarbij kunnen vaststellen dat de binnenkomst van nieuwe werkgevers en grote klanten voorspoedig verloopt en dat de administratieve processen om dit te realiseren voldoen aan de eisen. De samenwerking met de uitvoerders op dit gebied verloopt gestructureerd, flexibel en voortvarend. Ook heeft de RvT zich ervan vergewist dat de betrokkenheid bij en toewijding aan het succes van het fonds bij de oprichter voor nu en de toekomst onverminderd aanwezig is. SAAPF heeft daarmee de tijd en de ruimte om door te groeien naar de volgende fase.

Er is door het bestuur en het bestuursbureau in 2018 hard gewerkt om stappen te zetten naar die volgende fase: een voldragen en gevestigde organisatie, een professioneel en volledig operationeel pensioenfonds. De Raad heeft gedurende 2018 moeten vaststellen dat deze ambitie, herkenbaar voor een scale up-fase, soms nog het karakter van 'work in progress' had; een waarneming die ook werd bevestigd door de bevindingen van accountant en actuaris bij het jaarwerk over 2017, en de conclusies van DNB voortkomend uit de onsite-visit eind 2017 en de verdere afstemming met het bestuur hierover. De RvT heeft in zijn vergaderingen de nodige aandacht geschonken aan de wijze waarop het bestuur op deze conclusies en bevindingen reageerde en deze verwerkte in beleid en/of maatregelen. Op deze manier heeft de RvT kunnen vaststellen dat het bestuur in 2018 zijn grip op de organisatie zichtbaar heeft verstevigd.

In dit proces van professionalisering bij SAAPF had de inrichting en good governance van het fonds de bijzondere aandacht van de RvT. De Raad heeft er mee ingestemd dat de dubbelfunctie bestuurslid/directeur bestuursbureau in de persoon van Angela Peters-Derksen in de loop van 2018 is losgelaten. De omvang en complexiteit van de werkzaamheden van het fonds en het bestuursbureau rechtvaardigen de aanstelling van een fulltime directeur. De RvT beschouwt de komst van Edwin Sier als directeur van het bestuursbureau als een aanwinst voor het fonds en heeft vastgesteld dat hij zich in korte tijd met succes heeft kunnen inwerken. Desondanks heeft de RvT met zorg waargenomen dat de bezetting van het bestuursbureau gedurende het hele jaar onder de omvang is geweest die passend en gewenst is in het licht van de snelle groei van het fonds. De RvT heeft het bestuur dringend geadviseerd ervoor te zorgen dat het bestuursbureau op volle sterkte komt.

Naast de uitbreiding van het bestuursbureau is ook besloten tot versterking van het bestuur. Er is in 2018 een vierde bestuurder geworven met de aandachtsgebieden beleggingen en klantrelaties. Per 1 januari 2019 is Jeroen van der Put, voormalig lid van het SBO van de standaardkringen van SAAPF, door de RvT benoemd.

De RvT heeft erop toegezien dat de standaardprocessen bij het fonds naar wens zijn gaan draaien. De planning- en controlcyclus is medio 2018 ontwikkeld en inmiddels operationeel. De Raad is ervan overtuigd dat deze gestructureerde wijze van werken de transparantie van het fonds verbetert en bijdraagt aan het aantoonbaar 'in control' zijn van het bestuur. Op deze wijze wordt het voor de Raad, maar ook voor de Belanghebbendenorganen en de deelnemers bij het fonds, eenvoudiger om de evenwichtigheid van het beleid van het bestuur van het fonds te beoordelen.

2018 was ook het jaar waarin het risicobeleid van het fonds concreet is uitgewerkt. Dit onderwerp is een aantal malen besproken door RvT en bestuur. Vanzelfsprekend hecht de RvT eraan dat het bewaken van de risico's onderdeel uitmaakt van de reguliere verantwoordingscyclus binnen het fonds. Ook heeft de Raad toegezien op een tijdige uitwerking van de IORP II-richtlijn bij het fonds en de gevolgen daarvan voor de invulling van het bestaande three lines of defence model. De Raad beveelt het bestuur aan de implementatie van het risicobeleid en van IORP II in 2019 prioriteit te geven.

In het najaar van 2018 zijn ook de Kringen van SAAPF getroffen door de ontwikkelingen op de wereldwijde financiële markten, met negatieve gevolgen voor de dekkingsgraad van alle Kringen. De RvT concludeert dat bij het, waar nodig, opstellen van herstelmaatregelen door het bestuur er sprake is geweest van een evenwichtige belangenafweging. Tevens heeft de Raad geconstateerd dat er bij twee Kringen, Kring Koopkracht en Kring RBS in 2018 sprake kon zijn van (een beperkte) indexatie. Ook hierbij is de RvT van mening dat het bestuur het besluit tot indexatie genomen heeft op grond van een evenwichtige belangenafweging.

De RvT bestond tot 1 april 2018 uit vier leden. Met ingang van die datum heeft Jan Buné de RvT verlaten. Besloten is hem vooralsnog niet op te volgen, zodat de RvT nu uit drie personen bestaat. Per 1 juli 2018 is Jos Berkemeijer herbenoemd voor een tweede periode.

De RvT heeft in 2018 een zelfevaluatie uitgevoerd. De voornaamste conclusies waren:

- De samenwerking binnen de RvT verloopt naar wens;
- Er is behoefte aan een zekere focus op bepaalde terreinen binnen de RvT, zonder dat dit overigens leidt tot een afname van de integrale verantwoordelijkheid van de RvT als geheel. Zo blijft het onderwerp Risk onverkort bij alle RvT-leden belegd;
- De RvT wil diepgaander in gesprek met het bestuur over de strategie en ontwikkeling van het fonds.

Dit laatste punt is concreet vertaald in een 'benen-op-tafel'-sessie met het bestuur. Naast deze bijeenkomst heeft de RvT in 2018 13 keer vergaderd met het bestuur, waarvan 5 keer telefonisch. Verder heeft de RvT gesproken met de Compliance Officer, de Risico Manager, de accountant, de certificerend actuaire en DNB. Zowel in het voorjaar als in het najaar heeft de RvT in overleg verantwoording afgelegd aan het Kringoverstijgend Medezeggenschapsorgaan (KOM), het SBO van de standaardkringen en de BO's van RBS en Bavaria (eenmaal telefonisch). Daarnaast voerde de voorzitter van de RvT regelmatig (telefonisch) agenda-overleg met de directeur/bestuurder en de voorzitter van het bestuur.

De RvT heeft zijn kennis actueel gehouden door het volgen van scholing, zowel buiten als binnen het fonds.

Reactie van het bestuur

Het bestuur heeft kennis genomen van de bevindingen en aanbevelingen van de RvT. Het bestuur dankt de RvT voor de aanbevelingen en geeft hier invulling aan.

Ook voor het bestuur heeft de continuïteit en toekomstbestendigheid van het fonds de hoogste prioriteit. Wij hebben sinds onze oprichting vele werkgevers, pensioenfondsen, (gewezen) deelnemers en pensioentrekkenden mogen ontvangen binnen het Centraal Beheer APF. Het waarmaken van het door hen in ons gestelde vertrouwen, heeft onze hoogste prioriteit.

Wij zijn trots op de groei, die het Centraal Beheer APF doormaakt. De toewijding van alle betrokkenen en de open dialoog die wij met belangstellenden voeren, geeft ons vertrouwen dat wij met elkaar het Centraal Beheer APF tot een blijvend succes maken.

Ook in 2019 zetten wij de ingezette weg tot versteviging van het bestuur en bestuursbureau door. Het bestuur is in 2019 versterkt met de komst van onze vierde bestuurder Jeroen van de Put. Wij brengen het bestuursbureau op volle sterkte om zo de grip op de eigen organisatie en haar uitbestedingspartners verder te verstevigen. De in 2018 ingezette weg heeft er in 2018 en ook al in 2019 toe geleid dat we nieuwe collega's op het bestuursbureau hebben verwelkomd. De door het bestuur uitgevoerde zelfevaluatie, en ook de uitgevoerd evaluatie samen met de RvT, geven ons handvatten om het Centraal Beheer APF verder te versterken. In 2019 zal het bestuur de implementatie van het risicobeleid en van IORP II de gevraagde prioriteit en aandacht geven. Daarnaast behouden wij de komende jaren ook graag hetgeen dat ons kenmerkt en goed gaat. Met elkaar zijn we in staat snel te schakelen, wat de dynamiek en voortvarendheid van het Fonds ten goede komt.

Het Bestuur dankt de RvT voor zijn grote betrokkenheid en de constructieve samenwerking.

20 Jaarrekening

Jaarrekening 2018

SAAPF Kring DC verantwoording 2018

SAAPF Kring DB Premie verantwoording 2018

SAAPF Kring DB Stabiliteit verantwoording 2018

SAAPF Kring DB Koopkracht verantwoording 2018

SAAPF Kring RBS verantwoording 2018

SAAPF Kring Bavaria verantwoording 2018

JAARREKENING

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
2 Balans per 31 december	145
3 Staat van baten en lasten	146
4 Kasstroomoverzicht	147
5 Toelichting	148
6 Toelichting op de balans	156
7 Toelichting op de staat van baten en lasten	161

1 BALANS PER 31 DECEMBER

(na voorgestelde bestemming van het saldo van baten en lasten)

(x € 1.000)

		2018	2017
ACTIVA			
Vorderingen en overlopende activa	(1)	338	547
Overige activa	(2)	4.607	4.173
		<u>4.945</u>	<u>4.720</u>
PASSIVA			
Stichtingskapitaal en reserves	(3)		
Kapitaal		1.485	1.485
Algemene reserve		565	794
		<u>2.050</u>	<u>2.279</u>
Achtergestelde leningen	(4)	1.533	1.533
Overige schulden en overlopende passiva	(5)	1.362	908
		<u>4.945</u>	<u>4.720</u>

(*) De nummering verwijst naar de toelichting

2 STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

		2018	2017
BATEN			
Opbrengst uit vergoeding voor beheerskosten	(6)	335	252
Overige baten	(7)	2.454	3.891
		<u>2.789</u>	<u>4.143</u>
LASTEN			
Pensioenuitvoeringskosten	(8)	2.540	2.111
Overige lasten	(9)	478	164
		<u>3.018</u>	<u>2.275</u>
Saldo van baten en lasten		<u>-229</u>	<u>1.868</u>

	2018	2017
Bestemming van het saldo van baten en lasten		
Mutatie algemene reserve	<u>-229</u>	<u>1.868</u>

3 KASSTROOMOVERZICHT

(x € 1.000)

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

	2018	2017
Kasstroom uit activiteiten van de bedrijfsomgeving		
Ontvangen schenking Achmea	2.100	2.300
Ontvangen opbrengsten	335	252
Mutatie rekening courant kringen	558	-107
Ontvangen schenking werkgever RBS	-	1.550
Aflossing lening ter dekking aanloopverliezen	-	-1.750
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-2.451	-1.512
Overige baten en lasten	-108	-37
	<u>434</u>	<u>696</u>
Mutatie liquide middelen	<u>434</u>	<u>696</u>
Samenstelling geldmiddelen		
	2018	2017
Liquide middelen per 1 januari	4.173	3.477
Mutatie liquide middelen	434	696
Liquide middelen per 31 december	<u>4.607</u>	<u>4.173</u>

4 TOELICHTING

Inleiding

Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds (hierna "SAAPF"), statutair gevestigd te Zeist, en feitelijk gevestigd te Handelsweg 2, 3707 NH Zeist is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 64346544.

Het doel van SAAPF is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden.

Voor elke collectiviteitkring wordt een afgescheiden vermogen aangehouden dat is afgescheiden van de overige collectiviteitkringen en van het overige vermogen van SAAPF. SAAPF houdt de volgende collectiviteitkringen aan:

- Kring DC: deze wordt gevormd door alle pensioenregelingen die het karakter hebben van een premieovereenkomst en waarvoor SAAPF een Uitvoeringsovereenkomst is aangegaan met een Werkgever en voor regelingen door middel van een akte van collectieve waardeoverdracht door een pensioenuitvoerder zijn overgedragen aan SAAPF waarna een uitvoeringsreglement van SAAPF van toepassing is.
- DB kringen: deze worden gevormd door pensioenregelingen waarvoor SAAPF een Uitvoeringsovereenkomst is aangegaan met een Werkgever en voor regelingen die door middel van een akte van collectieve waardeoverdracht door een pensioenuitvoerder of vanuit een andere collectiviteitkring zijn overgedragen aan deze Collectiviteitkring van SAAPF waarna een uitvoeringsreglement van SAAPF van toepassing is. Alle pensioenregelingen in deze kringen hebben het karakter van een uitkeringsovereenkomst. Onderscheid tussen de drie DB kringen zijn de focus en de uitgangspunten. Deze zijn gebaseerd op de risicobereidheid van de werkgever en deelnemers, de indexatiemogelijkheden en de te betalen premie.
- Eigen kringen: in deze collectiviteitkringen kan maatwerk plaatsvinden.

SAAPF geeft in de verslagperiode uitvoering aan één Defined Contribution (premieovereenkomst) collectiviteitskring, DB Kring Premie, DB Kring Stabiliteit, DB Kring Koopkracht, Kring Bavaria en Kring RBS.

Kring Premie, Kring Stabiliteit en Kring Koopkracht zijn gestart op 1 januari 2017. Kring RBS is gestart op 1 maart 2017 en Kring Bavaria is gestart op 1 april 2017.

Tussen de bedrijfsomgeving en de kringen en tussen de kringen onderling is sprake van vermogensscheiding.

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, in het bijzonder Richtlijn 610.

De bedragen opgenomen in de jaarrekening zijn vermeld in duizenden euro's, tenzij anders is aangegeven.

Het bestuur heeft op 25 juni 2019 de jaarrekening opgemaakt.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen dient voor het opvangen van bedrijfsrisico's van SAAPF. Dit zijn de risico's waarvan de eventuele financiële gevolgen niet ten laste kunnen worden gebracht van de aangesloten collectiviteitskring.

Uitgangspunt is dat er bij aanvang van SAAPF weerstandsvermogen is en dat dit vermogen doorlopend voldoende beschikbaar is. De omvang van het weerstandsvermogen is geregeld in artikel 112a lid 8 Pensioenwet en artikel 40e Besluit uitvoering Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling ('Besluit Pw en Wvb'). Het weerstandsvermogen wordt als volgt berekend:

1. Het weerstandsvermogen bedraagt ten minste 0,2 procent van de waarde van het beheerde pensioenvermogen met een minimum van € 500.000 en met een maximum van € 20 miljoen;
2. Aanvullend dient er voor de dekking van aansprakelijkheidsrisico's een percentage van 0,1 procent van de waarde van het beheerde pensioenvermogen te worden aangehouden, tenzij een beroepsaansprakelijkheidsverzekering (BAV) wordt gesloten, zoals in de wetgeving nader omschreven, of een daarmee vergelijkbare voorziening is getroffen. SAAPF heeft voor dekking van aansprakelijkheidsrisico's een beroepsaansprakelijkheidsverzekering (BAV) afgesloten.
3. Indien en voor zover de risicoanalyse van SAAPF daartoe aanleiding geeft, bedraagt het weerstandsvermogen méér dan de som van de eerste twee onderdelen.

De kwantificering van risico voor rekening van SAAPF wordt vastgesteld in de jaarlijks update van de risicoanalyse van het APF. Voor de berekening van het vereist weerstandsvermogen is een berekeningsmethode voorgeschreven, die voor het APF betekent dat het weerstandsvermogen 20 basispunten van het beheerd pensioenvermogen bedraagt. De Pensioenwet schrijft daarbij voor dat het fonds een hoger weerstandsvermogen aan moet houden indien de gekwantificeerde risicoanalyse daartoe aanleiding geeft. Voor 2018 is een risicoanalyse uitgevoerd. Op basis van deze analyse dient een weerstandsvermogen van € 1.444.894 aanwezig te zijn. Deze uitkomst is lager dan de berekening van de 20 basispunten, zodat deze als hoogste uitkomst wordt gehanteerd.

Het weerstandsvermogen dient op elk moment aanwezig te zijn in SAAPF. Dit betekent ook dat SAAPF beheersmaatregelen treft om te allen tijde hieraan te kunnen voldoen. De opbouw van weerstandsvermogen wordt voor de helft mogelijk gemaakt middels een niet-aflosbare achtergestelde lening van maximaal € 10 miljoen en voor de andere helft middels een schenking van maximaal € 10 miljoen die verstrekt wordt door Achmea B.V. aan SAAPF. Tussen SAAPF en Achmea is een financieringsovereenkomst gesloten voor de niet-aflosbare achtergestelde lening. Op de verschuldigde rentelasten op het weerstandsvermogen wordt dekking verkregen middels tarieven ten aanzien van beheerd vermogen van SAAPF.

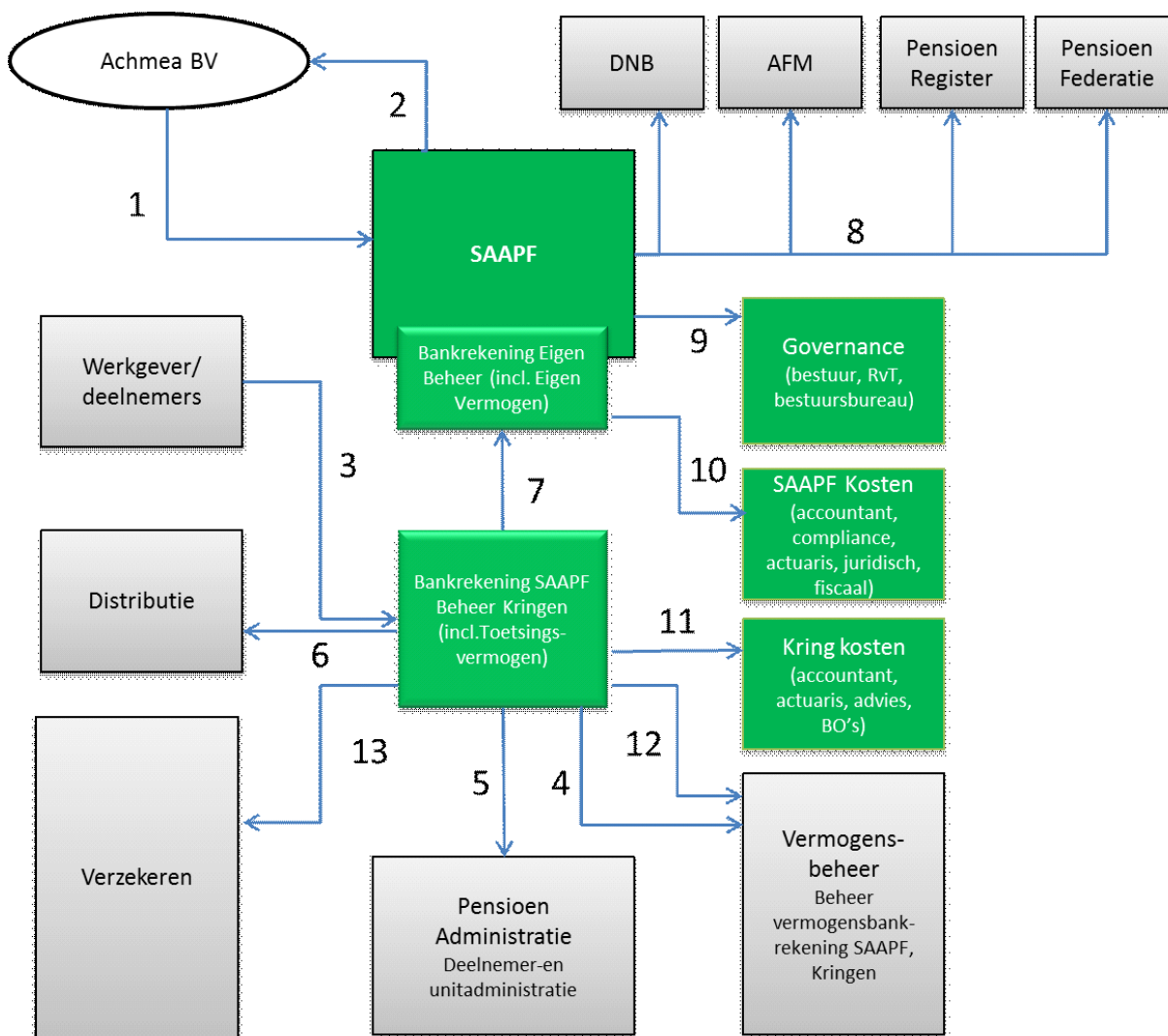
Op basis van bovenstaande committeert Achmea B.V. zich om maximaal € 20 miljoen beschikbaar te stellen ten behoeve van het weerstandsvermogen van SAAPF. In geval méér dan € 20 miljoen weerstandsvermogen aanwezig dient te zijn (bijvoorbeeld doordat het risico assessment daartoe aanleiding geeft, of doordat er bijvoorbeeld claims ontstaan, of als de wetgeving daar aanleiding toe geeft) dan wordt hierbij de volgende aanpak gehanteerd, in volgorde van prioriteit:

1. Eerst zal worden bekeken in hoeverre dekking beschikbaar is middels de afgesloten aansprakelijkheidsverzekeringen;
2. Indien méér dan kostendekking wordt verkregen dan nodig via het tarief voor de governance kosten, kan het Bestuur van SAAPF ervoor kiezen de tarieven onveranderd te laten en hiermee geleidelijk een additionele reserve op te bouwen teneinde additionele bedrijfsrisico's te kunnen dekken bovenop het beschikbare gestelde weerstandsvermogen van € 20 miljoen zoals door Achmea beschikbaar is gesteld;
3. Indien niet meer dan kostendekking van governance kosten wordt verkregen en er geen additionele reserve is opgebouwd, terwijl tegelijkertijd méér dan € 20 miljoen weerstandsvermogen nodig is, kan het Bestuur van SAAPF ervoor kiezen om het tarief voor governance kosten te verhogen teneinde additionele bedrijfsrisico's te kunnen dekken bovenop het beschikbare gestelde weerstandsvermogen van € 20 miljoen zoals door Achmea beschikbaar is gesteld;
4. Indien het beheerd vermogen geen overdekking van governance kosten mogelijk maakt en er dus geen additionele reserve is opgebouwd, terwijl tegelijkertijd méér dan € 20 miljoen weerstandsvermogen nodig en waarbij verhoging van governance kosten onvoldoende soelaas biedt, kan het Bestuur van SAAPF een verzoek indienen tot opschorting of kwijtschelding van verschuldigde rente aan de financier(s) van het weerstandsvermogen;
5. Indien bovenstaande onvoldoende dekking voor weerstandsvermogen biedt, kan een verzoek tot additionele financiering aan Achmea en/of een andere externe financier worden gevraagd.

Kring RBS financiert het weerstandsvermogen uit hoofde van de de omvang van het belegd vermogen van Kring RBS zelf (0,2% van het belegd vermogen). Bij een eventuele uittreding van Kring RBS uit SAAPF wordt onder voorwaarden het door Kring RBS gefinancierde deel van het weerstandsvermogen teruggegeven. Voor alle andere kringen financiert Achmea het weerstandsvermogen ter hoogte van 0,2% van het belegd vermogen van de kringen.

Kostendoorbelasting

Het schematisch overzicht van de kleine geldstroom van SAAPF is weergegeven in onderstaande figuur:

Toelichting op de kleine geldstroom van SAAPF:

Nr	Soort	Toelichting	Producent / Zender	Ontvanger	Frequentie
1	Funding van weerstandsvermogen en onderdekking governancekosten	Achmea B.V. zorgt voor voldoende (aanwas van) weerstandsvermogen van SAAPF en middelen (achtergestelde lening) voor dekking van beheerskosten die nog niet voldoende gedekt worden vanwege een te laag APF volume	Achmea B.V.	Het fonds	Incidenteel
2	Rente en aflossing op lening(en)	Zodra het volume in het APF daarvoor ruimte biedt, worden rente en aflossing op de (achtergestelde) lening(en) betaald	Het fonds	Achmea B.V.	Incidenteel
3	Tarieven	Werkgevers en deelnemers betalen de afgesproken tarieven voor de verschillende dienstverlening in de waardeketen van SAAPF	Werkgevers/ Deelnemers	Pensioenadministratie	Maandelijks
4	Vergoeding vermogensbeheer	De pensioenadministratie verzorgt de maandelijkse kostenvergoeding (service fee) aan de vermogensbeheerder volgens de vooraf door beide partijen vastgestelde tarieven met de daarbij behorende prestaties en services levels	Pensioenadministratie	Vermogensbeheer	Maandelijks
5	Vergoeding administratiekosten	De pensioenadministratie verzorgt de kostenvergoeding aan de pensioenadministrateur volgens de vooraf door beide partijen vastgestelde vergoedingen met de daarbij behorende prestaties en services levels	Pensioenadministratie	Pensioenadministratie	Maandelijks
6	Vergoeding distributiepartner	De pensioenadministratie verzorgt de kostenvergoeding aan de distributiepartner volgens de vooraf door beide partijen vastgestelde vergoedingen met de daarbij behorende prestaties en services levels	Pensioenadministratie	Distributiepartner	Maandelijks
7	Vergoeding beheerskosten SAAPF	De pensioenadministratie houdt de kostenvergoeding in t.b.v. de beheerskosten/governance	Pensioenadministratie	Governance	Maandelijks
8	Contributies en bijdragen	SAAPF voldoet de contributies en bijdragen voor DNB, AFM, Pensioenfederatie en Pensioenregister	Het fonds	DNB, AFM, Pensioenfederatie en-register	Jaarlijks
9	Kosten governance SAAPF	SAAPF voldoet de vooraf afgesproken kosten componenten ten aanzien van de governance. Dit omvat onder meer de primaire en secundaire arbeidsvoorwaarden van leden van het Bestuur, Raad van Toezicht en het Bestuursbureau (incl. salaris, sociale lasten, pensioenlasten, reiskosten, IT, huisvestingskosten e.d.)	Het fonds	Personeel en dienstverlenende organisaties	Maandelijks
10	Kosten SAAPF op geconsolideerd niveau	De pensioenadministratie voldoet de verschuldigde kosten aan (externe) partijen met betrekking tot verslaggeving en advies op geconsolideerd SAAPF niveau (e.g. accountant, actuaire, externe compliance officer, juridisch/fiscaal advies)	Pensioenadministratie	Accountant Actuaris Compliance officer Adviseurs	Incidenteel
11	Kring kosten	De pensioenadministratie voldoet de verschuldigde kosten aan (externe) partijen met betrekking tot verslaggeving en advies op kring niveau (e.g. accountant, actuaireel advies, certificerend actuaire, juridisch advies, beleggingsadvies, pensioencommunicatie, BO vergoedingen)	Pensioenadministratie	Accountant Actuaris Adviseurs BO's	Incidenteel
12	TER	De vermogensbeheerder factureert en incasseert maandelijks (achteraf) bij elke pool de bijbehorende TER volgens de vooraf door partijen vastgestelde tarieven	Vermogensbeheer	Vermogensbeheer (pools)	Maandelijks
13	Risicopremie incl. kostenopslag en evt. garantie-stemming	De pensioen-administratie verzorgt de totale bruto premie bij de werkgever. Zodra de bedragen binnen zijn wordt de ontvangen risicopremie overgemaakt aan de verzekeraar. In de risicopremie zijn de kostenvergoedingen voor de verzekeraar opgenomen	Pensioenadministratie	Verzekeraar	Maandelijks

Vergoeding beheerskosten

De vergoeding voor beheerskosten van SAAPF is bedoeld voor bekostiging van de pensioenuitvoeringskosten en diverse baten en lasten van de bedrijfsvoering van SAAPF. Voor deze bekostiging wordt in alle kringen maandelijks een bedrag onttrokken uit de beleggingen. Deze vergoeding wordt binnen de bedrijfsvoering van SAAPF verantwoord als opbrengst.

ALGEMENE GRONDSLAGEN

Opname in de balans en staat van baten en lasten

Een actief is in de balans opgenomen, als het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het fonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar is vastgesteld.

Een verplichting is in de balans opgenomen, als het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de waarde daarvan betrouwbaar is vastgesteld.

Een actief of verplichting is niet (meer) in de balans opgenomen:

- Als door een transactie (nagenoeg) alle toekomstige economische voordelen en (nagenoeg) alle risico's van een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen.
- Vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Hierdoor kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties", die zowel een actief als een passief kan zijn.

Baten zijn in de staat van baten en lasten opgenomen, als een vermeerdering van het economisch potentieel -samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting- heeft plaatsgevonden en de waarde daarvan betrouwbaar is vastgesteld.

Lasten zijn in de staat van baten en lasten opgenomen, als een vermindering van het economisch potentieel -samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting- heeft plaatsgevonden en de waarde daarvan betrouwbaar is vastgesteld.

Saldering van een actief en een verplichting

Een actief en een verplichting zijn gesaldeerd (netto) opgenomen, als er sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen én de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De hiermee samenhangende rentebaten en rentelasten zijn eveneens gesaldeerd opgenomen.

Reële waarde

Activa en verplichtingen zijn gewaardeerd tegen reële waarde, tenzij anders is aangegeven.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening volgens Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt, die van invloed zijn op de grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa, verplichtingen, baten en lasten.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren, die -gegeven de omstandigheden- als redelijk zijn beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen, die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen zijn opgenomen:

- in het verslagjaar waarin de schatting is herzien, als de herziening alleen voor dat verslagjaar gevolgen heeft, of
- in het verslagjaar van herziening en toekomstige verslagjaren, als de herziening gevolgen heeft voor zowel het verslagjaar als toekomstige verslagjaren.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er is geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief transactiekosten, provisies, valutakoersverschillen, e.d., zijn als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta zijn omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde.

Baten en lasten uit transacties in vreemde valuta's zijn omgerekend naar euro's tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen zijn verwerkt in de staat van baten en lasten.

SPECIFIEKE GRONDSLAGEN

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na de eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Bij de waardering van vorderingen wordt rekening gehouden met het risico van oninbaarheid door hiervoor een voorziening in aftrek te brengen op het saldo van de uitstaande vorderingen. Voor gelijksoortige posten met gelijksoortige risico's wordt gezamenlijk een schatting gemaakt van verliezen en risico's op balansdatum. Deze systematiek om de voorziening vast te stellen wordt gerekend tot de statische methode.

Overige activa

Onder overige activa zijn liquide middelen opgenomen, voor zover dit onmiddellijk opeisbare banktegoeden zijn. Liquide middelen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties zijn opgenomen onder beleggingen.

Stichtingskapitaal en reserves

Stichtingskapitaal en reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

Achtergestelde leningen

Achtergestelde leningen worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Langlopende schulden

Langlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na de eerste verwerking worden deze schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva zijn bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Daarna tegen de geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde als er geen sprake is van transactiekosten).

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Algemeen

Baten en lasten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn sterk gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten zijn opgenomen in het resultaat.

Opbrengst uit vergoeding voor beheerskosten

Onder deze opbrengst wordt verstaan de vergoeding voor bekostiging van de pensioenuitvoeringskosten en diverse baten en lasten in het boekjaar zoals deze wordt onttrokken aan de kringen van SAAPF. Deze opbrengst is toegerekend aan de periode waarop deze betrekking heeft.

Pensioenuitvoeringskosten

Pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben.

Overige lasten

Overige lasten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben.

GRONDSLAGEN KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is opgesteld overeenkomstig de directe methode. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd.

5 TOELICHTING OP DE BALANS

(x € 1.000)

ACTIVA

1. Vorderingen en overlopende activa

	31-12-2018	31-12-2017
Rekening courant Kring DC	7	499
Rekening courant Kring RBS	-	46
Rekening courant DB Kring Stabiliteit	-	1
Vordering Achmea BV	330	-
Overlopende activa	1	1
	<u>338</u>	<u>547</u>

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Over de rekening courant van Kring DC wordt een rente vergoed ter hoogte van de 3 maands Euribor met een marge van 3%. Er zijn geen afspraken gemaakt over de aflossing. Er zijn geen zekerheden gesteld.

2. Overige activa

	31-12-2018	31-12-2017
Liquide middelen	<u>4.607</u>	<u>4.173</u>

Onder de liquide middelen worden tegoeden op bankrekeningen opgenomen die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn. Er zijn geen kredietfaciliteiten van toepassing.

SAAPF houdt liquide middelen aan voor het weerstandsvermogen ter hoogte van het vereist weerstandsvermogen (2.082) en een veiligheidsbuffer van 5% (104). In totaal wordt 2.186 aangehouden voor het weerstandsvermogen.

PASSIVA

3. Stichtingskapitaal en reserves

Mutatieoverzicht reserves

	Kapitaal	Algemene reserve	Totaal
Stand per 1 januari 2018	1.485	794	2.279
Uit bestemming saldo van baten en lasten	-	-229	-229
Stand per 31 december 2018	1.485	565	2.050

	Kapitaal	Algemene reserve	Totaal
Stand per 1 januari 2017	1.485	-1.074	411
Uit bestemming saldo van baten en lasten	-	1.868	1.868
Stand per 31 december 2017	1.485	794	2.279

Het beschikbaar weerstandsvermogen

Opstelling weerstandsvermogen jaarrekening

(x € 1.000)	31-12-2018	31-12-2017
Reserves	565	794
Stichtingskapitaal	1.485	1.485
Totaal eigen vermogen	2.050	2.279
Achtergestelde leningen, voor zover bijdragend aan het weerstandsvermogen *	1.041	1.025
Beschikbaar weerstandsvermogen **	3.091	3.304
Vereist weerstandsvermogen	2.082	2.050
Weerstandsvermogen: surplus ***	1.009	1.254

* De achtergestelde lening mag op grond van artikel 8 Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen worden meegeteld tot maximaal de hoogte van de som van het stichtingskapitaal en de reserves of tot maximaal 50% van het vereist weerstandsvermogen als dat lager is dan de som van het stichtingskapitaal en de reserves.

** Het beschikbaar weerstandsvermogen is de som van het stichtingskapitaal, de reserves en de achtergestelde leningen voorzover deze bijdragen aan het weerstandsvermogen.

*** Er is op rapportage datum een surplus op het weerstandsvermogen.

In de jaarrekening 2017 is in de berekening van het beschikbaar weerstandsvermogen ten onrechte geen rekening gehouden met maximering van het meetellen van de achtergestelde lening tot 50% van het vereiste weerstandsvermogen. Het surplus in de jaarrekening van 2017 had 1.254 in plaats van 1.762 moeten zijn. De vergelijkende cijfers 2017 zijn aangepast.

Voor de standaardkringen en Kring Bavaria financiert Achmea het weerstandsvermogen ter hoogte van 0,2% van het belegd vermogen van de kringen. Kring RBS financiert het weerstandsvermogen uit hoofde van de omvang van het belegd vermogen van Kring RBS zelf (0,2% van het belegd vermogen). Bij de start van de Kring is het vereiste weerstandsvermogen betaald aan Kring RBS (1.550) en vanuit Kring RBS doorgestort naar de bedrijfsomgeving van SAAPF. De toename van het vereiste weerstandsvermogen als gevolg van de groei van het belegd vermogen tussen 1 maart 2017 en 31 december 2017 wordt gefinancierd door de kring (41). Hiervan is 15 in de premiebijdrage van de werkgever opgenomen en 26 gefinancierd uit het beleggingsrendement. Als gevolg van de daling van het belegd vermogen tussen 1 januari 2018 en 31 december 2018 wordt 38 toegevoegd aan het resultaat van Kring RBS. Het totaal voor Kring RBS ingebrachte weerstandsvermogen bedraagt ultimo 2018 1.553. Bij een eventuele uittreding van Kring RBS uit SAAPF wordt onder voorwaarden het door Kring RBS gefinancierde deel van het weerstandsvermogen teruggegeven. Het vereiste weerstandsvermogen wordt door het fonds liquide en risicovrij aangehouden. Het fonds houdt hierbij additioneel een buffer aan. Derhalve is altijd liquiditeit beschikbaar voor de financiering van een eventuele uittreding.

4. Achtergestelde leningen

	31-12-2018	31-12-2017
Lening t.b.v. financiering weerstandsvermogen (Achmea BV)	1.533	1.533

Lening t.b.v. financiering weerstandsvermogen (Achmea BV)

	2018	2017
Stand per 1 januari	1.533	1.533
Mutatie	-	-
Stand per 31 december	1.533	1.533

Leningsvoorwaarden

De achtergestelde lening met een maximale hoofdsom van € 10 mln. is verstrekt door Achmea B.V. en dient te worden aangewend voor de financiering van het weerstandsvermogen als bedoeld in de Pensioenregelgeving, waaronder artikel 112a, lid 8, Pensioenwet en artikel 40e Besluit uitvoering Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling.

De rente is vastgesteld op 7,6% per jaar. De hoogte van de rente wordt eens in de 5 jaar herzien. De rente dient jaarlijks binnen 10 werkdagen na het jaareinde te worden betaald.

Aflossing

SAAPF zal de lening volledig terugbetalen op de eerste werkdag volgende op de opzeggingsdatum. De opzeggingsdatum is de laatste dag van de opzeggingstermijn. De opzeggingstermijn is een minimale termijn van vijf jaar of iedere andere termijn goedgekeurd door DNB welke goedkeuring minstens zes maanden voorafgaand aan de opzeggingsdatum moet worden aangevraagd. Na schriftelijk goedkeuring van DNB, kan SAAPF de lening geheel of gedeeltelijk vervroegd aflossen.

Zekerheden

Er zijn geen zekerheden gesteld voor deze lening door SAAPF.

5. Overige schulden en overlopende passiva

	31-12-2018	31-12-2017
Nog te betalen kosten	658	614
Crediteuren	380	5
Nog te betalen rente achtergestelde lening	116	115
Belastingen en premies sociale verzekeringen	192	173
Rekening courant Kring RBS	14	-
Overige schulden	2	1
	<u>1.362</u>	<u>908</u>

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Er is sprake van een relatie, in de vorm van een uitvoeringsovereenkomst, tussen het fonds, haar bestuurders, de aangesloten ondernemingen en hun bestuurders, voor zover zij bestuurder zijn in het fonds.

Transacties met bestuurders

Inzake de beloning van bestuurders wordt verwezen naar de toelichting op de pensioenuitvoeringskosten. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) bestuurders. De bestuurders en medewerkers van het bestuursbureau nemen geen deel aan een of meerdere pensioenregelingen van het fonds.

Overige transacties met verbonden partijen

Betreffende de uitvoeringsovereenkomst tussen het fonds en werkgever bestaan de transacties uit de ontvangen premies voor de financiering van de aanspraken en de uitvoering van de regeling.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Ontvangen zekerheden en garanties

Er zijn geen andere ontvangen zekerheden en garanties dan elders in de jaarrekening vermeld.

Langlopende contractuele verplichtingen

Het fonds heeft de volgende langlopende niet uit de balans blijvende verplichtingen:

Samenwerkingsovereenkomst met Achmea Services N.V. voor de commerciële activiteiten: tot 6 basispunten van het belegd vermogen.

Pensioenbeheerovereenkomst met Achmea Pensioenservices N.V. voor de pensioenuitvoeringsactiviteiten op basis van tarief per verrichting en tot 1 basispunt van het belegd vermogen.

Overeenkomst van vermogensbeheer met Achmea Investment Management B.V. voor het fiduciair vermogensbeheer: tot 2 basispunten van het belegd vermogen.

Overeenkomst van vermogensbeheer met Achmea Investment Management B.V. voor vermogensbeheeractiviteiten: tussen de 10 en 70 basispunten van het belegd vermogen.

Alle bovengenoemde overeenkomsten hebben een resterende looptijd van 5 jaar.

Belangrijke gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn na de balansdatum de volgende gebeurtenissen geweest die van belang zijn voor het beeld van de financiële positie per einde 2018:

Collectieve waardeoverdracht

Per 1 januari 2019 zijn de deelnemers van Stichting Pensioenfonds Cindu International via een collectieve waardeoverdracht toegetreden tot Pensioenfondsenkring 1. Het totaal ingebrachte belegde vermogen bedraagt € 163,5 mln.

Schenking

Op 28 maart 2019 heeft SAAPF een schenking van Achmea BV ontvangen van € 2,73 mln. Daarvan is € 2,63 mln ter compensatie van de verwachte daling van het weerstandsvermogen door aanloopverliezen en € 0,1 mln voor de benodigde stijging van het weerstandsvermogen als gevolg van de verwachte groei van het beheerd pensioenvermogen.

Garantstelling

Achmea BV heeft in aanvulling op het schenkingsverzoek ten behoeve van SAAPF een garantie gesteld voor een bedrag van € 3,23 mln met een looptijd tot en met 30 september 2021. Deze garantie dient ter onvoorwaardelijke dekking van de voorziene aanloopverliezen in de laatste drie kwartalen van 2020 en de eerste drie kwartalen van 2021 (EUR 1,88 mln en circa EUR 1,35 mln) wanneer deze niet door een volgend jaar nieuw te verlening schenking zou worden voldaan.

6 TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

6. Opbrengst uit vergoeding voor beheerskosten

	2018	2017
Opbrengst uit vergoeding voor beheerskosten	335	252

Ter dekking van de beheerskosten van SAAPF wordt maandelijks een bedrag onttrokken uit de beleggingen.

7. Overige baten

	2018	2017
Schenking Achmea t.b.v. cumulatieve aanloopverliezen	2.100	2.300
Bijdrage harmonisatie Pensioenfondsenkring 1	330	-
Vergoeding accountantskosten Kring RBS	24	-
Wijziging weerstandsvermogen o.b.v. delta belegd vermogen Kring RBS	-	41
Bijdrage werkgever RBS weerstandsvermogen op fusiedatum	-	1.550
	2.454	3.891

In verband met de harmonisatie van de beleggingen van Stichting Pensioenfonds Cindu International en de pensioenregeling van werkgever Rütgers Resins voor toetreding in Pensioenfondsenkring 1 heeft SAAPF de daarmee samenhangende kosten deels vergoed aan Stichting Pensioenfonds Cindu International en werkgever Rütgers Resins. De uitvoerder heeft deze kosten vergoed aan SAAPF.

8. Pensioenuitvoeringskosten

	2018	2017
Bestuurskosten	899	814
Kosten bestuursbureau	937	639
Adviseurs- en controlekosten	618	605
Contributies en bijdragen	60	38
Rentelasten	25	14
Overige kosten	1	1
	2.540	2.111

Van de bezoldiging van bestuurders kwam in 2018 een bedrag van € 561.420 (2017 € 525.460) ten laste van het saldo van baten en lasten van SAAPF. Voor de bezoldiging van de leden van het toezichthoudend orgaan kwam in 2018 een bedrag van € 96.189 (2017 € 94.066) ten laste van het saldo van baten en lasten.

	2018	2017
Controle van de jaarrekening	175	145
Andere controlewerkzaamheden	32	43
	<u>207</u>	<u>188</u>

Deze werkzaamheden zijn in zowel 2018 als 2017 uitgevoerd door Deloitte Accountants B.V. De kosten zijn opgenomen onder de adviseurs- en controlekosten.

In bovenstaande opstelling is de methode gehanteerd waarbij wordt opgegeven de in het boekjaar ten laste gebrachte totale honoraria voor onderzoek van de jaarrekening en verslagstaten en de totale honoraria voor andere controleopdrachten, uitgevoerd door de externe accountant.

Overeenkomstig artikel 96 van de Pensioenwet wordt vermeld dat:

- het fonds in het boekjaar 2018 geen dwangsommen en boetes zijn opgelegd;
- het fonds in het boekjaar 2018 geen aanwijzing als bedoeld in artikel 171 van de Pensioenwet is gegeven;
- in het boekjaar 2018 geen bewindvoerder als bedoeld in artikel 173 van de Pensioenwet is aangesteld.

Personeelsleden

Bij het fonds zijn zowel in 2018 als in 2017 geen werknemers in dienst geweest.

9. Overige lasten

	2018	2017
Rente rekening courant kringen	-6	-2
Rente lening t.b.v. financiering aanloopverliezen governance kosten	-	50
Rente achtergestelde lening t.b.v. financiering weerstandsvermogen	116	116
Kosten harmonisatie Pensioenfondsenkring 1	330	-
Wijziging weerstandsvermogen o.b.v. delta belegd vermogen Kring RBS	38	-
	<u>478</u>	<u>164</u>

Voor een toelichting op de Kosten harmonisatie Pensioenfondsenkring 1 wordt verwezen naar de overige baten (7).

Belastingen

De activiteiten van het fonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

Bestemming saldo van baten en lasten

Het bestuur heeft besloten om het resultaat toe te voegen aan de algemene reserve.

Vaststelling van de jaarrekening door het bestuur

Het bestuur van SAAPF heeft de jaarrekening over het verslagjaar 2018 vastgesteld in de vergadering van 21 juni 2019.

**SAAPF Kring DC
Verantwoording 2018**

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
1 Balans per 31 december	165
2 Staat van baten en lasten	166
3 Kasstroomoverzicht	167
4 Toelichting	168
5 Toelichting op de balans	173
6 Toelichting op de staat van baten en lasten	185

1 BALANS PER 31 DECEMBER

(na voorgestelde bestemming van het saldo van baten en lasten)

(x € 1.000)

		2018	2017
ACTIVA			
Beleggingen voor risico deelnemers	(1)	26.411	12.958
Vorderingen en overlopende activa	(2)	2.016	1.307
Overige activa	(3)	354	197
		<u>28.781</u>	<u>14.462</u>

PASSIVA

Reserves	(4)	287	126
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers	(5)	26.697	12.958
Overige voorzieningen	(6)	1.197	423
Overige schulden en overlopende passiva	(7)	600	955
		<u>28.781</u>	<u>14.462</u>

(*) De nummering verwijst naar de toelichting

	2018	2017
Dekkingsgraad op basis van FTK (in %)		
Actuele dekkingsgraad	101,0	100,9
Beleidsdekkingsgraad	101,0	100,9

2 STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

		2018	2017
BATEN			
Premiebijdragen voor risico deelnemers	(8)	16.499	11.089
Beleggingsresultaten voor risico deelnemers	(9)	-1.599	521
Overige baten	(10)	11	2
		14.911	11.612
 LASTEN			
Pensioenuitkeringen	(11)	27	-
Pensioenuitvoeringskosten	(12)	345	165
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers	(13)	13.739	10.701
Mutatie overige voorzieningen	(14)	774	368
Saldo overdrachten van rechten voor risico deelnemers	(15)	-731	-183
Herverzekeringen	(16)	584	452
Overige lasten	(17)	12	2
		14.750	11.505
 Saldo van baten en lasten			
		161	107
		2018	2017
 Bestemming van het saldo van baten en lasten			
Mutatie algemene reserve		161	107

3 KASSTROOMOVERZICHT

(x € 1.000)

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

	2018	2017
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premiebijdragen voor risico deelnemers	16.963	10.291
Ontvangen waardeoverdrachten voor risico deelnemers	419	183
Betaalde pensioenuitkeringen	-28	-
Betaalde premies herverzekeringen	-1.308	-534
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-345	-165
Overige baten en lasten	-1	2
Diverse ontvangsten en uitgaven	-492	234
	15.208	10.011
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Ontvangen inzake verkopen beleggingen	2.450	683
Betaald inzake aankopen beleggingen	-16.219	-9.929
Overige ontvangsten en uitgaven inzake beleggingen	-	-1
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-10	-9
Betaald aan beleggingsbankrekening	-1.272	-924
	-15.051	-10.180
Mutatie liquide middelen	157	-169
Samenstelling geldmiddelen		
	2018	2017
Liquide middelen per 1 januari	197	366
Mutatie liquide middelen	157	-169
Liquide middelen per 31 december	354	197

4 TOELICHTING

Inleiding

Conform de richtlijnen voor de jaarverslaggeving worden de balans, staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht opgenomen in een separate financiële verantwoording per kring. In deze financiële verantwoording wordt de terminologie gehanteerd zoals voorgeschreven door RJ610. Waar in de financiële verantwoording van de kring de term “fonds” is gebruikt, wordt de desbetreffende kring bedoeld.

Rubriceringswijzigingen

Ter afdekking van het renterisico participeert de kring in Overlay Fondsen. Met ingang van huidig boekjaar worden de beleggingen in de Overlay Fondsen geclassificeerd als beleggingen in rentederivaten in plaats van classificatie op basis van de feitelijke samenstelling van de beleggingen, cash en vastrentende waarden, in de Overlay Fondsen. De reden van deze wijziging is dat de exposure van de Overlay Fondsen vrijwel volledig naar derivaten is. De vergelijkende cijfers zijn dienovereenkomstig aangepast. Bij de andere beleggingsfondsen en modules is de exposure naar een bepaalde beleggingscategorie relatief beperkt en derhalve de presentatiewijze niet gewijzigd.

ALGEMENE GRONDSLAGEN

De algemene grondslagen zijn opgenomen in paragraaf 4 van de jaarrekening van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds.

SPECIFIEKE GRONDSLAGEN

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

Beleggingen voor risico deelnemers

Beleggingen voor rekening en risico deelnemers zijn middelen die aangehouden worden op rekeningen ten behoeve van deelnemers die zelf het beleggingsrisico dragen in het kader van de beschikbare premieregeling.

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. Slechts indien de reële waarde van de beleggingen niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs. Overlopende activa en passiva worden tevens gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. De liquiditeiten vermogensbeheer worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Het verschil met reële waarde is bij deze activa en passiva in het algemeen gering. Participaties in beleggingspools en -instellingen die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen, worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor die onderliggende beleggingen (“look-through”-benadering). Bij gemengde beleggingsfondsen wordt aangesloten bij de hoofdcategorie, bepaald op basis van reële waarde.

Reële waarde

De beleggingen van het pensioenfonds worden gewaardeerd tegen de reële waarde per balansdatum. Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van het pensioenfonds kan gebruik worden gemaakt van genoteerde marktprijzen. Derivaten worden gewaardeerd door gebruik te maken van netto contante waarde berekeningen. Bepaalde instrumenten, zoals participaties in beleggingstondsen worden gewaardeerd door gebruik te maken van de intrinsieke waarde. Het is gebruikelijk en mogelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Slechts indien de reële waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs. Voor financiële instrumenten zoals beleggingstvorderingen en -schulden geldt dat de boekwaarde de reële waarde benadert als gevolg van het korte termijn karakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Vastgoedbeleggingen

Beleggingen in direct vastgoed worden gewaardeerd tegen de reële waarde. De reële waarde wordt gebaseerd op taxatiewaarde. De taxaties worden verricht door onafhankelijke deskundigen. Indien daartoe aanleiding is, wordt bij de waardering rekening gehouden met de feitelijke verhuursituatie en/of renovatieactiviteiten. Resultaten door wijziging in reële waarde worden in de staat van baten en lasten verantwoord. Beursgenoteerde vastgoedfondsen worden gewaardeerd tegen de reële waarde, zijnde de beurskoers per balansdatum. Niet-beursgenoteerde beleggingen in vastgoedfondsen worden gewaardeerd op het aandeel in de reële waarde van de onderliggende beleggingen. Indien de waarderingsgrondslagen van vastgoedfondsen afwijken, wordt de waardering zo mogelijk aangepast aan de waarderingsgrondslagen van het pensioenfonds.

Onroerend goed in ontwikkeling wordt gewaardeerd op basis van gedane uitgaven, inclusief bouwrente, waarbij wordt getoetst of die uitgaven tot waarde wijzigingen leiden. Na oplevering worden (her)ontwikkelde objecten naar reële waarde gewaardeerd.

Aandelen

Aandelen, waaronder tevens converteerbare obligaties zijn begrepen, worden gewaardeerd tegen reële waarde. Van ter beurze genoteerde aandelen is dit de beurswaarde. Voor niet ter beurze genoteerde participaties in aandelenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Vastrentende waarden

Vastrentende waarden worden gewaardeerd tegen reële waarde inclusief opgelopen rente. Voor beursgenoteerde vastrentende waarden is dit de beurswaarde per balansdatum. Voor niet-beursgenoteerde participaties in vastrentende waardenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd tegen reële waarde, te weten de relevante marktnotering of, als die er niet is, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen. Voor niet-beursgenoteerde participaties in vastrentende waardenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Derivaatcontracten met een negatieve waarde worden in de balans onder de overige schulden en overlopende passiva verantwoord. De valutaderivaten zijn onderdeel van de beleggingscategorie waarin deze ter afdekking van het valutarisico zijn opgenomen.

Securities lending

Het fonds participeert niet direct in securities lending. Binnen de beleggingspools kan sprake zijn van securities lending.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na de eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Bij de waardering van vorderingen wordt rekening gehouden met het risico van oninbaarheid door hiervoor een voorziening in aftrek te brengen op het saldo van de uitstaande vorderingen. Voor gelijksoortige posten met gelijksoortige risico's wordt gezamenlijk een schatting gemaakt van verliezen en risico's op balansdatum. Deze systematiek om de voorziening vast te stellen wordt gerekend tot de statische methode.

Overige activa

Onder overige activa worden onder meer liquide middelen opgenomen voor zover dit onmiddellijk opeisbare banktegoeden betreft. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen.

Reserves

Algemeen

De algemene reserve wordt bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen, in de balans zijn opgenomen. Het saldo van baten en lasten zal toegevoegd of onttrokken worden aan de algemene reserve.

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

Voor de voorzieningen pensioenverplichtingen risico deelnemers worden geen actuariële grondslagen vastgesteld aangezien die voorzieningen gelijk zijn aan de som van de pensioenkapitalen van deelnemers en gewezen deelnemers. Het pensioenkapitaal is gelijk aan de ingelegde premies (voor de netto pensioenregeling na aftrek van de premies voor de risicodekkingen) vermeerderd of verminderd met de betreffende rendementen en de verhogingen uit hoofde van overlijden van andere (gewezen) deelnemers. Na overlijden van een (gewezen) deelnemer komt het saldo van de pensioenbeleggingsrekening van de betreffende (gewezen) deelnemer te vervallen en wordt dat gebruikt voor de verhoging van de saldi pensioenbeleggingsrekeningen van de overige (gewezen) deelnemers in de desbetreffende pensioenregeling naar rato van de per (gewezen) deelnemer aanwezige saldi. Er vindt dus geen vermenging van bruto en netto pensioenkapitaal plaats.

Overige voorzieningen

IBNR-voorziening

Onder de technische voorzieningen is de IBNR-voorziening opgenomen. Deze voorziening is bedoeld om de schade die in de toekomst ontstaat door voor de balansdatum ingegane arbeidsongeschiktheid te kunnen financieren, ook indien de uitvoeringsovereenkomst met de toetredende onderneming is beëindigd. De IBNR-voorziening is gelijk aan de som van de opslag voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid over het huidige en het voorgaande boekjaar en de herverzekeringspremie voor arbeidsongeschiktheidspensioen over het huidige en het voorgaande boekjaar. Voor de IBNR-voorziening is voor hetzelfde bedrag een vordering op de herverzekeraar opgenomen op de debetzijde van de balans.

Voorziening nabestaandenpensioen

De voorziening nabestaandenpensioen betreft de technische voorziening voor ingegane uitkeringen. Het nabestaandenpensioen is volledig herverzekerd.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Algemeen

Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorzieningen pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Premiebijdragen

Onder premiebijdragen wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

De feitelijke samenstelling van de beschikbare premie in enig boekjaar bestaat uit:

- Beschikbare premies die op de pensioenbeleggingsrekening van de deelnemer gestort worden. De beschikbare premiestaffel is uitgedrukt in een percentage van de pensioengrondslag;
- De aan de herverzekeraar verschuldigde risicopremies voor dekking van risico's van overlijden in actieve dienst en arbeidsongeschiktheid;
- Een opslag ter dekking van de (lopende) administratie- en uitvoeringskosten;
- Een opslag ter dekking van algemene kosten (o.a. oninbaarheid).

Beleggingsresultaten

(In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als indirecte beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. Aankoopkosten zijn verwerkt in de reële waarde van de beleggingen. Verkoopkosten worden verantwoord als onderdeel van de herwaarderingen.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten worden verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten. Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe en de daaraan toegerekende interne kosten verstaan.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen, e.d.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Saldo overdrachten van rechten voor risico deelnemers

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Premies herverzekering

Herverzekeringslasten worden toegerekend aan de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Overige baten en lasten

De overige baten en lasten worden opgenomen voor de aan het verslagjaar toe te rekenen bedragen.

GRONDSLAGEN KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is opgesteld overeenkomstig de directe methode. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioen- en beleggingsactiviteiten.

5 TOELICHTING OP DE BALANS

(x € 1.000)

1. Beleggingen voor risico deelnemers

De kring belegt in modules, overlayfondsen en beleggingsfondsen. Het verloopoverzicht is opgesteld op module- en fondseniveau, omdat de financiële stromen ook op module- en fondseniveau verlopen.

Verloopoverzicht op module en fondseniveau 2018

	Stand per 1 januari 2018	Aankopen	Verkopen	Overige mutaties	Waarde mutaties	Stand per 31 december 2018
Module Rendement	9.733	13.103	-902	-	-1.411	20.523
Module Rente	614	1.055	-521	-	9	1.157
Module Inflatie	1.971	2.623	-319	-	-247	4.028
Overlay fondsen	599	684	-656	-	62	689
Overige fondsen	41	25	-52	-	-2	12
Beleggingsdebiteuren	76	-	-	-6	-	70
Beleggingscrediteuren	-924	-	-	-348	-	-1.272
Liquide middelen	848	-	-	356	-	1.204
Totaal	12.958	17.490	-2.450	2	-1.589	26.411

Belegde waarden per beleggingscategorie op basis van doorkijk per 31 december 2018

	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Module Rendement	-	14.223	6.226	-	74	20.523
Module Rente	-	-	1.157	-	-	1.157
Module Inflatie	1.926	-	1.227	-	875	4.028
Overlay fondsen	-	-	-	689	-	689
Overige fondsen	-	10	2	-	-	12
Beleggingsdebiteuren	-	-	28	22	20	70
Beleggingscrediteuren	-	-	-32	-	-1.240	-1.272
Liquide middelen	-	-	-	-	1.204	1.204
Stand per 31 december 2018	1.926	14.233	8.608	711	933	26.411

Verloopoverzicht op module en fondseniveau 2017

	Stand per 1 januari 2017	Aankopen	Verkopen	Overige mutaties	Waarde- mutaties	Stand per 31 december 2017
Module Rendement	1.681	7.844	-262	-	470	9.733
Module Rente	110	743	-243	-	3	613
Module Inflatie	343	1.635	-66	-	60	1.972
Overlay fondsen	111	605	-112	-	-5	599
Overige fondsen	12	27	-	-	2	41
Beleggingsdebiteuren	-	-	-	76	-	76
Beleggingscrediteuren	-323	-	-	-601	-	-924
Liquide middelen	323	-	-	525	-	848
Totaal	2.257	10.854	-683	-	530	12.958

Belegde waarden per beleggingscategorie op basis van doorkijk per 31 december 2017

	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Module Rendement	-	6.875	2.833	-	25	9.733
Module Rente	-	-	613	-	-	613
Module Inflatie	864	-	579	-	529	1.972
Overlay fondsen	-	-	-	599	-	599
Overige fondsen	-	38	1	-	2	41
Beleggingsdebiteuren	-	-	22	-	54	76
Beleggingscrediteuren	-	-2	-117	-	-805	-924
Liquide middelen	-	-	-	-	848	848
Stand per 31 december 2017	864	6.911	3.931	599	653	12.958

Onder derivaten zijn de Overlay Fondsen opgenomen. Aangezien de kring niet de onderliggende belegging in zijn bezit heeft, maar alleen een deelneming in de Overlay Fondsen, is feitelijk de exposure van de kring naar een derivatenbelegging, ongeacht de onderliggende asset categorieën daarin. Onder derivaten werden voorheen de posities in de fondsen op basis van doorkijk gerapporteerd als belegging van de kring. Een derivaat in een overlay fonds was een derivaat en een staatsobligatie in datzelfde fonds was een vastrentende waarde. De vergelijkende cijfers zijn hierop aangepast.

De valutaderivaten zijn niet opgenomen onder derivaten. Deze zijn onderdeel van de beleggingscategorie van de pools waarvan zij deel uitmaken.

Van de beleggingen betreft 26.249 (2017: 12.736) de bruto pensioenregeling en 448 (2017: 222) de netto pensioenregeling.

Reële waarde

Afgezien van de beleggingsvorderingen en -schulden zijn de beleggingen van het pensioenfonds gewaardeerd tegen reële waarde per balansdatum. Het is over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Via de modules (rendement, rente, matching en inflatie) wordt belegd in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen, waarbij deze beleggingsfondsen beleggen in aandelen, vastgoed, vastrentende waarden, overige beleggingen en (voor zover van toepassing) derivaten. Niet aan een beurs genoteerde beleggingsfondsen zijn gewaardeerd tegen de reële waarde die is bepaald op basis van de meest recente door het beleggingsfonds afgegeven intrinsieke waarde.

Opgemerkt wordt dat schattingen naar hun aard subjectief zijn en dat de geschatte actuele waarden van financiële instrumenten derhalve inherent onderhevig zijn aan onzekerheden en waardeoordelen ten aanzien van volatiliteit, rentestand en kasstromen. Deze schattingen zijn momentopnames, gebaseerd op de marktomstandigheden en de op dat moment beschikbare informatie.

Belegde waarden in vastgoed

	31-12-2018	31-12-2017
Indirect vastgoed (participaties in beleggingsfondsen)	1.926	864

Belegde waarden in aandelen

	31-12-2018	31-12-2017
Aandelenbeleggingsfondsen	14.233	6.913
Beleggingscrediteuren	-	-2
	14.233	6.911

Belegde waarden in vastrentende waarden

	31-12-2018	31-12-2017
Vastrentende waarden beleggingsfondsen	8.610	4.026
Beleggingsdebiteuren	28	22
Beleggingscrediteuren	-32	-117
	8.606	3.931

Belegde waarden in derivaten

De derivaten betreffen de Overlay Fondsen.

Belegde waarden in overige beleggingen

	31-12-2018	31-12-2017
Grondstoffen	861	522
Mix fondsen	89	34
Beleggingsdebiteuren	19	54
Liquide middelen	1.204	848
Beleggingscrediteuren	-1.240	-805
	<u>933</u>	<u>653</u>

2. Vorderingen en overlopende activa

	31-12-2018	31-12-2017
Premiedebiteuren	486	883
Vordering op herverzekeraar inzake nabestaandenpensioen	340	-
Vordering collectieve waardeoverdracht Delta Lloyd APF	326	-
Vordering op herverzekeraar inzake IBNR	857	423
Uitkeringen	1	-
Overige vorderingen	6	1
	<u>2.016</u>	<u>1.307</u>

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

3. Overige activa

	31-12-2018	31-12-2017
Rabobank	<u>354</u>	<u>197</u>

Onder de liquide middelen worden opgenomen die kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn. Bankrekeningen die beheerd worden door de vermogensbeheerder zijn onder de overige beleggingen opgenomen.

PASSIVA

4. Reserves

Mutatieoverzicht eigen vermogen

	Algemene reserve
Stand per 1 januari 2018	126
Uit bestemming saldo van baten en lasten	161
Stand per 31 december 2018	287
	Algemene reserve
Stand per 1 januari 2017	19
Uit bestemming saldo van baten en lasten	107
Stand per 31 december 2017	126

	31-12-2018		31-12-2017	
	In %		In %	
Solvabiliteit				
Pensioenvermogen	28.181	101,0	13.507	100,9
Af: technische voorzieningen	27.894	100,0	13.381	100,0
Vrij vermogen	287	1,0	126	0,9
Minimaal vereist eigen vermogen	617	2,2	288	2,2
Actuele dekkingsgraad		101,0		100,9
Beleidsdekkingsgraad		101,0		100,9

De Technische voorziening is vrijwel volledig voor risico deelnemers.

De actuele dekkingsgraad van de kring per 31 december 2018 is 101,0%, hetgeen een stijging betekent van 0,1%-punt ten opzichte van de actuele dekkingsgraad per 31 december 2017 (100,9%). Deze stijging wordt veroorzaakt door het positieve resultaat.

Aangezien Kring DC het nabestaandenpensioen en de IBNR toekomstige schades arbeidsongeschiktheid volledig heeft verzekerd, is de beleidsdekkingsgraad gelijk gesteld aan de actuele dekkingsgraad. De door de Pensioenwet minimaal vereiste minimale dekkingsgraad, waarbij tevens rekening gehouden wordt met de ontheffing van DNB, is vastgesteld op 102,2%.

Aangezien de beleidsdekkingsgraad lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad bevindt de kring zich in een situatie van een dekkingstekort.

Aangezien het nabestaandenpensioen en de IBNR toekomstige schades arbeidsongeschiktheid volledig zijn verzekerd is de vereiste dekkingsgraad van Kring DC gelijk gesteld aan 100%. De kring bevindt zich met een beleidsdekkingsgraad van 101,0% niet in een situatie van een reservetekort.

Het verloop van de actuele dekkingsgraad kan als volgt worden gespecificeerd:

	2018	2017
	%	%
Dekkingsgraad per 1 januari	100,9	100,8
Premie	-0,5	-0,6
Verandering van de rentetermijnstructuur	-0,1	-
Rendement op beleggingen	-	-0,5
Overige oorzaken	1,3	1,2
Kruiseffecten	-0,6	-
Dekkingsgraad per 31 december	101,0	100,9

5. Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

	31-12-2018	31-12-2017
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers	26.697	12.958

Van de voorziening betreft 26.249 (2017: 12.736) de bruto pensioenregeling en 448 (2017: 222) de netto pensioenregeling.

Voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers Bruto Regeling

	2018	2017
Stand per 1 januari	12.736	2.237
Mutatie	13.513	10.499
Stand per 31 december	26.249	12.736

Voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers Netto Regeling

	2018	2017
Stand per 1 januari	222	20
Mutatie	226	202
Stand per 31 december	448	222

6. Overige voorzieningen

	31-12-2018	31-12-2017
Overige voorzieningen	1.197	423

De overige voorzieningen bestaan uit een IBNR voorziening toekomstige schades arbeidsongeschiktheid en een voorziening voor ingegaan nabestaanden pensioen.

	2018	2017
IBNR toekomstige schades arbeidsongeschiktheid		
Stand per 1 januari	423	55
Mutatie	434	368
Stand per 31 december	857	423

De risico's op arbeidsongeschiktheid zijn volledig verzekerd. Het bestuur van SAAPF heeft daarom besloten de IBNR voorziening als overige voorziening te verantwoorden.

	2018	2017
Voorziening ingegaan nabestaandenpensioen		
Stand per 1 januari	-	-
Mutatie	340	-
Stand per 31 december	340	-

Het nabestaandenpensioen is volledig verzekerd. De voorziening voor ingegaan nabestaandenpensioen is daarom als overige voorziening verantwoord.

Op 31 december 2018 waren er 3 deelnemers met een nabestaandenpensioen.

7. Overige schulden en overlopende passiva

	31-12-2018	31-12-2017
Te betalen kosten	5	-
Vooruitgefactureerde risicopremies en administratiekostenpremies	166	99
Te verrekenen herverzekeringspremies	408	357
Rekening courant SAAPF	7	499
Inkomende waardeoverdrachten	14	-
	600	955

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Over de rekening courant van SAAPF wordt een rente vergoed ter hoogte van de rente die SAAPF betaalt voor de lening die SAAPF heeft opgenomen voor de financiering van de aanloopverliezen van de governancekosten (3 maands Euribor met een marge van 3%). Er zijn geen afspraken over aflossingen. Er zijn geen zekerheden gesteld.

Risicobeheer

Beleid en risicobeheer

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- beleggingsbeleid;
- premiebeleid;
- herverzekeringsbeleid;
- toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van ALMstudies. Een ALM-studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de belangrijkste (beleggings)risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van derivaten. Onderstaande uitwerking van de risico's is gebaseerd op de feitelijke standen per ultimo verslagjaar.

Renterisico

Het renterisico betreft het risico dat een rentebeweging de financiële situatie van de DC-kring negatief beïnvloedt. Dit risico bestaat doordat beleggingen en verplichtingen niet in dezelfde mate gevoelig zijn voor rentebewegingen. Het renterisico neemt af naarmate de rentegevoeligheid van de beleggingen meer overeenkomt met de rentegevoeligheid van de verplichtingen. Het renterisico op verplichtingen (rentegevoeligheid van het in te kopen inkomen) in de DC-kring is niet van toepassing omdat de uitkeringen op rentebasis zijn herverzekerd.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-12-2018		31-12-2017	
	In %		In %	
Resterende looptijd < 1 jaar	-433	-5,0	-25	-0,6
Resterende looptijd > 1 en < 5 jaar	3.032	35,2	1.521	38,7
Resterende looptijd > 5 jaar	6.007	69,8	2.435	61,9
	<u>8.606</u>	<u>100,0</u>	<u>3.931</u>	<u>100,0</u>

Aandelenrisico

Het aandelen en onroerend goed risico is voornamelijk het koersrisico bij de beleggingen in de verschillende onroerend goed- en aandelenmarkten. Door dit risico te lopen wordt een extra rendement gehaald dat de DC-kring gebruikt om aan zijn doelstellingen te voldoen. Dit risico wordt beheerst doordat in de uitvoering wordt gezorgd voor een goede selectie van aandelen en spreiding over regio's en sectoren. Met het risico dat uiteindelijk overblijft wordt rekening gehouden in de ALM-studie.

	31-12-2018		31-12-2017	
	In %		In %	
Specificatie aandelen naar sector:				
Financiële instellingen (w.o. banken en verzekeraars)	1.380	9,7	1.080	15,6
Nijverheid en industrie	2.248	15,7	1.219	17,6
Handel	1.800	12,7	1.013	14,7
Overige dienstverlening	4.635	32,6	1.497	21,7
Diversen	4.170	29,3	2.102	30,4
	14.233	100,0	6.911	100,0

	31-12-2018		31-12-2017	
	In %		In %	
Specificatie aandelen naar regio:				
Europa	6.195	43,5	3.029	43,8
Noord Amerika	6.422	45,1	3.249	47,1
Azië-Pacific	1.330	9,3	539	7,8
Australazië	193	1,4	92	1,3
Opkomende markten	93	0,7	2	-
	14.233	100,0	6.911	100,0

Valutarisico

Het valutarisico is het risico dat wisselkoersschommelingen de waarde van een belegging beïnvloeden.

De valutaderivaten zijn onderdeel van de beleggingscategorie waarin deze ter afdekking van het valutarisico zijn opgenomen.

De vreemde valutapositie voor en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	Positie voor afdekking	Valuta- derivaten	Nettopositie na afdekking 2018	Nettopositie na afdekking 2017
Euro	8.108	9.266	17.374	9.483
Amerikaanse Dollar	7.893	-6.275	1.618	908
Britse Pond	942	-883	59	-58
Japanse Yen	1.220	-880	340	67
Hong Kong Dollar	1.001	-201	800	367
Canadese Dollar	438	-323	115	134
Zuid-Koreaanse Won	394	-	394	229
Australische Dollar	285	-273	12	-6
Zwitserse Frank	489	-248	241	43
Taiwanese Dollar	328	-	328	168
Zweedse kroon	135	-105	30	74
Indiase Roepie	261	-	261	126
Singapore Dollar	146	-72	74	34
Braziliaanse Real	214	-	214	4
Nieuw Zeeland Dollar	7	-6	1	-
Overig	4.550	-	4.550	1.385
	<u>26.411</u>	<u>-</u>	<u>26.411</u>	<u>12.958</u>

De valutaderivaten zijn onderdeel van de beleggingscategorie waarin deze ter afdekking van het valutarisico zijn opgenomen.

Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico betreft het risico dat een positie niet tijdig tegen een redelijke prijs kan worden verkocht. Het bestuur probeert zo te beleggen dat de portefeuille aan de liquiditeitsbehoefte kan voldoen. Daarom is bijvoorbeeld een groot deel van de portefeuille belegd in effecten die worden verhandeld op openbare gereuleerde markten zoals een effectenbeurs.

5. Kredietrisico

Het kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het fonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee "Over The Counter (OTC)"-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het fonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten, waardoor het fonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau, dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft ten opzichte van het fonds; het vragen van extra zekerheden zoals onderpand en dergelijke bij hypothecaire geldleningen en het uitlenen van effecten; het hanteren van prudente verstrekkingnormen bij hypothecaire geldleningen. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het fonds alleen belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementstelsel functioneert. Voordat in nieuwe markten wordt belegd, wordt eerst onderzoek gedaan naar de waarborgen op dit gebied. Met betrekking tot OTC-derivaten wordt door het fonds alleen gewerkt met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten, zodat posities van het fonds adequaat worden afgedekt door onderpand. Er wordt gebruik gemaakt van dagelijkse waarderingen.

	31-12-2018		31-12-2017	
	In %		In %	
Specificatie vastrentende waarden naar sector:				
Nederlandse Staat	85	1,0	56	1,4
Handels- en industriële instellingen	1.562	18,2	935	23,8
Financiële instellingen	618	7,2	361	9,2
Buitenlandse overheidsinstellingen	6.669	77,4	2.824	71,8
Andere instellingen	-328	-3,8	-245	-6,2
	8.606	100,0	3.931	100,0

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende portefeuille kan het volgende overzicht worden gegeven:

	31-12-2018		31-12-2017	
	In %		In %	
AAA	1.197	13,9	592	15,1
AA	918	10,7	814	20,7
A	1.089	12,7	490	12,5
BBB	2.098	24,3	837	21,2
BB	2.376	27,6	917	23,3
B	1.602	18,6	737	18,8
<B	515	6,0	331	8,4
Geen rating	-1.189	-13,8	-787	-20,0
	8.606	100,0	3.931	100,0

Tegenpartij-/kredietrisico

Het tegenpartij- of kredietrisico betreft het risico dat de tegenpartij niet (meer) aan zijn verplichtingen kan voldoen. Om dit risico te beheersen wordt het grootste deel van de beleggingsportefeuille belegd in effecten met een hoge kredietwaardigheid. Daarnaast worden transacties gespreid over meer aanbieders en wordt in sommige gevallen onderpand vereist.

Inflatierisico

Het inflatierisico betreft het risico dat inflatie de waarde van de beleggingen aantast (in termen van koopkracht). Dit risico wordt beheerst door beleggen te kiezen die in waarde stijgen als er meer inflatie is.

Belangrijke gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn na de balansdatum geen gebeurtenissen geweest van dien aard dat een wezenlijk ander beeld zou ontstaan van de financiële positie per einde 2018 dan op grond van dit jaarrapport kan worden verkregen.

6 TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

8. Premiebijdragen voor risico deelnemers

	2018	2017
Premiebijdragen bruto-pensioenregeling	14.253	8.970
Premiebijdragen netto-pensioenregeling	264	241
Premiebijdragen excedentregeling	1.982	1.878
	16.499	11.089
	16.499	11.089

Als gevolg van wettelijke bepalingen inzake het MVEV is de feitelijke premie lager dan de kostendeekkende premie. Het bestuur heeft ontheffing gevraagd zoals bedoeld in artikel 141, eerste lid Pensioenwet, van het bepaalde in artikel 131 Pensioenwet. DNB heeft toegestaan om de MVEV-component overlijdensrisico ex artikel 11 lid 5 besluit FTK te maximeren op een niveau van 1,0 % van de technische voorzieningen. Zonder maximering van het overlijdensrisico zou de opslag in de kostendeekkende premie nog hoger uitvallen. Het Bestuur is van mening dat deze aanpassing nog geen recht doet aan de situatie en is met DNB nog in gesprek hierover. In de jaarrekening heeft het Bestuur vooralsnog de wettelijke vereisten gevolgd, in afwachting van de uitkomsten van het gesprek met DNB.

De kostendeekkende, gedempte en feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt:

	2018	2017
Kostendeekkende premie	16.693	11.203
Feitelijke premie	16.499	11.089

De kostendeekkende premie is gebaseerd op de marktrente (nominale rentetermijnstructuur van 31 december 2017 gepubliceerd door DNB). Het bestuur heeft de gedempte premie vastgesteld op het verwacht rendement. De feitelijke premie is in 2018 lager dan de gedempte premie.

De samenstelling van de kostendeekkende premie is als volgt:

	2018	2017
Premiebijdrage voor risico deelnemer	14.672	10.007
Risicokoopsom overlijden	845	455
Risicokoopsom premievrijstelling	500	356
Opslag solvabiliteit	352	220
Opslag uitvoeringskosten	324	165
	16.693	11.203

9. Beleggingsresultaten voor risico deelnemers

2018	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheer	Totaal
Module rendement	-	-1.411	-	-1.411
Module Rente	-	9	-	9
Module inflatie	-	-247	-	-247
Overlay Fondsen	-	62	-	62
Overige	-	-2	-10	-12
	-	-1.589	-10	-1.599
2017	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheer	Totaal
Module rendement	-	470	-	470
Module Rente	-	3	-	3
Module inflatie	-	60	-	60
Overlay Fondsen	-	-5	-	-5
Overige	-	2	-9	-7
	-	530	-9	521

Het aandeel van de deelnemers in de kosten die door de vermogensbeheerders ten laste van de beleggingsfondsen zijn gebracht is onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten. Deze bedragen over de verslagperiode 67 (2017: 27). De transactiekosten zijn de kosten die gemaakt worden om de effectentransactie tot stand te brengen en uit te voeren. Deze zijn onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en bedragen 48 (2017: 11).

10. Overige baten

	2018	2017
Ontvangen rentebaten	3	2
Compensatie extra rendement doorbeleggen	2	-
Ontvangen vergoeding transitiekosten Delta Lloyd APF	5	-
Ontvangen vergoeding aankoopkosten Delta Lloyd APF	1	-
	11	2

De rentebaten betreffen rentevergoedingen als gevolg betalingen van werkgevers na de premieervaldatum.

11. Pensioenuitkeringen

	2018	2017
Ouderdomspensioen	3	-
Partnerpensioen	2	-
Wezenpensioen	5	-
Afkopen	17	-
	<u>27</u>	<u>-</u>

De post afkopen betreft de afkoop van pensioenen die lager zijn dan € 474,11 (2017: € 467,89) per jaar overeenkomstig de Pensioenwet (artikel 66).

12. Pensioenuitvoeringskosten

	2018	2017
Administratiekosten	318	154
Bankrente	5	3
Administratiekosten	2	1
Governancekosten	10	3
Distributiekosten	10	4
	<u>345</u>	<u>165</u>

13. Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

	2018	2017
Mutatie	<u>13.739</u>	<u>10.701</u>

De specificatie van de mutatie is opgenomen onder de toelichting op de voorziening voor risico deelnemers.

14. Mutatie overige voorzieningen

	2018	2017
Mutatie overige voorzieningen	<u>774</u>	<u>368</u>

Voor een specificatie van de mutatie van de overige voorzieningen wordt verwezen naar de toelichting op de overige technische voorzieningen bij de overige voorzieningen in de balans.

15. Saldo overdrachten van rechten voor risico deelnemers

	2018	2017
Inkomende waardeoverdrachten	-834	-183
Uitgaande waardeoverdrachten	103	-
	<u>-731</u>	<u>-183</u>

16. Herverzekeringen

	2018	2017
Herverzekeringspremie overlijden	863	463
Herverzekeringspremie arbeidsongeschiktheid	501	357
Totaal premies	1.364	820
Mutatie voorziening nabestaandenpensioen	-340	-
Uitkeringen van herverzekerd nabestaandenpensioen	-6	-
Mutatie IBNR schades toekomstige arbeidsongeschiktheid	-434	-368
	584	452

17. Overige lasten

	2018	2017
Rentelast rekening courantverhouding SAAPF	7	2
Kosten transitie Delta Lloyd APF	5	-
	12	2

**SAAPF Kring DB Premie
Verantwoording 2018**

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
1 Balans per 31 december	191
2 Staat van baten en lasten	192
3 Kasstroomoverzicht	194
4 Algemene toelichting	195
5 Toelichting op de balans	202
6 Toelichting op de staat van baten en lasten	216

1 BALANS PER 31 DECEMBER

(na voorgestelde bestemming van het saldo van baten en lasten)

(x € 1.000)

		2018	2017
ACTIVA			
Beleggingen voor risico fonds	(1)	3.852	1.159
Vorderingen en overlopende activa	(2)	8.347	326
Overige activa	(3)	379	92
		<u>12.578</u>	<u>1.577</u>

PASSIVA

Reserves	(4)	-870	108
Technische voorzieningen voor risico fonds	(5)	12.959	1.327
Overige schulden en overlopende passiva	(6)	489	142
		<u>12.578</u>	<u>1.577</u>

(*) De nummering verwijst naar de toelichting

		2018	2017
Dekkingsgraad op basis van FTK (in %)			
Actuele dekkingsgraad		93,3	108,1
Beleidsdekkingsgraad		101,4	104,8

2 STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

		2018	2017
BATEN			
Premiebijdragen voor risico fonds (van werkgevers en werknemers)	(7)	2.838	1.295
Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds	(8)	-67	34
Overige baten	(9)	40	3
		<u>2.811</u>	<u>1.332</u>
LASTEN			
Pensioenuitkeringen	(10)	5	-
Pensioenuitvoeringskosten	(11)	112	29
Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds	(12)		
Pensioenopbouw		2.721	1.203
Rentetoevoeging		-10	-2
Onttrekking voor pensioenuitkeringen		-5	-
Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten		59	27
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		8.581	-
Wijziging marktrente		265	-15
Wijziging actuariële uitgangspunten		-6	-14
Overige wijzigingen		27	128
		<u>11.632</u>	<u>1.327</u>
Saldo overdrachten van rechten voor risico fonds	(13)	-8.006	-
Herverzekeringen	(14)	46	-132
		<u>3.789</u>	<u>1.224</u>
Saldo van baten en lasten		<u>-978</u>	<u>108</u>

(*) De nummering verwijst naar de toelichting

	2018	2017
Bestemming van het saldo van baten en lasten		
Mutatie algemene reserve	<u>-978</u>	<u>108</u>

3 KASSTROOMOVERZICHT

(x € 1.000)

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

	2018	2017
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premiebijdragen voor risico fonds	3.014	1.278
Betaalde pensioenuitkeringen	-5	-
Betaalde/ontvangen herverzekeringen	110	-35
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-73	-29
Overige baten en lasten	-	3
	<u>3.046</u>	<u>1.217</u>
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Ontvangen inzake verkopen beleggingen	391	160
Betaald inzake aankopen beleggingen	-3.145	-1.285
Overige ontvangsten en uitgaven inzake beleggingen	-4	-
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-1	-
	<u>-2.759</u>	<u>-1.125</u>
Mutatie liquide middelen	<u>287</u>	<u>92</u>
Samenstelling geldmiddelen		
	2018	2017
Liquide middelen per 1 januari	92	-
Mutatie liquide middelen	287	92
Liquide middelen per 31 december	<u>379</u>	<u>92</u>

4 ALGEMENE TOELICHTING

Inleiding

Conform de richtlijnen voor de jaarverslaggeving worden de balans, staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht opgenomen in een separate financiële verantwoording per kring. In deze financiële verantwoording wordt de terminologie gehanteerd zoals voorgeschreven door RJ610. Waar in de financiële verantwoording van de kring de term “fonds” is gebruikt, wordt de desbetreffende kring bedoeld.

Wijziging grondslagen

Prognosetafel

Conform het beleid van de kring worden de meest recente CBS Bevolkingsprognose en CBS Maatwerktabellen (inkomensklasse-afhankelijke ervaringssterfte) gehanteerd .

De kring is in het boekjaar overgegaan van de overlevingstafel CBS-tafel 2017-2060 naar de overlevingstafel CBS-tafel 2018-2060. Dit heeft geleid tot een vrijval van de technische voorziening van 3.

Tevens is de kring in het boekjaar overgegaan van de CBS Maatwerktabellen 2008-2013 naar de CBS Maatwerktabellen 2007-2015. Dit heeft geleid tot een vrijval van de technische voorziening van 3.

De hiervoor benoemde vrijval als gevolg van de nieuwe grondslagen zijn opgenomen in het verloop van de technische voorzieningen en worden via de staat van baten en lasten als "Wijziging actuariële uitgangspunten" in het verslagjaar verantwoord.

Rubriceringswijzigingen

Ter afdekking van het renterisico participeert de kring in Overlay Fondsen. Met ingang van huidig boekjaar worden de beleggingen in de Overlay Fondsen geclassificeerd als beleggingen in rentederivaten in plaats van classificatie op basis van de feitelijke samenstelling van de beleggingen, cash en vastrentende waarden, in de Overlay Fondsen. De reden van deze wijziging is dat de exposure van de Overlay Fondsen vrijwel volledig naar derivaten is. De vergelijkende cijfers zijn dienovereenkomstig aangepast. Bij de andere beleggingsfondsen en modules is de exposure naar een bepaalde beleggingscategorie relatief beperkt en derhalve de presentatiewijze niet gewijzigd.

ALGEMENE GRONDSLAGEN

De algemene grondslagen zijn opgenomen in paragraaf 4 van de jaarrekening van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds.

SPECIFIEKE GRONDSLAGEN

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

Beleggingen voor risico fonds

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. Slechts indien de reële waarde van de beleggingen niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs. Overlopende activa en passiva worden tevens gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. De liquiditeiten vermogensbeheer worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Het verschil met reële waarde is bij deze activa en passiva in het algemeen gering. Participaties in beleggingspools en -instellingen die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen, worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor die onderliggende beleggingen ("look-through"-benadering). Bij gemengde beleggingsfondsen wordt aangesloten bij de hoofdcategorie, bepaald op basis van reële waarde.

Vorderingen en schulden uit beleggingen welke samenhangen met een specifieke beleggingscategorie, worden onder beleggingsdebiteuren dan wel -crediteuren opgenomen in de betreffende beleggingscategorie.

Financiële instrumenten worden gebruikt ter afdekking van beleggingsrisico's en het realiseren van het vastgelegde beleggingsbeleid. De derivatenposities zijn opgenomen als een afzonderlijke beleggingscategorie. Derivaten die deel uitmaken van een beleggingsfonds zijn opgenomen in de beleggingscategorie waarin dit beleggingsfonds is gerubriceerd.

Reële waarde

De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. Derivaten worden gewaardeerd op basis van netto contante waardeberekeningen. Bepaalde instrumenten, zoals participaties in beleggingsfondsen, worden gewaardeerd op basis van de intrinsieke waarde. Het is gebruikelijk en mogelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Slechts indien de reële waarde van beleggingen niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs rekening houdend met mogelijke waardevermindering.

Voor financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de reële waarde benadert als gevolg van het korte termijn karakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Vastgoedbeleggingen

Niet-beursgenoteerde beleggingen in vastgoedfondsen worden gewaardeerd op het aandeel in de reële waarde van de onderliggende beleggingen. Indien de waarderingsgrondslagen van vastgoedfondsen afwijken, wordt de waardering zo mogelijk aangepast aan de waarderingsgrondslagen van het pensioenfonds.

Aandelen

Aandelen, waaronder tevens converteerbare obligaties zijn begrepen, worden gewaardeerd tegen reële waarde. Voor beursgenoteerde aandelen is dit de beurswaarde. Voor niet-beursgenoteerde participaties in aandelenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Vastrentende waarden

Vastrentende waarden worden gewaardeerd tegen reële waarde inclusief opgelopen rente. Voor beursgenoteerde vastrentende waarden is dit de beurswaarde per balansdatum. Voor niet-beursgenoteerde participaties in vastrentende waardenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd tegen reële waarde, te weten de relevante marktnotering of, als die er niet is, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen. Voor niet-beursgenoteerde participaties in vastrentende waardenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Derivaatcontracten met een negatieve waarde worden in de balans onder de overige schulden en overlopende passiva verantwoord. De valutaderivaten zijn onderdeel van de beleggingscategorie waarin deze ter afdekking van het valutarisico zijn opgenomen.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. De waardering hiervan geschiedt tegen de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Securities lending

Het fonds participeert niet direct in securities lending. Binnen de beleggingspools kan sprake zijn van securities lending.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Na de eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Overige activa

Onder overige activa worden onder meer liquide middelen opgenomen voor zover dit onmiddellijk opeisbare banktegoeden betreft. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen.

Reserves

Algemeen

De algemene reserve wordt bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen, in de balans zijn opgenomen. Het saldo van baten en lasten zal toegevoegd of onttrokken worden aan de algemene reserve.

Technische voorzieningen voor risico fonds

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds wordt gewaardeerd tegen reële waarde conform de grondslagen van het fonds. De reële waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toeslag)toezeggingen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds is uitgegaan van de op balansdatum geldende actuariële en bedrijfstechnische nota (Abtn) en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of op de opgebouwde pensioenaanspraken toeslagverlening kan worden toegepast. Alle per balansdatum bestaande toeslagbesluiten (ook voor toeslagbesluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van de toekomstige opbouw waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen per 31 december 2018:

Overlevingstafels

De voorziening wordt gebaseerd op de CBS-tafel 2018-2060. De sterftekansen zijn gecorrigeerd voor het verschil tussen de gehele Nederlandse bevolking en de deelnemerspopulatie van de kring door gebruik te maken van correctiefactoren. Deze correctiefactoren zijn gebaseerd op de CBS Maatwerktabellen 2007-2015. De ervaringssterfte is inkomensafhankelijk.

Partnerfrequentie

Voor alle niet-pensioentrekkenden wordt het onbepaalde partnersysteem gehanteerd, met leeftijdsafhankelijke gehuwdheidsfrequenties waarbij de gehuwdheidsfrequentie op 68 jaar op 100% wordt verondersteld. Voor de pensioentrekkenden wordt uitgegaan van het bepaalde partnersysteem (feitelijke burgerlijke staat).

Leeftijdsverschil man-vrouw

De partner van de mannelijke deelnemer wordt drie jaar jonger verondersteld. De partner van de vrouwelijke deelnemer wordt drie jaar ouder verondersteld.

Voorziening voor uitgesteld wezenpensioen

Het latent wezenpensioen wordt gewaardeerd met sterfte. De leeftijdsafhankelijke sterftekans van de hoofddeelnemers wordt toegepast op een veronderstelde volledige uitkeringsduur tot 18 jaar en een halve duur tot 27 jaar in combinatie met een verwacht aantal kinderen en een kans op kinderen per inkomensklasse.

Voorziening voor toekomstige excassokosten

Voor toekomstige administratiekosten is de technische voorziening verhoogd met 2,3%.

IBNR

De IBNR-voorziening wordt gelijkgesteld aan de verschuldigde herverzekeringspremies voor het arbeidsongeschiktheidsrisico in de twee voorafgaande jaren. Omdat de kring in 2017 gestart is, bestaat de IBNR eind 2018 uit de verschuldigde herverzekeringspremies voor het arbeidsongeschiktheidsrisico van 2017 en 2018. Omdat het arbeidsongeschiktheidsrisico volledig is herverzekerd, wordt tegenover de IBNR op de balans een even grote vordering op de herverzekeraar opgenomen.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Dekkingsgraad

De actuele dekkingsgraad van het fonds wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de kortlopende schulden en het premiedepot te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden en is daarmee minder afhankelijk van dagkoersen dan de actuele dekkingsgraad. Onder het FTK is de beleidsdekkingsgraad leidend voor alle beleidsmaatregelen.

De reële dekkingsgraad is gedefinieerd als de verhouding tussen het aanwezige vermogen en de technische voorzieningen waarbij in elk kalenderjaar rekening wordt gehouden met voorwaardelijke toeslagverlening conform het toeslagbeleid. Het gaat hier om de reële dekkingsgraad die in de wet is opgenomen, waarbij de beleidsdekkingsraad wordt afgezet tegen de dekkingsgraad waarbij de kring volledig kan indexeren, en de lasten van het volledig indexeren vastgesteld worden op de bepaling toekomstbestendig indexeren.

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Algemeen

Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorzieningen pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Premiebijdragen voor risico fonds (van werkgevers en werknemers)

Onder premiebijdragen wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Beleggingsresultaten

(In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als indirecte beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. Aankoopkosten zijn verwerkt in de reële waarde van de beleggingen. Verkoopkosten worden verantwoord als onderdeel van de herwaarderingen.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten worden verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten. Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe en de daaraan toegerekende interne kosten verstaan.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen, e.d.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur.

De voorziening pensioenverplichtingen is in het boekjaar opgerent met -0,260% (2017: -0,217%). Dit is de éénjaarsrente uit de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2017.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de technische voorzieningen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorzieningen betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen in de verslagperiode.

Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten

Jaarlijks wordt 2,3% van de pensioenopbouw en de inkomende waardeoverdrachten toegevoegd aan de technische voorziening ten behoeve van de pensioenuitvoeringskosten. Daarnaast valt 2,3% van de uitkeringen, afkopen en uitgaande waardeoverdrachten vrij uit de technische voorziening ten behoeve van pensioenuitvoeringskosten (excassokosten).

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt hieronder verantwoord.

Wijziging actuariële uitgangspunten

Mutatie technische voorzieningen uit hoofde van wijziging actuariële uitgangspunten heeft betrekking op onder andere de aanpassing van de prognosetafels. Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar de toelichting in de grondslagen inzake wijziging grondslagen.

Overige wijzigingen

De onder deze post opgenomen mutaties van de voorziening hebben betrekking op de kanssystemen.

Saldo overdrachten van rechten voor risico fonds

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Premies herverzekering

De herverzekeringslasten worden toegerekend aan de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Overige baten en lasten

De overige baten en lasten worden opgenomen voor de aan het verslagjaar toe te rekenen bedragen.

GRONDSLAGEN KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is opgesteld overeenkomstig de directe methode. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioen- en beleggingsactiviteiten.

5 TOELICHTING OP DE BALANS

(x € 1.000)

ACTIVA

1. Beleggingen voor risico fonds

De kring belegt in modules en Overlay Fondsen. Het verloopoverzicht is opgesteld op module- en fondsenniveau, omdat de financiële stromen ook op module- en fondsenniveau verlopen.

Verloopoverzicht op module en fondsenniveau 2018

	Stand per 1 januari 2018	Aankopen	Verkopen	Overige mutaties	Waarde mutaties	Stand per 31 december 2018
Module Rendement	477	1.110	-	-	-107	1.480
Module Rente	256	629	-	-	7	892
Module Inflatie	232	621	-60	-	-46	747
Overlay Fondsen	193	785	-331	-	81	728
Liquide Middelen	1	-	-	4	-	5
Totaal	1.159	3.145	-391	4	-65	3.852

Op basis van doorkijk op de modules en fondsen tot de onderliggende beleggingen bestaan de modules en fondsen ultimo boekjaar uit onderstaande beleggingscategorieën.

Belegde waarden per beleggingscategorie per 31 december 2018

	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Module Rendement	-	1.026	449	-	5	1.480
Module Rente	-	-	892	-	-	892
Module Inflatie	357	-	228	-	162	747
Overlay Fondsen	-	-	-	728	-	728
Liquide Middelen	-	-	-	-	5	5
Stand per 31 december 2018	357	1.026	1.569	728	172	3.852

Verloopoverzicht op module en fondsenniveau 2017

	Stand per 1 januari 2017	Aankopen	Verkopen	Overige mutaties	Waarde- mutaties	Stand per 31 december 2017
Module Rendement	-	457	-	-	20	477
Module Rente	-	255	-	-	1	256
Module Inflatie	-	223	-	-	9	232
Overlay Fondsen	-	349	-160	-	4	193
Liquide Middelen	-	1	-	-	-	1
Totaal	-	1.285	-160	-	34	1.159

Belegde waarden per beleggingscategorie per 31 december 2017

	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Module Rendement	-	337	139	-	1	477
Module Rente	-	-	256	-	-	256
Module Inflatie	102	-	68	-	62	232
Overlay Fondsen	-	-	-	193	-	193
Liquide Middelen	-	-	-	-	1	1
Stand per 31 december 2017	102	337	463	193	64	1.159

Onder derivaten zijn de Overlay Fondsen opgenomen. Aangezien de kring niet de onderliggende belegging in zijn bezit heeft, maar alleen een deelneming in de Overlay Fondsen, is feitelijk de exposure van de kring naar een derivatenbelegging, ongeacht de onderliggende asset categorieën daarin. Onder derivaten werden voorheen de posities in de fondsen op basis van doorkijk gerapporteerd als belegging van de kring. Een derivaat in een overlay fonds was een derivaat en een staatsobligatie in datzelfde fonds was een vastrentende waarde. De vergelijkende cijfers zijn hierop aangepast.

De valutaderivaten zijn niet opgenomen onder derivaten. Deze zijn onderdeel van de beleggingscategorie van de pools waarvan zij deel uitmaken.

Reële waarde

Afgezien van de beleggingsvorderingen en -schulden zijn de beleggingen van het fonds gewaardeerd tegen reële waarde. Het is over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Via de modules Rendement, Inflatie en Rente en Overlay Fondsen wordt belegd in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen, waarbij deze beleggingsfondsen beleggen in vastgoed, aandelen, vastrentende waarden, derivaten en overige beleggingen. Niet aan een beurs genoteerde beleggingsfondsen zijn gewaardeerd tegen de reële waarde die is bepaald op basis van de meest recente door het beleggingsfonds afgegeven intrinsieke waarde.

Vastgoedbeleggingen

	31-12-2018	31-12-2017
Specificatie naar soort:		
Indirect vastgoed (participaties in beleggingsfondsen)	357	102

Aandelen

	31-12-2018	31-12-2017
Specificatie naar soort:		
Aandelen beleggingsfondsen	1.026	337

Vastrentende waarden

	31-12-2018	31-12-2017
Specificatie naar soort:		
Vastrentende waarde beleggingsfondsen	1.569	463

Derivaten

	31-12-2018	31-12-2017
Specificatie naar soort:		
Overlay Fondsen	728	193

Overige beleggingen

	31-12-2018	31-12-2017
Specificatie naar soort:		
Grondstoffen	159	62
Mix fondsen	8	2
Liquide middelen	5	-
	172	64

2. Vorderingen en overlopende activa

	31-12-2018	31-12-2017
Premiedebiteuren	103	119
Vordering op herverzekeraar inzake IBNR	199	48
Vordering op herverzekeraar inzake claim overlijden	-	159
Vordering inzake collectieve inkomende waardeoverdracht Delta Lloyd	8.045	-
	8.347	326

Bij de waardering van vorderingen wordt rekening gehouden met het risico van oninbaarheid door hiervoor een voorziening in aftrek te brengen op het saldo van de uitstaande vorderingen. Voor gelijksoortige posten met gelijksoortige risico's wordt gezamenlijk een schatting gemaakt van verliezen en risico's op balansdatum. Deze systematiek om de voorziening vast te stellen wordt gerekend tot de statische methode.

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

3. Overige activa

	31-12-2018	31-12-2017
Rabobank	379	92

Onder de liquide middelen worden opgenomen die kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn. Bankrekeningen die beheerd worden door de vermogensbeheerder zijn onder de overige beleggingen opgenomen. Er zijn geen kredietfaciliteiten van toepassing.

PASSIVA

4. Reserves

	31-12-2018	31-12-2017
Algemene reserve	-870	108

Mutatieoverzicht eigen vermogen

	Algemene reserve
Stand per 1 januari 2018	108
Uit bestemming saldo van baten en lasten	-978
Stand per 31 december 2018	-870
	Algemene reserve
Stand per 1 januari 2017	-
Uit bestemming saldo van baten en lasten	108
Stand per 31 december 2017	108

	31-12-2018		31-12-2017	
	In %		In %	
Solvabiliteit				
Pensioenvermogen	12.089	93,3	1.435	108,1
Af: technische voorzieningen	12.959	100,0	1.327	100,0
Eigen vermogen	-870	-6,7	108	8,1
Af: vereist eigen vermogen	2.848	22,0	322	24,3
Vrij vermogen	-3.718	-28,7	-214	-16,2
Minimaal vereist eigen vermogen	555	4,3	69	5,2
Actuele dekkingsgraad		93,3		108,1
Beleidsdekkingsgraad		101,4		104,8
Reële dekkingsgraad		81,0		82,9

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt het fonds gebruik van het standaardmodel. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van het fonds. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen onder de paragraaf Risicobeheer.

De dekkingsgraad is als volgt berekend: (Totale activa -/- kort- en langlopende schulden) / Technische voorzieningen * 100%.

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraden van de afgelopen 12 maanden. De beleidsdekkingsgraad is bepalend voor de financiële positie van het fonds.

Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad, bevindt het fonds zich in een situatie van dekkingstekort. Indien de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad, maar wel tenminste gelijk is aan de minimaal vereiste dekkingsgraad, bevindt het fonds zich in een situatie van reservetekort.

In de reële dekkingsgraad wordt de verwachte stijging van de prijzen meegenomen als pensioenverplichting. Een reële dekkingsgraad van 100% wil zeggen dat het fonds volledige toeslag kan verlenen op basis van de (verwachte) prijsinflatie conform een toekomstbestendig toeslagbeleid. Een toekomstbestendig toeslagbeleid houdt in:

1. Toeslag kan verleend worden vanaf een beleidsdekkingsgraad van 110%.
2. Toeslagverlening is alleen toegestaan als er voldoende vermogen is om deze toeslag naar verwachting ook in de toekomst te kunnen verlenen.

De solvabiliteit van het fonds is niet toereikend. Er is sprake van een reservetekort. De beleidsdekkingsgraad is ook lager dan de minimaal vereiste dekkingsgraad. Daardoor is er tevens een dekkingstekort.

Het verloop van de actuele dekkingsgraad kan als volgt worden gespecificeerd:

	2018	2017
	%	%
Dekkingsgraad per 1 januari	108,1	100,0
Premie	-5,7	1,3
Uitkeringen	-	-
Toeslagverlening	-	-
Verandering van de rentetermijnstructuur	-18,0	1,2
Rendement op beleggingen	-4,3	2,8
Overige oorzaken	-13,5	1,0
Kruis effecten	26,7	1,8
Dekkingsgraad per 31 december	93,3	108,1

De overige oorzaken en kruis effecten zijn zo groot door de voorgeschreven systematiek waarbij alle effecten gerelateerd worden aan de vermogenspositie primo boekjaar. Door de sterke groei van de kring geeft dit een vertroebeld beeld.

Herstelplan

Op basis van het FTK moet een pensioenfonds een herstelplan opstellen indien de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad. De Kring Premie heeft in 2017 een herstelplan ingediend. In 2018 is het herstelplan geactualiseerd. Het geactualiseerde herstelplan gaat uit van een beleidsdekkingsgraad van 107,6% per 31 december 2018. De werkelijke beleidsdekkingsgraad per 31 december 2018 bedraagt 101,4%. Op basis van de actualisatie van het herstelplan in 2018 blijkt dat de kring aanvullende maatregelen nodig heeft om binnen de gestelde termijn uit herstel te komen. Naar verwachting zal de beleidsdekkingsgraad eind 2027 hoger zijn dan de vereiste dekkingsgraad.

5. Technische voorzieningen voor risico fonds

	31-12-2018	31-12-2017
Specificatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds:		
Voorziening pensioenverplichtingen	12.959	1.327

Mutatieoverzicht technische voorzieningen

	2018	2017
Stand per 1 januari	1.327	-
Pensioenopbouw	2.721	1.203
Rentetoevoeging	-10	-2
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-5	-
Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten	59	27
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	8.581	-
Wijziging marktrente	265	-15
Wijziging actuariële uitgangspunten	-6	-14
Overige wijzigingen	27	128
Stand per 31 december	12.959	1.327

* Per 31 december 2018 heeft een collectieve waardeoverdracht plaatsgevonden waarbij rechten vanuit Delta Lloyd APF collectief zijn overgedragen naar Kring Premie. Conform de gemaakte afspraken heeft de collectieve overdracht geen effect op de dekkingsgraad van de kring. De dekkingsgraad van de kring vóór overdracht is 93,3%. De overdrachtssom is daardoor ook 93,3% van de technische voorziening van de overgenomen verplichtingen.

Specificatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds:

	31-12-2018		31-12-2017	
	Aantal		Aantal	
Deelnemers	553	3.996	333	1.152
Gewezen deelnemers	1.524	8.481	40	50
Pensioentrekkenden	6	482	1	125
	2.083	12.959	374	1.327

Korte beschrijving van de pensioenregeling

De pensioenregeling is een middelloonregeling.

Daarbinnen is een verzameling van pensioensoorten beschikbaar die complementair zijn aan elkaar zodat geen sprake is van dubbele dekkingen. Onderstaand worden de pensioensoorten en varianten weergegeven.

1. Ouderdomspensioen: verplicht af te nemen, op opbouwbasis
2. Partnerpensioen: verplicht af te nemen, onbepaalde partner, keuze: op risicobasis of opbouwbasis
3. Wezenpensioen: verplicht af te nemen, onbepaald kind, keuze: op risicobasis of opbouwbasis
4. ANW-hiaatpensioen: keuze: verplicht of vrijwillig af te nemen
5. Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid voor de premies van alle bovengenoemde vormen: verplicht af te nemen

De pensioenrichtleeftijd is 68 jaar.

Flexibilisering is mogelijk binnen de wettelijke grenzen en betreft:

- Vervroeging; de deelnemer kan in overleg met de werkgever verzoeken het pensioen eerder in te laten gaan. Dit kan vanaf 5 jaar voor de AOW-gerechtigde leeftijd.
- Uitstellen; de deelnemer kan verzoeken het pensioen later in te laten gaan als hij een actief dienstverband heeft. Dit kan tot 5 jaar na de AOW-gerechtigde leeftijd.
- Hoog-laag constructie; de deelnemer kan kiezen de eerste periode een hogere uitkering te ontvangen. Dit kan de eerste 5 jaar of de eerste 10 jaar betreffen. De verhouding tussen de hoge en de lage uitkering is 100:75.
- Uitrusten; de deelnemer kan het partnerpensioen op opbouwbasis uitrusten tegen een hoger ouderdompensioen. Ook kan de deelnemer zijn ouderdompensioen uitrusten tegen een (hoger) partnerpensioen. Hierbij mag het partnerpensioen niet meer bedragen dan 70% van het ouderdompensioen.
- Deeltijdpensioen; de deelnemer kan in overleg met de werkgever een gedeelte van het pensioen laten ingaan en voor het resterende deel een actief dienstverband op deeltijdbasis houden.

De werkgever maakt per pensioensoort (met uitzondering van premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid) een keuze, zoals hierboven weergegeven. Verder worden de regelingskenmerken (franchises en opbouwpercentages) vastgelegd alsmede de wijze van aanpassing van deze regelingskenmerken.

De toeslagverlening op pensioenaanspraken en pensioenrechten is voorwaardelijk. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd en wordt geen premie betaald. De toeslagverlening wordt uit beleggingsrendement gefinancierd.

Toeslagverlening vindt plaats volgens de methode van toekomstbestendige toeslagverlening. Dit betekent dat toeslagverlening mogelijk is bij een dekkingsgraad hoger dan 110%. Bij een dekkingsgraad tussen de 110% en de bovengrens behorende bij toekomstbestendige toeslagverlening vindt toeslagverlening naar rato plaats. Bij een dekkingsgraad boven de bovengrens vindt volledige toeslagverlening plaats.

In 2018 is besloten om per 1 januari 2019 geen toeslag te verlenen.

6. Overige schulden en overlopende passiva

	31-12-2018	31-12-2017
Te verrekenen herverzekeringspremies	187	39
Vooruitgefactureerde premies	263	103
Nog te betalen administratiekosten	39	-
	<u>489</u>	<u>142</u>

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Risicobeheer en derivaten

Solvabiliteitsrisico

Het fonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de reële waarde van de pensioenverplichtingen.

Het belangrijkste risico voor het fonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het fonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit van het fonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het fonds de premie voor de onderneming en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslag van opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

	31-12-2018	31-12-2017
Het tekort op FTK-grondslagen is als volgt:		
Technische voorzieningen	12.959	1.327
Buffers:		
S1 Renterisico	979	124
S2 Risico zakelijke waarden	1.772	185
S3 Valutarisico	487	58
S4 Grondstoffenrisico	277	29
S5 Kredietrisico	584	65
S6 Verzekeringstechnisch risico	595	89
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-
S9 Operationeel risico	-	-
S10 Actief beheerrisico	349	36
Diversificatie effect	-2.195	-264
Totaal S (vereiste buffers)	2.848	322
Vereist vermogen (artikel 132 Pensioenwet)	15.807	1.649
Pensioenvermogen (totaal activa - schulden)	12.089	1.435
Tekort/Tekort	-3.718	-214

Het fonds heeft ter afdekking van risico's derivatencontracten afgesloten. Hiermee is bij het bepalen van de vereiste buffers rekening gehouden. Bij de berekening van de buffers past het fonds het standaardmodel van DNB toe, waarbij uitgegaan wordt van het vereist vermogen in evenwichtssituatie, gebaseerd op de strategische asset mix.

Beleid en risicobeheer

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- beleggingsbeleid;
- premiebeleid;
- herverzekeringsbeleid;
- toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van ALM-studies. Een ALM-studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de belangrijkste (beleggings)risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van derivaten. Onderstaande uitwerking van de risico's is gebaseerd op de feitelijke standen per ultimo verslagjaar.

S1 Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarden van de vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen wijzigen als gevolg van veranderingen in de marktrente.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de duration. De duration is de (met de contante waarde van de kasstromen) gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren. De duration geeft aan hoeveel procent bij benadering de reële waarde verandert bij een parallelle verschuiving van de rentecurve met 1 procentpunt. Een hoge duration geeft een hoge gevoeligheid voor veranderingen in de rente weer.

	31-12-2018		31-12-2017	
	Balanswaarde	Duration	Balanswaarde	Duration
Vastrentende waarden (voor derivaten)	1.569	4,2	463	4,1
Totaal beleggingen (na derivaten)	3.852	14,9	1.159	13,8
Technische voorzieningen	12.959	29,3	1.327	31,3

Op balansdatum is de duration van de beleggingen aanzienlijk korter dan de duration van de verplichtingen. Er is daarom sprake van een zogenaamde "duration-mismatch". Dit betekent dat bij een rentestijging de waarde van de beleggingen minder snel daalt dan de waarde van de verplichtingen (bij toepassing van de reële marktrentestructuur), waardoor de dekkingsgraad stijgt. Bij een rentedaling zal de waarde van de beleggingen minder snel stijgen dan de waarde van de verplichtingen, waardoor de dekkingsgraad daalt.

Het beleid van het fonds is gericht op het verkleinen van de "duration-mismatch". Dit wordt gerealiseerd door het kopen van meer langlopende obligaties in plaats van aandelen (aandelen hebben per definitie een duration van nul), binnen de portefeuille kortlopende obligaties vervangen door langlopende obligaties of door middel van renteswaps of swaptions. Bij een renteswap wordt een vaste lange rente geruild tegen een variabele korte rente. Het fonds ontvangt in dit geval een lange rente, vergelijkbaar met de kasstroom van een langlopende obligatie en betaalt daarvoor een variabele korte rente (bijvoorbeeld Euribor). Hierdoor wordt de "duration-mismatch" verkleind, maar het fonds wordt wel afhankelijk van de ontwikkeling van de korte rente die het fonds aan de tegenpartij betaalt. Bij het afsluiten van een swap kunnen dus mismatchrisico's worden afgedekt en worden nieuwe risico's geïntroduceerd die gepaard gaan met dit soort instrumenten (zoals liquiditeit, tegenpartij en juridisch risico).

	31-12-2018		31-12-2017	
	In %		In %	
Resterende looptijd < 1 jaar	64	4,1	21	4,5
Resterende looptijd > 1 en < 5 jaar	464	29,6	150	32,4
Resterende looptijd > 5 jaar	1.041	66,4	292	63,1
	<u>1.569</u>	<u>100,0</u>	<u>463</u>	<u>100,0</u>

S2 Risico zakelijke waarden

Het risico zakelijke waarden of prijsrisico is het risico van waardeveranderingen door de ontwikkeling van marktprijzen, die wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardeveranderingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijsrisico wordt gemitigeerd door diversificatie.

	31-12-2018		31-12-2017	
	In %		In %	
Specificatie vastgoedbeleggingen naar regio:				
Europa	308	86,3	92	90,2
Noord-Amerika	27	7,6	4	3,9
Azië-Pacific	15	4,2	4	3,9
Australazië	7	2,0	2	2,0
	<u>357</u>	<u>100,0</u>	<u>102</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2018		31-12-2017	
	In %		In %	
Specificatie aandelen naar sector:				
Financiële instellingen (w.o. banken en verzekeraars)	99	9,7	53	15,7
Nijverheid en industrie	162	15,8	59	17,5
Handel	130	12,7	49	14,5
Overige dienstverlening	334	32,6	73	21,7
Diversen	301	29,2	103	30,6
	<u>1.026</u>	<u>100,0</u>	<u>337</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2018		31-12-2017	
	In %		In %	
Specificatie aandelen naar regio:				
Europa	446	43,5	148	43,9
Noord-Amerika	463	45,0	158	46,9
Azië-Pacific	96	9,4	26	7,7
Australazië	14	1,4	5	1,5
Emerging Markets	7	0,7	-	-
	<u>1.026</u>	<u>100,0</u>	<u>337</u>	<u>100,0</u>

S3 Valutarisico

Het valutarisico is het risico dat de waarde van een financieel instrument zal fluctueren als gevolg van veranderingen in valutawisselkoersen.

De vreemde valutapositie voor en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	Positie voor afdekking	Valuta- derivaten	Nettopositie na afdekking 2018	Nettopositie na afdekking 2017
Euro	2.256	923	3.179	983
Amerikaanse Dollar	729	-602	127	48
Britse Pond	117	-111	6	-2
Japanse Yen	113	-85	28	3
Hong Kong Dollar	86	-26	60	18
Canadese Dollar	39	-30	9	7
Zuid-Koreaanse Won	28	-	28	11
Zwitserse Frank	37	-19	18	2
Taiwanese Dollar	24	-	24	8
Zweedse Kroon	13	-11	2	4
Indiase Roepie	19	-	19	6
Singapore Dollar	15	-9	6	2
Australische Dollar	31	-29	2	-
Nieuw Zeeland Dollar	1	-1	-	-
Overige	344	-	344	69
	<u>3.852</u>	<u>-</u>	<u>3.852</u>	<u>1.159</u>

De valutaderivaten zijn onderdeel van de beleggingscategorie waarin deze ter afdekking van het valutarisico zijn opgenomen.

S4 Grondstoffenrisico

Het grondstoffenrisico is het risico van waardeveranderingen van beleggingen in grondstoffen of instrumenten die gevoelig zijn voor waardeveranderingen in grondstoffen (commodities).

Het grondstoffenrisico wordt bepaald aan de hand van een daling van de waarde van de beleggingen in grondstoffen met 35%. Ter afdekking van het grondstoffenrisico wordt door het fonds een buffer aangehouden.

S5 Kredietrisico

Het kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het fonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee "Over The Counter (OTC)"-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het fonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten, waardoor het fonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau, dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft ten opzichte van het fonds; het vragen van extra zekerheden zoals onderpand en dergelijke bij hypothecaire geldleningen en het uitlenen van effecten; het hanteren van prudente verstrekkingnormen bij hypothecaire geldleningen. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het fonds alleen belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementsysteem functioneert. Voordat in nieuwe markten wordt belegd, wordt eerst onderzoek gedaan naar de waarborgen op dit gebied. Met betrekking tot OTC-derivaten wordt door het fonds alleen gewerkt met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten, zodat posities van het fonds adequaat worden afgedekt door onderpand. Er wordt gebruik gemaakt van dagelijkse waarderingen.

	31-12-2018		31-12-2017	
	In %		In %	
Specificatie vastrentende waarden naar sector:				
Nederlandse overheidsinstellingen	65	4,1	24	5,2
Buitenlandse overheidsinstellingen	1.017	64,9	324	70,0
Financiële instellingen	279	17,8	77	16,6
Handels- en industriële instellingen	162	10,3	57	12,3
Overige	46	2,9	-19	-4,1
	1.569	100,0	463	100,0

	31-12-2018		31-12-2017	
	In %		In %	
Specificatie vastrentende waarden naar regio:				
Mature markets	1.184	75,5	375	81,0
Emerging markets	385	24,5	88	19,0
	1.569	100,0	463	100,0

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende portefeuille kan het volgende overzicht worden gegeven:

	31-12-2018		31-12-2017	
	In %		In %	
AAA	437	27,8	134	29,0
AA	406	25,9	157	33,9
A	146	9,3	45	9,7
BBB	294	18,7	80	17,3
BB	176	11,2	46	9,9
B	115	7,3	36	7,8
CCC	34	2,2	15	3,2
CC	1	0,1	-	-
C	1	0,1	-	-
D	2	0,1	1	0,2
Geen rating	-43	-2,7	-51	-11,0
	1.569	100,0	463	100,0

S6 Verzekeringstechnisch risico

Langlevenrisico

Het langlevenrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de technische voorziening. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting.

Door toepassing van CBS-tafel 2018-2060 met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevenrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat het fonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het fonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen. Het fonds heeft het overlijdensrisico herverzekerd.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het fonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen (schadereserve). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien. Het fonds heeft het arbeidsongeschiktheidsrisico herverzekerd.

S7 Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen. Hierdoor kan het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico wordt beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er wordt eveneens rekening gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies. Betreffende het liquiditeitsrisico wordt vermeld dat het fonds in haar beleggingsportefeuille over voldoende obligaties beschikt die onmiddellijk zonder waardeverlies verkocht kunnen worden gemaakt om eventuele onvoorziene uitstroom van geldmiddelen te financieren. Op basis hiervan heeft het bestuur besloten geen buffer voor liquiditeitsrisico aan te houden.

S8 Concentratierisico

Als een kring een gediversifieerde beleggingsportefeuille aanhoudt, mag de gevoeligheid van het eigen vermogen voor concentratierisico in het DNB-standaardmodel gelijk worden gesteld aan 0%. Omdat bij de kring sprake is van een gediversifieerde beleggingsportefeuille heeft het bestuur besloten geen buffer voor concentratierisico aan te houden.

S9 Operationeel risico

Het operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden door het fonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit geautomatiseerde systemen, enzovoorts. Deze kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door het bestuur. Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing houdt het fonds hiervoor geen buffer aan.

Systeemrisico

Het systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert waardoor beleggingen van het fonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het fonds niet beheersbaar.

S10 Actief beheerrisico

Het actief beheerrisico heeft betrekking op de ruimte om bij de uitvoering van het beleggingsbeleid af te wijken van de strategisch nageleefde portefeuille. De mate van actief beheer is bepaald aan de hand van de tracking error ten opzichte van de voor de portefeuille vastgestelde benchmark.

Belangrijke gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn na de balansdatum geen gebeurtenissen geweest van dien aard dat een wezenlijk ander beeld zou ontstaan van de financiële positie per einde 2018 dan op grond van dit jaarrapport kan worden verkregen.

6 TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

7. Premiebijdragen voor risico fonds (van werkgevers en werknemers)

	2018	2017
Premiebijdragen pensioenregeling	2.838	1.295

De kostendeekkende, gedempte en feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt:

	2018	2017
Kostendeekkende premie	3.566	1.548
Gedempte premie	2.254	896
Feitelijke premie	2.838	1.295

De kostendeekkende premie is gebaseerd op de marktrente (nominale rentetermijnstructuur van 31 december 2017 gepubliceerd door DNB). Het bestuur heeft de gedempte premie vastgesteld op het verwacht rendement. De feitelijke premie is in 2018 hoger dan de gedempte premie.

De samenstelling van de kostendeekkende premie is als volgt:

	2018	2017
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	2.810	1.252
Opslag voor uitvoeringskosten	73	27
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	683	269
	3.566	1.548

De samenstelling van de gedempte premie is als volgt:

	2018	2017
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	1.367	504
Opslag voor uitvoeringskosten	73	27
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	332	113
Toeslagen	482	252
	2.254	896

8. Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds

2018	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheer	Totaal
Module Rendement	-	-107	-	-107
Module Rente	-	7	-	7
Module Inflatie	-	-46	-	-46
Overlay Fondsen	-	81	-	81
Kosten vermogensbeheer	-	-	-2	-2
	-	-65	-2	-67
2017	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheer	Totaal
Module Rendement	-	20	-	20
Module Rente	-	1	-	1
Module Inflatie	-	9	-	9
Overlay Fondsen	-	4	-	4
	-	34	-	34

Het aandeel van het fonds in de beheerkosten die door de vermogensbeheerders ten laste van beleggingsfondsen zijn gebracht is onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten. Deze bedragen € 7.963 (2017: € 1.592).

De transactiekosten zijn de kosten die gemaakt worden om de effectentransactie tot stand te brengen en uit te voeren. Deze zijn onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en bedragen over 2018 € 4.525 (2017: € 702).

9. Overige baten

	2018	2017
Compensatie rendement	-	3
Vergoeding transitiekosten Delta Lloyd APF *	40	-
	40	3

* De vergoeding transitiekosten Delta Lloyd APF betreft een door Delta Lloyd APF verstrekte vergoeding voor de transitiekosten met betrekking tot de collectieve waardeoverdracht van Delta Lloyd APF naar Kring Premie.

10. Pensioenuitkeringen

	2018	2017
Partnerpensioen	2	-
Wezenpensioen	3	-
	<u>5</u>	<u>-</u>

De post afkopen betreft de afkoop van pensioenen die lager zijn dan € 474,11 (2017: € 467,89) per jaar overeenkomstig de Pensioenwet (artikel 66).

11. Pensioenuitvoeringskosten

	2018	2017
Administratiekosten verrichtingen	108	27
Bankrente handelsbanken	1	-
Bankkosten	-	1
Governance kosten, administratiekosten en distributiekosten	3	1
	<u>112</u>	<u>29</u>

De Governance kosten € 1.040 (2017: € 196), administratiekosten € 260 (2017: € 49) en distributiekosten € 1.560 (2017: € 295) bedragen in totaal € 2.860 (2017: € 540).

12. Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds

	2018	2017
Pensioenopbouw	2.721	1.203
Rentetoevoeging	-10	-2
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-5	-
Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten	59	27
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	8.581	-
Wijziging marktrente	265	-15
Wijziging actuariële uitgangspunten	-6	-14
Overige wijzigingen	27	128
	<u>11.632</u>	<u>1.327</u>

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Rentetoevoeging

De voorziening pensioenverplichtingen is in het boekjaar opgerent met -0,260% (2017: -0,217%). Dit is de éénjaarsrente uit de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2017.

Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in de verslagperiode.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt hieronder verantwoord.

Wijziging actuariële uitgangspunten

De actuariële grondslagen en/of methoden worden periodiek beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens en arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor zowel de gehele bevolking als specifiek voor de populatie van het pensioenfonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het pensioenfonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

De kring is in het boekjaar overgegaan van de overlevingstafel CBS-tafel 2017-2060 naar de overlevingstafel CBS-tafel 2018-2060. Dit heeft geleid tot een vrijval van de technische voorziening van 3.

Tevens is de kring in het boekjaar overgegaan van de CBS Maatwerktabel 2008-2013 naar de CBS Maatwerktabel 2007-2015. Dit heeft geleid tot een vrijval van de technische voorziening van 3.

Overige wijzigingen

	2018	2017
Resultaat op kanssystemen:		
Resultaat op sterfte	27	128

13. Saldo overdrachten van rechten voor risico fonds

	2018	2017
Inkomende waardeoverdrachten	-8.006	-
Wijziging technische voorziening inzake overdracht van rechten:		
- toevoeging aan de technische voorzieningen	8.581	-
Het resultaat op de waardeoverdrachten is als volgt:		
- overgenomen pensioenverplichting	575	-

Per 31 december 2018 heeft een collectieve waardeoverdracht plaatsgevonden waarbij rechten vanuit Delta Lloyd APF collectief overgedragen naar Kring Premie. Conform de gemaakte afspraken heeft de collectieve overdracht geen effect op de dekkingsgraad van de kring. De dekkingsgraad van de kring vóór overdracht is 93,3%. De overdrachtssom is daardoor ook 93,3% van de technische voorziening van de overgenomen verplichtingen. Dit leidt tot een resultaat op waardeoverdrachten ter grootte van 575 negatief.

14. Herverzekeringen

	2018	2017
Herverzekeringspremies overlijden	74	27
Herverzekeringspremies arbeidsongeschiktheid	151	48
Uitkeringen van herverzekerd nabestaandenpensioen	-28	-159
Mutatie IBNR schades toekomstige arbeidsongeschiktheid	-151	-48
	<u>46</u>	<u>-132</u>

**SAAPF Kring DB Stabiliteit
Verantwoording 2018**

INHOUDSOPGAVE

		Pagina
1	Balans per 31 december	223
2	Staat van baten en lasten	224
3	Kasstroomoverzicht	226
4	Algemene toelichting	227
5	Toelichting op de balans	234
6	Toelichting op de staat van baten en lasten	248

1 BALANS PER 31 DECEMBER

(na voorgestelde bestemming van het saldo van baten en lasten)

(x € 1.000)

		2018	2017
ACTIVA			
Beleggingen voor risico fonds	(1)	2.815	1.256
Vorderingen en overlopende activa	(2)	155	197
Overige activa	(3)	232	119
		<u>3.202</u>	<u>1.572</u>

PASSIVA

Reserves	(4)	93	117
Technische voorzieningen voor risico fonds	(5)	2.871	1.297
Overige schulden en overlopende passiva	(6)	238	158
		<u>3.202</u>	<u>1.572</u>

(*) De nummering verwijst naar de toelichting

		2018	2017
Dekkingsgraad op basis van FTK (in %)			
Actuele dekkingsgraad		103,2	109,0
Beleidsdekkingsgraad		107,7	108,5

2 STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

		2018	2017
BATEN			
Premiebijdragen voor risico fonds (van werkgevers en werknemers)	(7)	1.622	1.399
Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds	(8)	20	26
Overige baten	(9)	-	6
		<u>1.642</u>	<u>1.431</u>
LASTEN			
Pensioenuitkeringen	(10)	1	1
Pensioenuitvoeringskosten	(11)	46	21
Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds	(12)		
Pensioenopbouw		1.393	1.264
Rentetoevoeging		-7	-2
Onttrekking voor pensioenuitkeringen		-1	-
Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten		31	28
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		3	-
Wijziging marktrente		158	-21
Wijziging actuariële uitgangspunten		-5	-15
Overige wijzigingen		-	37
Overige wijzigingen kanssystemen		2	6
		<u>1.574</u>	<u>1.297</u>
Saldo overdrachten van rechten voor risico fonds	(13)	-3	-
Herverzekeringen	(14)	48	-5
		<u>1.666</u>	<u>1.314</u>
Saldo van baten en lasten		<u><u>-24</u></u>	<u><u>117</u></u>

(*) De nummering verwijst naar de toelichting

	2018	2017
Bestemming van het saldo van baten en lasten		
Mutatie algemene reserve	<u>-24</u>	<u>117</u>

3 KASSTROOMOVERZICHT

(x € 1.000)

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

	2018	2017
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premiebijdragen voor risico fonds	1.708	1.404
Betaalde pensioenuitkeringen	-1	-1
Betaalde/ontvangen herverzekeringen	-10	-39
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-46	-21
Overige baten en lasten	-	6
	<u>1.651</u>	<u>1.349</u>
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Ontvangen inzake verkopen beleggingen	460	279
Betaald inzake aankopen beleggingen	-1.997	-1.509
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-1	-
	<u>-1.538</u>	<u>-1.230</u>
Mutatie liquide middelen	<u>113</u>	<u>119</u>
Samenstelling geldmiddelen		
	2018	2017
Liquide middelen per 1 januari	119	-
Mutatie liquide middelen	113	119
Liquide middelen per 31 december	<u>232</u>	<u>119</u>

4 ALGEMENE TOELICHTING

Inleiding

Conform de richtlijnen voor de jaarverslaggeving worden de balans, staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht opgenomen in een separate financiële verantwoording per kring. In deze financiële verantwoording wordt de terminologie gehanteerd zoals voorgeschreven door RJ610. Waar in de financiële verantwoording van de kring de term "fonds" is gebruikt, wordt de desbetreffende kring bedoeld.

Wijziging grondslagen

Prognosetafel

Conform het beleid van de kring worden de meest recente CBS Bevolkingsprognose en CBS Maatwerktabellen (inkomensklasse-afhankelijke ervaringssterfte) gehanteerd. De kring is in het boekjaar overgegaan van de overlevingstafel CBS-tafel 2017-2060 naar de overlevingstafel CBS-tafel 2018-2060. Dit heeft geleid tot een vrijval van de technische voorziening van 2. Tevens is de kring in het boekjaar overgegaan van de CBS Maatwerktabellen 2008-2013 naar de CBS Maatwerktabellen 2007-2015. Dit heeft geleid tot een vrijval van de technische voorziening van 3. De hiervoor benoemde vrijval als gevolg van de nieuwe grondslagen zijn opgenomen in het verloop van detechnische voorzieningen en worden via de staat van baten en lasten als "Wijziging actuariële uitgangspunten" in het verslagjaar verantwoord.

Rubriceringswijzigingen

Ter afdekking van het renterisico participeert de kring in Overlay Fondsen. Met ingang van huidig boekjaar worden de beleggingen in de Overlay Fondsen geclassificeerd als beleggingen in rentederivaten in plaats van classificatie op basis van de feitelijke samenstelling van de beleggingen, cash en vastrentende waarden, in de Overlay Fondsen. De reden van deze wijziging is dat de exposure van de Overlay Fondsen vrijwel volledig naar derivaten is. De vergelijkende cijfers zijn dienovereenkomstig aangepast. Bij de andere beleggingsfondsen en modules is de exposure naar een bepaalde beleggingscategorie relatief beperkt en derhalve de presentatiewijze niet gewijzigd.

ALGEMENE GRONDSLAGEN

De algemene grondslagen zijn opgenomen in paragraaf 4 van de jaarrekening van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds.

SPECIFIEKE GRONDSLAGEN

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

Beleggingen voor risico fonds

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. Slechts indien de reële waarde van de beleggingen niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs. Overlopende activa en passiva worden tevens gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. De liquiditeiten vermogensbeheer worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Het verschil met reële waarde is bij deze activa en passiva in het algemeen gering. Participaties in beleggingspools en -instellingen die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen, worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor die onderliggende beleggingen ("look-through"-benadering). Bij gemengde beleggingsfondsen wordt aangesloten bij de hoofdcategorie, bepaald op basis van reële waarde.

Vorderingen en schulden uit beleggingen welke samenhangen met een specifieke beleggingscategorie, worden onder beleggingsdebiteuren dan wel -crediteuren opgenomen in de betreffende beleggingscategorie.

Financiële instrumenten worden gebruikt ter afdekking van beleggingsrisico's en het realiseren van het vastgelegde beleggingsbeleid. De derivatenposities zijn opgenomen als een afzonderlijke beleggingscategorie. Derivaten die deel uitmaken van een beleggingsfonds zijn opgenomen in de beleggingscategorie waarin dit beleggingsfonds is gerubriceerd.

Reële waarde

De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. Derivaten worden gewaardeerd op basis van netto contante waardeberekeningen. Bepaalde instrumenten, zoals participaties in beleggingsfondsen, worden gewaardeerd op basis van de intrinsieke waarde. Het is gebruikelijk en mogelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Slechts indien de reële waarde van beleggingen niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs rekening houdend met mogelijke waardevermindering.

Financiële instrumenten worden gebruikt ter afdekking van beleggingsrisico's en het realiseren van het vastgelegde beleggingsbeleid. De derivatenposities zijn opgenomen als een afzonderlijke beleggingscategorie. Derivaten die deel uitmaken van een beleggingsfonds zijn opgenomen in de beleggingscategorie waarin dit beleggingsfonds is gerubriceerd.

Vastgoedbeleggingen

Niet-beursgenoteerde beleggingen in vastgoedfondsen worden gewaardeerd op het aandeel in de reële waarde van de onderliggende beleggingen. Indien de waarderingsgrondslagen van vastgoedfondsen afwijken, wordt de waardering zo mogelijk aangepast aan de waarderingsgrondslagen van het pensioenfonds.

Aandelen

Aandelen, waaronder tevens converteerbare obligaties zijn begrepen, worden gewaardeerd tegen reële waarde. Voor beursgenoteerde aandelen is dit de beurswaarde. Voor niet-beursgenoteerde participaties in aandelenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Vastrentende waarden

Vastrentende waarden worden gewaardeerd tegen reële waarde inclusief opgelopen rente. Voor beursgenoteerde vastrentende waarden is dit de beurswaarde per balansdatum. Voor niet-beursgenoteerde participaties in vastrentende waardenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd tegen reële waarde, te weten de relevante marktnotering of, als die er niet is, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen. Voor niet-beursgenoteerde participaties in vastrentende waardenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Derivaatcontracten met een negatieve waarde worden in de balans onder de overige schulden en overlopende passiva verantwoord. De valutaderivaten zijn onderdeel van de beleggingscategorie waarin deze ter afdekking van het valutarisico zijn opgenomen.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. De waardering hiervan geschiedt tegen de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Securities lending

Het fonds participeert niet direct in securities lending. Binnen de beleggingspools kan sprake zijn van securities lending.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Na de eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Overige activa

Onder overige activa worden onder meer liquide middelen opgenomen voor zover dit onmiddellijk opeisbare banktegoeden betreft. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen.

Reserves

Algemeen

De algemene reserve wordt bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen, in de balans zijn opgenomen. Het saldo van baten en lasten zal toegevoegd of onttrokken worden aan de algemene reserve.

Technische voorzieningen voor risico fonds

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds wordt gewaardeerd tegen reële waarde conform de grondslagen van het fonds. De reële waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toeslag)toezeggingen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds is uitgegaan van het op de balansdatum geldende actuariële en bedrijfstechnische nota (Abtn) en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of op de opgebouwde pensioenaanspraken toeslagverlening kan worden toegepast. Alle per balansdatum bestaande toeslagbesluiten (ook voor toeslagbesluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van de toekomstige opbouw waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen per 31 december 2018:

Overlevingstafels

De voorziening wordt gebaseerd op de CBS-tafel 2018-2060. De sterftekansen zijn gecorrigeerd voor het verschil tussen de gehele Nederlandse bevolking en de deelnemerspopulatie van de kring door gebruik te maken van correctiefactoren. Deze correctiefactoren zijn gebaseerd op de CBS Maatwerktabellen 2007-2015. De ervaringssterfte is inkomensafhankelijk.

Partnerfrequentie

Voor alle niet-pensioentrekkenden wordt het onbepaalde partnersysteem gehanteerd, met leeftijdsafhankelijke gehuwdheidsfrequenties waarbij de gehuwdheidsfrequentie op 68 jaar op 100% wordt verondersteld. Voor de pensioentrekkenden wordt uitgegaan van het bepaalde partnersysteem (feitelijke burgerlijke staat).

Leeftijdsverschil man-vrouw

De partner van de mannelijke deelnemer wordt drie jaar jonger verondersteld. De partner van de vrouwelijke deelnemer wordt drie jaar ouder verondersteld.

Voorziening voor uitgesteld wezenpensioen

Het latent wezenpensioen wordt gewaardeerd met sterfte. De leeftijdsafhankelijke sterftekans van de hoofddeelnemers wordt toegepast op een veronderstelde volledige uitkeringsduur tot 18 jaar en een halve duur tot 27 jaar in combinatie met een verwacht aantal kinderen en een kans op kinderen per inkomensklasse.

Voorziening voor toekomstige excassokosten

Voor toekomstige administratiekosten is de technische voorziening verhoogd met 2,3%.

IBNR

De IBNR-voorziening wordt gelijkgesteld aan de verschuldigde herverzekeringspremies voor het arbeidsongeschiktheidsrisico in de twee voorafgaande jaren. Omdat de kring in 2017 gestart is, bestaat de IBNR eind 2017 alleen uit de verschuldigde herverzekeringspremies voor het arbeidsongeschiktheidsrisico van 2017. Omdat het arbeidsongeschiktheidsrisico volledig is herverzekerd, wordt tegenover de IBNR op de balans een even groot herverzekeringdeel opgenomen.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Dekkingsgraad

De actuele dekkingsgraad van het fonds wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de kortlopende schulden en het premiedepot te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden en is daarmee minder afhankelijk van dagkoersen dan de actuele dekkingsgraad. Onder het FTK is de beleidsdekkingsgraad leidend voor alle beleidsmaatregelen.

De reële dekkingsgraad is gedefinieerd als de verhouding tussen het aanwezige vermogen en de technische voorzieningen waarbij in elk kalenderjaar rekening wordt gehouden met voorwaardelijke toeslagverlening conform het toeslagbeleid. Het gaat hier om de reële dekkingsgraad die in de wet is opgenomen, waarbij de beleidsdekkingsraad wordt afgezet tegen de dekkingsgraad waarbij de kring volledig kan indexeren, en de lasten van het volledig indexeren vastgesteld worden op de bepaling toekomstbestendig indexeren.

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Algemeen

Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderinggrondslagen voor beleggingen en de voorzieningen pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Premiebijdragen voor risico fonds (van werkgevers en werknemers)

Onder premiebijdragen wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Beleggingsresultaten

(In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als indirecte beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. Aankoopkosten zijn verwerkt in de reële waarde van de beleggingen. Verkoopkosten worden verantwoord als onderdeel van de herwaarderingen.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten worden verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten. Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe en de daaraan toegerekende interne kosten verstaan.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen, e.d.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNBgepubliceerde rentetermijnstructuur. De voorziening pensioenverplichtingen is in het boekjaar opgerent met -0,260% (2017: -0,217%). Dit is de éénjaarsrente uit de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2017.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de technische voorzieningen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorzieningen betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen in de verslagperiode.

Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten

Jaarlijks wordt 2,3% van de pensioenopbouw en de inkomende waardeoverdrachten toegevoegd aan de technische voorziening ten behoeve van de pensioenuitvoeringskosten. Daarnaast valt 2,3% van de uitkeringen, afkopen en uitgaande waardeoverdrachten vrij uit de technische voorziening ten behoeve van pensioenuitvoeringskosten (excassokosten).

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt hieronder verantwoord.

Wijziging actuariële uitgangspunten

Mutatie technische voorzieningen uit hoofde van wijziging actuariële uitgangspunten heeft betrekking op onder andere de aanpassing van de prognosetafels. Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar de toelichting in de grondslagen inzake wijziging grondslagen.

Overige wijzigingen kanssystemen

De onder deze post opgenomen mutaties van de voorziening hebben betrekking op de kanssystemen.

Saldo overdrachten van rechten voor risico fonds

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Premies herverzekering

De herverzekeringslasten worden toegerekend aan de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Overige baten en lasten

De overige baten en lasten worden opgenomen voor de aan het verslagjaar toe te rekenen bedragen.

GRONDSLAGEN KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is opgesteld overeenkomstig de directe methode. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioen- en beleggingsactiviteiten.

5 TOELICHTING OP DE BALANS

(x € 1.000)

ACTIVA

1. Beleggingen voor risico fonds

De kring belegt in modules en fondsen. Het verloopoverzicht is opgesteld op module en fondseniveau, omdat de financiële stromen ook op module- en fondseniveau verlopen.

Verloopoverzicht op module en fondseniveau 2018

	Stand per 1 januari 2018	Aankopen	Verkopen	Overige mutaties	Waarde mutaties	Stand per 31 december 2018
Module Rendement	329	384	-	-	-50	663
Module Rente	374	558	-	-	8	940
Module Inflatie	192	234	-	-	-25	401
Overlay Fondsen	360	822	-460	-	88	810
Liquide middelen	1	-	-	-	-	1
Totaal	1.256	1.998	-460	-	21	2.815

Op basis van doorkijk op de modules en fondsen tot de onderliggende beleggingen bestaan de modules en fondsen ultimo boekjaar uit onderstaande beleggingscategorieën.

Belegde waarden per beleggingscategorie per 31 december 2018

	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Module Rendement	-	460	201	-	2	663
Module Rente	-	-	940	-	-	940
Module Inflatie	192	-	121	-	88	401
Overlay Fondsen	-	-	-	810	-	810
Liquide middelen	-	-	-	-	1	1
Stand per 31 december 2018	192	460	1.262	810	91	2.815

Verloopoverzicht op module en fondseniveau 2017

	Stand per 1 januari 2017	Aankopen	Verkopen	Overige mutaties	Waarde- mutaties	Stand per 31 december 2017
Module Rendement	-	316	-	-	13	329
Module Rente	-	373	-	-	1	374
Module Inflatie	-	184	-	-	8	192
Overlay Fondsen	-	636	-280	-	4	360
Liquide middelen	-	-	-	1	-	1
Totaal	-	1.509	-280	1	26	1.256

Belegde waarden per beleggingscategorie per 31 december 2017

	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Module Rendement	-	233	96	-	-	329
Module Rente	-	-	374	-	-	374
Module Inflatie	84	-	56	-	52	192
Overlay Fondsen	-	-	-	360	-	360
Liquide middelen	-	-	-	-	1	1
Stand per 31 december 2017	84	233	526	360	53	1.256

Onder derivaten zijn de Overlay Fondsen opgenomen. Aangezien de kring niet de onderliggende belegging in zijn bezit heeft, maar alleen een deelneming in de Overlay Fondsen, is feitelijk de exposure van de kring naar een derivatenbelegging, ongeacht de onderliggende asset categorieën daarin. Onder derivaten werden voorheen de posities in de fondsen op basis van doorkijk gerapporteerd als belegging van de kring. Een derivaat in een overlay fonds was een derivaat en een staatsobligatie in datzelfde fonds was een vastrentende waarde. De vergelijkende cijfers zijn hierop aangepast.

De valutaderivaten zijn niet opgenomen onder derivaten. Deze zijn onderdeel van de beleggingscategorie van de pools waarvan zij deel uitmaken.

Reële waarde

Afgezien van de beleggingsvorderingen en -schulden zijn de beleggingen van het fonds gewaardeerd tegen reële waarde. Het is over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Via de modules rendement, inflatie en rente en overlayfondsen wordt belegd in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen, waarbij deze beleggingsfondsen beleggen in vastgoed, aandelen, vastrentende waarden, derivaten en overige beleggingen. Niet aan een beurs genoteerde beleggingsfondsen zijn gewaardeerd tegen de reële waarde die is bepaald op basis van de meest recente door het beleggingsfonds afgegeven intrinsieke waarde.

Vastgoedbeleggingen

	31-12-2018	31-12-2017
Specificatie naar soort:		
Indirect vastgoed (participaties in beleggingsfondsen)	192	84

Aandelen

	31-12-2018	31-12-2017
Specificatie naar soort:		
Aandelenbeleggingsfondsen	460	233

Vastrentende waarden

De vastrentende waarden kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2018	31-12-2017
Specificatie naar soort:		
Vastrentende waarden beleggingsfondsen	1.262	526

Derivaten

	31-12-2018	31-12-2017
Specificatie naar soort:		
Overlayfondsen	810	360

Overige beleggingen

	31-12-2018	31-12-2017
Specificatie naar soort:		
Grondstoffen	86	50
Mix fondsen	4	2
Liquide middelen	1	1
	91	53

2. Vorderingen en overlopende activa

	31-12-2018	31-12-2017
Premiedebiteuren	58	121
Vordering op herverzekeraar inzake IBNR	94	35
Vordering op herverzekeraar inzake claim	-	41
Vordering inkomende waardeoverdracht	3	-
	155	197

Bij de waardering van vorderingen wordt rekening gehouden met het risico van oninbaarheid door hiervoor een voorziening in aftrek te brengen op het saldo van de uitstaande vorderingen. Voor gelijksoortige posten met gelijksoortige risico's wordt gezamenlijk een schatting gemaakt van verliezen en risico's op balansdatum. Deze systematiek om de voorziening vast te stellen wordt gerekend tot de statische methode.

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

3. Overige activa

	31-12-2018	31-12-2017
Liquide middelen	232	119

Onder de liquide middelen worden opgenomen die kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn.

Bankrekeningen die beheerd worden door de vermogensbeheerder zijn onder de overige beleggingen opgenomen.

Er zijn geen kredietfaciliteiten van toepassing.

PASSIVA

4. Reserves

	31-12-2018	31-12-2017
Algemene reserve	93	117

Mutatieoverzicht eigen vermogen

	Algemene reserve
Stand per 1 januari 2018	117
Uit bestemming saldo van baten en lasten	-24
Stand per 31 december 2018	93
	Algemene reserve
Stand per 1 januari 2017	-
Uit bestemming saldo van baten en lasten	117
Stand per 31 december 2017	117

	31-12-2018		31-12-2017	
	In %		In %	
Solvabiliteit				
Pensioenvermogen	2.964	103,2	1.414	109,0
Af: technische voorzieningen	2.871	100,0	1.297	100,0
Eigen vermogen	93	3,2	117	9,0
Af: vereist eigen vermogen	387	13,4	182	14,0
Vrij vermogen	-294	-10,2	-65	-5,0
Minimaal vereist eigen vermogen	131	4,6	68	5,2
Actuele dekkingsgraad		103,2		109,0
Beleidsdekkingsgraad		107,7		108,5
Reële dekkingsgraad		86,7		86,3

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt het fonds gebruik van het standaardmodel van DNB. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van het fonds. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen onder toelichting "Risicobeheer en derivaten".

De actuele dekkingsgraad is als volgt berekend: (Totale activa -/- kort- en langlopende schulden) / Technische voorzieningen * 100%.

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraden van de afgelopen 12 maanden. De beleidsdekkingsgraad is bepalend voor de financiële positie van het fonds.

Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad, dan bevindt het fonds zich in een situatie van dekkingstekort. Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad, maar wel tenminste gelijk is aan de minimaal vereiste dekkingsgraad, dan bevindt het fonds zich in een situatie van reservetekort.

In de reële dekkingsgraad wordt de verwachte stijging van de prijzen meegenomen als pensioenverplichting. Een reële dekkingsgraad van 100% wil zeggen dat de kring volledige toeslag kan verlenen op basis van de (verwachte) prijsinflatie conform een toekomstbestendig toeslagbeleid. Een toekomstbestendig toeslagbeleid houdt in:

1. Toeslag kan verleend worden vanaf een beleidsdekkingsgraad van 110%.
2. Toeslagverlening is alleen toegestaan als er voldoende vermogen is om deze toeslag naar verwachting ook in de toekomst te kunnen verlenen.

De solvabiliteit van het fonds is niet toereikend. Er is sprake van een reservetekort.

Het verloop van de actuele dekkingsgraad kan als volgt worden gespecificeerd:

	2018	2017
	%	%
Dekkingsgraad per 1 januari	109,0	100,0
Premie	1,0	4,2
Uitkeringen	-	-
Toeslagverlening	-	-
Verandering van de rentetermijnstructuur	-11,8	1,5
Rendement op beleggingen	2,1	2,0
Overige oorzaken	-	0,9
Kruisefect	2,9	0,4
Dekkingsgraad per 31 december	103,2	109,0

Herstelplan

Op basis van het FTK moet een pensioenfonds een herstelplan opstellen indien de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad. De Kring Stabiliteit heeft in 2017 een herstelplan ingediend. In 2018 is het herstelplan geactualiseerd. Het geactualiseerde herstelplan gaat uit van een beleidsdekkingsgraad van 111,4% per 31 december 2018. De beleidsdekkingsgraad per 31 december 2018 bedraagt 107,7%.

Uit de actualisatie van het herstelplan in 2018 blijkt dat de kring zonder aanvullende maatregelen binnen de gestelde termijn uit herstel zal zijn. Naar verwachting zal de beleidsdekkingsgraad eind 2020 hoger zijn dan de vereiste dekkingsgraad.

5. Technische voorzieningen voor risico fonds

	31-12-2018	31-12-2017
Specificatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds:		
Voorziening pensioenverplichtingen	2.871	1.297

Mutatieoverzicht technische voorzieningen

	2018	2017
Stand per 1 januari	1.297	-
Pensioenopbouw	1.393	1.264
Rentetoevoeging	-7	-2
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-1	-
Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten	31	28
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	3	-
Wijziging marktrente	158	-21
Wijziging actuariële uitgangspunten	-5	-15
Overige wijzigingen	-	37
Overige wijzigingen kanssystemen	2	6
Stand per 31 december	2.871	1.297

Specificatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds:

	31-12-2018		31-12-2017	
	Aantal		Aantal	
Deelnemers	251	2.657	217	1.232
Gewezen deelnemers	41	162	18	28
Pensioentrekkenden	2	52	1	37
	294	2.871	236	1.297

Naar hun aard hebben de technische voorzieningen in het algemeen een langlopend karakter.

Korte beschrijving van de pensioenregeling

Korte beschrijving van de pensioenregeling

De pensioenregeling is een middelloonregeling.

Daarbinnen is een verzameling van pensioensoorten beschikbaar die complementair zijn aan elkaar zodat geen sprake is van dubbele dekkingen. Onderstaand worden de pensioensoorten en varianten weergegeven.

1. Ouderdomspensioen: verplicht af te nemen, op opbouwbasis
2. Partnerpensioen: verplicht af te nemen, onbepaalde partner, keuze: op risicobasis of opbouwbasis
3. Wezenpensioen: verplicht af te nemen, onbepaald kind, keuze: op risicobasis of opbouwbasis
4. ANW-hiaatpensioen: keuze: verplicht of vrijwillig af te nemen
5. Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid voor de premies van alle bovengenoemde vormen: verplicht af te nemen

De pensioenrichtleeftijd is 68 jaar.

Flexibilisering is mogelijk binnen de wettelijke grenzen en betreft:

- Vervroeging; de deelnemer kan in overleg met de werkgever verzoeken het pensioen eerder in te laten gaan. Dit kan vanaf 5 jaar voor de AOW-gerechtigde leeftijd.
- Uitstellen; de deelnemer kan verzoeken het pensioen later in te laten gaan als hij een actief dienstverband heeft. Dit kan tot 5 jaar na de AOW-gerechtigde leeftijd.
- Hoog-laag constructie; de deelnemer kan kiezen de eerste periode een hogere uitkering te ontvangen. Dit kan de eerste 5 jaar of de eerste 10 jaar betreffen. De verhouding tussen de hoge en de lage uitkering is 100:75.
- Uitrusten; de deelnemer kan het partnerpensioen op opbouwbasis uitrusten tegen een hoger ouderdompensioen. Ook kan de deelnemer zijn ouderdompensioen uitrusten tegen een (hoger) partnerpensioen. Hierbij mag het partnerpensioen niet meer bedragen dan 70% van het ouderdompensioen.
- Deeltijdpensioen; de deelnemer kan in overleg met de werkgever een gedeelte van het pensioen laten ingaan en voor het resterende deel een actief dienstverband op deeltijdbasis houden.

De werkgever maakt per pensioensoort (met uitzondering van premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid) een keuze, zoals hierboven weergegeven. Verder worden de regelingskenmerken (franchises en opbouwpercentages) vastgelegd alsmede de wijze van aanpassing van deze regelingskenmerken

Toeslagverlening

De toeslagverlening op pensioenaanspraken en pensioenrechten is voorwaardelijk. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd en wordt geen premie betaald. De toeslagverlening wordt uit beleggingsrendement gefinancierd.

Toeslagverlening vindt plaats volgens de methode van toekomstbestendige toeslagverlening. Dit betekent dat toeslagverlening mogelijk is bij een dekkingsgraad hoger dan 110%. Bij een dekkingsgraad tussen de 110% en de bovengrens behorende bij toekomstbestendige toeslagverlening vindt toeslagverlening naar rato plaats. Bij een dekkingsgraad boven de bovengrens vindt volledige toeslagverlening plaats.

In 2018 is besloten om per 1 januari 2019 geen toeslag te verlenen.

6. Overige schulden en overlopende passiva

	31-12-2018	31-12-2017
Rekening courant SAAPF bedrijfsomgeving	-	1
Te verrekenen herverzekeringspremies	89	31
Vooruitgefactureerde premies	149	126
	<u>238</u>	<u>158</u>

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Risicobeheer en derivaten

Solvabiliteitsrisico

Het fonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de reële waarde van de pensioenverplichtingen.

Het belangrijkste risico voor het fonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het fonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit van het fonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het fonds de premie voor de onderneming en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslag van opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

	31-12-2018	31-12-2017
Het tekort op FTK-grondslagen is als volgt:		
Technische voorzieningen	2.871	1.297
Buffers:		
S1 Renterisico	82	41
S2 Risico zakelijke waarden	239	109
S3 Valutarisico	64	33
S4 Grondstoffenrisico	43	19
S5 Kredietrisico	101	51
S6 Verzekeringstechnisch risico	145	68
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-
S9 Operationeel risico	-	-
S10 Actief beheerrisico	45	20
Diversificatie effect	-332	-159
Totaal S (vereiste buffers)	387	182
Vereist vermogen (artikel 132 Pensioenwet)	3.258	1.479
Pensioenvermogen (totaal activa - schulden)	2.964	1.414
Tekort/Tekort	-294	-65

Het fonds heeft ter afdekking van risico's derivatencontracten afgesloten. Hiermee is bij het bepalen van de vereiste buffers rekening gehouden. Bij de berekening van de buffers past het fonds het standaardmodel van DNB toe, waarbij uitgegaan wordt van het vereist vermogen in evenwichtssituatie, gebaseerd op de strategische asset mix.

Beleid en risicobeheer

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- beleggingsbeleid;
- premiebeleid;
- herverzekeringsbeleid;
- toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van ALM-studies. Een ALM-studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de belangrijkste (beleggings)risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van derivaten. Onderstaande uitwerking van de risico's is gebaseerd op de feitelijke standen per ultimo verslagjaar.

S1 Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarden van de vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen wijzigen als gevolg van veranderingen in de marktrente.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de duration. De duration is de (met de contante waarde van de kasstromen) gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren. De duration geeft aan hoeveel procent bij benadering de reële waarde verandert bij een parallelle verschuiving van de rentecurve met 1 procentpunt. Een hoge duration geeft een hoge gevoeligheid voor veranderingen in de rente weer.

	31-12-2018		31-12-2017	
	Balanswaarde	Duration	Balanswaarde	Duration
Vastrentende waarden (voor derivaten)	1.262	3,9	526	3,8
Totaal beleggingen (na derivaten)	2.815	21,1	1.256	21,6
Technische voorzieningen	2.871	26,2	1.297	26,0

Op balansdatum is de duration van de beleggingen aanzienlijk korter dan de duration van de verplichtingen. Er is daarom sprake van een zogenaamde "duration-mismatch". Dit betekent dat bij een rentestijging de waarde van de beleggingen minder snel daalt dan de waarde van de verplichtingen (bij toepassing van de reële marktrentestructuur), waardoor de dekkingsgraad stijgt. Bij een rentedaling zal de waarde van de beleggingen minder snel stijgen dan de waarde van de verplichtingen, waardoor de dekkingsgraad daalt.

Het beleid van het fonds is gericht op het verkleinen van de "duration-mismatch". Dit wordt gerealiseerd door het kopen van meer langlopende obligaties in plaats van aandelen (aandelen hebben per definitie een duration van nul), binnen de portefeuille kortlopende obligaties vervangen door langlopende obligaties of door middel van renteswaps of swaptions. Bij een renteswap wordt een vaste lange rente geruild tegen een variabele korte rente. Het fonds ontvangt in dit geval een lange rente, vergelijkbaar met de kasstroom van een langlopende obligatie en betaalt daarvoor een variabele korte rente (bijvoorbeeld Euribor). Hierdoor wordt de "duration-mismatch" verkleind, maar het fonds wordt wel afhankelijk van de ontwikkeling van de korte rente die het fonds aan de tegenpartij betaalt. Bij het afsluiten van een swap kunnen dus mismatchrisico's worden afgedekt en worden nieuwe risico's geïntroduceerd die gepaard gaan met dit soort instrumenten (zoals liquiditeit, tegenpartij en juridisch risico).

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-12-2018		31-12-2017	
	In %		In %	
Resterende looptijd < 1 jaar	91	7,2	29	5,5
Resterende looptijd > 1 en < 5 jaar	354	28,1	164	31,2
Resterende looptijd > 5 jaar	817	64,7	333	63,3
	1.262	100,0	526	100,0

S2 Risico zakelijke waarden

Het risico zakelijke waarden of prijsrisico is het risico van waardeveranderingen door de ontwikkeling van marktprijzen, die wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardeveranderingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijsrisico wordt gemitigeerd door diversificatie.

	31-12-2018		31-12-2017	
	In %		In %	
Specificatie vastgoedbeleggingen naar regio:				
Europa	165	85,9	76	90,4
Noord-Amerika	15	7,8	3	3,6
Azië-Pacific	8	4,2	4	4,8
Australazië	4	2,1	1	1,2
	192	100,0	84	100,0

	31-12-2018		31-12-2017	
	In %		In %	
Specificatie aandelen naar sector:				
Financiële instellingen (w.o. banken en verzekeraars)	45	9,8	36	15,5
Nijverheid en industrie	72	15,6	41	17,5
Handel	58	12,6	34	14,6
Overige dienstverlening	150	32,6	51	21,9
Diversen	135	29,4	71	30,5
	460	100,0	233	100,0

	31-12-2018		31-12-2017	
	In %		In %	
Specificatie aandelen naar regio:				
Europa	200	43,5	103	44,2
Noord-Amerika	208	45,1	109	46,8
Azië-Pacific	43	9,4	18	7,7
Australazië	6	1,3	3	1,3
Emerging Markets	3	0,7	-	-
	460	100,0	233	100,0

S3 Valutarisico

Het valutarisico is het risico dat de waarde van een financieel instrument zal fluctueren als gevolg van veranderingen in valutawisselkoersen.

De vreemde valutapositie voor en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	Positie voor afdekking	Valuta- derivaten	Nettopositie na afdekking 2018	Nettopositie na afdekking 2017
Euro	2.058	451	2.509	1.134
Amerikaanse Dollar	351	-292	59	34
Britse Pond	60	-57	3	-1
Japanse Yen	54	-41	13	2
Hong Kong Dollar	41	-13	28	13
Canadese Dollar	19	-14	5	5
Zuid-Koreaanse Won	13	-	13	8
Zwitserse Frank	17	-9	8	1
Taiwanese Dollar	11	-	11	6
Zweedse Kroon	7	-5	2	2
Indiase Roepie	8	-	8	4
Australische Dollar	15	-15	-	-
Singapore Dollar	7	-5	2	1
Overige	154	-	154	47
	<u>2.815</u>	<u>-</u>	<u>2.815</u>	<u>1.256</u>

De valutaderivaten zijn onderdeel van de beleggingscategorie waarin deze ter afdekking van het valutarisico zijn opgenomen.

S5 Kredietrisico

Het kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het fonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee "Over The Counter (OTC)"-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het fonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten, waardoor het fonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau, dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft ten opzichte van het fonds; het vragen van extra zekerheden zoals onderpand en dergelijke bij hypothecaire geldleningen en het uitlenen van effecten; het hanteren van prudente verstrekkingnormen bij hypothecaire geldleningen. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het fonds alleen belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementstelsel functioneert. Voordat in nieuwe markten wordt belegd, wordt eerst onderzoek gedaan naar de waarborgen op dit gebied. Met betrekking tot OTC-derivaten wordt door het fonds alleen gewerkt met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten, zodat posities van het fonds adequaat worden afgedekt door onderpand. Er wordt gebruik gemaakt van dagelijkse waarderingen.

	31-12-2018		31-12-2017	
	In %		In %	
Specificatie vastrentende waarden naar sector:				
Nederlandse overheidsinstellingen	69	5,5	34	6,5
Buitenlandse overheidsinstellingen	741	58,6	345	65,5
Financiële instellingen	282	22,4	105	20,0
Handels- en industriële instellingen	105	8,3	49	9,3
Overige	65	5,2	-7	-1,3
	<u>1.262</u>	<u>100,0</u>	<u>526</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2018		31-12-2017	
	In %		In %	
Specificatie vastrentende waarden naar regio:				
Mature markets	1.080	85,6	463	88,0
Emerging Markets	182	14,4	63	12,0
	<u>1.262</u>	<u>100,0</u>	<u>526</u>	<u>100,0</u>

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende portefeuille kan het volgende overzicht worden gegeven:

	31-12-2018		31-12-2017	
	In %		In %	
AAA	391	30,9	172	32,7
AA	382	30,3	185	35,2
A	109	8,6	48	9,1
BBB	224	17,8	87	16,5
BB	82	6,5	33	6,3
B	52	4,1	25	4,8
< B	16	1,3	11	2,1
Geen rating	6	0,5	-35	-6,7
	<u>1.262</u>	<u>100,0</u>	<u>526</u>	<u>100,0</u>

S6 Verzekeringstechnisch risico

Langlevenrisico

Het langlevenrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de technische voorziening. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting.

Door toepassing van CBS-tafel 2018-2060 met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevenrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat het fonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het fonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen. Het fonds heeft het overlijdensrisico herverzekerd.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het fonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen (schadereserve). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien. Het fonds heeft het arbeidsongeschiktheidsrisico verzekerd.

S7 Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen. Hierdoor kan het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen voldoen. Waar de overige risicomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico wordt beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er wordt eveneens rekening gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies. Betreffende het liquiditeitsrisico wordt vermeld dat het fonds in haar beleggingsportefeuille over voldoende obligaties beschikt die onmiddellijk zonder waardeverlies verkocht kunnen worden gemaakt om eventuele onvoorziene uitstroom van geldmiddelen te financieren. Op basis hiervan heeft het bestuur besloten geen buffer voor liquiditeitsrisico aan te houden.

S8 Concentratierisico

Als een kring een gediversifieerde beleggingsportefeuille aanhoudt, mag de gevoeligheid van het eigen vermogen voor concentratierisico in het DNB-standaardmodel gelijk worden gesteld aan 0%. Omdat bij de kring sprake is van een gediversifieerde beleggingsportefeuille heeft het bestuur besloten geen buffer voor concentratierisico aan te houden.

S9 Operationeel risico

Het operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden door het fonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit geautomatiseerde systemen, enzovoorts. Deze kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door het bestuur. Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing houdt het fonds hiervoor geen buffer aan.

Systeemrisico

Het systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert waardoor beleggingen van het fonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het fonds niet beheersbaar.

S10 Actief beheerrisico

Het actief beheerrisico heeft betrekking op de ruimte om bij de uitvoering van het beleggingsbeleid af te wijken van de strategisch nageleefde portefeuille. De mate van actief beheer is bepaald aan de hand van de tracking error ten opzichte van de voor de portefeuille vastgestelde benchmark.

Belangrijke gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn na de balansdatum geen gebeurtenissen geweest van dien aard dat een wezenlijk ander beeld zou ontstaan van de financiële positie per einde 2018 dan op grond van dit jaarrapport kan worden verkregen.

6 TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

7. Premiebijdragen voor risico fonds (van werkgevers en werknemers)

	2018	2017
Premiebijdragen basisregeling	1.459	1.282
Premiebijdragen excedentregeling	163	117
	<u>1.622</u>	<u>1.399</u>

De kostendeekkende, gedempte en feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt:

	2018	2017
Kostendeekkende premie	1.708	1.525
Gedempte premie	1.441	1.199
Feitelijke premie	1.622	1.399

De kostendeekkende premie is gebaseerd op de marktrente (nominale rentetermijnstructuur van 31 december 2017 gepubliceerd door DNB). Het bestuur heeft de gedempte premie vastgesteld op het verwacht rendement. De feitelijke premie is in 2018 hoger dan de gedempte premie.

De samenstelling van de kostendeekkende premie is als volgt:

	2018	2017
Nominaal pensioeninkoop op marktwaaarde	1.458	1.324
Opslag voor uitvoeringskosten	46	19
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	204	182
	<u>1.708</u>	<u>1.525</u>

De samenstelling van de gedempte premie is als volgt:

	2018	2017
Nominaal pensioeninkoop op marktwaaarde	875	739
Opslag voor uitvoeringskosten	46	19
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	123	101
Toeslagen	397	340
	<u>1.441</u>	<u>1.199</u>

8. Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds

2018	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheer	Totaal
Module Rendement	-	-50	-	-50
Module Rente	-	8	-	8
Module Inflatie	-	-25	-	-25
Overlay fondsen	-	88	-	88
Kosten vermogensbeheer	-	-	-1	-1
	-	21	-1	20
2017	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheer	Totaal
Module Rendement	-	14	-	14
Module Rente	-	1	-	1
Module Inflatie	-	8	-	8
Overlay fondsen	-	3	-	3
	-	26	-	26

Het aandeel van het fonds in de beheerkosten die door de vermogensbeheerders ten laste van beleggingsfondsen zijn gebracht is onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten. Deze bedragen € 5.656 (2017: € 1.518).

De transactiekosten zijn de kosten die gemaakt worden om de effectentransactie tot stand te brengen en uit te voeren. Deze zijn onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en bedragen over 2018 € 3.079 (2017: € 731).

9. Overige baten

	2018	2017
Compensatie rendement	-	6

10. Pensioenuitkeringen

	2018	2017
Partnerpensioen	-	1
Wezenpensioen	1	-
	1	1

11. Pensioenuitvoeringskosten

	2018	2017
Administratiekosten	44	19
Bankkosten	-	1
transporteren	44	20

	2018	2017
Transport	44	20
Governance kosten, administratiekosten en distributiekosten	2	1
	46	21

De Governance kosten € 834 (2017: € 211), administratiekosten € 208 (2017: € 53) en distributiekosten € 1.250 (2017: € 317) bedragen in totaal € 2.292 (2017: € 581).

12. Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds

	2018	2017
Pensioenopbouw	1.393	1.264
Rentetoevoeging	-7	-2
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-1	-
Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten	31	28
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	3	-
Wijziging marktrente	158	-21
Wijziging actuariële uitgangspunten	-5	-15
Overige wijzigingen	-	37
Overige wijzigingen kanssystemen	2	6
	1.574	1.297

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Rentetoevoeging

De voorziening pensioenverplichtingen is in het boekjaar opgerent met -0,260% (2017: -0,217%). Dit is de éénjaarsrente uit de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2017.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de uitbetaling van pensioenen van de verslagperiode.

Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in de verslagperiode.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt hieronder verantwoord.

Wijziging actuariële uitgangspunten

De actuariële grondslagen en/of methoden worden periodiek beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien sterfte, langlevens en arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor zowel de gehele bevolking als specifiek voor de populatie van het pensioenfonds. De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het pensioenfonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

De kring is in het boekjaar overgegaan van de overlevingstafel CBS-tafel 2017-2060 naar de overlevingstafel CBS-tafel 2018-2060. Dit heeft geleid tot een vrijval van de technische voorziening van 2. Tevens is de kring in het boekjaar overgegaan van de CBS Maatwerktabellen 2008-2013 naar de CBS Maatwerktabellen 2007-2015. Dit heeft geleid tot een vrijval van de technische voorziening van 3.

Overige wijzigingen kanssystemen

	2018	2017
Resultaat op kanssystemen:		
Resultaat op sterfte	2	6
	<u>2</u>	<u>6</u>

13. Saldo overdrachten van rechten voor risico fonds

	2018	2017
Inkomende waardeoverdrachten	3	-

Dit betreft de ontvangst van of betaling aan fonds of pensioenverzekeraar van respectievelijk de vorige of nieuwe werkgever van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van deelnemers die tot de ontslagdatum zijn opgebouwd. De ontvangen koopsommen worden aangewend voor de inkoop van extra dienstjaren.

	2018	2017
Wijziging technische voorziening inzake overdracht van rechten:		
- toevoeging aan de technische voorzieningen	3	-

Het resultaat op waardeoverdrachten is nihil.

14. Herverzekeringen

	2018	2017
Herverzekeringspremies overlijden	48	36
Herverzekeringspremies arbeidsongeschiktheid	58	35
Mutatie IBNR schades toekomstige arbeidsongeschiktheid	-58	-35
Uitkeringen van herverzekerd nabestaandenpensioen	-	-41
	<u>48</u>	<u>-5</u>

**SAAPF Kring DB Koopkracht
Verantwoording 2018**

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
1 Balans per 31 december	254
2 Staat van baten en lasten	255
3 Kasstroomoverzicht	256
4 Algemene toelichting	257
5 Toelichting op de balans	264
6 Toelichting op de staat van baten en lasten	277

1 BALANS PER 31 DECEMBER

(na voorgestelde bestemming van het saldo van baten en lasten)

(x € 1.000)

		2018	2017
ACTIVA			
Beleggingen voor risico fonds	(1)	4.285	879
Vorderingen en overlopende activa	(2)	220	97
Overige activa	(3)	728	83
		<u>5.233</u>	<u>1.059</u>

PASSIVA

Reserves	(4)	274	128
Technische voorzieningen voor risico fonds	(5)	4.462	829
Overige schulden en overlopende passiva	(6)	497	102
		<u>5.233</u>	<u>1.059</u>

(*) De nummering verwijst naar de toelichting

		2018	2017
Dekkingsgraad op basis van FTK (in %)			
Actuele dekkingsgraad		106,1	115,4
Beleidsdekkingsgraad		112,9	115,6

2 STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

		2018	2017
BATEN			
Premiebijdragen voor risico fonds (van werkgevers en werknemers)	(7)	3.907	968
Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds	(8)	-95	24
Overige baten	(9)	-	4
		<u>3.812</u>	<u>996</u>
LASTEN			
Pensioenuitkeringen	(10)	3	2
Pensioenuitvoeringskosten	(11)	56	10
Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds	(12)		
Pensioenopbouw		3.193	828
Toeslagen		-	4
Rentetoevoeging		-10	-2
Onttrekking voor pensioenuitkeringen		-3	-2
Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten		70	18
Wijziging marktrente		261	-14
Wijziging actuariële uitgangspunten		-6	-9
Overige wijzigingen		128	6
		<u>3.633</u>	<u>829</u>
Herverzekeringen	(13)	-26	27
		<u>3.666</u>	<u>868</u>
Saldo van baten en lasten		<u>146</u>	<u>128</u>

(*) De nummering verwijst naar de toelichting

	2018	2017
Bestemming van het saldo van baten en lasten		
Mutatie algemene reserve	<u>146</u>	<u>128</u>

3 KASSTROOMOVERZICHT

(x € 1.000)

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

	2018	2017
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premiebijdragen voor risico fonds	4.187	976
Betaalde pensioenuitkeringen	-3	-2
Betaalde/ontvangen herverzekeringen	17	-30
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-56	-10
Overige baten en lasten	-	4
Mutatie overige schulden en overlopende passiva	1	-
	<u>4.146</u>	<u>938</u>
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Ontvangen inzake verkopen beleggingen	217	92
Betaald inzake aankopen beleggingen	-3.714	-947
Overige ontvangsten en uitgaven inzake beleggingen	-3	-
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-1	-
	<u>-3.501</u>	<u>-855</u>
Mutatie liquide middelen	<u>645</u>	<u>83</u>
Samenstelling geldmiddelen		
	2018	2017
Liquide middelen per 1 januari	83	-
Mutatie liquide middelen	645	83
Liquide middelen per 31 december	<u>728</u>	<u>83</u>

4 ALGEMENE TOELICHTING

Inleiding

Conform de richtlijnen voor de jaarverslaggeving worden de balans, staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht opgenomen in een separate financiële verantwoording per kring. In deze financiële verantwoording wordt de terminologie gehanteerd zoals voorgeschreven door RJ610. Waar in de financiële verantwoording van de kring de term "fonds" is gebruikt, wordt de desbetreffende kring bedoeld.

Wijziging grondslagen

Prognosetafel

Conform het beleid van de kring worden de meest recente CBS Bevolkingsprognose en CBS Maatwerktabellen (inkomensklasse-afhankelijke ervaringssterfte) gehanteerd. De kring is in het boekjaar overgegaan van de overlevingstafel CBS-tafel 2017-2060 naar de overlevingstafel CBS-tafel 2018-2060. Dit heeft geleid tot een vrijval van de technische voorziening van 4. Tevens is de kring in het boekjaar overgegaan van de CBS Maatwerktabellen 2008-2013 naar de CBS Maatwerktabellen 2007-2015. Dit heeft geleid tot een vrijval van de technische voorziening van 3. De hiervoor benoemde vrijval dotatie als gevolg van de nieuwe grondslagen zijn opgenomen in het verloop van detechnische voorzieningen en worden via de staat van baten en lasten als "Wijziging actuariële uitgangspunten" in het verslagjaar verantwoord.

Rubriceringswijzigingen

Ter afdekking van het renterisico participeert de kring in Overlay Fondsen. Met ingang van huidig boekjaar worden de beleggingen in de Overlay Fondsen geclassificeerd als beleggingen in rentederivaten in plaats van classificatie op basis van de feitelijke samenstelling van de beleggingen, cash en vastrentende waarden, in de Overlay Fondsen. De reden van deze wijziging is dat de exposure van de Overlay Fondsen vrijwel volledig naar derivaten is. De vergelijkende cijfers zijn dienovereenkomstig aangepast. Bij de andere beleggingsfondsen en modules is de exposure naar een bepaalde beleggingscategorie relatief beperkt en derhalve de presentatiewijze niet gewijzigd.

ALGEMENE GRONDSLAGEN

De algemene grondslagen zijn opgenomen in paragraaf 4 van de jaarrekening van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds.

SPECIFIEKE GRONDSLAGEN

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

Beleggingen voor risico fonds

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. Slechts indien de reële waarde van de beleggingen niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs. Overlopende activa en passiva worden tevens gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. De liquiditeiten vermogensbeheer worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Het verschil met reële waarde is bij deze activa en passiva in het algemeen gering. Participaties in beleggingspools en -instellingen die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen, worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor die onderliggende beleggingen ("look-through"-benadering). Bij gemengde beleggingsfondsen wordt aangesloten bij de hoofdcategorie, bepaald op basis van reële waarde.

Vorderingen en schulden uit beleggingen welke samenhangen met een specifieke beleggingscategorie, worden onder beleggingsdebiteuren dan wel -crediteuren opgenomen in de betreffende beleggingscategorie.

Financiële instrumenten worden gebruikt ter afdekking van beleggingsrisico's en het realiseren van het vastgelegde beleggingsbeleid. De derivatenposities zijn opgenomen als een afzonderlijke beleggingscategorie. Derivaten die deel uitmaken van een beleggingsfonds zijn opgenomen in de beleggingscategorie waarin dit beleggingsfonds is gerubriceerd.

Reële waarde

De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. Derivaten worden gewaardeerd op basis van netto contante waardeberekeningen. Bepaalde instrumenten, zoals participaties in beleggingsfondsen, worden gewaardeerd op basis van de intrinsieke waarde. Het is gebruikelijk en mogelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Slechts indien de reële waarde van beleggingen niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs rekening houdend met mogelijke waardevermindering.

Voor financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de reële waarde benadert als gevolg van het korte termijn karakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Vastgoedbeleggingen

Niet-beursgenoteerde beleggingen in vastgoedfondsen worden gewaardeerd op het aandeel in de reële waarde van de onderliggende beleggingen. Indien de waarderingsgrondslagen van vastgoedfondsen afwijken, wordt de waardering zo mogelijk aangepast aan de waarderingsgrondslagen van het pensioenfonds.

Aandelen

Aandelen, waaronder tevens converteerbare obligaties zijn begrepen, worden gewaardeerd tegen reële waarde. Voor beursgenoteerde aandelen is dit de beurswaarde. Voor niet-beursgenoteerde participaties in aandelenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Vastrentende waarden

Vastrentende waarden worden gewaardeerd tegen reële waarde inclusief opgelopen rente. Voor beursgenoteerde vastrentende waarden is dit de beurswaarde per balansdatum. Voor niet-beursgenoteerde participaties in vastrentende waardenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd tegen reële waarde, te weten de relevante marktnotering of, als die er niet is, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen. Voor niet-beursgenoteerde participaties in vastrentende waardenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Derivaatcontracten met een negatieve waarde worden in de balans onder de overige schulden en overlopende passiva verantwoord. De valutaderivaten zijn onderdeel van de beleggingscategorie waarin deze ter afdekking van het valutarisico zijn opgenomen.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. De waardering hiervan geschiedt tegen de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Securities lending

Het fonds participeert niet direct in securities lending. Binnen de beleggingspools kan sprake zijn van securities lending.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Na de eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Overige activa

Onder overige activa worden onder meer liquide middelen opgenomen voor zover dit onmiddellijk opeisbare banktegoeden betreft. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen.

Reserves

Algemeen

De algemene reserve wordt bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen, in de balans zijn opgenomen. Het saldo van baten en lasten zal toegevoegd of onttrokken worden aan de algemene reserve.

Technische voorzieningen voor risico fonds

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds wordt gewaardeerd tegen reële waarde conform de grondslagen van het fonds. De reële waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toeslag)toezeggingen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds is uitgegaan van de op balansdatum geldende actuariële en bedrijfstechnische nota (Abtn) en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of op de opgebouwde pensioenaanspraken toeslagverlening kan worden toegepast. Alle per balansdatum bestaande toeslagbesluiten (ook voor toeslagbesluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van de toekomstige opbouw waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen per 31 december 2018:

Overlevingstafels

De voorziening wordt gebaseerd op de CBS-tafel 2018-2060. De sterftekansen zijn gecorrigeerd voor het verschil tussen de gehele Nederlandse bevolking en de deelnemerspopulatie van de kring door gebruik te maken van correctiefactoren. Deze correctiefactoren zijn gebaseerd op de CBS Maatwerktabellen 2007-2015. De ervaringssterfte is inkomensafhankelijk.

Partnerfrequentie

Voor alle niet-pensioentrekkenden wordt het onbepaalde partnersysteem gehanteerd, met leeftijdsafhankelijke gehuwdheidsfrequenties waarbij de gehuwdheidsfrequentie op 68 jaar op 100% wordt verondersteld. Voor de pensioentrekkenden wordt uitgegaan van het bepaalde partnersysteem (feitelijke burgerlijke staat).

Leeftijdsverschil man-vrouw

De partner van de mannelijke deelnemer wordt drie jaar jonger verondersteld. De partner van de vrouwelijke deelnemer wordt drie jaar ouder verondersteld.

Voorziening voor uitgesteld wezenpensioen

Het latent wezenpensioen wordt gewaardeerd met sterfte. De leeftijdsafhankelijke sterftekans van de hoofddeelnemers wordt toegepast op een veronderstelde volledige uitkeringsduur tot 18 jaar en een halve duur tot 27 jaar in combinatie met een verwacht aantal kinderen en een kans op kinderen per inkomensklasse.

Voorziening voor toekomstige excassokosten

Voor toekomstige administratiekosten is de technische voorziening verhoogd met 2,3%.

IBNR

De IBNR-voorziening wordt gelijkgesteld aan de verschuldigde herverzekeringspremies voor het arbeidsongeschiktheidsrisico in de twee voorafgaande jaren. Omdat de kring in 2017 gestart is, bestaat de IBNR eind 2018 uit de verschuldigde herverzekeringspremies voor het arbeidsongeschiktheidsrisico van 2017 en 2018. Omdat het arbeidsongeschiktheidsrisico volledig is herverzekerd, wordt tegenover de IBNR op de balans een even grote vordering op de herverzekeraar opgenomen.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Dekkingsgraad

De actuele dekkingsgraad van het fonds wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de kortlopende schulden en het premiedepot te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden en is daarmee minder afhankelijk van dagkoersen dan de actuele dekkingsgraad. Onder het FTK is de beleidsdekkingsgraad leidend voor alle beleidsmaatregelen.

De reële dekkingsgraad is gedefinieerd als de verhouding tussen het aanwezige vermogen en de technische voorzieningen waarbij in elk kalenderjaar rekening wordt gehouden met voorwaardelijke toeslagverlening conform het toeslagbeleid. Het gaat hier om de reële dekkingsgraad die in de wet is opgenomen, waarbij de beleidsdekkingsraad wordt afgezet tegen de dekkingsgraad waarbij de kring volledig kan indexeren, en de lasten van het volledig indexeren vastgesteld worden op de bepaling toekomstbestendig indexeren.

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Algemeen

Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorzieningen pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Premiebijdragen voor risico fonds (van werkgevers en werknemers)

Onder premiebijdragen wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Beleggingsresultaten

(In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als indirecte beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. Aankoopkosten zijn verwerkt in de reële waarde van de beleggingen. Verkoopkosten worden verantwoord als onderdeel van de herwaarderingen.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten worden verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten. Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe en de daaraan toegerekende interne kosten verstaan.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen, e.d.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Toeslagen

In 2019 is besloten om per 1 januari 2019 een toeslag te verlenen van 0,5%. Deze toeslagverlening is daarom niet opgenomen in de technische voorzieningen per 31 december 2018.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. De voorziening pensioenverplichtingen is in het boekjaar opgerent met -0,260% (2017: -0,217%). Dit is de éénjaarsrente uit de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2017.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de technische voorzieningen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorzieningen betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen in de verslagperiode.

Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten

Jaarlijks wordt 2,3% van de pensioenopbouw en de inkomende waardeoverdrachten toegevoegd aan de technische voorziening ten behoeve van de pensioenuitvoeringskosten. Daarnaast valt 2,3% van de uitkeringen, afkopen en uitgaande waardeoverdrachten vrij uit de technische voorziening ten behoeve van pensioenuitvoeringskosten (excassokosten).

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt hieronder verantwoord.

Wijziging actuariële uitgangspunten

Mutatie technische voorzieningen uit hoofde van wijziging actuariële uitgangspunten heeft betrekking op onder andere de aanpassing van de prognosetafels. Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar de toelichting in de grondslagen inzake wijziging grondslagen.

Overige wijzigingen

De onder deze post opgenomen mutaties van de voorziening hebben betrekking op de kanssystemen.

Premies herverzekering

De herverzekeringslasten worden toegerekend aan de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Overige baten en lasten

De overige baten en lasten worden opgenomen voor de aan het verslagjaar toe te rekenen bedragen.

GRONDSLAGEN KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is opgesteld overeenkomstig de directe methode. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioen- en beleggingsactiviteiten.

5 TOELICHTING OP DE BALANS

(x € 1.000)

ACTIVA

1. Beleggingen voor risico fonds

Kring Koopkracht belegt in modules en overlayfondsen. Het verloopoverzicht is opgesteld op module en fondseniveau, omdat de financiële stromen ook op module- en fondseniveau verlopen.

Verloopoverzicht op module en fondseniveau 2018

	Stand per 1 januari 2018	Aankopen	Verkopen	Overige mutaties	Waarde mutaties	Stand per 31 december 2018
Module Rendement	361	1.408	-	-	-118	1.651
Module Rente	230	878	-	-	8	1.116
Module Inflatie	176	711	-	-	-53	834
Overlay Fondsen	112	718	-217	-	69	682
Liquide middelen	-	-	-	2	-	2
Totaal	879	3.715	-217	2	-94	4.285

Op basis van doorkijk op de modules en fondsen tot de onderliggende beleggingen bestaan de modules en fondsen ultimo boekjaar uit onderstaande beleggingscategorieën.

Belegde waarden per beleggingscategorie per 31 december 2018

	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Module Rendement	-	1.144	501	-	6	1.651
Module Rente	-	-	1.116	-	-	1.116
Module Inflatie	399	-	254	-	181	834
Overlay Fondsen	-	-	-	682	-	682
Liquide middelen	-	-	-	-	2	2
Stand per 31 december 2018	399	1.144	1.871	682	189	4.285

Verloopoverzicht op module en fondseniveau 2017

	Stand per 1 januari 2017	Aankopen	Verkopen	Overige mutaties	Waarde- mutaties	Stand per 31 december 2017
Module Rendement	-	347	-	-	14	361
Module Rente	-	229	-	-	1	230
Module Inflatie	-	169	-	-	7	176
Overlay Fondsen	-	202	-92	-	2	112
Totaal	-	947	-92	-	24	879

Belegde waarden per beleggingscategorie per 31 december 2017

	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Module Rendement	-	255	105	-	1	361
Module Rente	-	-	230	-	-	230
Module Inflatie	77	-	52	-	47	176
Overlay Fondsen	-	-	-	112	-	112
Stand per 31 december 2017	77	255	387	112	48	879

Onder derivaten zijn de Overlay Fondsen opgenomen. Aangezien de kring niet de onderliggende belegging in zijn bezit heeft, maar alleen een deelneming in de Overlay Fondsen, is feitelijk de exposure van de kring naar een derivatenbelegging, ongeacht de onderliggende asset categorieën daarin. Onder derivaten werden voorheen de posities in de fondsen op basis van doorkijk gerapporteerd als belegging van de kring. Een derivaat in een overlay fonds was een derivaat en een staatsobligatie in datzelfde fonds was een vastrentende waarde. De vergelijkende cijfers zijn hierop aangepast.

De valutaderivaten zijn niet opgenomen onder derivaten. Deze zijn onderdeel van de beleggingscategorie van de pools waarvan zij deel uitmaken.

Reële waarde

Afgezien van de beleggingsvorderingen en -schulden zijn de beleggingen van het fonds gewaardeerd tegen reële waarde. Het is over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Via de modules rendement, inflatie en rente en overlayfondsen wordt belegd in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen, waarbij deze beleggingsfondsen beleggen in vastgoed, aandelen, vastrentende waarden, derivaten en overige beleggingen. Niet aan een beurs genoteerde beleggingsfondsen zijn gewaardeerd tegen de reële waarde die is bepaald op basis van de meest recente door het beleggingsfonds afgegeven intrinsieke waarde.

Vastgoedbeleggingen

	31-12-2018	31-12-2017
Specificatie naar soort:		
Indirect vastgoed (participaties in beleggingsfondsen)	399	77

Aandelen

De aandelen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2018	31-12-2017
Specificatie naar soort:		
Aandelenbeleggingsfondsen	1.144	255

Vastrentende waarden

	31-12-2018	31-12-2017
Specificatie naar soort:		
Vastrentende waarden beleggingsfondsen	1.871	387

Derivaten

	31-12-2018	31-12-2017
Specificatie naar soort:		
Overlay Fondsen	682	112

Overige beleggingen

De overige beleggingen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2018	31-12-2017
Specificatie naar soort:		
Grondstoffen	178	46
Mix fondsen	9	2
Liquide middelen	2	-
	189	48

2. Vorderingen en overlopende activa

	31-12-2018	31-12-2017
Premiedebiteuren	37	68
Vordering op herverzekeraar inzake IBNR	183	29
	220	97

Bij de waardering van vorderingen wordt rekening gehouden met het risico van oninbaarheid door hiervoor een voorziening in aftrek te brengen op het saldo van de uitstaande vorderingen. Voor gelijksoortige posten met gelijksoortige risico's wordt gezamenlijk een schatting gemaakt van verliezen en risico's op balansdatum. Deze systematiek om de voorziening vast te stellen wordt gerekend tot de statische methode.

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

3. Overige activa

	31-12-2018	31-12-2017
Rabobank	728	83

Onder de liquide middelen worden opgenomen die kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn.

Bankrekeningen die beheerd worden door de vermogensbeheerder zijn onder de overige beleggingen opgenomen.

Er zijn geen kredietfaciliteiten van toepassing.

PASSIVA

4. Reserves

	31-12-2018	31-12-2017
Algemene reserve	274	128

Mutatieoverzicht eigen vermogen

	Algemene reserve
Stand per 1 januari 2018	128
Uit bestemming saldo van baten en lasten	146
Stand per 31 december 2018	274
	Algemene reserve

Stand per 1 januari 2017	-
Uit bestemming saldo van baten en lasten	128
Stand per 31 december 2017	128

	31-12-2018		31-12-2017	
	In %		In %	
Solvabiliteit				
Pensioenvermogen	4.736	106,1	957	115,4
Af: technische voorzieningen	4.462	100,0	829	100,0
Eigen vermogen	274	6,1	128	15,4
Af: vereist eigen vermogen	972	21,7	185	22,4
Vrij vermogen	-698	-15,6	-57	-7,0
Minimaal vereist eigen vermogen	232	5,2	44	5,3
Actuele dekkingsgraad		106,1		115,4
Beleidsdekkingsgraad		112,9		115,6
Reële dekkingsgraad		90,2		92,0

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt het fonds gebruik van het standaardmodel. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van het fonds. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen onder de paragraaf Risicobeheer.

De dekkingsgraad is als volgt berekend: (Totale activa -/- kort- en langlopende schulden) / Technische voorzieningen * 100%.

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraden van de afgelopen 12 maanden. De beleidsdekkingsgraad is bepalend voor de financiële positie van het fonds.

Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad, bevindt het fonds zich in een situatie van dekkingstekort. Indien de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad, maar wel tenminste gelijk is aan de minimaal vereiste dekkingsgraad, bevindt het fonds zich in een situatie van reservetekort.

In de reële dekkingsgraad wordt de verwachte stijging van de prijzen meegenomen als pensioenverplichting. Een reële dekkingsgraad van 100% wil zeggen dat de kring volledige toeslag kan verlenen op basis van de (verwachte) prijsinflatie conform een toekomstbestendig toeslagbeleid. Een toekomstbestendig toeslagbeleid houdt in:

1. Toeslag kan verleend worden vanaf een beleidsdekkingsgraad van 110%.
2. Toeslagverlening is alleen toegestaan als er voldoende vermogen is om deze toeslag naar verwachting ook in de toekomst te kunnen verlenen.

De solvabiliteit van het fonds is niet toereikend. Er is sprake van een reservetekort.

Het verloop van de actuele dekkingsgraad kan als volgt worden gespecificeerd:

	2018	2017
	%	%
Dekkingsgraad per 1 januari	115,4	100,0
Premie	2,2	10,6
Uitkeringen	0,1	-
Toeslagverlening	-	-0,4
Verandering van de rentetermijnstructuur	-27,6	1,5
Rendement op beleggingen	-10,2	2,7
Overige oorzaken	-12,4	-
Kruisefect	38,6	1,0
Dekkingsgraad per 31 december	106,1	115,4

De actuele dekkingsgraad van de kring per 31 december 2018 is 106,1%, hetgeen een daling betekent van 9,3%-punten ten opzichte van de actuele dekkingsgraad per 31 december 2017 (115,4%). Deze daling wordt verklaard doordat het positieve resultaat onvoldoende is om de dekkingsgraad op peil te houden. De daling is fors omdat het vermogen primo 2018 in relatie tot de premie 2018 erg klein is.

Herstelplan

Op basis van het FTK moet een pensioenfonds een herstelplan opstellen indien de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad. De Kring Koopkracht heeft in 2017 een herstelplan ingediend. In 2018 is het herstelplan geactualiseerd. Het geactualiseerde herstelplan gaat uit van een beleidsdekkingsgraad van 117,7% per 31 december 2018. De werkelijke beleidsdekkingsgraad per 31 december 2018 bedraagt 112,9%.

Op basis van de actualisatie van het herstelplan in 2018 blijkt dat de kring zonder aanvullende maatregelen binnen de gestelde termijn uit herstel zal zijn. Naar verwachting zal de beleidsdekkingsgraad eind 2019 hoger zijn dan de vereiste dekkingsgraad.

5. Technische voorzieningen voor risico fonds

	31-12-2018	31-12-2017
Specificatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds:		
Voorziening pensioenverplichtingen	4.462	829

Mutatieoverzicht technische voorzieningen

	2018	2017
Stand per 1 januari	829	-
Pensioenopbouw	3.193	828
Toeslagen	-	4
Rentetoevoeging	-10	-2
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-3	-2
Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten	70	18
Wijziging marktrente	261	-14
Wijziging actuariële uitgangspunten	-6	-9
Overige wijzigingen	128	6
Stand per 31 december	4.462	829

Specificatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds:

	31-12-2018		31-12-2017	
	Aantal		Aantal	
Deelnemers	413	4.149	83	815
Gewezen deelnemers	32	133	6	14
Pensioentrekkenden	4	180	-	-
	449	4.462	89	829

Korte beschrijving van de pensioenregeling

De pensioenregeling is een middelloonregeling.

Daarbinnen is een verzameling van pensioensoorten beschikbaar die complementair zijn aan elkaar zodat geen sprake is van dubbele dekkingen. Onderstaand worden de pensioensoorten en varianten weergegeven.

1. Ouderdomspensioen: verplicht af te nemen, op opbouwbasis
2. Partnerpensioen: verplicht af te nemen, onbepaalde partner, keuze: op risicobasis of opbouwbasis
3. Wezenpensioen: verplicht af te nemen, onbepaald kind, keuze: op risicobasis of opbouwbasis
4. ANW-hiaatpensioen: keuze: verplicht of vrijwillig af te nemen
5. Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid voor de premies van alle bovengenoemde vormen: verplicht af te nemen

De pensioenrichtleeftijd is 68 jaar.

Flexibilisering is mogelijk binnen de wettelijke grenzen en betreft:

- Vervroeging; de deelnemer kan in overleg met de werkgever verzoeken het pensioen eerder in te laten gaan. Dit kan vanaf 5 jaar voor de AOW-gerechtigde leeftijd.
- Uitstellen; de deelnemer kan verzoeken het pensioen later in te laten gaan als hij een actief dienstverband heeft. Dit kan tot 5 jaar na de AOW-gerechtigde leeftijd.
- Hoog-laag constructie; de deelnemer kan kiezen de eerste periode een hogere uitkering te ontvangen. Dit kan de eerste 5 jaar of de eerste 10 jaar betreffen. De verhouding tussen de hoge en de lage uitkering is 100:75.
- Uitrusten; de deelnemer kan het partnerpensioen op opbouwbasis uitrusten tegen een hoger ouderdompensioen. Ook kan de deelnemer zijn ouderdompensioen uitrusten tegen een (hoger) partnerpensioen. Hierbij mag het partnerpensioen niet meer bedragen dan 70% van het ouderdompensioen.
- Deeltijdpensioen; de deelnemer kan in overleg met de werkgever een gedeelte van het pensioen laten ingaan en voor het resterende deel een actief dienstverband op deeltijdbasis houden.

De werkgever maakt per pensioensoort (met uitzondering van premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid) een keuze, zoals hierboven weergegeven. Verder worden de regelingskenmerken (franchises en opbouwpercentages) vastgelegd alsmede de wijze van aanpassing van deze regelingskenmerken

Toeslagverlening

De toeslagverlening op pensioenaanspraken en pensioenrechten is voorwaardelijk. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd en wordt geen premie betaald. De toeslagverlening wordt uit beleggingsrendement gefinancierd.

Toeslagverlening vindt plaats volgens de methode van toekomstbestendige toeslagverlening. Dit betekent dat toeslagverlening mogelijk is bij een dekkingsgraad hoger dan 110%. Bij een dekkingsgraad tussen de 110% en de bovengrens behorende bij toekomstbestendige toeslagverlening vindt toeslagverlening naar rato plaats. Bij een dekkingsgraad boven de bovengrens vindt volledige toeslagverlening plaats.

In 2018 is besloten om per 1 januari 2019 geen toeslag te verlenen.

6. Overige schulden en overlopende passiva

	31-12-2018	31-12-2017
Herverzekeringspremies	172	26
Te verwerken inkomende waardeoverdracht	1	-
Vooruit gefactureerde premies werkgevers	324	76
	<u>497</u>	<u>102</u>

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Risicobeheer en derivaten

Solvabiliteitsrisico

Het fonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de reële waarde van de pensioenverplichtingen.

Het belangrijkste risico voor het fonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het fonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit van het fonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het fonds de premie voor de onderneming en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslag van opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

	31-12-2018	31-12-2017
Het tekort op FTK-grondslagen is als volgt:		
Technische voorzieningen	4.462	829
Buffers:		
S1 Renterisico	306	54
S2 Risico zakelijke waarden	609	114
S3 Valutarisico	164	36
S4 Grondstoffenrisico	95	18
S5 Kredietrisico	211	43
S6 Verzekeringstechnisch risico	235	55
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-
S9 Operationeel risico	-	-
S10 Actief beheerrisico	120	22
Diversificatie effect	-768	-157
Totaal S (vereiste buffers)	972	185
Vereist vermogen (artikel 132 Pensioenwet)	5.434	1.014
Pensioenvermogen (totaal activa - schulden)	4.736	957
Tekort/Tekort	-698	-57

Het fonds heeft ter afdekking van risico's derivatencontracten afgesloten. Hiermee is bij het bepalen van de vereiste buffers rekening gehouden. Bij de berekening van de buffers past het fonds het standaardmodel van DNB toe, waarbij uitgegaan wordt van het vereist vermogen in evenwichtssituatie, gebaseerd op de strategische asset mix.

Beleid en risicobeheer

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- beleggingsbeleid;
- premiebeleid;
- herverzekeringsbeleid;
- toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van ALM-studies. Een ALM-studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de belangrijkste (beleggings)risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van derivaten. Onderstaande uitwerking van de risico's is gebaseerd op de feitelijke standen per ultimo verslagjaar.

S1 Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarden van de vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen wijzigen als gevolg van veranderingen in de marktrente.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de duration. De duration is de (met de contante waarde van de kasstromen) gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren. De duration geeft aan hoeveel procent bij benadering de reële waarde verandert bij een parallelle verschuiving van de rentecurve met 1 procentpunt. Een hoge duration geeft een hoge gevoeligheid voor veranderingen in de rente weer.

	31-12-2018		31-12-2017	
	Balanswaarde	Duration	Balanswaarde	Duration
Vastrentende waarden (voor derivaten)	1.871	4,4	387	4,4
Totaal beleggingen (na derivaten)	4.285	13,2	879	11,4
Technische voorzieningen	4.462	27,9	829	25,6

Op balansdatum is de duration van de beleggingen aanzienlijk korter dan de duration van de verplichtingen. Er is daarom sprake van een zogenaamde "duration-mismatch". Dit betekent dat bij een rentestijging de waarde van de beleggingen minder snel daalt dan de waarde van de verplichtingen (bij toepassing van de reële marktrentestructuur), waardoor de dekkingsgraad stijgt. Bij een rentedaling zal de waarde van de beleggingen minder snel stijgen dan de waarde van de verplichtingen, waardoor de dekkingsgraad daalt.

Het beleid van het fonds is gericht op het verkleinen van de "duration-mismatch". Dit wordt gerealiseerd door het kopen van meer langlopende obligaties in plaats van aandelen (aandelen hebben per definitie een duration van nul), binnen de portefeuille kortlopende obligaties vervangen door langlopende obligaties of door middel van renteswaps of swaptions. Bij een renteswap wordt een vaste lange rente geruild tegen een variabele korte rente. Het fonds ontvangt in dit geval een lange rente, vergelijkbaar met de kasstroom van een langlopende obligatie en betaalt daarvoor een variabele korte rente (bijvoorbeeld Euribor). Hierdoor wordt de "duration-mismatch" verkleind, maar het fonds wordt wel afhankelijk van de ontwikkeling van de korte rente die het fonds aan de tegenpartij betaalt. Bij het afsluiten van een swap kunnen dus mismatchrisico's worden afgedekt en worden nieuwe risico's geïntroduceerd die gepaard gaan met dit soort instrumenten (zoals liquiditeit, tegenpartij en juridisch risico).

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-12-2018		31-12-2017	
	In %		In %	
Resterende looptijd < 1 jaar	85	4,5	18	4,7
Resterende looptijd > 1 en < 5 jaar	549	29,3	125	32,3
Resterende looptijd > 5 jaar	1.237	66,2	244	63,0
	<u>1.871</u>	<u>100,0</u>	<u>387</u>	<u>100,0</u>

S2 Risico zakelijke waarden

Het risico zakelijke waarden of prijsrisico is het risico van waardeveranderingen door de ontwikkeling van marktprijzen, die wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardeveranderingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijsrisico wordt gemitigeerd door diversificatie.

	31-12-2018		31-12-2017	
	In %		In %	
Specificatie vastgoedbeleggingen naar regio:				
Europa	344	86,2	69	89,6
Noord-Amerika	30	7,5	3	3,9
Azië-Pacific	17	4,3	3	3,9
Australazië	8	2,0	2	2,6
	<u>399</u>	<u>100,0</u>	<u>77</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2018		31-12-2017	
	In %		In %	
Specificatie aandelen naar sector:				
Financiële instellingen (w.o. banken en verzekeraars)	65	5,7	40	15,7
Nijverheid en industrie	97	8,5	45	17,6
Handel	76	6,6	37	14,5
Overige dienstverlening	220	19,2	55	21,6
Diversen	686	60,0	78	30,6
	<u>1.144</u>	<u>100,0</u>	<u>255</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2018		31-12-2017	
	In %		In %	
Specificatie aandelen naar regio:				
Europa	791	69,1	112	43,9
Noord-Amerika	335	29,3	120	47,1
Azië-Pacific	6	0,5	20	7,8
Australazië	8	0,7	3	1,2
Emerging Markets	4	0,4	-	-
	<u>1.144</u>	<u>100,0</u>	<u>255</u>	<u>100,0</u>

S3 Valutarisico

Het valutarisico is het risico dat de waarde van een financieel instrument zal fluctueren als gevolg van veranderingen in valutawisselkoersen.

De vreemde valutapositie voor en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	Positie voor afdekking	Valuta- derivaten	Nettopositie na afdekking 2018	Nettopositie na afdekking 2017
Euro	2.503	1.031	3.534	746
Amerikaanse Dollar	814	-672	142	36
Britse Pond	130	-124	6	-1
Japanse Yen	126	-95	31	3
Hong Kong Dollar	96	-29	67	14
Canadese Dollar	44	-33	11	5
Zuid-Koreaanse Won	32	-	32	8
Zwitserse Frank	41	-22	19	1
Taiwanese Dollar	26	-	26	6
Zweedse Kroon	15	-12	3	3
Indiase Roepie	5	-	5	5
Singapore Dollar	17	-10	7	2
Australische Dollar	34	-32	2	-
Bulgaarse Lira	17	-	17	4
Overige	385	-2	383	47
	<u>4.285</u>	<u>-</u>	<u>4.285</u>	<u>879</u>

De valutaderivaten zijn onderdeel van de beleggingscategorie waarin deze ter afdekking van het valutarisico zijn opgenomen.

S5 Kredietrisico

Het kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het fonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee "Over The Counter (OTC)"-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het fonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten, waardoor het fonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau, dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft ten opzichte van het fonds; het vragen van extra zekerheden zoals onderpand en dergelijke bij hypothecaire geldleningen en het uitlenen van effecten; het hanteren van prudente verstrekkingnormen bij hypothecaire geldleningen. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het fonds alleen belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementstelsel functioneert. Voordat in nieuwe markten wordt belegd, wordt eerst onderzoek gedaan naar de waarborgen op dit gebied. Met betrekking tot OTC-derivaten wordt door het fonds alleen gewerkt met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten, zodat posities van het fonds adequaat worden afgedekt door onderpand. Er wordt gebruik gemaakt van dagelijkse waarderingen.

	31-12-2018		31-12-2017	
	In %		In %	
Specificatie vastrentende waarden naar sector:				
Nederlandse Staat	82	4,4	21	5,4
Andere staten	1.194	63,7	265	68,5
Financiële instellingen	346	18,5	68	17,6
Handels- en industriële instellingen	188	10,1	45	11,6
Overige	61	3,3	-12	-3,1
	<u>1.871</u>	<u>100,0</u>	<u>387</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2018		31-12-2017	
	In %		In %	
Specificatie vastrentende waarden naar regio:				
Mature markets	1.439	76,9	320	82,7
Emerging markets	432	23,1	67	17,3
	<u>1.871</u>	<u>100,0</u>	<u>387</u>	<u>100,0</u>

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende portefeuille kan het volgende overzicht worden gegeven:

	31-12-2018		31-12-2017	
	In %		In %	
AAA	529	28,3	115	29,7
AA	496	26,5	131	33,9
A	173	9,3	37	9,6
BBB	348	18,6	67	17,3
BB	197	10,5	35	9,0
B	129	6,9	28	7,2
< B	41	2,2	12	3,1
Geen rating	-42	-2,2	-38	-9,8
	<u>1.871</u>	<u>100,0</u>	<u>387</u>	<u>100,0</u>

S6 Verzekeringstechnisch risico

Langlevenrisico

Het langlevenrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de technische voorziening. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting.

Door toepassing van CBS-tafel 2018-2060 met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevenrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat het fonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het fonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen. Het fonds heeft het overlijdensrisico herverzekerd.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het fonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen (schadereserve). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien. Het fonds heeft het arbeidsongeschiktheidsrisico verzekerd.

S7 Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen. Hierdoor kan het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen voldoen. Waar de overige risicomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico wordt beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er wordt eveneens rekening gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies. Betreffende het liquiditeitsrisico wordt vermeld dat het fonds in haar beleggingsportefeuille over voldoende obligaties beschikt die onmiddellijk zonder waardeverlies verkocht kunnen worden gemaakt om eventuele onvoorziene uitstroom van geldmiddelen te financieren. Op basis hiervan heeft het bestuur besloten geen buffer voor liquiditeitsrisico aan te houden.

S8 Concentratierisico

Als een kring een gediversifieerde beleggingsportefeuille aanhoudt, mag de gevoeligheid van het eigen vermogen voor concentratierisico in het DNB-standaardmodel gelijk worden gesteld aan 0%. Omdat bij de kring sprake is van een gediversifieerde beleggingsportefeuille heeft het bestuur besloten geen buffer voor concentratierisico aan te houden.

S9 Operationeel risico

Het operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden door het fonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit geautomatiseerde systemen, enzovoorts. Deze kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door het bestuur. Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing houdt het fonds hiervoor geen buffer aan.

Systeemrisico

Het systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert waardoor beleggingen van het fonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het fonds niet beheersbaar.

S10 Actief beheerrisico

Het actief beheerrisico heeft betrekking op de ruimte om bij de uitvoering van het beleggingsbeleid af te wijken van de strategisch nageleefde portefeuille. De mate van actief beheer is bepaald aan de hand van de tracking error ten opzichte van de voor de portefeuille vastgestelde benchmark.

Belangrijke gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn na de balansdatum geen gebeurtenissen geweest van dien aard dat een wezenlijk ander beeld zou ontstaan van de financiële positie per einde 2018 dan op grond van dit jaarrapport kan worden verkregen.

6 TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

7. Premiebijdragen voor risico fonds (van werkgevers en werknemers)

	2018	2017
Premiebijdragen basisregeling	3.712	853
Premiebijdragen excedentregeling	195	115
	<u>3.907</u>	<u>968</u>

De kostendeekkende, gedempte en feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt:

	2018	2017
Kostendeekkende premie	4.149	1.064
Gedempte premie	2.633	633
Feitelijke premie	3.907	968

De kostendeekkende premie is gebaseerd op de marktrente (nominale rentetermijnstructuur van 31 december 2017 gepubliceerd door DNB). Het bestuur heeft de gedempte premie vastgesteld op het verwacht rendement. De feitelijke premie is in 2018 hoger dan de gedempte premie.

De samenstelling van de kostendeekkende premie is als volgt:

	2018	2017
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	3.344	868
Opslag voor uitvoeringskosten	56	8
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	749	188
	<u>4.149</u>	<u>1.064</u>

De samenstelling van de gedempte premie is als volgt:

	2018	2017
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	1.610	401
Opslag voor uitvoeringskosten	56	8
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	361	90
Toeslagen	606	134
	<u>2.633</u>	<u>633</u>

8. Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds

2018	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheer	Totaal
Module Rendement	-	-118	-	-118
Module Rente	-	8	-	8
Module Inflatie	-	-53	-	-53
Overlay fondsen	-	69	-	69
Kosten vermogensbeheer	-	-	-1	-1
	-	-94	-1	-95
2017	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheer	Totaal
Module Rendement	-	14	-	14
Module Rente	-	1	-	1
Module Inflatie	-	7	-	7
Overlay fondsen	-	2	-	2
	-	24	-	24

Het aandeel van het fonds in de beheerkosten die door de vermogensbeheerders ten laste van beleggingsfondsen zijn gebracht is onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten. Deze bedragen € 8.196 (2017: € 1.262).

De transactiekosten zijn de kosten die gemaakt worden om de effectentransactie tot stand te brengen en uit te voeren. Deze zijn onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en bedragen € 4.821 (2017: € 519).

9. Overige baten

	2018	2017
Compensatie beleggingsrendement	-	4

10. Pensioenuitkeringen

	2018	2017
Ouderdomspensioen	1	-
Partnerpensioen	1	-
Wezenpensioen	1	-
Afkopen	-	2
	<u>3</u>	<u>2</u>

De post afkopen betreft de afkoop van pensioenen die lager zijn dan € 474,11 (2017: € 467,89) per jaar overeenkomstig de Pensioenwet (artikel 66).

11. Pensioenuitvoeringskosten

	2018	2017
Administratiekosten verrichtingen	52	8
Bankrente handelsbanken	1	-
Bankkosten	-	1
Governancekosten, administratiekosten en distributiekosten	3	1
	<u>56</u>	<u>10</u>

De governance kosten € 1.062 (2017: € 161), administratiekosten € 266 (2017: € 40) en distributiekosten € 1.593 (2017: € 242) bedragen in totaal € 2.921 (2017: € 443).

12. Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds

	2018	2017
Pensioenopbouw	3.193	828
Toeslagen	-	4
Rentetoevoeging	-10	-2
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-3	-2
Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten	70	18
Wijziging marktrente	261	-14
Wijziging actuariële uitgangspunten	-6	-9
Overige wijzigingen	128	6
	<u>3.633</u>	<u>829</u>

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Toeslagen

Deze post bestaat uit de lasten van de in het boekjaar toegekende toeslagen uit hoofde van de voorwaardelijke toeslagverlening. Het bestuur heeft in 2019 besloten per 1 januari 2019 0,5% toeslag toe te kennen. Deze toeslag is daarom niet in het verslagjaar opgenomen in de technische voorziening.

Rentetoevoeging

De voorziening pensioenverplichtingen is in het boekjaar opgerent met -0,260% (2017: -0,217%). Dit is de éénjaarsrente uit de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2017.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de uitbetaling van pensioenen van de verslagperiode.

Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in de verslagperiode.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt hieronder verantwoord.

Wijziging actuariële uitgangspunten

De actuariële grondslagen en/of methoden worden periodiek beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien sterfte, langlevens en arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor zowel de gehele bevolking als specifiek voor de populatie van het pensioenfonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het pensioenfonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

De kring is in het boekjaar overgegaan van de overlevingstafel CBS-tafel 2017-2060 naar de overlevingstafel CBS-tafel 2018-2060. Dit heeft geleid tot een vrijval van de technische voorziening van 4.

Tevens is de kring in het boekjaar overgegaan van de CBS Maatwerktabellen 2008-2013 naar de CBS Maatwerktabellen 2007-2015. Dit heeft geleid tot een vrijval van de technische voorziening van 3.

Overige wijzigingen

	2018	2017
Resultaat op kanssystemen:		
Resultaat op sterfte	128	6

13. Herverzekeringen

	2018	2017
Herverzekeringspremies overlijden	135	27
Herverzekeringspremies arbeidsongeschiktheid	154	29
Mutatie IBNR schades toekomstige arbeidsongeschiktheid	-154	-29
Uitkeringen van herverzekerd nabestaandenpensioen	-161	-
	-26	27

**SAAPF Kring RBS
Verantwoording 2018**

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
1 Balans per 31 december	283
2 Staat van baten en lasten	284
3 Kasstroomoverzicht	286
4 Algemene toelichting	287
5 Toelichting op de balans	294
6 Toelichting op de staat van baten en lasten	310

1 BALANS PER 31 DECEMBER

(na voorgestelde bestemming van het saldo van baten en lasten)

(x € 1.000)

		2018	2017
ACTIVA			
Beleggingen voor risico fonds	(1)	776.440	795.724
Vorderingen en overlopende activa	(2)	89	522
Overige activa	(3)	1.163	1.021
		<u>777.692</u>	<u>797.267</u>

PASSIVA

Reserves	(4)		
Algemene reserve		241.469	275.255
Technische voorzieningen voor risico fonds	(5)	536.150	516.003
Overige schulden en overlopende passiva	(6)	73	6.009
		<u>777.692</u>	<u>797.267</u>

(*) De nummering verwijst naar de toelichting

		2018	2017
Dekkingsgraad op basis van FTK (in %)			
Actuele dekkingsgraad		145,0	153,3
Beleidsdekkingsgraad		151,9	149,9

2 STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

		2018	Mrt-dec 2017
BATEN			
Premiebijdragen voor risico fonds (van werkgevers en werknemers)	(7)	-	7.656
Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds	(8)	-6.648	11.539
Overige baten	(9)	43	8.000
		<u>-6.605</u>	<u>27.195</u>
LASTEN			
Pensioenuitkeringen	(10)	3.884	2.807
Pensioenuitvoeringskosten	(11)	854	1.055
Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds	(12)		
Pensioenopbouw		-	1.995
Toeslagen		-	7.441
Rentetoevoeging		-1.333	-947
Onttrekking voor pensioenuitkeringen		-3.884	-2.814
Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten		-117	-27
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		-1.928	526.460
Wijziging marktrente		28.077	-5.501
Wijziging actuariële uitgangspunten		-616	-11.263
Overige wijzigingen		-52	659
		<u>20.147</u>	<u>516.003</u>
Saldo overdrachten van rechten voor risico fonds	(13)	1.967	-767.812
Herverzekeringen	(14)	-36	-128
Overige lasten	(15)	365	15
		<u>27.181</u>	<u>-248.060</u>
Saldo van baten en lasten		<u><u>-33.786</u></u>	<u><u>275.255</u></u>

(*) De nummering verwijst naar de toelichting

	2018	2017
Bestemming van het saldo van baten en lasten		
Mutatie algemene reserve	<u>-33.786</u>	<u>275.255</u>

3 KASSTROOMOVERZICHT

(x € 1.000)

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

	2018	2017
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Betaalde vooruitontvangen premie	-5.883	13.539
Betaalde/ontvangen waardeoverdrachten voor risico pensioenfonds	-1.967	767.812
Betaalde pensioenuitkeringen	-3.884	-2.806
Betaalde/ontvangen herverzekeringen	526	-394
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-880	-979
Overige baten en lasten	-368	8.034
	-12.456	785.206
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Ontvangen inzake verkopen beleggingen	121.273	1.459.128
Betaald inzake aankopen beleggingen	-117.733	-1.864.292
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	70	6.326
Overige ontvangsten en uitgaven inzake beleggingen	9.186	390.834
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-198	-460
Overname post juridische fusie PF RBS	-	-775.721
	12.598	-784.185
Mutatie liquide middelen	142	1.021
Samenstelling geldmiddelen		
	2018	2017
Liquide middelen per 1 januari	1.021	-
Mutatie liquide middelen	142	1.021
Liquide middelen per 31 december	1.163	1.021

4 ALGEMENE TOELICHTING

Inleiding

Conform de richtlijnen voor de jaarverslaggeving worden de balans, staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht opgenomen in een separate financiële verantwoording per kring. In deze financiële verantwoording wordt de terminologie gehanteerd zoals voorgeschreven door RJ610. Waar in de financiële verantwoording van de kring de term "fonds" is gebruikt, wordt de desbetreffende kring bedoeld.

Wijziging grondslagen

Prognosetafel

Conform het beleid van de kring worden de meest recente CBS Bevolkingsprognose en CBS Maatwerktabellen (inkomensklasse-afhankelijke ervaringssterfte) gehanteerd. De kring is in het boekjaar overgegaan van de overlevingstafel CBS-tafel 2017-2060 naar de overlevingstafel CBS-tafel 2018-2060. Dit heeft geleid tot een vrijval van de technische voorziening van 424. Tevens is de kring in het boekjaar overgegaan van de CBS Maatwerktabellen 2008-2013 naar de CBS Maatwerktabellen 2007-2015. Dit heeft geleid tot een vrijval van de technische voorziening van 192. De hiervoor benoemde vrijval/ dotatie als gevolg van de nieuwe grondslagen zijn opgenomen in het verloop van de technische voorzieningen en worden via de staat van baten en lasten als "Wijziging actuariële uitgangspunten" in het verslagjaar verantwoord.

Rubriceringswijzigingen

Ter afdekking van het renterisico participeert de kring in Overlay Fondsen. Met ingang van huidig boekjaar worden de beleggingen in de Overlay Fondsen geclassificeerd als beleggingen in rentederivaten in plaats van classificatie op basis van de feitelijke samenstelling van de beleggingen, cash en vastrentende waarden, in de Overlay Fondsen. De reden van deze wijziging is dat de exposure van de Overlay Fondsen vrijwel volledig naar derivaten is. De vergelijkende cijfers zijn dienovereenkomstig aangepast. Bij de andere beleggingsfondsen en modules is de exposure naar een bepaalde beleggingscategorie relatief beperkt en derhalve de presentatiewijze niet gewijzigd.

ALGEMENE GRONDSLAGEN

De algemene grondslagen zijn opgenomen in paragraaf 4 van de jaarrekening van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds.

SPECIFIEKE GRONDSLAGEN

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

Beleggingen voor risico fonds

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. Slechts indien de reële waarde van de beleggingen niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs. Overlopende activa en passiva worden tevens gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. De liquiditeiten vermogensbeheer worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Het verschil met reële waarde is bij deze activa en passiva in het algemeen gering. Participaties in beleggingspools en -instellingen die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen, worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor die onderliggende beleggingen ("look-through"-benadering). Bij gemengde beleggingsfondsen wordt aangesloten bij de hoofdcategorie, bepaald op basis van reële waarde.

Vorderingen en schulden uit beleggingen welke samenhangen met een specifieke beleggingscategorie, worden onder beleggingsdebiteuren dan wel -crediteuren opgenomen in de betreffende beleggingscategorie.

Financiële instrumenten worden gebruikt ter afdekking van beleggingsrisico's en het realiseren van het vastgelegde beleggingsbeleid. De derivatenposities zijn opgenomen als een afzonderlijke beleggingscategorie. Derivaten die deel uitmaken van een beleggingsfonds zijn opgenomen in de beleggingscategorie waarin dit beleggingsfonds is gerubriceerd.

Reële waarde

De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. Derivaten worden gewaardeerd op basis van netto contante waardeberekeningen. Bepaalde instrumenten, zoals participaties in beleggingsfondsen, worden gewaardeerd op basis van de intrinsieke waarde. Het is gebruikelijk en mogelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Slechts indien de reële waarde van beleggingen niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs rekening houdend met mogelijke waardevermindering.

Voor financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de reële waarde benadert als gevolg van het korte termijn karakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Vastgoedbeleggingen

Niet-beursgenoteerde beleggingen in vastgoedfondsen worden gewaardeerd op het aandeel in de reële waarde van de onderliggende beleggingen. Indien de waarderingsgrondslagen van vastgoedfondsen afwijken, wordt de waardering zo mogelijk aangepast aan de waarderingsgrondslagen van het pensioenfonds.

Aandelen

Aandelen, waaronder tevens converteerbare obligaties zijn begrepen, worden gewaardeerd tegen reële waarde. Voor beursgenoteerde aandelen is dit de beurswaarde. Voor niet-beursgenoteerde participaties in aandelenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Vastrentende waarden

Vastrentende waarden worden gewaardeerd tegen reële waarde inclusief opgelopen rente. Voor beursgenoteerde vastrentende waarden is dit de beurswaarde per balansdatum. Voor niet-beursgenoteerde participaties in vastrentende waardenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd tegen reële waarde, te weten de relevante marktnotering of, als die er niet is, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen. Voor niet-beursgenoteerde participaties in vastrentende waardenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Derivaatcontracten met een negatieve waarde worden in de balans onder de overige schulden en overlopende passiva verantwoord. De valutaderivaten zijn onderdeel van de beleggingscategorie waarin deze ter afdekking van het valutarisico zijn opgenomen.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. De waardering hiervan geschiedt tegen de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Securities lending

Het fonds participeert niet direct in securities lending. Binnen de beleggingspools kan sprake zijn van securities lending.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Na de eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Overige activa

Onder overige activa worden onder meer liquide middelen opgenomen voor zover dit onmiddellijk opeisbare banktegoeden betreft. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen.

Reserves

Algemeen

De algemene reserve wordt bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen, in de balans zijn opgenomen. Het saldo van baten en lasten zal toegevoegd of onttrokken worden aan de algemene reserve.

Technische voorzieningen voor risico fonds

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds wordt gewaardeerd tegen reële waarde conform de grondslagen van het fonds. De reële waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toeslag)toezeggingen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds is uitgegaan van de op balansdatum geldende actuariële en bedrijfstechnische nota (Abtn) en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of op de opgebouwde pensioenaanspraken toeslagverlening kan worden toegepast. Alle per balansdatum bestaande toeslagbesluiten (ook voor toeslagbesluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van de toekomstige opbouw waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

Rekenrente

De voorziening wordt gebaseerd op de CBS-tafel 2018-2060. De sterftekansen zijn gecorrigeerd voor het verschil tussen de gehele Nederlandse bevolking en de deelnemerspopulatie van de kring door gebruik te maken van correctiefactoren. Deze correctiefactoren zijn gebaseerd op de CBS Maatwerktabellen 2007-2015. De ervaringssterfte is inkomensafhankelijk.

Overlevingstafels

Voor alle niet-pensioentrekkenden wordt het onbepaalde partnersysteem gehanteerd, met leeftijdsafhankelijke gehuwdheidsfrequenties waarbij de gehuwdheidsfrequentie op 68 jaar op 100% wordt verondersteld. Voor de pensioentrekkenden wordt uitgegaan van het bepaalde partnersysteem (feitelijke burgerlijke staat).

Partnerfrequentie

De partner van de mannelijke deelnemer wordt drie jaar jonger verondersteld. De partner van de vrouwelijke deelnemer wordt drie jaar ouder verondersteld.

Leeftijdsverschil man-vrouw

Het latent wezenpensioen wordt gewaardeerd met sterfte. De leeftijdsafhankelijke sterftেকans van de hoofddeelnemers wordt toegepast op een veronderstelde volledige uitkeringsduur tot 18 jaar en een halve duur tot 27 jaar in combinatie met een verwacht aantal kinderen en een kans op kinderen per inkomensklasse.

Voorziening voor uitgesteld wezenpensioen

Voor toekomstige administratiekosten is de TV verhoogd met 3%.

Voorziening voor toekomstige pensioenopbouw arbeidsongeschikten

De IBNR-voorziening wordt gelijkgesteld aan de verschuldigde herverzekeringspremies voor het arbeidsongeschiktheidsrisico in de twee voorafgaande jaren. Per 1 januari 2018 zijn er geen actieve deelnemers meer in het fonds. De IBNR is derhalve ongewijzigd t.o.v. de stand per 31 december 2017. Omdat het arbeidsongeschiktheidsrisico volledig is herverzekerd, wordt tegenover de IBNR op de balans een even groot herverzekeringsdeel opgenomen.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Dekkingsgraad

De actuele dekkingsgraad van het fonds wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de kortlopende schulden en het premiedepot te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden en is daarmee minder afhankelijk van dagkoersen dan de actuele dekkingsgraad. Onder het FTK is de beleidsdekkingsgraad leidend voor alle beleidsmaatregelen.

De reële dekkingsgraad is gedefinieerd als de verhouding tussen het aanwezige vermogen en de technische voorzieningen waarbij in elk kalenderjaar rekening wordt gehouden met voorwaardelijke toeslagverlening conform het toeslagbeleid. Het gaat hier om de reële dekkingsgraad die in de wet is opgenomen, waarbij de beleidsdekkingsraad wordt afgezet tegen de dekkingsgraad waarbij de kring volledig kan indexeren, en de lasten van het volledig indexeren vastgesteld worden op de bepaling toekomstbestendig indexeren.

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Algemeen

Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderinggrondslagen voor beleggingen en de voorzieningen pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Premiebijdragen voor risico fonds (van werkgevers en werknemers)

Onder premiebijdragen wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Met ingang van 1 januari 2018 is de uitvoeringsovereenkomst opgezegd. Er is met ingang van 1 januari 2018 geen actieve deelname meer en er wordt geen premie vastgesteld.

Beleggingsresultaten

(In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als indirecte beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. Aankoopkosten zijn verwerkt in de reële waarde van de beleggingen. Verkoopkosten worden verantwoord als onderdeel van de herwaarderingen.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten worden verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten. Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe en de daaraan toegerekende interne kosten verstaan.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen, e.d.

Overige baten

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Toeslagen

In 2019 heeft het bestuur besloten om de pensioenen per 1 januari 2019 te verhogen met 1,47%. Deze toeslag is niet meegenomen in de technische voorzieningen per 31 december 2018.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. De voorziening pensioenverplichtingen is in het boekjaar opgerent met -0,260% (2017: -0,217%). Dit is de éénjaarsrente uit de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2017.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de technische voorzieningen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorzieningen betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen in de verslagperiode.

Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten

Jaarlijks wordt 3% van de pensioenopbouw en de inkomende waardeoverdrachten toegevoegd aan de technische voorziening ten behoeve van de pensioenuitvoeringskosten. Daarnaast valt 3% van de uitkeringen, afkopen en uitgaande waardeoverdrachten vrij uit de technische voorziening ten behoeve van pensioenuitvoeringskosten (excassokosten).

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Hieronder zijn opgenomen de aan het verslagjaar toe te rekenen overdrachtswaarde van de overgenomen respectievelijk overgedragen pensioenaanspraken met betrekking tot de actuariële waarde.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt hieronder verantwoord.

Wijziging actuariële uitgangspunten

Mutatie technische voorzieningen uit hoofde van wijziging actuariële uitgangspunten heeft betrekking op onder andere de aanpassing van de prognosetafels. Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar de toelichting in de grondslagen inzake wijziging grondslagen.

Overige wijzigingen

De onder deze post opgenomen mutaties van de voorziening hebben betrekking op de kanssystemen.

Overige lasten

Overige lasten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben.

GRONDSLAGEN KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is opgesteld overeenkomstig de directe methode. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioen- en beleggingsactiviteiten.

5 TOELICHTING OP DE BALANS

(x € 1.000)

ACTIVA

1. Beleggingen voor risico fonds

De kring heeft in het verslagjaar belegd in modules, overlayfondsen en beleggingsfondsen. Het verloopoverzicht is opgesteld op module- en fondseniveau, omdat de financiële stromen ook op module- en fondseniveau verlopen.

Verloopoverzicht op module en fondseniveau 2018

	Stand per 1 januari 2018	Aankopen	Verkopen	Overige mutaties	Waarde mutaties	Stand per 31 december 2018
Module Rendement	246.188	-	-5.100	-	-16.898	224.190
Module Rente	362.291	19.300	-9.850	-	3.814	375.555
Module Inflatie	81.506	-	-2.400	-	-4.564	74.542
Overlay fondsen	96.489	98.433	-103.923	-	11.090	102.089
Overlopende posten	4.113	-	-	-4.113	-	-
Liquide middelen	5.137	-	-	-5.073	-	64
Totaal	795.724	117.733	-121.273	-9.186	-6.558	776.440

Op basis van doorkijk op de modules en fondsen tot de onderliggende beleggingen bestaan de modules en fondsen ultimo boekjaar uit onderstaande beleggingscategorieën.

Belegde waarden per beleggingscategorie per 31 december 2018

	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Module Rendement	-	155.371	68.009	-	810	224.190
Module Rente	-	-	375.555	-	-	375.555
Module Inflatie	35.641	-	22.709	-	16.192	74.542
Overlay fondsen	-	-	-	102.089	-	102.089
Liquide middelen	-	-	-	-	64	64
Stand per 31 december 2018	35.641	155.371	466.273	102.089	17.066	776.440

Verloopoverzicht op module en fondseniveau 2017

	Stand per 1 januari 2017	Aankopen	Verkopen	Overige mutaties	Waarde-mutaties	Stand per 31 december 2017
Module Rendement	-	235.930	-	-	10.258	246.188
Module Rente	-	386.018	-31.000	-	7.273	362.291
Module Inflatie	-	80.726	-	-	780	81.506
Overlay fondsen	-	90.222	-	-	6.267	96.489
Overlopende posten	-	-	-	4.113	-	4.113
Liquide middelen	-	-	-	5.665	-528	5.137
Beleggingsfondsen	-	1.071.397	-1.428.128	375.082	-18.351	-
Totaal	-	1.864.293	-1.459.128	384.860	5.699	795.724

Belegde waarden per beleggingscategorie per 31 december 2017

	Vastgoed-beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Module Rendement	-	173.895	71.633	-	660	246.188
Module Rente	-	-	362.291	-	-	362.291
Module Inflatie	35.688	-	23.939	-	21.879	81.506
Overlay fondsen	-	-	-	96.489	-	96.489
Overlopende posten	-	-	4.113	-	-	4.113
Liquide middelen	-	-	-	-	5.137	5.137
Stand per 31 december 2017	35.688	173.895	461.976	96.489	27.676	795.724

Onder derivaten zijn de Overlay Fondsen opgenomen. Aangezien de kring niet de onderliggende belegging in zijn bezit heeft, maar alleen een deelneming in de Overlay Fondsen, is feitelijk de exposure van de kring naar een derivatenbelegging, ongeacht de onderliggende asset categorieën daarin. Onder derivaten werden voorheen de posities in de fondsen op basis van doorkijk gerapporteerd als belegging van de kring. Een derivaat in een overlay fonds was een derivaat en een staatsobligatie in datzelfde fonds was een vastrentende waarde. De vergelijkende cijfers zijn hierop aangepast..

De valutaderivaten zijn niet opgenomen onder derivaten. Deze zijn onderdeel van de beleggingscategorie van de pools waarvan zij deel uitmaken.

Reële waarde

Afgezien van de beleggingsvorderingen en -schulden zijn de beleggingen van het fonds gewaardeerd tegen reële waarde. Het is over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Via de modules rendement, inflatie en rente en overlayfondsen wordt belegd in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen, waarbij deze beleggingsfondsen beleggen in vastgoed, aandelen, vastrentende waarden, derivaten en overige beleggingen. Niet aan een beurs genoteerde beleggingsfondsen zijn gewaardeerd tegen de reële waarde die is bepaald op basis van de meest recente door het beleggingsfonds afgegeven intrinsieke waarde.

Vastgoedbeleggingen

	31-12-2018	31-12-2017
Specificatie naar soort:		
Participaties in beleggingsfondsen	35.641	35.688

Aandelen

	31-12-2018	31-12-2017
Specificatie naar soort:		
Aandelenbeleggingsfondsen	155.371	173.895

Vastrentende waarden

	31-12-2018	31-12-2017
Specificatie naar soort:		
Vastrentende waarden beleggingsfondsen	466.273	461.976

Derivaten

De derivaten kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2018	31-12-2017
Specificatie naar soort:		
Overlay Fondsen	102.089	96.489

Overige beleggingen

	31-12-2018	31-12-2017
Specificatie naar soort:		
Liquide middelen	64	5.138
Commodities	15.926	21.563
Mix funds	1.076	975
	17.066	27.676

2. Vorderingen en overlopende activa

	31-12-2018	31-12-2017
Overige vorderingen	43	-
Vordering u.h.v. IBNR	32	32
IC Vordering op SAAPF	14	-
Te verrekenen herverzekeringspremies	-	149
Te vorderen uitkering uit herverzekering	-	341
	89	522

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

3. Overige activa

	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
Rabobank	<u>1.163</u>	<u>1.021</u>

Onder de liquide middelen zijn opgenomen kasmiddelen en banktegoeden die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn. Bankrekeningen die beheerd worden door de vermogensbeheerder zijn onder de overige beleggingen opgenomen. Er zijn geen kredietfaciliteiten van toepassing.

PASSIVA

4. Eigen vermogen

Mutatieoverzicht eigen vermogen

	Algemene reserve
Stand per 1 januari 2018	275.255
Uit bestemming saldo van baten en lasten	-33.786
Stand per 31 december 2018	241.469
	Algemene reserve
Stand per 1 maart 2017	-
Uit bestemming saldo van baten en lasten	275.255
Stand per 31 december 2017	275.255

	31-12-2018		31-12-2017	
	In %		In %	
Solvabiliteit				
Pensioenvermogen	777.619	145,0	791.258	153,3
Af: technische voorzieningen	536.150	100,0	516.003	100,0
Eigen vermogen	241.469	45,0	275.255	53,3
Af: vereist eigen vermogen	75.536	14,0	74.387	14,4
Vrij vermogen	165.933	31,0	200.868	38,9
Minimaal vereist eigen vermogen	21.799	4,1	21.402	4,2
Actuele dekkingsgraad		145,0		153,3
Beleidsdekkingsgraad		151,9		149,9
Reële dekkingsgraad		122,5		119,7

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt het fonds gebruik van het standaardmodel. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van het fonds. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen onder de paragraaf Risicobeheer.

De dekkingsgraad is als volgt berekend: (Totale activa -/- kort- en langlopende schulden) / Technische voorzieningen * 100%.

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraden van de afgelopen 12 maanden. De beleidsdekkingsgraad is bepalend voor de financiële positie van het fonds.

Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad, bevindt het fonds zich in een situatie van dekkingstekort. Indien de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad, maar wel tenminste gelijk is aan de minimaal vereiste dekkingsgraad, bevindt het fonds zich in een situatie van toereikend.

In de reële dekkingsgraad wordt de verwachte stijging van de prijzen meegenomen als pensioenverplichting. Een reële dekkingsgraad van 100% wil zeggen dat de kring volledige toeslag kan verlenen op basis van de (verwachte) prijsinflatie conform een toekomstbestendig toeslagbeleid. Een toekomstbestendig toeslagbeleid houdt in:

1. Toeslag kan verleend worden vanaf een beleidsdekkingsgraad van 110%.
2. Toeslagverlening is alleen toegestaan als er voldoende vermogen is om deze toeslag naar verwachting ook in de toekomst te kunnen verlenen.

De solvabiliteit van het fonds is toereikend.

Het verloop van de actuele dekkingsgraad is als volgt:

	2018	2017
	%	%
Dekkingsgraad per 1 januari / 1 maart	153,3	145,8
Premie	-	0,7
Uitkeringen	0,4	0,2
Toeslagverlening	-	-2,0
Verandering van de rentetermijnstructuur	-7,9	1,5
Rendement op beleggingen	-0,9	2,5
Overige oorzaken	0,2	4,6
Kruiseffecten	-0,1	-
Dekkingsgraad per 31 december	145,0	153,3

5. Technische voorzieningen voor risico fonds

	31-12-2018	31-12-2017
Specificatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds:		
Voorziening pensioenverplichtingen	536.150	516.003

Mutatieoverzicht technische voorzieningen

	2018	2017
Stand per 1 januari / 1 maart	516.003	-
Pensioenopbouw	-	1.995
Toeslagen	-	7.441
Rentetoevoeging	-1.333	-947
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-3.884	-2.814
Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten	-117	-27
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-1.928	526.460
Wijziging marktrente	28.077	-5.501
Wijziging actuariële uitgangspunten	-616	-11.263
Overige wijzigingen	-52	659
Stand per 31 december	536.150	516.003

Specificatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds:

	31-12-2018		31-12-2017	
	Aantal		Aantal	
Deelnemers	20	8.037	20	6.438
Gewezen deelnemers	1.687	445.352	1.720	437.879
Pensioentrekkenden	142	82.761	123	71.686
	1.849	536.150	1.863	516.003

Korte beschrijving van de pensioenregeling

Met ingang van 1 januari 2018 is Kring RBS inactief. Tot 1 januari 2018 vond pensioenopbouw plaats op basis van een uitkeringsovereenkomst in de vorm van een middelloonregeling. Hieronder is een aantal kenmerken van de pensioenregeling opgenomen:

Pensioenrichtleeftijd: 68

Vervroegen en uitstellen: Maximaal ingaand vanaf 5 jaar voor en tot 5 jaar na de voor de betreffende Deelnemer geldende AOW-leeftijd

Variatie in de uitkeringen (hoog-laag): Gedurende maximaal 10 jaar eerst een hoge uitkering en daarna een lagere uitkering

Uitruilen: Uitrui van ouderdomspensioen in partnerpensioen en vice versa

Deeltijdpensioen: 5 jaar voor en tot 5 jaar na de voor de betreffende Deelnemer geldende AOW-leeftijd

Toeslagverlening

Het Bestuur beslist jaarlijks of en in hoeverre binnen Kring RBS een toeslag op pensioenaanspraken en pensioenrechten van de (gewezen) deelnemers, gewezen partners en pensioengerechtigden kan worden toegekend. Alleen als en voor zover de middelen van Kring RBS, naar het oordeel van het Bestuur, tenminste toereikend zijn voor een toeslag, wordt deze verleend. De toeslagverlening op pensioenaanspraken en pensioenrechten is voorwaardelijk. De ambitie voor de voorwaardelijke toeslagen is de stijging van de Consumentenprijsindex voor alle huishoudens (afgeleid), over de periode 1 oktober van enig jaar ten opzichte van 1 oktober van het jaar daarvoor. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd en kan voor Deelnemers een opslag op de premie worden betaald. De toeslagverlening wordt uit beleggingsrendement van Kring RBS en de eventuele opslag op de premie gefinancierd.

Het Bestuur beslist daarnaast, indien en voor zover voldaan wordt aan de in artikel 137 lid 2 onder c PW gestelde voorwaarden en aan de fiscale wet- en regelgeving, jaarlijks per 1 januari of en in hoeverre een in het verleden niet verleende toeslag of een in het verleden doorgevoerde korting van pensioenaanspraken en/of pensioenrechten gecompenseerd kan worden (zogenoemde inhaaltoeslag).

De toeslagruimte wordt als volgt bepaald. Het Bestuur streeft, rekening houdend met een evenwichtige belangenafweging, ernaar de voorwaardelijke toeslag te verlenen. Hiertoe beoordeelt het Bestuur jaarlijks of en in hoeverre het verlenen van een toeslag mogelijk is. Het Bestuur betreft in zijn beoordeling onder meer:

- a) de financiële positie van de Kring RBS en de eisen die de Pensioenwet daaraan stelt in het algemeen; én
- b) de beleidsdekkingsgraad van 31 oktober van de Kring RBS.

Voor de toe te kennen toeslag hanteert het Bestuur de onderstaande leidraad. Het Bestuur kan besluiten om van deze leidraad af te wijken.

- i. als de beleidsdekkingsgraad van Kring RBS lager is dan 110% worden geen toeslagen verleend;
- ii. als de beleidsdekkingsgraad van Kring RBS boven de 110% is dan wordt er (gedeeltelijke) toeslag verleend voor zover deze in de toekomst te realiseren is;
- iii. als de beleidsdekkingsgraad van Kring RBS hoger is dan de dekkingsgraad berekend conform de toeslagregel (TBIgrens, zijnde de dekkingsgraad waarboven volledige toeslag kan plaatsvinden), kan een volledige toeslag worden verleend.

Inhaaltoeslagen kunnen worden verleend als dit wettelijk is toegestaan.

In 2019 heeft het bestuur besloten om de pensioenen per 1 januari 2019 te verhogen met 1,47%. Deze toeslag is niet meegenomen in de technische voorzieningen per 31 december 2018.

6. Overige schulden en overlopende passiva

	31-12-2018	31-12-2017
Nog te betalen kosten	67	76
Terug te betalen premie aan werkgever	-	5.883
Schuld aan bedrijfsomgeving SAAPF	-	46
Onvindbare uitkeringen	1	1
Overige schulden	5	3
	<u>73</u>	<u>6.009</u>

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Risicobeheer en derivaten

Solvabiliteitsrisico

Het fonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de reële waarde van de pensioenverplichtingen.

Het belangrijkste risico voor het fonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het fonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit van het fonds zich negatief ontwikkelt bestaat het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslag van opgebouwde pensioenrechten. In die situatie kan het noodzakelijk zijn dat het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

	31-12-2018	31-12-2017
Het surplus op FTK-grondslagen is als volgt:		
Technische voorzieningen	536.150	516.003
Buffers:		
S1 Renterisico	12.383	11.678
S2 Risico zakelijke waarden	47.357	45.709
S3 Valutarisico	13.809	15.338
S4 Grondstoffenrisico	5.352	5.166
S5 Kredietrisico	26.448	27.063
S6 Verzekeringstechnisch risico	17.451	17.357
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-
S9 Operationeel risico	-	-
S10 Actief beheerisico	10.133	9.761
Diversificatie effect	-57.397	-57.685
Totaal S (vereiste buffers)	75.536	74.387
Vereist vermogen (artikel 132 Pensioenwet)	611.686	590.390
Pensioenvermogen (totaal activa - schulden)	777.619	791.258
Surplus	165.933	200.868

Het fonds heeft ter afdekking van risico's derivatencontracten afgesloten. Hiermee is bij het bepalen van de vereiste buffers rekening gehouden. Bij de berekening van de buffers past het fonds het standaardmodel van DNB toe, waarbij uitgegaan wordt van het vereist vermogen in evenwichtssituatie, gebaseerd op de strategische asset mix.

Beleid en risicobeheer

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- beleggingsbeleid;
- premiebeleid;
- herverzekeringsbeleid;
- toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van ALM-studies. Een ALM-studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de belangrijkste (beleggings)risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van derivaten. Onderstaande uitwerking van de risico's is gebaseerd op de feitelijke standen per ultimo verslagjaar.

S1 Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarden van de vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen wijzigen als gevolg van veranderingen in de marktrente.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de duration. De duration is de (met de contante waarde van de kasstromen) gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren. De duration geeft aan hoeveel procent bij benadering de reële waarde verandert bij een parallelle verschuiving van de rentecurve met 1 procentpunt. Een hoge duration geeft een hoge gevoeligheid voor veranderingen in de rente weer.

	31-12-2018		31-12-2017	
	Balanswaarde	Duration	Balanswaarde	Duration
Vastrentende waarden (voor derivaten)	466.273	4,8	461.976	4,8
Totale beleggingen (na derivaten)	776.440	12,3	795.724	11,8
Technische voorzieningen	536.150	24,1	516.003	24,2

Op balansdatum is de duration van de beleggingen aanzienlijk korter dan de duration van de verplichtingen. Er is daarom sprake van een zogenaamde "duration-mismatch". Dit betekent dat bij een rentestijging de waarde van de beleggingen minder snel daalt dan de waarde van de verplichtingen (bij toepassing van de reële marktrentestructuur), waardoor de dekkingsgraad stijgt. Bij een rentedaling zal de waarde van de beleggingen minder snel stijgen dan de waarde van de verplichtingen, waardoor de dekkingsgraad daalt.

In Kring RBS vindt de invulling van de renteafdekking initieel plaats middels overlay fondsen, waarmee beter aangesloten kan worden bij de behoefte van Kring RBS om haar verplichtingen op marktwaarde af te dekken. Daarbij wordt een renteafdeckingsstrategie gevolgd waarbij de renteafdekking dynamisch wordt bijgestuurd binnen een interval van 65% tot 80%. Vanaf 1 juli 2017 worden de verplichtingen niet langer afgedekt met een discretionaire portefeuille maar met een gepoolde oplossing bestaande uit bucketfondsen.

Als leidraad voor de te hanteren dynamische rente afdekking wordt de volgende rentestafel gevolgd:

30-jaars swaprente	Afdeckingspercentage (marktrente)
-<1,5%	65%
-1,5%-2,0%	65%-70%
-2,0%-2,5%	70%-75%
-2,5%-3,0%	75%-80%
->3,0%	80% (herijking risico-houding)

Een aanpassing van de renteafdekking is geen automatisme. Op ieder moment wordt de rentestand beoordeeld in relatie met de dekkinggraad op marktwaarde en de ontwikkelingen op financiële markten. De gepresenteerde staffel is hierbij een leidraad in zowel stijgende als in dalende rentemarkten.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-12-2018	31-12-2017
Resterende looptijd < 1 jaar	37.219	31.218
Resterende looptijd > 1 en < 5 jaar	130.658	144.053
Resterende looptijd > 5 jaar	298.396	286.705
	<u>466.273</u>	<u>461.976</u>

S2 Risico zakelijke waarden

Het risico zakelijke waarden of prijsrisico is het risico van waardeveranderingen door de ontwikkeling van marktprijzen, die wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardeveranderingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijsrisico wordt gemitigeerd door diversificatie.

	31-12-2018		31-12-2017	
	In %		In %	
Specificatie vastgoedbeleggingen naar aard:				
Participaties in vastgoedmaatschappijen	<u>35.641</u>	<u>100,0</u>	<u>35.688</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2018		31-12-2017	
	In %		In %	
Specificatie vastgoedbeleggingen naar regio:				
Europa	30.705	86,2	32.092	89,9
Noord Amerika	2.681	7,5	1.360	3,8
Azië Pacific	1.516	4,3	1.557	4,4
Australië en Nieuw-Zeeland	739	2,1	679	1,9
	<u>35.641</u>	<u>100,0</u>	<u>35.688</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2018		31-12-2017	
	In %		In %	
Specificatie aandelen naar sector:				
Financiële instellingen (w.o. banken en verzekeraars)	15.068	9,7	27.161	15,6
Nijverheid en industrie	24.541	15,7	30.667	17,6
Handel	19.653	12,7	25.486	14,7
Overige dienstverlening	50.596	32,6	37.641	21,7
Diversen	45.513	29,3	52.940	30,4
	<u>155.371</u>	<u>100,0</u>	<u>173.895</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2018		31-12-2017	
	In %		In %	
Specificatie aandelen naar regio:				
Europa	67.626	43,5	76.263	43,9
Noord Amerika	70.108	45,1	81.711	47,0
Azië Pacific	14.517	9,3	13.550	7,8
Australië en Nieuw-Zeeland	2.107	1,4	2.321	1,3
Emerging Markets	1.013	0,7	50	-
	<u>155.371</u>	<u>100,0</u>	<u>173.895</u>	<u>100,0</u>

S3 Valutarisico

Het valutarisico is het risico dat de waarde van een financieel instrument zal fluctueren als gevolg van veranderingen in valutawisselkoersen.

De vreemde valutapositie voor en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	Positie voor afdekking	Valuta- derivaten	Nettopositie na afdekking 2018	Nettopositie na afdekking 2017
Euro	557.617	118.307	675.924	707.073
Amerikaanse Dollar	97.153	-78.573	18.580	23.550
Britse Pond	13.676	-12.819	857	-1.294
Japanse Yen	14.969	-11.039	3.930	1.726
Hong Kong Dollar	11.854	-2.971	8.883	9.330
Canadese Dollar	5.314	-3.964	1.350	3.371
Zuid-Koreaanse Won	4.300	-	4.300	5.750
Australische Dollar	3.803	-3.605	198	-113
Zwitserse Frank	5.460	-2.817	2.643	1.071
Taiwanese Dollar	3.574	-	3.574	4.218
Zweedse Kroon	1.745	-1.372	373	1.879
Indiase Roepie	2.843	-	2.843	3.186
Singapore Dollar	1.893	-1.042	851	879
Nieuw-Zeelandse Dollar	135	-105	30	127
Overige	52.104	-	52.104	34.971
	<u>776.440</u>	<u>-</u>	<u>776.440</u>	<u>795.724</u>

De valutaderivaten zijn onderdeel van de beleggingscategorie waarin deze ter afdekking van het valutarisico zijn opgenomen.

S5 Kredietrisico

Het kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het fonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee "Over The Counter (OTC)"-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het fonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten, waardoor het fonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau, dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft ten opzichte van het fonds; het vragen van extra zekerheden zoals onderpand en dergelijke bij hypothecaire geldleningen en het uitlenen van effecten; het hanteren van prudente verstrekkingnormen bij hypothecaire geldleningen. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het fonds alleen belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementstelsel functioneert. Voordat in nieuwe markten wordt belegd, wordt eerst onderzoek gedaan naar de waarborgen op dit gebied. Met betrekking tot OTC-derivaten wordt door het fonds alleen gewerkt met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten, zodat posities van het fonds adequaat worden afgedekt door onderpand. Er wordt gebruik gemaakt van dagelijkse waarderingen.

	31-12-2018		31-12-2017	
	In %		In %	
Specificatie vastrentende waarden naar sector:				
Nederlandse Staat	27.510	5,9	33.321	7,2
Andere staten	260.758	55,9	272.332	59,0
Financiële instellingen	112.073	24,0	99.459	21,5
Handels- en industriële instellingen	39.147	8,4	40.793	8,8
Overige	26.785	5,8	16.071	3,5
	<u>466.273</u>	<u>100,0</u>	<u>461.976</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2018		31-12-2017	
	In %		In %	
Specificatie vastrentende waarden naar regio:				
Ontwikkelde markten	403.843	86,6	412.458	89,3
Opkomende markten	62.430	13,4	49.518	10,7
	<u>466.273</u>	<u>100,0</u>	<u>461.976</u>	<u>100,0</u>

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende portefeuille kan het volgende overzicht worden gegeven:

	31-12-2018		31-12-2017	
	In %		In %	
AAA	141.986	30,3	150.291	32,6
AA	143.426	30,8	147.437	31,9
A	40.979	8,8	42.381	9,2
BBB	84.763	18,2	77.232	16,7
BB	28.207	6,1	25.235	5,5
B	17.500	3,8	18.633	4,0
< B	5.627	1,2	8.370	1,8
Geen rating	3.785	0,8	-7.603	-1,7
	<u>466.273</u>	<u>100,0</u>	<u>461.976</u>	<u>100,0</u>

S6 Verzekeringstechnisch risico

Langlevenrisico

Het langlevenrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de technische voorziening. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting.

Door toepassing van CBS-tafel 2018-2060 met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevenrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat het fonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het fonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen. waarvoor door het fonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen. Het fonds heeft het overlijdensrisico herverzekerd.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het fonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen (schadereserve). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien. Het fonds heeft het arbeidsongeschiktheidsrisico herverzekerd.

Toeslagrisico

Het bestuur van het fonds heeft de ambitie om het pensioen te indexeren. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, rendement, looninflatie en demografie. Het toeslagrisico omvat het risico dat de ambitie van het bestuur om toeslagen op pensioenrechten en -aanspraken te geven niet kan worden gerealiseerd. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de toeslagtoezegging voorwaardelijk is. Het beleid en de ambitie inzake toeslagverlening is weergegeven in de toelichting van de post 'Indexering en overige toeslagen'.

S7 Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen. Hierdoor kan het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen voldoen. Waar de overige risicomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico wordt beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er wordt eveneens rekening gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies. Betreffende het liquiditeitsrisico wordt vermeld dat het fonds in haar beleggingsportefeuille over voldoende obligaties beschikt die onmiddellijk zonder waardeverlies verkocht kunnen worden gemaakt om eventuele onvoorziene uitstroom van geldmiddelen te financieren. Op basis hiervan heeft het bestuur besloten geen buffer voor liquiditeitsrisico aan te houden.

S8 Concentratierisico

Als een kring een gediversifieerde beleggingsportefeuille aanhoudt, mag de gevoeligheid van het eigen vermogen voor concentratierisico in het DNB-standaardmodel gelijk worden gesteld aan 0%. Omdat bij de kring sprake is van een gediversifieerde beleggingsportefeuille, heeft het bestuur besloten geen buffer voor concentratierisico aan te houden.

S9 Operationeel risico

Het operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden door het fonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit geautomatiseerde systemen, enzovoorts. Deze kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door het bestuur. Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing houdt het fonds hiervoor geen buffer aan.

Systeemrisico

Het systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert waardoor beleggingen van het fonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het fonds niet beheersbaar.

S10 Actief beheerrisico

Het actief beheerrisico heeft betrekking op de ruimte om bij de uitvoering van het beleggingsbeleid af te wijken van de strategisch nageleefde portefeuille. De mate van actief beheer is bepaald aan de hand van de tracking error ten opzichte van de voor de portefeuille vastgestelde benchmark.

Belangrijke gebeurtenissen na balansdatum

In 2019 heeft het bestuur besloten om de pensioenen per 1 januari 2019 te verhogen met 1,47%. Deze toeslag is niet meegenomen in de technische voorzieningen per 31 december 2018.

6 TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

7. Premiebijdragen voor risico fonds (van werkgevers en werknemers)

	2018	Mrt-dec 2017
Premiebijdragen werkgevers	-	7.656

Met ingang van 1 januari 2018 is Kring RBS inactief. Er wordt derhalve geen premie meer gefactureerd en geen kostendekkende premie vastgesteld.

De kostendekkende en feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt:

	2018	Mrt-dec 2017
Kostendekkende premie	-	3.331
Feitelijke premie	-	7.656

De samenstelling van de kostendekkende premie is als volgt:

	2018	Mrt-dec 2017
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	-	2.052
Opslag voor uitvoeringskosten	-	971
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	-	308
	-	3.331

8. Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds

2018	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheer	Totaal
Dividend	74	-	-	74
Rente	-4	-	-	-4
Modules en fondsen	-	-6.558	-	-6.558
Kosten vermogensbeheer	-	-	-198	-198
	<u>70</u>	<u>-6.558</u>	<u>-198</u>	<u>-6.686</u>
Mutatie rendement uit delta weerstandsvermogen				38
				<u>-6.648</u>

Voor een specificatie van het indirect beleggingsrendement van de modules en beleggingsfondsen wordt verwezen naar de toelichting op de balans.

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten bij overige opbrengsten en lasten is de toevoeging van 38 (2017: onttrekking 26) aan het rendement t.b.v. het weerstandsvermogen opgenomen.

2017	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheer	Totaal
Dividend	80	-	-	80
Rente	6.246	-	-	6.246
Modules en fondsen	-	5.699	-	5.699
Kosten vermogensbeheer	-	-	-460	-460
	<u>6.326</u>	<u>5.699</u>	<u>-460</u>	<u>11.565</u>
Mutatie rendement uit delta weerstandsvermogen				-26
				<u>11.539</u>

Het aandeel van het fonds in de beheerkosten die door de vermogensbeheerders ten laste van de beleggingsfondsen zijn gebracht is onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten. Deze bedragen over de verslagperiode 2.111 (2017: 1.519).

De transactiekosten zijn de kosten die gemaakt worden om de effectentransactie tot stand te brengen en uit te voeren. Deze zijn onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en bedragen 859 (2017: 600).

9. Overige baten

	2018	Mrt-dec 2017
Vergoeding kosten door werkgever	43	-
Bijdrage RBS toekomstige uitvoeringskosten	-	8.000
	<u>43</u>	<u>8.000</u>

10. Pensioenuitkeringen

	2018	Mrt-dec 2017
Ouderdomspensioen	3.535	2.521
Partnerpensioen	311	256
Wezenpensioen	36	30
Arbeidsongeschiktheid	2	-
	<u>3.884</u>	<u>2.807</u>

11. Pensioenuitvoeringskosten

	2018	Mrt-dec 2017
Administratiekosten	268	319
Accountantskosten	-	95
Advieskosten	-	130
Bestuurskosten	-	3
Kosten belanghebbenden orgaan en pensioenbureau	106	104
Governancekosten	238	194
Distributiekosten	238	194
Negatieve creditrente Rabobank	4	16
	<u>854</u>	<u>1.055</u>

12. Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds

	2018	Mrt-dec 2017
Pensioenopbouw	-	1.995
Toeslagen	-	7.441
Rentetoevoeging	-1.333	-947
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-3.884	-2.814
Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten	-117	-27
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-1.928	526.460
Wijziging marktrente	28.077	-5.501
Wijziging actuariële uitgangspunten	-616	-11.263
Overige wijzigingen	-52	659
	<u>20.147</u>	<u>516.003</u>

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Toeslagen

In 2019 heeft het bestuur besloten om de pensioenen per 1 januari 2019 te verhogen met 1,47%. Deze toeslag is niet meegenomen in de technische voorzieningen per 31 december 2018.

Rentetoevoeging

De voorziening pensioenverplichtingen is in het boekjaar opgerent met -0,260% (2017: -0,217%). Dit is de éénjaarsrente uit de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2017.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariael berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de uitbetaling van pensioenen van de verslagperiode.

Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariael berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in de verslagperiode.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening pensioenverplichtingen is het saldo van overgedragen pensioenverplichtingen (uitgaande waardeoverdrachten) en overgenomen pensioenverplichtingen (inkomende waardeoverdrachten).

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt hieronder verantwoord.

Wijziging actuariële uitgangspunten

De actuariële grondslagen en/of methoden worden periodiek beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens en arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor zowel de gehele bevolking als specifiek voor de populatie van het pensioenfonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het pensioenfonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

De kring is in het boekjaar overgegaan van de overlevingstafel CBS-tafel 2017-2060 naar de overlevingstafel CBS-tafel 2018-2060. Dit heeft geleid tot een vrijval van de technische voorziening van 424.

Tevens is de kring in het boekjaar overgegaan van de CBS Maatwerktabellen 2008-2013 naar de CBS Maatwerktabellen 2007-2015. Dit heeft geleid tot een vrijval van de technische voorziening van 192.

Overige wijzigingen

	2018	Mrt-dec 2017
Resultaat op kanssystemen:		
Resultaat op sterfte	11	349
Resultaat op mutaties	53	104
Resultaat op overige technische grondslagen	-116	206
	<u>-52</u>	<u>659</u>

13. Saldo overdrachten van rechten voor risico fonds

	2018	Mrt-dec 2017
Inkomende waardeoverdrachten collectief	-	-767.812
Uitgaande waardeoverdrachten individueel	1.967	-
	<u>1.967</u>	<u>-767.812</u>
	2018	Mrt-dec 2017
Wijziging technische voorziening inzake overdracht van rechten:		
- toevoeging aan de technische voorzieningen	-	526.460
- onttrekking aan de technische voorzieningen	-1.928	-
	<u>-1.928</u>	<u>526.460</u>
	2018	Mrt-dec 2017
Het resultaat op de waardeoverdrachten is als volgt:		
- overgenomen pensioenverplichting	-	241.352
- overgedragen pensioenverplichting	39	-
	<u>39</u>	<u>241.352</u>

14. Herverzekeringen

	2018	Mrt-dec 2017
Premies voor risicokapitaal	-40	64
Premies voor arbeidsongeschiktheidskapitalen	4	36
Totaal premies	<u>-36</u>	<u>100</u>
Uitkeringen van herverzekerd ouderdomspensioen	-	-196
Mutatie IBNR schades toekomstige arbeidsongeschiktheid	-	-32
	<u>-36</u>	<u>-128</u>

15. Overige lasten

	2018	Mrt-dec 2017
Correctie premie 2017	365	-
Bijdrage aan weerstandsvermogen CB APF uit premiebate	-	15
	<u>365</u>	<u>15</u>

In 2018 is besloten om een correctie op de premie van 2017 in verslagjaar 2018 te verwerken. Deze correctie is verwerkt in de eindafrekening van de premie met werkgever RBS in 2018.

**SAAPF Kring Bavaria
Verantwoording 2018**

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
1 Balans per 31 december	317
2 Staat van baten en lasten	318
3 Kasstroomoverzicht	320
4 Algemene toelichting	321
5 Toelichting op de balans	328
6 Toelichting op de staat van baten en lasten	344

1 BALANS PER 31 DECEMBER

(na voorgestelde bestemming van het saldo van baten en lasten)

(x € 1.000)

		2018	2017
ACTIVA			
Beleggingen voor risico fonds	(1)	211.436	207.177
Vorderingen en overlopende activa	(2)	1.431	934
Overige activa	(3)	489	969
		<u>213.356</u>	<u>209.080</u>

PASSIVA

Reserves	(4)		
Premiedepot		1.493	1.019
Algemene reserve		<u>-10.854</u>	<u>-416</u>
		-9.361	603
Technische voorzieningen voor risico fonds	(5)	221.867	207.613
Overige schulden en overlopende passiva	(6)	850	864
		<u>213.356</u>	<u>209.080</u>

(*) De nummering verwijst naar de toelichting

		2018	2017
Dekkingsgraad op basis van FTK (in %)			
Actuele dekkingsgraad		95,1	99,8
Beleidsdekkingsgraad		98,8	97,2

2 STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

		2018	Apr-dec 2017
BATEN			
Premiebijdragen voor risico fonds (van werkgevers en werknemers)	(7)	8.391	5.942
Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds	(8)	-318	3.714
Overige baten	(9)	55	-
		<u>8.128</u>	<u>9.656</u>
LASTEN			
Pensioenuitkeringen	(10)	3.220	2.217
Pensioenuitvoeringskosten	(11)	552	371
Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds	(12)		
Pensioenopbouw		7.565	5.232
Rentetoevoeging		-553	-348
Onttrekking voor pensioenuitkeringen		-3.220	-2.209
Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten		97	62
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		-	207.205
Wijziging marktrente		10.669	349
Wijziging actuariële uitgangspunten		-1.129	-2.823
Overige wijzigingen		825	145
		<u>14.254</u>	<u>207.613</u>
Saldo overdrachten van rechten voor risico fonds	(13)	-	-201.227
Herverzekeringen	(14)	66	79
		<u>18.092</u>	<u>9.053</u>
Saldo van baten en lasten		<u>-9.964</u>	<u>603</u>

(*) De nummering verwijst naar de toelichting

	2018	2017
Bestemming van het saldo van baten en lasten		
Mutatie algemene reserve	-10.438	-416
Premiedepot	474	1.019
	<u>-9.964</u>	<u>603</u>

3 KASSTROOMOVERZICHT

(x € 1.000)

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

	2018	Apr-dec 2017
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premiebijdragen voor risico fonds	8.407	5.928
Ontvangen waardeoverdrachten voor risico fonds	-	201.227
Betaalde pensioenuitkeringen	-3.220	-2.217
Betaalde/ontvangen herverzekeringen	-617	-122
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-529	-371
Overige baten en lasten	55	-
	4.096	204.445
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Ontvangen inzake verkopen beleggingen	32.949	29.470
Betaald inzake aankopen beleggingen	-37.734	-231.983
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	-52	65
Overige ontvangsten en uitgaven inzake beleggingen	273	-1.008
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-12	-20
	-4.576	-203.476
Mutatie liquide middelen	-480	969
Samenstelling geldmiddelen		
	2018	2017
Liquide middelen per 1 januari	969	-
Mutatie liquide middelen	-480	969
Liquide middelen per 31 december	489	969

4 ALGEMENE TOELICHTING

Inleiding

Conform de richtlijnen voor de jaarverslaggeving worden de balans, staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht opgenomen in een separate financiële verantwoording per kring. In deze financiële verantwoording wordt de terminologie gehanteerd zoals voorgeschreven door RJ610. Waar in de financiële verantwoording van de kring de term “fonds” is gebruikt, wordt de desbetreffende kring bedoeld.

Wijziging grondslagen

Prognosetafel

Conform het beleid van de kring worden de meest recente CBS Bevolkingsprognose en CBS Maatwerktabellen (inkomensklasse-afhankelijke ervaringssterfte) gehanteerd. De kring is in het boekjaar overgegaan van de overlevingstafel CBS-tafel 2017-2060 naar de overlevingstafel CBS-tafel 2018-2060. Dit heeft geleid tot een vrijval van de technische voorziening van 887.

Tevens is de kring in het boekjaar overgegaan van de CBS Maatwerktabellen 2008-2013 naar de CBS Maatwerktabellen 2007-2015. Dit heeft geleid tot een vrijval van de technische voorziening van 242. De hiervoor benoemde vrijval als gevolg van de nieuwe grondslagen is opgenomen in het verloop van de technische voorzieningen en wordt via de staat van baten en lasten als "Wijziging actuariële uitgangspunten" in het verslagjaar verantwoord.

Rubriceringswijzigingen

Ter afdekking van het renterisico participeert de kring in Overlay Fondsen. Met ingang van huidig boekjaar worden de beleggingen in de Overlay Fondsen geclassificeerd als beleggingen in rentederivaten in plaats van classificatie op basis van de feitelijke samenstelling van de beleggingen, cash en vastrentende waarden, in de Overlay Fondsen. De reden van deze wijziging is dat de exposure van de Overlay Fondsen vrijwel volledig naar derivaten is. De vergelijkende cijfers zijn dienovereenkomstig aangepast. Bij de andere beleggingsfondsen en modules is de exposure naar een bepaalde beleggingscategorie relatief beperkt en derhalve de presentatiewijze niet gewijzigd.

ALGEMENE GRONDSLAGEN

De algemene grondslagen zijn opgenomen in paragraaf 4 van de jaarrekening van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds.

SPECIFIEKE GRONDSLAGEN

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

Beleggingen voor risico fonds

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. Slechts indien de reële waarde van de beleggingen niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs. Overlopende activa en passiva worden tevens gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. De liquiditeiten vermogensbeheer worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Het verschil met reële waarde is bij deze activa en passiva in het algemeen gering. Participaties in beleggingspools en -instellingen die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen, worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor die onderliggende beleggingen ("look-through"-benadering). Bij gemengde beleggingsfondsen wordt aangesloten bij de hoofdcategorie, bepaald op basis van reële waarde.

Vorderingen en schulden uit beleggingen welke samenhangen met een specifieke beleggingscategorie, worden onder beleggingsdebiteuren dan wel -crediteuren opgenomen in de betreffende beleggingscategorie.

Financiële instrumenten worden gebruikt ter afdekking van beleggingsrisico's en het realiseren van het vastgelegde beleggingsbeleid. De derivatenposities zijn opgenomen als een afzonderlijke beleggingscategorie. Derivaten die deel uitmaken van een beleggingsfonds zijn opgenomen in de beleggingscategorie waarin dit beleggingsfonds is gerubriceerd.

Reële waarde

De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. Slechts indien de reële waarde van de beleggingen niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs. Overlopende activa en passiva worden tevens gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. De liquiditeiten vermogensbeheer worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Het verschil met reële waarde is bij deze activa en passiva in het algemeen gering. Participaties in beleggingspools en -instellingen die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen, worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor die onderliggende beleggingen ("look-through"-benadering). Bij gemengde beleggingsfondsen wordt aangesloten bij de hoofdcategorie, bepaald op basis van reële waarde.

Vastgoedbeleggingen

Niet-beursgenoteerde beleggingen in vastgoedfondsen worden gewaardeerd op het aandeel in de reële waarde van de onderliggende beleggingen. Indien de waarderingsgrondslagen van vastgoedfondsen afwijken, wordt de waardering zo mogelijk aangepast aan de waarderingsgrondslagen van het pensioenfonds.

Aandelen

Aandelen, waaronder tevens converteerbare obligaties zijn begrepen, worden gewaardeerd tegen reële waarde. Voor beursgenoteerde aandelen is dit de beurswaarde. Voor niet-beursgenoteerde participaties in aandelenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Vastrentende waarden

Vastrentende waarden worden gewaardeerd tegen reële waarde inclusief opgelopen rente. Voor beursgenoteerde vastrentende waarden is dit de beurswaarde per balansdatum. Voor niet-beursgenoteerde participaties in vastrentende waardenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd tegen reële waarde, te weten de relevante marktnotering of, als die er niet is, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen. Voor niet-beursgenoteerde participaties in vastrentende waardenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Derivaatcontracten met een negatieve waarde worden in de balans onder de overige schulden en overlopende passiva verantwoord. De valutaderivaten zijn onderdeel van de beleggingscategorie waarin deze ter afdekking van het valutarisico zijn opgenomen.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. De waardering hiervan geschiedt tegen de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Securities lending

Het fonds participeert niet direct in securities lending. Binnen de beleggingspools kan sprake zijn van securities lending.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Na de eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Overige activa

Onder overige activa worden onder meer liquide middelen opgenomen voor zover dit onmiddellijk opeisbare banktegoeden betreft. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen.

Reserves

Algemeen

De algemene reserve wordt bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen, in de balans zijn opgenomen. Het saldo van baten en lasten zal toegevoegd of onttrokken worden aan de algemene reserve.

Premiedepot

Binnen Kring Bavaria vindt pensioenopbouw plaats op basis van een uitvoeringsovereenkomst in de vorm van een collectieve beschikbare premieregeling. Dit betekent dat de feitelijke premie vaststaat en dat jaarlijks getoetst moet worden of de feitelijke premie, eventueel aangevuld vanuit het premiedepot, toereikend is om de reglementaire pensioenopbouw voor het daarop volgende jaar te kunnen financieren. Zo niet, dan dient de reglementaire opbouw voor het daaropvolgende jaar verlaagd te worden zodanig dat de premie wel toereikend is. Zo is er ieder jaar een toereikende premie. Een eventuele verlaging van het opbouwpercentage wordt niet beschouwd als een wijziging van het Pensioenreglement als bedoeld in artikel 19 ("Pensioenreglement").

Conform de uitvoeringsovereenkomst is op basis van de stand van 30 september 2018 getoetst of de premie naar verwachting voldoet aan de wettelijke eis van een ten minste gedempte kostendeckende premie op basis van verwacht rendement zoals bedoeld in artikel 128 PW. Uit de toets blijkt dat de premie naar verwachting toereikend is om de volledige beoogde pensioenopbouw te financieren. Hier is ook geen onttrekking aan het premiedepot voor nodig.

Maandelijks wordt vastgesteld wat het verschil is tussen de feitelijke CDC premie van 24,5% van de pensioengrondslagen van actieve deelnemers (peildatum 1 januari boekjaar) en de berekende actuariële premie inclusief alle opslagen. Indien dit verschil positief is wordt dit verschil aan het premiedepot toegevoegd. Bij een negatief verschil wordt het verschil aan het premiedepot onttrokken. Daarnaast vinden toevoegingen en onttrekkingen plaats als gevolg van beleggingsrendement over de middelen die in het premiedepot zitten. Het premiedepot kent een maximum van 4,5% van alle pensioengrondslagen per 1 januari van het premiejaar en kent een minimum van nul.

Technische voorzieningen voor risico fonds

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds wordt gewaardeerd tegen reële waarde conform de grondslagen van het fonds. De reële waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toeslag)toezeggingen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds is uitgegaan van de op balansdatum geldende actuariële en bedrijfstechnische nota (Abtn) en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of op de opgebouwde pensioenaanspraken toeslagverlening kan worden toegepast. Alle per balansdatum bestaande toeslagbesluiten (ook voor toeslagbesluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van de toekomstige opbouw waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen per 31 december 2018:

Rekenrente

De voorziening wordt gebaseerd op de CBS-tafel 2018-2060. De sterftekanssen zijn gecorrigeerd voor het verschil tussen de gehele Nederlandse bevolking en de deelnemerspopulatie van de kring door gebruik te maken van correctiefactoren. Deze correctiefactoren zijn gebaseerd op de CBS Maatwerktabellen 2007-2015. De ervaringssterfte is inkomensafhankelijk.

Overlevingstafels

Voor alle niet-pensioentrekkenden wordt het onbepaalde partnersysteem gehanteerd, met leeftijdsafhankelijke gehuwdheidsfrequenties waarbij de gehuwdheidsfrequentie op 68 jaar op 100% wordt verondersteld. Voor de pensioentrekkenden wordt uitgegaan van het bepaalde partnersysteem (feitelijke burgerlijke staat).

Partnerfrequentie

De partner van de mannelijke deelnemer wordt drie jaar jonger verondersteld. De partner van de vrouwelijke deelnemer wordt drie jaar ouder verondersteld.

Leeftijdsverschil man-vrouw

Het latent wezenpensioen wordt gewaardeerd met sterfte. De leeftijdsafhankelijke sterftekans van de hoofddeelnemers wordt toegepast op een veronderstelde volledige uitkeringsduur tot 18 jaar en een halve duur tot 27 jaar in combinatie met een verwacht aantal kinderen en een kans op kinderen per inkomensklasse.

Voorziening voor uitgesteld wezenpensioen

Voor toekomstige administratiekosten is de technische voorziening verhoogd met 2,4%.

Voorziening voor toekomstige pensioenopbouw arbeidsongeschikten

De IBNR-voorziening wordt gelijkgesteld aan de verschuldigde herverzekeringspremies voor het arbeidsongeschiktheidsrisico in de twee voorafgaande jaren. Omdat de kring in april 2017 gestart is, bestaat de IBNR ultimo 2018 alleen uit de verschuldigde herverzekeringspremies voor het arbeidsongeschiktheidsrisico van april 2017 tot ultimo 2018. Omdat het arbeidsongeschiktheidsrisico volledig is herverzekerd, wordt tegenover de IBNR op de balans een even groot herverzekeringsdeel opgenomen.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Dekkingsgraad

De actuele dekkingsgraad van het fonds wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de kortlopende schulden en het premiedepot te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden en is daarmee minder afhankelijk van dagkoersen dan de actuele dekkingsgraad. Onder het FTK is de beleidsdekkingsgraad leidend voor alle beleidsmaatregelen.

De reële dekkingsgraad is gedefinieerd als de verhouding tussen het aanwezige vermogen en de technische voorzieningen waarbij in elk kalenderjaar rekening wordt gehouden met voorwaardelijke toeslagverlening conform het toeslagbeleid. Het gaat hier om de reële dekkingsgraad die in de wet is opgenomen, waarbij de beleidsdekkingsraad wordt afgezet tegen de dekkingsgraad waarbij de kring volledig kan indexeren, en de lasten van het volledig indexeren vastgesteld worden op de bepaling toekomstbestendig indexeren.

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Algemeen

Baten en lasten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn sterk gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten zijn opgenomen in het resultaat.

Premiebijdragen voor risico fonds (van werkgevers en werknemers)

Onder premiebijdragen wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Beleggingsresultaten

(In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten worden verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten. Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als indirecte beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. Aankoopkosten zijn verwerkt in de reële waarde van de beleggingen. Verkoopkosten worden verantwoord als onderdeel van de herwaarderingen.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe en de daaraan toegerekende interne kosten verstaan.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen, e.d.

Overige baten

Overige baten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben.

Pensioenuitkeringen

Pensioenuitkeringen zijn de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

Pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben.

Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariële berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. De voorziening pensioenverplichtingen is in het boekjaar opgerent met -0,260% (2017: -0,217%). Dit is de éénjaarsrente uit de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2017.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen zijn vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de technische voorzieningen. De afname van de voorzieningen is het bedrag dat vrijkomt voor de financiering van pensioenen in het verslagjaar.

Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten

Jaarlijks wordt 2,4% van de pensioenopbouw en de inkomende waardeoverdrachten toegevoegd aan de technische voorziening ten behoeve van de pensioenuitvoeringskosten. Daarnaast valt 2,4% van de uitkeringen, afkopen en uitgaande waardeoverdrachten vrij uit de technische voorziening ten behoeve van pensioenuitvoeringskosten (excassokosten).

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Hieronder zijn opgenomen de aan het verslagjaar toe te rekenen overdrachtswaarde van de overgenomen respectievelijk overgedragen pensioenaanspraken met betrekking tot de actuariële waarde.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de reële waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur.

Wijziging actuariële uitgangspunten

Mutatie technische voorzieningen uit hoofde van wijziging actuariële uitgangspunten heeft betrekking op onder andere de aanpassing van de prognosetafels. Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar de toelichting in de grondslagen inzake wijziging grondslagen.

Overige wijzigingen

Hieronder zijn opgenomen de mutaties van de technische voorziening met betrekking tot kanssystemen.

Saldo overdrachten van rechten voor risico fonds en risico deelnemers

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Herverzekeringen

De herverzekeringslasten worden toegerekend aan de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

GRONDSLAGEN KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is opgesteld overeenkomstig de directe methode. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioen- en beleggingsactiviteiten.

5 TOELICHTING OP DE BALANS

(x € 1.000)

ACTIVA

1. Beleggingen voor risico fonds

De kring belegt in modules, overlayfondsen en beleggingsfondsen. Het verloopoverzicht is opgesteld op module- en fondseniveau, omdat de financiële stromen ook op module- en fondseniveau verlopen.

Verloopoverzicht op module en fondseniveau 2018

	Stand per 1 januari 2018	Aankopen	Verkopen	Overige mutaties	Waarde mutaties	Stand per 31 december 2018
Module Rendement	57.489	1.700	-1.000	-	-4.047	54.142
Module Rente	101.560	6.450	-2.000	-	1.049	107.059
Module Inflatie	17.288	900	-	-	-1.069	17.119
Overlay fondsen	26.266	28.679	-29.238	-	3.389	29.096
Beleggingsfondsen	4.160	4	-711	-	424	3.877
Beleggingsdebiteuren	122	-	-	-77	-	45
Liquide middelen	292	-	-	-194	-	98
Totaal	207.177	37.733	-32.949	-271	-254	211.436

Verloopoverzicht op module en fondseniveau 2017

	Stand per 1 april 2017	Aankopen	Verkopen	Overige mutaties	Waarde- mutaties	Stand per 31 december 2017
Module Rendement	-	54.970	-	-	2.519	57.489
Module Rente	-	100.168	-	-	1.392	101.560
Module Inflatie	-	16.800	-	-	488	17.288
Overlay fondsen	-	55.647	-28.117	-	-1.264	26.266
Beleggingsfondsen	-	4.397	-1.353	572	544	4.160
Beleggingsdebiteuren	-	-	-	122	-	122
Liquide middelen	-	-	-	292	-	292
Totaal	-	231.982	-29.470	986	3.679	207.177

Op basis van doorkijk op de modules en fondsen tot de onderliggende beleggingen bestaan de modules en fondsen ultimo boekjaar uit onderstaande beleggingscategorieën.

Belegde waarden per beleggingscategorie op basis van doorkijk per 31 december 2018

	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Module Rendement	-	37.522	16.424	-	196	54.142
Module Rente	-	-	107.059	-	-	107.059
Module Inflatie	8.184	-	5.215	-	3.720	17.119
Overlay fondsen	-	-	-	29.096	-	29.096
Beleggingsfondsen	2.568	273	-	-	1.036	3.877
Beleggingsdebiteuren	-	45	-	-	-	45
Liquide middelen	-	-	-	-	98	98
Stand per 31 december 2018	10.752	37.840	128.698	29.096	5.050	211.436

Belegde waarden per beleggingscategorie op basis van doorkijk per 31 december 2017

	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Module Rendement	-	40.607	16.728	-	154	57.489
Module Rente	-	-	101.560	-	-	101.560
Module Inflatie	7.569	-	5.078	-	4.641	17.288
Overlay fondsen	-	-	-	26.266	-	26.266
Beleggingsfondsen	2.361	392	-	-	1.407	4.160
Beleggingsdebiteuren	-	53	69	-	-	122
Liquide middelen	-	-	-	-	292	292
Stand per 31 december 2017	9.930	41.052	123.435	26.266	6.494	207.177

Onder derivaten zijn de Overlay Fondsen opgenomen. Aangezien de kring niet de onderliggende belegging in zijn bezit heeft, maar alleen een deelneming in de Overlay Fondsen, is feitelijk de exposure van de kring naar een derivatenbelegging, ongeacht de onderliggende asset categorieën daarin. Onder derivaten werden voorheen de posities in de fondsen op basis van doorkijk gerapporteerd als belegging van de kring. Een derivaat in een overlay fonds was een derivaat en een staatsobligatie in datzelfde fonds was een vastrentende waarde. De vergelijkende cijfers zijn hierop aangepast.

De valutaderivaten zijn niet opgenomen onder derivaten. Deze zijn onderdeel van de beleggingscategorie van de pools waarvan zij deel uitmaken.

Reële waarde

Afgezien van de beleggingsvorderingen en -schulden zijn de beleggingen van het fonds gewaardeerd tegen reële waarde. Het is over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Rechtstreeks en via de modules rendement, inflatie en rente en overlayfondsen wordt belegd in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen, waarbij deze beleggingsfondsen beleggen in vastgoed, aandelen, vastrentende waarden, derivaten en overige beleggingen. Niet aan een beurs genoteerde beleggingsfondsen zijn gewaardeerd tegen de reële waarde die is bepaald op basis van de meest recente door het beleggingsfonds afgegeven intrinsieke waarde.

Vastgoedbeleggingen

De vastgoedbeleggingen zijn als volgt gespecificeerd:

	31-12-2018	31-12-2017
Specificatie naar soort:		
Indirect vastgoed (participaties in beleggingsfondsen)	10.752	9.930

Aandelen

De aandelen zijn als volgt gespecificeerd:

	31-12-2018	31-12-2017
Specificatie naar soort:		
Beursgenoteerde aandelen	37.522	40.607
Venture capital (private equity)	273	392
Beleggingsdebiteuren	45	53
	37.840	41.052

Vastrentende waarden

De vastrentende waarden zijn als volgt gespecificeerd:

	31-12-2018	31-12-2017
Specificatie naar soort:		
Vastrentende waarden beleggingsfondsen	128.698	123.366
Beleggingsdebiteuren	-	69
	128.698	123.435

Derivaten

De derivaten kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2018	31-12-2017
Specificatie naar soort:		
Overlay Fondsen	29.096	26.266

Overige beleggingen

De overige beleggingen zijn als volgt gespecificeerd:

	31-12-2018	31-12-2017
Specificatie naar soort:		
Commodities	3.657	4.574
Infrastructuur	1.038	1.408
Mix fondsen	257	221
Liquide middelen	98	291
	<u>5.050</u>	<u>6.494</u>

2. Vorderingen en overlopende activa

	31-12-2018	31-12-2017
Premiedebiteuren	691	683
Vordering op herverzekeraar inzake claim	182	-
Rekening-courant SAAPF	-	1
Vordering op herverzekeraar inzake IBNR	558	228
Overige vorderingen	-	22
	<u>1.431</u>	<u>934</u>

Bij de waardering van vorderingen wordt rekening gehouden met het risico van oninbaarheid door hiervoor een voorziening in aftrek te brengen op het saldo van de uitstaande vorderingen. Voor gelijksoortige posten met gelijksoortige risico's wordt gezamenlijk een schatting gemaakt van verliezen en risico's op balansdatum. Deze systematiek om de voorziening vast te stellen wordt gerekend tot de statische methode.

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

3. Overige activa

	31-12-2018	31-12-2017
Rabobank	<u>489</u>	<u>969</u>

Onder de liquide middelen zijn opgenomen kasmiddelen en banktegoeden die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn.

Bankrekeningen die beheerd worden door de vermogensbeheerder zijn onder de overige beleggingen opgenomen.

Er zijn geen kredietfaciliteiten van toepassing.

PASSIVA

4. Eigen vermogen

Mutatieoverzicht eigen vermogen

	Premiedepot	Algemene reserve	Totaal
Stand per 1 januari 2018	1.019	-416	603
Uit bestemming saldo van baten en lasten	474	-10.438	-9.964
Stand per 31 december 2018	1.493	-10.854	-9.361
	Premiedepot	Algemene reserve	Totaal
Stand per 31 maart 2017	-	-	-
Uit bestemming saldo van baten en lasten	1.019	-416	603
Stand per 31 december 2017	1.019	-416	603

Het premiedepot is berekend op basis van de voorgeschreven berekeningswijze in de uitvoeringsovereenkomst. De uitkomst van deze berekening wijkt af van de vastgestelde kostendeekkende premie, omdat niet volledig met dezelfde compenten wordt gerekend.

In juni 2018 heeft het premiedepot het maximum bereikt van 4,5% van de pensioengrondslagen van alle actieve deelnemers (1.493).

	31-12-2018		31-12-2017	
	In %		In %	
Solvabiliteit				
Pensioenvermogen	211.013	95,1	207.197	99,8
Af: technische voorzieningen	221.867	100,0	207.613	100,0
Eigen vermogen	-10.854	-4,9	-416	-0,2
Af: vereist eigen vermogen	31.696	14,3	30.851	14,9
Vrij vermogen	-42.550	-19,2	-31.267	-15,1
Minimaal vereist eigen vermogen	9.421	4,3	8.951	4,3
Actuele dekkingsgraad		95,1		99,8
Beleidsdekkingsgraad		98,8		97,2
Reële dekkingsgraad		80,1		78,2

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt het fonds gebruik van het standaardmodel. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van het fonds. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen onder de paragraaf Risicobeheer.

De dekkingsgraad is als volgt berekend: (Totale activa -/- kort- en langlopende schulden -/- premiedepot) / Technische voorzieningen * 100%.

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraden van de afgelopen 12 maanden. De beleidsdekkingsgraad is bepalend voor de financiële positie van het fonds.

Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad, bevindt het fonds zich in een situatie van dekkingstekort. Indien de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad, maar wel tenminste gelijk is aan de minimaal vereiste dekkingsgraad, bevindt het fonds zich in een situatie van reservetekort.

In de reële dekkingsgraad wordt de verwachte stijging van de prijzen meegenomen als pensioenverplichting. Een reële dekkingsgraad van 100% wil zeggen dat de kring volledige toeslag kan verlenen op basis van de (verwachte) prijsinflatie conform een toekomstbestendig toeslagbeleid. Een toekomstbestendig toeslagbeleid houdt in:

1. Toeslag kan verleend worden vanaf een beleidsdekkingsgraad van 110%.
2. Toeslagverlening is alleen toegestaan als er voldoende vermogen is om deze toeslag naar verwachting ook in de toekomst te kunnen verlenen.

De solvabiliteit van het fonds is niet toereikend. Er is sprake van een reservetekort.

Het verloop van de actuele dekkingsgraad is als volgt:

	2018	2017
	%	%
Dekkingsgraad per 1 januari / 31 maart	99,8	100,0
Premie	0,2	0,2
Uitkeringen	-	-
Toeslagverlening	-	-
Verandering van de rentetermijnstructuur	-4,9	-0,2
Rendement op beleggingen	0,1	2,0
Overige oorzaken	-0,2	-2,2
Kruiseffecten	0,1	-
Dekkingsgraad per 31 december	95,1	99,8

Herstelplan

Op basis van het FTK moet een pensioenfonds een herstelplan opstellen indien de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad. De Kring Bavaria heeft in 2017 een herstelplan ingediend. In 2018 is het herstelplan geactualiseerd. Het geactualiseerde herstelplan gaat uit van een beleidsdekkingsgraad van 101,3% per 31 december 2018. De werkelijke beleidsdekkingsgraad per 31 december 2018 bedraagt 98,8%.

Op basis van de actualisatie van het herstelplan in 2018 blijkt dat de kring zonder aanvullende maatregelen binnen de gestelde termijn uit herstel zal zijn. Naar verwachting zal de beleidsdekkingsgraad eind 2023 hoger zijn dan de vereiste dekkingsgraad.

5. Technische voorzieningen voor risico fonds

	31-12-2018	31-12-2017
Specificatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds:		
Voorziening pensioenverplichtingen	221.867	207.613

Mutatieoverzicht technische voorzieningen

	2018	2017
Stand per 31 maart	207.613	-
Pensioenopbouw	7.565	5.232
Rentetoevoeging	-553	-348
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-3.220	-2.209
Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten	97	62
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-	207.205
Wijziging marktrente	10.669	349
Wijziging actuariële uitgangspunten	-1.129	-2.823
Overige wijzigingen	825	145
Stand per 31 december	221.867	207.613

Specificatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds:

	31-12-2018		31-12-2017	
	Aantal		Aantal	
Deelnemers	908	118.588	891	114.100
Gewezen deelnemers	709	47.978	637	40.932
Pensioentrekkenden	313	55.301	311	52.581
	1.930	221.867	1.839	207.613

Korte beschrijving van de pensioenregeling

Binnen Kring Bavaria vindt pensioenopbouw plaats op basis van een uitkeringsovereenkomst in de vorm van een collectieve beschikbare premieregeling. De basis voor de pensioenopbouw is de premie. Als de premie niet toereikend is om de pensioenopbouw en de daaraan verbonden (administratie)kosten te kunnen financieren, dan kan het tekort eventueel uit het premiedepot onttrokken worden. Hieronder is een aantal kenmerken van de pensioenregeling 2018 opgenomen:

Pensioenrichtleeftijd: 68 (2017: 67)

Pensioengrondslag: Pensioengevend salaris - franchise

Franchise:

-Indien Bavaria-cao: 14.390 (2017: 14.108)

-Indien Buiten Bavaria-cao: 15.643 (2017: 15.336)

Ouderdomspensioen:

-Indien Bavaria-cao geldt: in beginsel 1,800% van de PG;

-Indien Buiten cao-regeling geldt: in beginsel 1,6300%.

Als de premie en de middelen uit het premiedepot tezamen naar verwachting niet gelijk zijn aan de gedempte kostendeckende premie als bedoeld in artikel 128 PW voor het volgende kalenderjaar, dan wordt het opbouwpercentage van het ouderdomspensioen voor het volgende kalenderjaar verlaagd.

Partnerpensioen (op risicobasis):

-Indien Bavaria-cao geldt: 1,0800% van de PG;

-Indien Buiten cao-regeling geldt: 0,9780% van de PG

Wezenpensioen (op risicobasis):

-Indien Bavaria-cao geldt: 0,2520% van de PG;

-Indien Buiten cao-regeling geldt: 0,2282% van de PG

Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid: Op basis van een 6-klassen systeem

Vervroegen en uitstellen:

Maximaal ingaand vanaf 5 jaar voor en tot 5 jaar na de voor de betreffende Deelnemer geldende AOW-leeftijd

Variatie in de uitkeringen (hoog-laag):

Gedurende maximaal 10 jaar eerst een hoge uitkering en daarna een lagere uitkering

Uitruilen:Uitruil van ouderdomspensioen in partnerpensioen en vice versa

Deeltijdpensioen:5 jaar voor en tot 5 jaar na de voor de betreffende Deelnemer geldende AOW-leeftijd"

Toeslagverlening

Het Bestuur beslist jaarlijks of en in hoeverre binnen Kring Bavaria een toeslag op pensioenaanspraken en pensioenrechten van de (gewezen) deelnemers, gewezen partners en pensioengerechtigden kan worden toegekend. Alleen als en voor zover de middelen van Kring Bavaria, naar het oordeel van het Bestuur, tenminste toereikend zijn voor een toeslag, wordt deze verleend. De toeslagverlening op pensioenaanspraken en pensioenrechten is voorwaardelijk. De ambitie voor de voorwaardelijke toeslagen is de stijging van de Consumentenprijsindex voor alle huishoudens (afgeleid), over de periode 1 oktober van enig jaar ten opzichte van 1 oktober van het jaar daarvoor.

Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd. De toeslagverlening wordt uit beleggingsrendement van Kring Bavaria gefinancierd.

Het Bestuur beslist daarnaast, indien en voor zover voldaan wordt aan de in artikel 137 lid 2 onder c PW gestelde voorwaarden en aan de fiscale wet- en regelgeving, jaarlijks per 1 januari of en in hoeverre een in het verleden niet verleende toeslag of een in het verleden doorgevoerde korting van pensioenaanspraken en/of pensioenrechten gecompenseerd kan worden (zogenoemde inhaaltoeslag).

De toeslagruimte wordt als volgt bepaald. Het Bestuur streeft, rekening houdend met een evenwichtige belangenafweging, ernaar de voorwaardelijke toeslag te verlenen. Hiertoe beoordeelt het Bestuur jaarlijks of en in hoeverre het verlenen van een toeslag mogelijk is. Het Bestuur betreft in zijn beoordeling onder meer:

- a) de financiële positie van de Kring Bavaria en de eisen die de Pensioenwet daaraan stelt in het algemeen; én;
- b) de beleidsdekkingsgraad per 31 oktober van de Kring Bavaria.

Voor de toe te kennen toeslag hanteert het Bestuur onderstaande leidraad. Het Bestuur kan besluiten om van deze leidraad af te wijken.

- i. als de beleidsdekkingsgraad van Kring Bavaria lager is dan 110% worden geen toeslagen verleend;
- ii. als de beleidsdekkingsgraad van Kring Bavaria boven de 110% is dan wordt er (gedeeltelijke) toeslag verleend voor zover deze in de toekomst te realiseren is;
- iii. als de beleidsdekkingsgraad van Kring Bavaria hoger is dan de dekkingsgraad berekend conform de toeslagregel (TBI-grens, zijnde de dekkingsgraad waarboven volledige toeslag kan plaatsvinden), kan een volledige toeslag worden verleend.

Inhaaltoeslagen kunnen worden verleend als dit wettelijk is toegestaan.

6. Overige schulden en overlopende passiva

	31-12-2018	31-12-2017
Herverzekeringen	146	185
Vooruit gefactureerde premies	693	669
Te betalen vermogensbeheerkosten	11	10
	<u>850</u>	<u>864</u>

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Risicobeheer en derivaten

Solvabiliteitsrisico

Het fonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de reële waarde van de pensioenverplichtingen.

Het belangrijkste risico voor het fonds is het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het fonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit van het fonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het fonds de premie voor de onderneming en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslag van opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

	31-12-2018	31-12-2017
Het tekort op FTK-grondslagen is als volgt:		
Technische voorzieningen	221.867	207.613
Buffers:		
S1 Renterisico	8.894	8.912
S2 Risico zakelijke waarden	18.006	16.934
S3 Valutarisico	5.175	5.598
S4 Grondstoffenrisico	2.219	2.087
S5 Kredietrisico	10.341	10.469
S6 Verzekeringstechnisch risico	7.778	7.422
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-
S9 Operationeel risico	-	-
S10 Actief beheerrisico	3.780	3.548
Diversificatie effect	-24.497	-24.119
Totaal S (vereiste buffers)	31.696	30.851
Vereist vermogen (artikel 132 Pensioenwet)	253.563	238.464
Pensioenvermogen (totaal activa - schulden)	211.013	207.197
Tekort	-42.550	-31.267

Het fonds heeft ter afdekking van risico's derivatencontracten afgesloten. Hiermee is bij het bepalen van de vereiste buffers rekening gehouden. Bij de berekening van de buffers past het fonds het standaardmodel van DNB toe, waarbij uitgegaan wordt van het vereist vermogen in evenwichtssituatie, gebaseerd op de strategische asset mix.

Beleid en risicobeheer

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- beleggingsbeleid;
- premiebeleid;
- herverzekeringsbeleid;
- toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van ALM-studies. Een ALM-studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de belangrijkste (beleggings)risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van derivaten. Onderstaande uitwerking van de risico's is gebaseerd op de feitelijke standen per ultimo verslagjaar.

S1 Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarden van de vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen wijzigen als gevolg van veranderingen in de marktrente.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de duration. De duration is de (met de contante waarde van de kasstromen) gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren. De duration geeft aan hoeveel procent bij benadering de reële waarde verandert bij een parallelle verschuiving van de rentecurve met 1 procentpunt. Een hoge duration geeft een hoge gevoeligheid voor veranderingen in de rente weer.

	31-12-2018		31-12-2017	
	Balanswaarde	Duration	Balanswaarde	Duration
Vastrentende waarden (voor derivaten)	128.698	4,8	123.435	4,8
Totaal beleggingen (na derivaten)	211.436	12,4	207.177	12,0
Technische voorzieningen	221.867	21,9	207.613	21,6

Op balansdatum is de duration van de beleggingen aanzienlijk korter dan de duration van de verplichtingen. Er is daarom sprake van een zogenaamde "duration-mismatch". Dit betekent dat bij een rentestijging de waarde van de beleggingen minder snel daalt dan de waarde van de verplichtingen (bij toepassing van de reële marktrentestructuur), waardoor de dekkingsgraad stijgt. Bij een rentedaling zal de waarde van de beleggingen minder snel stijgen dan de waarde van de verplichtingen, waardoor de dekkingsgraad daalt.

Het beleid van het fonds is gericht op het verkleinen van de "duration-mismatch". Dit wordt gerealiseerd door het kopen van meer langlopende obligaties in plaats van aandelen (aandelen hebben per definitie een duration van nul), binnen de portefeuille kortlopende obligaties vervangen door langlopende obligaties of door middel van renteswaps of swaptions. Bij een renteswap wordt een vaste lange rente geruild tegen een variabele korte rente. Het fonds ontvangt in dit geval een lange rente, vergelijkbaar met de kasstroom van een langlopende obligatie en betaalt daarvoor een variabele korte rente (bijvoorbeeld Euribor). Hierdoor wordt de "duration-mismatch" verkleind, maar het fonds wordt wel afhankelijk van de ontwikkeling van de korte rente die het fonds aan de tegenpartij betaalt. Bij het afsluiten van een swap kunnen dus mismatchrisico's worden afgedekt en worden nieuwe risico's geïntroduceerd die gepaard gaan met dit soort instrumenten (zoals liquiditeit, tegenpartij en juridisch risico).

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-12-2018		31-12-2017	
	In %		In %	
Resterende looptijd < 1 jaar	16.395	12,7	7.620	6,2
Resterende looptijd > 1 en < 5 jaar	34.562	26,9	38.613	31,3
Resterende looptijd > 5 jaar	77.741	60,4	77.202	62,5
	128.698	100,0	123.435	100,0

S2 Risico zakelijke waarden

Het risico zakelijke waarden of prijsrisico is het risico van waardeveranderingen door de ontwikkeling van marktprijzen, die wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardeveranderingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijsrisico wordt gemitigeerd door diversificatie.

	31-12-2018		31-12-2017	
	In %		In %	
Specificatie vastgoedbeleggingen naar regio:				
Europa	5.040	46,9	9.167	92,3
Noord-Amerika	3.812	35,5	289	2,9
Azië-Pacific	1.540	14,3	330	3,3
Australazië	331	3,1	144	1,5
Emerging markets	29	0,3	-	-
	10.752	100,0	9.930	100,0

	31-12-2018		31-12-2017	
	In %		In %	
Specificatie aandelen naar sector:				
Financiële instellingen (w.o. banken en verzekeraars)	5.431	14,4	6.319	15,4
Nijverheid en industrie	7.374	19,5	7.161	17,4
Handel	5.948	15,7	5.951	14,5
Overige dienstverlening	14.460	38,2	8.790	21,4
Diversen	4.627	12,2	12.831	31,3
	37.840	100,0	41.052	100,0

	31-12-2018		31-12-2017	
	In %		In %	
Specificatie aandelen naar regio:				
Europa	9.298	24,6	17.861	43,5
Noord-Amerika	16.982	44,9	19.081	46,5
Global	273	0,7	392	1,0
Azië-Pacific	3.878	10,3	3.164	7,7
Australazië	508	1,3	542	1,3
Emerging Markets	6.901	18,2	12	-
	<u>37.840</u>	<u>100,0</u>	<u>41.052</u>	<u>100,0</u>

S3 Valutarisico

Het valutarisico is het risico dat de waarde van een financieel instrument zal fluctueren als gevolg van veranderingen in valutawisselkoersen.

De vreemde valutapositie voor en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	Positie voor afdekking	Valuta- derivaten	Nettopositie na afdekking 2018	Nettopositie na afdekking 2017
Euro	159.095	28.076	187.171	186.535
Amerikaanse Dollar	23.166	-18.685	4.481	5.453
Britse Pond	3.215	-3.004	211	-306
Japanse Yen	3.567	-2.625	942	397
Hong Kong Dollar	2.836	-695	2.141	2.174
Canadese Dollar	1.270	-944	326	786
Zuid-Koreaanse Won	1.038	-	1.038	1.343
Australische Dollar	898	-853	45	-30
Zwitserse Frank	1.318	-677	641	252
Taiwanese Dollar	863	-	863	985
Zweedse Kroon	419	-325	94	444
Indiase Roepie	687	-	687	744
Singapore Dollar	448	-244	204	204
Nieuw-Zeelandse Dollar	31	-24	7	29
Overige	12.585	-	12.585	8.167
	<u>211.436</u>	<u>-</u>	<u>211.436</u>	<u>207.177</u>

De valutaderivaten zijn onderdeel van de beleggingscategorie waarin deze ter afdekking van het valutarisico zijn opgenomen.

S5 Kredietrisico

Het kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het fonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee "Over The Counter (OTC)"-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het fonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten, waardoor het fonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau, dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft ten opzichte van het fonds; het vragen van extra zekerheden zoals onderpand en dergelijke bij hypothecaire geldleningen en het uitlenen van effecten; het hanteren van prudente verstrekkingnormen bij hypothecaire geldleningen. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het fonds alleen belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementstelsel functioneert. Voordat in nieuwe markten wordt belegd, wordt eerst onderzoek gedaan naar de waarborgen op dit gebied. Met betrekking tot OTC-derivaten wordt door het fonds alleen gewerkt met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten, zodat posities van het fonds adequaat worden afgedekt door onderpand. Er wordt gebruik gemaakt van dagelijkse waarderingen.

	31-12-2018		31-12-2017	
	In %		In %	
Specificatie vastrentende waarden naar sector:				
Nederlandse Staat	7.842	6,1	9.341	7,6
Andere staten	65.713	51,1	71.930	58,2
Financiële instellingen	31.824	24,7	27.610	22,4
Handels- en industriële instellingen	10.315	8,0	10.359	8,4
Overige	13.004	10,1	4.195	3,4
	<u>128.698</u>	<u>100,0</u>	<u>123.435</u>	<u>100,0</u>
	31-12-2018		31-12-2017	
	In %		In %	
Specificatie vastrentende waarden naar regio:				
Mature markets	118.921	92,4	111.546	90,4
Emerging markets	9.777	7,6	11.889	9,6
	<u>128.698</u>	<u>100,0</u>	<u>123.435</u>	<u>100,0</u>

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende portefeuille kan het volgende overzicht worden gegeven:

	31-12-2018		31-12-2017	
		In %		In %
AAA	39.722	30,7	41.292	33,4
AA	40.373	31,4	39.641	32,1
A	9.864	7,7	11.329	9,2
BBB	21.842	17,0	20.706	16,8
BB	4.718	3,7	5.998	4,9
B	3.668	2,9	4.351	3,5
< B	1.275	1,0	1.955	1,6
Geen rating	7.236	5,6	-1.837	-1,5
	<u>128.698</u>	<u>100,0</u>	<u>123.435</u>	<u>100,0</u>

S6 Verzekeringstechnisch risico

Langlevenrisico

Het langlevenrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de technische voorziening. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting.

Door toepassing van CBS-tafel 2018-2060 met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevenrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat het fonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het fonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen. Het fonds heeft het overlijdensrisico herverzekerd.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het fonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen (schadereserve). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien. Het fonds heeft het arbeidsongeschiktheidsrisico herverzekerd.

S7 Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen. Hierdoor kan het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen voldoen. Waar de overige risicomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico wordt beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er wordt eveneens rekening gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies. Betreffende het liquiditeitsrisico wordt vermeld dat het fonds in haar beleggingsportefeuille over voldoende obligaties beschikt die onmiddellijk zonder waardeverlies verkocht kunnen worden gemaakt om eventuele onvoorziene uitstroom van geldmiddelen te financieren. Op basis hiervan heeft het bestuur besloten geen buffer voor liquiditeitsrisico aan te houden.

S8 Concentratierisico

Als een kring een gediversifieerde beleggingsportefeuille aanhoudt, mag de gevoeligheid van het eigen vermogen voor concentratierisico in het DNB-standaardmodel gelijk worden gesteld aan 0%. Omdat bij de kring sprake is van een gediversifieerde beleggingsportefeuille heeft het bestuur besloten geen buffer voor concentratierisico aan te houden.

S9 Operationeel risico

Het operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden door het fonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit geautomatiseerde systemen, enzovoorts. Deze kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door het bestuur. Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing houdt het fonds hiervoor geen buffer aan.

Systeemrisico

Het systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert waardoor beleggingen van het fonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het fonds niet beheersbaar.

S10 Actief beheerrisico

Het actief beheerrisico heeft betrekking op de ruimte om bij de uitvoering van het beleggingsbeleid af te wijken van de strategisch nageleefde portefeuille. De mate van actief beheer is bepaald aan de hand van de tracking error ten opzichte van de voor de portefeuille vastgestelde benchmark.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Investerings- en stortingsverplichtingen

Vooruitlopend op verwachte inkomende kasstromen bestaan per balansdatum de volgende investerings- en stortingsverplichtingen (zogenaamde voorbeleggingen):

	31-12-2018	31-12-2017
Private Equity	114	118
Infrastructuur	99	99
	<u>213</u>	<u>217</u>

6 TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

7. Premiebijdragen voor risico fonds (van werkgevers en werknemers)

	2018	Apr-dec 2017
Premiebijdragen	8.391	5.942

De kostendeekkende, gedempte en feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt:

	2018	Apr-dec 2017
Kostendeekkende premie	8.905	6.351
Gedempte premie	7.109	4.798
Feitelijke premie	8.391	5.942

De kostendeekkende premie is gebaseerd op de marktrente (nominale rentetermijnstructuur van 31 december 2017 gepubliceerd door DNB). Het bestuur heeft de gedempte premie vastgesteld op het verwacht rendement. De feitelijke premie is in 2018 hoger dan de gedempte premie.

De samenstelling van de kostendeekkende premie is als volgt:

	2018	Apr-dec 2017
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	7.337	5.347
Opslag voor uitvoeringskosten	475	221
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	1.093	783
	8.905	6.351

De samenstelling van de gedempte premie is als volgt:

	2018	Apr-dec 2017
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	3.960	2.728
Opslag voor uitvoeringskosten	475	221
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	590	417
Toeslagen	2.084	1.432
	7.109	4.798

8. Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds

2018	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheer	Totaal
Rente	-52	-	-	-52
Kosten vermogensbeheer	-	-	-12	-12
Modules en beleggingsfondsen	-	-254	-	-254
	<u>-52</u>	<u>-254</u>	<u>-12</u>	<u>-318</u>

Voor een specificatie van het indirect beleggingsrendement van de modules en beleggingsfondsen wordt verwezen naar de toelichting op de balans.

2017	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheer	Totaal
Rente	-2	-	-	-2
Dividend	67	-	-	67
Kosten vermogensbeheer	-	-	-30	-30
Modules en beleggingsfondsen	-	3.679	-	3.679
	<u>65</u>	<u>3.679</u>	<u>-30</u>	<u>3.714</u>

Het aandeel van het fonds in de beheerkosten die door de vermogensbeheerders ten laste van de beleggingsfondsen zijn gebracht is onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten. Deze bedragen over de verslagperiode 570 (2017: 421).

De transactiekosten zijn de kosten die gemaakt worden om de effectentransactie tot stand te brengen en uit te voeren. Deze zijn onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en bedragen 201 (2017: 122).

De performance gerelateerde kosten zijn onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en bedragen 8 (2017: 0).

9. Overige baten

	2018	Apr-dec 2017
Ontvangen bijdrage koopsom	<u>55</u>	<u>-</u>

10. Pensioenuitkeringen

	2018	Apr-dec 2017
Ouderdomspensioen	2.560	1.728
Partnerpensioen	614	456
Wezenpensioen	38	33
Afkopen	5	-
Anw-hiaat uitkeringen	3	-
	<u>3.220</u>	<u>2.217</u>

11. Pensioenuitvoeringskosten

	2018	Apr-dec 2017
Administratiekosten verrichtingen	287	220
Kosten belanghebbende orgaan	12	3
Intrest premiedebiteuren	-2	-
Governancekosten	84	54
Administratiekosten	21	13
Distributiekosten	126	81
Rente rekening courant bank	1	-
Overige kosten	23	-
	<u>552</u>	<u>371</u>

12. Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds

	2018	Apr-dec 2017
Pensioenopbouw	7.565	5.232
Rentetoevoeging	-553	-348
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-3.220	-2.209
Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten	97	62
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-	207.205
Wijziging marktrente	10.669	349
Wijziging actuariële uitgangspunten	-1.129	-2.823
Overige wijzigingen	825	145
	<u>14.254</u>	<u>207.613</u>

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariële berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. De voorziening pensioenverplichtingen is in het boekjaar opgerent met -0,260% (2017: -0,217%). Dit is de éénjaarsrente uit de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2017.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariële berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de uitbetaling van pensioenen van de verslagperiode.

Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariële berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in de verslagperiode.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening pensioenverplichtingen is het saldo van overgedragen pensioenverplichtingen (uitgaande waardeoverdrachten) en overgenomen pensioenverplichtingen (inkomende waardeoverdrachten).

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt hieronder verantwoord.

Wijziging actuariële uitgangspunten

De actuariële grondslagen en/of methoden worden periodiek beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien sterfte, langlevens en arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor zowel de gehele bevolking als specifiek voor de populatie van het pensioenfonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het pensioenfonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

De kring is in het boekjaar overgegaan van de overlevingstafel CBS-tafel 2017-2060 naar de overlevingstafel CBS-tafel 2018-2060. Dit heeft geleid tot een vrijval van de technische voorziening van 887.

Tevens is de kring in het boekjaar overgegaan van de CBS Maatwerktabellen 2008-2013 naar de CBS Maatwerktabellen 2007-2015. Dit heeft geleid tot een vrijval van de technische voorziening van 242.

Overige wijzigingen

	2018	Apr-dec 2017
Resultaat op kanssystemen:		
Resultaat op sterfte	-435	-50
Resultaat op arbeidsongeschiktheid	-339	-
Resultaat op mutaties	-22	13
Resultaat op overige technische grondslagen	-29	-108
	<u>-825</u>	<u>-145</u>

13. Saldo overdrachten van rechten voor risico fonds

	2018	Apr-dec 2017
Inkomende waardeoverdrachten	<u>-</u>	<u>201.227</u>
Wijziging technische voorziening inzake overdracht van rechten:		
- toevoeging aan de technische voorzieningen	<u>-</u>	<u>207.205</u>
Het resultaat op de waardeoverdrachten is als volgt:		
- overgenomen pensioenverplichting	<u>-</u>	<u>-5.978</u>

14. Herverzekeringen

	2018	Apr-dec 2017
Herverzekeringspremie overlijden	235	161
Herverzekeringspremie arbeidsongeschiktheid	330	228
Totaal premies	565	389
Uitkeringen van herverzekerd ouderdomspensioen	13	-82
Uitkeringen van herverzekerd arbeidsongeschiktheidspensioen	-95	-
Mutatie IBNR schades toekomstige arbeidsongeschiktheid	-330	-228
Eindafrekening uitloopprisico arbeidsongeschiktheidsverzekering	-87	-
	66	79

De eindafrekening arbeidsongeschiktheidsverzekering betreft de eindafrekening met betrekking tot het uitloopprisico 2 jaar na afloop van de per 31 december 2016 beëindigde overeenkomst met de herverzekeraar van Stichting Pensioenfonds Bavaria. De vordering op de herverzekeraar is gecedeerd door Stichting Pensioenfonds Bavaria aan Centraal Beheer Algemeen Pensioenfonds Kring Bavaria.

21 Overige gegevens

21.1 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds

VERKLARING OVER DE IN HET JAARVERSLAG OPGENOMEN JAARREKENING 2018

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2018 van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds te Zeist gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds en de collectiviteit-kringen Kring DC, Kring DB Koopkracht, Kring DB Premie, Kring DB Stabiliteit, Kring RBS en Kring Bavaria op 31 december 2018 en van het saldo van baten en lasten over 2018 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

- De balans per 31 december 2018.
- De staat van baten en lasten over 2018.
- De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.
- De financiële verantwoording van de collectiviteitkringen Kring DC, Kring DB Koopkracht, Kring DB Premie, Kring DB Stabiliteit, Kring RBS en Kring Bavaria, per collectiviteitkring bestaande uit:
 - de balans per 31 december 2018.
 - de staat van baten en lasten over 2018.
 - de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie "Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening".

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 30.000. De materialiteit is gebaseerd op 1% van de governancekosten (inclusief interest) in de bedrijfsomgeving van het pensioenfonds. Eveneens op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de financiële verantwoording per collectiviteitkring bepaald.

Deze materialiteit is gebaseerd op 1% van het pensioenvermogen van de collectiviteitkring.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met de organen belast met governance overeengekomen dat wij aan de organen belast met governance tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven 5% van de materialiteit rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Reikwijdte van de controle

Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds heeft de uitvoering van de financiële administratie, pensioenadministratie en het vermogensbeheer uitbesteed aan uitvoeringsorganisaties. De financiële informatie die ontvangen wordt van deze uitvoeringsorganisaties over administratieve basisgegevens die resulteren in de technische voorzieningen, premiebijdragen, uitkeringen, beleggingen, beleggingsresultaten en weerstandsvermogen zijn opgenomen in de jaarrekening van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds.

Wij hebben gebruik gemaakt van een andere accountant bij de controle van de financiële informatie over de beleggingen en beleggingsresultaten die ontvangen is van de uitvoeringsorganisatie. Gegeven onze verantwoordelijkheid voor het oordeel bij de jaarrekening zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de controlewerkzaamheden door de andere accountant. Wij hebben de andere accountant instructies gestuurd over de te volgen controleaanpak, de te hanteren materialiteit en de attentiepunten. Wij hebben de rapportage van de andere accountant geëvalueerd, de uitkomsten besproken en een dossierreview verricht op het dossier met betrekking tot de uitgevoerde werkzaamheden en de uitkomsten daarvan.

Door bovengenoemde werkzaamheden bij de uitvoeringsorganisatie, gecombineerd met aanvullende werkzaamheden op niveau van het pensioenfonds, hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de financiële informatie van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds verkregen om een oordeel te geven over de jaarrekening.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met de organen belast met governance gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

Berekening en financiering van het weerstandsvermogen van de bedrijfsomgeving

Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds dient een weerstandsvermogen aan te houden voor het opvangen van bedrijfsrisico's waarvan de eventuele financiële gevolgen niet ten laste kunnen worden gebracht van een collectiviteitskring. De hoogte van het weerstandsvermogen is afhankelijk van het beheerde pensioenvermogen, de eventuele dekking van aansprakelijkheidsrisico's en de uitkomsten van de interne risicoanalyse. In hoofdstuk 4 Toelichting, onderdeel "Weerstandsvermogen" van de Bedrijfsomgeving is beschreven aan welke voorwaarden het weerstandsvermogen dient te voldoen, hoe de hoogte ervan is bepaald en op welke wijze de financiering is geregeld. Het wettelijk uitgangspunt is dat dit vermogen doorlopend voldoende beschikbaar moet zijn. Een toelichting op het vereiste en aanwezige weerstandsvermogen en de wijze van financiering is weergegeven in noot 3 onderdeel "stichtingskapitaal en reserves" van de Bedrijfsomgeving.

Wij hebben de vaststelling van het vereiste weerstandsvermogen getoetst aan de door het bestuur uitgevoerde berekening van het benodigde weerstandsvermogen, het resultaat van de risicoanalyse en de wettelijke bepalingen. Wij hebben vastgesteld of de toelichting op het aanwezige weerstandsvermogen voldoet aan de wettelijke bepalingen en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. Verder hebben wij getoetst of de gemaakte financieringsafspraken het mogelijk maken dat het benodigde vermogen doorlopend beschikbaar is.

Betrouwbare uitvoering van processen voor pensioenbeheer en vermogensbeheer bij uitvoeringsorganisaties

Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds heeft de uitvoering van het pensioenbeheer en vermogensbeheer uitbesteed, maar blijft conform wetgeving eindverantwoordelijk voor de gehele dienstverleningsketen. De financiële informatie die ontvangen wordt van de uitvoeringsorganisaties is opgenomen in de jaarrekening van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds. Het pensioenfonds loopt het risico dat de uitbestede processen niet of onvoldoende worden beheerst en/of dat de ontvangen financiële informatie van de uitvoeringsorganisaties niet betrouwbaar is. In paragraaf 4.5 en 6.2 van het bestuursverslag, geeft het bestuur een nadere toelichting over de uitbesteding en de wijze waarop risico's verbonden met deze uitbesteding worden beheerst.

Wij hebben de juiste werking van interne beheersingsmaatregelen bij de uitvoeringsorganisaties, voor zover relevant voor onze controle van de jaarrekening, beoordeeld. Hierbij hebben wij gebruik gemaakt van de ontvangen ISAE 3402 type II-rapportages. Verder hebben wij kennis genomen van de rapportages van de uitvoeringsorganisaties en de toelichtingen hierop aan het bestuur. Daarnaast hebben wij gegevensgerichte cijferanalyses en deelwaarnemingen uitgevoerd, gericht op de uitkomsten van de relevante financiële informatiestromen.

Financiële positie van de collectiviteitkringen en de gevoeligheden ten aanzien van de waardering van de technische voorzieningen

De technische voorziening, waaronder de voorziening pensioenverplichtingen voor risico collectiviteitkring, betreft de belangrijkste verplichting in de balans van de collectiviteitkringen en vormt één van de belangrijkste componenten voor de berekening van de actuele dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad per collectiviteitkring.

Bij onze controle hebben wij bijzondere aandacht gegeven aan de waardering van de technische voorzieningen welke tot stand komt op basis van de administratieve basisgegevens en door het bestuur gekozen (actuariële) veronderstellingen en schattingselementen, zoals sterfte, samenlevensgegevens, uittreedleeftijd, arbeidsongeschiktheid en reactivering alsmede administratie- en excassokosten.

Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds heeft in de toelichting op de grondslagen voor waardering van activa en passiva van de collectiviteitkringen de grondslagen voor de waardering van de technische voorziening toegelicht. In noot 5 bij de financiële verantwoording van de collectiviteit-kringen is een verdere detaillering van de technische voorziening gegeven.

Wij hebben de redelijkheid van de aannames en schattingen van het bestuur met betrekking tot de gekozen (actuariële) veronderstellingen en de gehanteerde waarderingsgrondslagen getoetst en besproken met de certificerend actuaris. De certificerend actuaris onderzoekt onder meer de toereikendheid van de voorziening pensioenverplichtingen en de naleving van een aantal specifieke wettelijke bepalingen uit de Pensioenwet. Wij hebben de certificerend actuaris instructies gestuurd over de te volgen controleaanpak en attentiepunten. Wij hebben de rapportage van de certificerend actuaris geëvalueerd en de uitkomsten besproken. Daarnaast hebben wij controlewerkzaamheden uitgevoerd om de gehanteerde administratieve basisgegevens te toetsen.

Waardering van beleggingen welke gewaardeerd zijn op basis van waarderings-modellen en technieken

De beleggingen zijn een significante post op de balans van de collectiviteitkringen. Deze beleggingen dienen volgens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde.

Voor een groot deel van de beleggingen is de marktwaarde te toetsen aan transacties die tot stand zijn gekomen op de financiële markten, maar er zijn ook beleggingen die worden gewaardeerd op basis van waarderingsmodellen. Het met behulp van deze modellen bepalen van de marktwaarde is complex en bevat subjectieve elementen die bij de berekening worden gehanteerd.

In de toelichting op de grondslagen voor waardering van activa en passiva van de collectiviteitkringen geeft Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds inzicht in de gehanteerde waarderingmethoden van de beleggingen. Een beschrijving van deze modellen en technieken is weergegeven in noot 1 bij de financiële verantwoording van de collectiviteitkringen. Uit deze toelichting blijkt ook welk deel van de beleggingen op balansdatum is gewaardeerd met behulp van waarderingsmodellen en technieken.

Wij hebben vastgesteld of de in de grondslagen voor waardering van activa en passiva van de collectiviteitkringen beschreven modellen en technieken geschikt zijn om, binnen de geldende wettelijke bepalingen en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, te kunnen komen tot een marktwaarde van deze beleggingen. Verder hebben wij getoetst of de toepassing van deze modellen en technieken bij het bepalen van de marktwaarde overeenkomstig de beschreven uitgangspunten heeft plaatsgevonden.

VERKLARING OVER DE IN HET JAARVERSLAG OPGENOMEN ANDERE INFORMATIE

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- Het bestuursverslag.
- De overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- Met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.
- Alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW vereist is.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van het bestuursverslag en de overige gegevens, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

BESCHRIJVING VAN VERANTWOORDELIJKHEDEN MET BETREKKING TOT DE JAARREKENING

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De organen belast met governance zijn verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan

voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de stichting haar continuïteit niet langer kan handhaven.

- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de controle. In dit kader hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden voor de financiële informatie die ontvangen wordt van de uitvoeringsorganisaties. Bepalend hierbij zijn de omvang en/of het risicoprofiel van de activiteiten.

Wij communiceren met het bestuur en de organen belast met governance onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan het bestuur en de organen belast met governance dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met het bestuur en de organen belast met governance over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met de organen belast met governance hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Amsterdam, 25 juni 2019

Deloitte Accountants B.V.

Was getekend: drs. M. van Luijk RA

21.2 Statutaire regeling omtrent de bestemming van het resultaat van de bedrijfsomgeving

Statutair is bepaald dat baten die niet zijn toe te wijzen aan een specifieke Collectiviteitskring worden toegevoegd aan het vermogen van de Stichting (artikel 3, leden 1 en 6). Gezien het afgescheiden karakter van de kringvermogens betekent dit dat resultaten in een kring aan het vermogen van de kring worden toegevoegd.

Bijlage 1: Begrippenlijst

Aandeel	Een aandeel is een deel van het eigendom van een bedrijf. Door het kopen van een aandeel, krijgt de koper een aantal rechten bij een bedrijf. Hierdoor heeft het aandeel een bepaalde waarde.
Abtn	Afkorting voor Actuariële en Bedrijfstechnische Nota. In deze, door de wet verplicht gestelde nota, wordt het beleid van een kring beschreven op het gebied van financiering, beleggingen, pensioenen en toeslagverlening.
Actuele dekkingsgraad	Zie dekkingsgraad
Alpha	Alpha is het extra rendement van een portefeuille bovenop het rendement van de benchmark. Bij een positieve alpha heeft de portefeuille het beter gedaan dan verwacht.
AFM	Autoriteit Financiële Markten.
AG-Prognosetafels	Prognosetafels geven de gemiddelde waargenomen overlevings- en sterfrequenties binnen de Nederlandse bevolking weer over een afgelopen vijfjarige periode en projecteren die naar de toekomst op basis van de in de in het verleden waargenomen en naar de toekomst doorgetrokken trends in deze frequenties. Zij worden gebruikt bij het berekenen van pensioenpremies en de waardering van de pensioenverplichtingen. Er zijn voor mannen en vrouwen aparte prognosetafels afgeleid: GBM en GBV.
Asset Liability Management (ALM)	Analyse van de onderlinge samenhang van pensioenverplichtingen, premiebeleid en beleggingsportefeuille.
Beleggingsfonds	Instelling die geld van derden belegt in aandelen of andere beleggingssoorten.
Beleggingsmix	De verdeling van beleggingen over verschillende beleggingscategorieën, zoals aandelen, vastrentende waarden en overige beleggingen. Ook wel beleggingsportefeuille.
Beleidsdekkingsgraad	Sinds 1 januari 2015 zijn pensioenfondsen verplicht om te rekenen met de zogenoemde 'Beleidsdekkingsgraad': het gemiddelde van de dekkingsgraad over de afgelopen 12 maanden. Deze dekkingsgraad is minder gevoelig voor plotselinge of tijdelijke bewegingen.
Benchmark	Representatieve herbeleggingsindex waartegen de prestaties van de beleggingsportefeuille worden afgezet (bijvoorbeeld AEX-index, MSCI-index).

Credits	Engelse benaming voor bedrijfsobligaties. Verzamelnaam voor vastrentende beleggingen die uitgegeven worden door bedrijven met uiteenlopende kredietwaardigheid (ratings).
Deelnemer	De persoon die conform het bepaalde in het Pensioenreglement tot het deelnemerschap is toegelaten en pensioenaanspraken jegens het fonds verwerft.
Dekkingsgraad	De dekkingsgraad laat zien of wij financieel gezond zijn. Is de dekkingsgraad 100%, dan hebben wij precies genoeg geld om de huidige en toekomstige pensioenen zonder verhoging voor inflatie uit te betalen. De dekkingsgraad is de procentuele verhouding tussen de bezittingen, verlaagd met overige schulden en de voorziening pensioenverplichtingen.
Derivaten	Van effecten afgeleide financiële instrumenten (beleggingsproducten), waarvan de waarde afhankelijk is van de waarde van andere meer onderliggende variabelen als valuta's, effecten en rentes. Voorbeelden zijn futures en swaps.
DNB	De Nederlandsche Bank.
Eigen Belanghebbendenorgaan (BO)	Een belanghebbendenorgaan als bedoeld in artikel 115b, lid 1 van de Pensioenwet voor een eigen kring. Dit is het medezeggenschapsorgaan per kring.
Eigen kring	Een kring waarin één pensioenregeling op basis van één Uitvoeringsovereenkomst of Uitvoeringsreglement wordt uitgevoerd.
Eigen vermogen	Buffer om mogelijke waardedalingen van de in de kring aanwezige middelen op te vangen. Iedere kring is verplicht om te beschikken over een voldoende grote buffer.
Ervaringssterfte	Omdat aangenomen wordt dat de werkende bevolking gezonder is dan de niet werkende bevolking wordt op basis van ervaringscijfers op de sterftekansen zoals ontleend aan de prognosetafel een leeftijdsafhankelijke afslag toegepast. Door rekening te houden met deze ervaringssterfte hoeven geen leeftijdscorrecties te worden toegepast.
Feitelijke premie	De feitelijke premie is de premie zoals deze daadwerkelijk wordt geheven in het boekjaar.
Franchise	Het deel van het salaris dat niet wordt meegenomen bij het berekenen van de pensioengrondslag.

Futures	Termijncontract, waarin toekomstige aankoop en verkoop van financiële waarden zijn vastgelegd. Futures worden gebruikt om beleggingsrisico's af te dekken, maar ook voor de uitvoering van tactische asset allocatie.
Gedempte kostendeekkende premie	De gedempte premie wordt berekend door de rente of het rendement te baseren op een voortschrijdend gemiddelde uit het verleden of het rendement op een verwachting voor de toekomst.
Gewezen deelnemer	De voormalige deelnemer die geen pensioen meer verwerft in deze pensioenregeling en die een pensioenaanspraak heeft behouden bij het fonds. In het pensioenreglement is opgenomen wanneer de deelname eindigt.
Grondstoffen	Grondstoffen en goederen waarvan de prijs in hoge mate wordt bepaald door de actuele vraag en aanbod. Voorbeelden zijn olie, graan en metalen.
Herstelplan	In het geval dat de dekkinggraad van een kring lager is dan de vereiste dekkinggraad dient de kring een herstelplan op te stellen. In dit plan zijn maatregelen opgenomen waardoor de kring binnen de wettelijke kaders kan herstellen.
High yield	Obligaties met een kredietwaardigheid lager dan BBB.
Kostendeekkende premie	De kostendeekkende premie bestaat uit de actuarieel benodigde premie voor de pensioenverplichtingen, een opslag die nodig is voor het in stand houden van het vereist eigen vermogen, een opslag voor uitvoeringskosten van de kring en de premie die actuarieel benodigd is voor de voorwaardelijke onderdelen van de regeling.
(Standaard)kring	Een gespecificeerde verzameling van pensioenregelingen die wordt uitgevoerd door het fonds waarvoor een afgescheiden vermogen wordt aangehouden.
Kringoverstijgend medezeggenschapsorgaan	Het orgaan van de Stichting als bedoeld in artikel 17A van de Statuten. Samen met de vertegenwoordigers vanuit de standaardkring(en) en de eigen kring(en) is er een kringoverstijgend medezeggenschapsorgaan (KOM). Het belanghebbendenorgaan zorgt voor de belangen van werkgevers, werknemers en gepensioneerden uit de kring.
Middellood(regeling)	Het middellood is de hoogte van het gemiddelde salaris gedurende de hele loopbaan. Bij de middelloodregeling hangt het uiteindelijke pensioen af van het aantal jaren dat een deelnemer bij de werkgever in dienst is geweest en het salarisverloop tijdens deze werkzame periode. Het op te bouwen pensioen is bij deze regeling een gewogen gemiddelde van alle pensioengrondslagen over de gehele periode van deelname aan de regeling.

Minimaal vereiste dekkingsgraad/ Minimaal Vereist Eigen Vermogen	Naast de vereiste dekkingsgraad wordt ook een minimaal vereiste dekkingsgraad (MVEV) berekend. Ligt de beleidsdekkingsgraad onder de minimaal vereiste dekkingsgraad dan is sprake van een dekkingstekort. Als deze situatie zich onafgebroken gedurende 5 jaren voordoet dan moet het fonds binnen zes maanden maatregelen nemen waardoor het in een keer aan het MVEV voldoet.
Obligatie	Een obligatie is een bewijs van deelname in het kapitaal van een bedrijf of de overheid. Het is een schuldbewijs tegen een (meestal) vaste rente. Het is mogelijk om in obligaties te handelen, dit gebeurt op de effectenbeurs.
Opkomende markten	Markten die eerder achterbleven bij de economische ontwikkeling, maar waarvan de vooruitzichten nu goed zijn. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om markten in Midden- en Zuid-Amerika, Midden- en Oost-Europa, het Verre Oosten en Zuid-Afrika.
Pensioengerechtigde	De persoon voor wie het pensioen is ingegaan.
Pensioengrondslag	Het gedeelte van het salaris dat de grondslag vormt voor de pensioenopbouw van een deelnemer. De pensioengrondslag wordt berekend door het pensioengevend jaarsalaris te verminderen met de franchise.
Pensioenreglement	De door het fonds opgestelde regeling met betrekking tot de verhouding tussen Centraal Beheer APF en deelnemer.
Raad van toezicht	In het kader van de Principes voor Goed Pensioenfondsbestuur is voor het intern toezichthoudend orgaan gekozen worden voor een raad van toezicht die het functioneren van het bestuur toetst en jaarlijks daarover aan het bestuur rapporteert.
Reële dekkingsgraad	In de reële dekkingsgraad wordt de verwachte stijging van de prijzen meegenomen als pensioenverplichting. Een reële dekkingsgraad van 100% wil zeggen dat de kring volledige toeslag kan verlenen op basis van de (verwachte) prijsinflatie conform een toekomstbestendig toeslagbeleid. Een toekomstbestendig toeslagbeleid houdt in: 1. Toeslag kan verleend worden vanaf een beleidsdekkingsgraad van 110%. 2. Toeslagverlening is alleen toegestaan als er voldoende vermogen is om deze toeslag naar verwachting ook in de toekomst te kunnen verlenen.
Renterisico	Renterisico is het risico dat de waarde van de portefeuille vastrentende waarden en de waarde van de pensioenverplichtingen veranderen als gevolg van ongunstige veranderingen in de marktrente.

(Rente)swap	Ruil van rendement op een vastgestelde lange rente tegen een variabele korte rente gedurende een vastgestelde looptijd.
Rentetermijnstructuur (RTS)	Maandelijks door DNB gepubliceerde marktrente met een looptijd van 1 tot 60 jaar, waarmee de toekomstige kasstromen van de pensioenverplichtingen worden verdisconteerd.
Samengevoegd belanghebbendenorgaan	Een samengevoegd belanghebbendenorgaan als bedoeld in artikel 115b, lid 1 van de Pensioenwet voor de standaardkringen. Dit is het medezeggenschapsorgaan voor de standaardkringen.
Staatsobligaties	Een staatsobligatie is een obligatie aangegaan door een overheid.
Technische voorziening	Technische voorzieningen worden gevormd om alle uit de pensioenregeling of andere overeenkomsten voortvloeiende pensioenverplichtingen te kunnen nakomen.
Toeslagverlening (indexatie)	Om de koopkracht van pensioenen niet achteruit te laten gaan, kunnen pensioenen worden aangepast. Toeslagverlening is een verhoging van een Pensioenaanspraak of een Pensioenrecht.
Ultimate Forward Rate (UFR)	De UFR is een risicovrije rekenrente voor langjarige contracten, waarin wegens de lange looptijd onvoldoende handel plaatsvindt. Bij looptijden langer dan 20 jaar wordt de langstertermijnrente vastgesteld richting een convergentiepunt.
Uitvoeringsovereenkomst	De overeenkomst tussen een werkgever en het fonds over de uitvoering van een of meer pensioenovereenkomsten.
Vastgoed	Wij spreken van een directe vastgoed belegging als er daadwerkelijk in een gebouw of grond wordt belegd.
Vereist Eigen Vermogen/ Vereiste dekkingsgraad	Om een voldoende mate van zekerheid te hebben dat pensioenverplichtingen kunnen worden nagekomen wordt door DNB een Vereist eigen vermogen (VEV) vastgesteld. De hoogte van het vereist eigen vermogen is grotendeels afhankelijk van de mate waarin een pensioenfonds risico's loopt. Ligt de beleidsdekkingsgraad onder de vereiste dekkingsgraad dan is sprake van een reservetekort en moet het fonds een herstelplan indienen bij DNB. Het vermogen dat nodig is om te bewerkstelligen dat met een zekerheid van 97,5% wordt voorkomen dat de kring binnen een periode van één jaar over minder waarden beschikt dan de hoogte van de voorziening pensioenverplichtingen. Het wordt berekend conform de daarvoor geldende wettelijke regels.
Waardeoverdracht(en)	Het naar een andere pensioenregeling overdragen van de waarde van het opgebouwde pensioenrecht.

Bijlage 2: Nevenfuncties

Nevenfuncties bestuur per 31 december 2018

Naam	Titel nevenfunctie, naam organisatie	Bezoldigd ja/nee
H.A.J. Hannen	Voorzitter raad van toezicht, ABP	J
	Eigenaar, Huub Hannen Galerie te Maastricht	J
Drs. H.A. Kempen	Eigenaar, Kempen Management & Consultancy	J
	Member Dutch Advisory Board, Amundi	J
	Belegging- Risk management adviseur, BPF Particuliere beveiliging	J
	Onafhankelijk bestuurslid & onafhankelijk voorzitter beleggingscommissie	J
	Vereffenaar, BPF Schoen- en Lederwarenindustrie in liquidatie	J
	Lid RvT, PNO Media	J
Drs. A.B. Peters – Derksen AAG	Directeur en aandeelhouder, DFAP BV	J
Drs. L.J. van der Put RBA	Bestuurslid, pensioenfonds PostNL	J
	Bestuurslid, pensioenfonds Algemeen Pensioenfonds KLM	J
	Voorzitter Commissie Risicomanagement, Pensioenfederatie	N
	Lid Adviesraad, Financial Investigator	N
	Lid Adviesraad, Epfif	N

Nevenfuncties raad van toezicht per 31 december 2018

Naam	Titel nevenfunctie, naam organisatie	Bezoldigd ja/nee
Drs. M.A.M. Barth	Eigenaar, Marleen Barth Advies	N
	Voorzitter, Stichting tot Steun van De Jeugd gezinsbeschermers	N
	Voorzitter RvC, IZER	J
	Lid raad van toezicht, GGZ Noord Holland	N
	Voorzitter raad van toezicht, Hogeschool van Amsterdam	J
J.N. Berkemeijer AAG	Lid raad van toezicht, PF Medewerkers Apotheken	J
	Management Adviser, Verzekeren Sociale Zekerheid (VSZ)	J
Drs. L.M.T. van Velden	Directievoorzitter, NWB Bank	J
	Lid Supervisory Board, Pharm Access Foundation	N
	Lid Audit Committee, Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap	J

www.centraalbeheerapf.nl

Centraal Beheer Algemeen Pensioenfonds is een handelsnaam van de Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds, statutair gevestigd te Leusden en ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 64346544. De Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds heeft een vergunning van De Nederlandsche Bank voor het uitoefenen van het bedrijf van algemeen pensioenfonds als bedoeld in artikel 112a van de Pensioenwet.